

TER NAGEDACHTENIS

VOOR MIJN
GELIEFDE BETREKKINGEN EN VRIENDEN

VAN
T. VAN DRIMMELEN
SLIKKERVEER

STICHTING GIHONBRON

MIDDELBURG
2002

INHOUD

Voorwoord door J. J. (Koos) Vrolijk

Aanspraak door de schrijver

- Hoofdstuk 1 Afkomst en zondaarsleven
- 2 Visioen over de oordeelsdag, eind 1858 en bekering
 - 3 Troost uit beloften en uitredingen
 - 4 Ontsluiting in de Weg van verzoening, 1878
 - 5 Bewuste rechtvaardigmaking, 1881;
En openbaring van de Drie Goddelijke Personen
 - 6 Onderwijs in de eeuwige besluiten Gods en de uitvoering in de tijd
 - 7 Vruchten van Gods weldaden
 - 8 Huiselijke problemen en wonderlijke uitredingen
 - 9 Ontmoetingen met Gods gunstgenoten
 - 10 Nieuwe ondervindingen vanaf 1888
 - 11 Belevingen op gezelschap vanaf 1890
 - 12 Beproevingen in 't gezin vanaf 1894; weduwnaar en hertrouwd
 - 13 Inleiding in de kennis van de Heilige Geest als Heiligmaker
en gemeenschap met de triomferende kerk
 - 14 Overlijden Leen Capelle en ervaring met vrienden
 - 15 Werkzaamheden met weduwe C. de Vroome, Vrouw Boele en anderen
 - 16 Terugblik, ca. 1810; Gods weg tot 1813
 - 17 Drie brieven

VOORWOORD door Koos Vrolijk

"Van veel boeken te maken is geen einde," zegt de wijze Prediker. Nochtans, daar het de Heere soms belijft, naar Zijn vrijmachtig welbehagen het geringe wonderlijk te zegenen en dienstbaar te maken, zo was het in het hart van mijn vriend, met wie ik vijf en dertig jaar verkeerd en omgegaan heb, om op papier te stellen de weg die de Heere uit loutere genade en vrije verkiezende liefde met hem gehouden heeft.

En daar onze dagen kommervol en donker, ja treurvol zijn en de waarheid op de straten struikelt, en wat recht is er niet meer in kan, en er een vrede verkondigd wordt, daar geen vrede is en ook niet kan zijn, zo is het nodig om elkander te vermanen, terwijl het nog het heden genaamd wordt en te wijzen op de noodzakelijkheid om die witte keursteen met de nieuwe naam erin, die niemand kent dan die hem ontvangt, deelachtig te mogen worden.

Ach, dat dit eens meer gekend, ja eens meer erkend mocht worden! Maar ach, helaas, de leer van vrije genade en om gerechtvaardigd te worden in de vierschaar Gods, en om met Lazarus te eindigen in een eeuwige doodsstaat en stinkende voor God en gebonden met de grafdoeken der zonden te worden, en dan te ondervinden, dat een levendige Jezus tot een dode Lazarus komt, o, dat is niet meer nodig. Wij kunnen met minder ook wel zalig worden, zoals met een versje en beloften en met - en om - en door hebbelijke genade; of zij zaligmakend zijn of niet, dat wordt zo nauw niet meer genomen. Daar al de beloften Gods, die er zijn in Christus Jezus *ja en Amen* zijn. En de zaligmakende bediening van de Heilige Geest de belofte soms schenkt aan een verslagen en boetvaardig zondaar om hem meer en meer te doen zien op Hem, waar de beloften hem heenwijzen, *namelijk op Jezus Christus en Die gekruist*. Zó wordt de waarheid in Hem "*U dan die gij gelooft, is Hij dierbaar,*" beleefd, en zucht hij tot die Plaats van Toevlucht, Die door God beschikt is voor zo een arme en vermoeide ziel.

De broeders van Jozef wilden wel handelen met hem, maar met hun geld. En toen zij dat terugvonden, dan sloeg de schrik om hun hart, want dan kwam de zaak van hun handelwijze met Jozef, zoals zij met hem gehandeld hadden, weer boven; en dan hadden zij koren in het oordeel. Maar, om kort te zijn, de geliefde moest onder het oordeel komen en voor hem was Juda borg geworden bij zijn vader. En toen de zaak zijn beslag kreeg en Benjamin onder het oordeel kwam en zijn mond gestopt en niets in te brengen had, toen trad Juda op en zei: "*Want uw knecht is voor deze jongeling borg geworden bij mijn vader.*" Toen kon Jozefs ingewand het niet langer weerstaan en openbaarde hij zichzelf in zijn liefde en omhelsde hij hen. Dus zonder de borgtocht van Hem, die uit Juda gesproten is, kunnen wij nooit met God bevredigd en verzoend worden en ook nooit de liefde Gods genieten, noch de vrede Gods smaken.

En dat is het wat u in dit boekje zult te lezen krijgen, namelijk *de roepende weldaad*, hoe of het God belijft om een zondaar staande te houden en zijn aangezicht om te wenden, en hoe hij dan in de bekering tot God komt, enz. Maar ook, hoe hij met al zijn bekering hoe langer hoe ongelukkiger wordt uit kracht, dat het gebod gekomen is en de zonden levendig worden, en hij daardoor aan zijn kant in de onmogelijkheid gekomen is om zalig te worden, maar hoe of God de mogelijkheid geopenbaard heeft in het dierbare offer van Zijn Zoon. Maar ook, hoe of hij met het verliezen van zijn arm, onder het Recht is gevallen en een welgevallen kwam te nemen aan de straf zijner ongerechtigheid. Maar o, het wonder van eeuwige vrije ontfermende Liefde, hoe of daar die Borg tussenbeide trad, en hij met God bevredigd en verzoend is geworden.

En hoewel ik sommige standen ná de Rechtaardigmaking en ook de uitgebreidheid van woorden voor de schrijver laat, in deze drie voorname stukken, namelijk *roeping, ontsluiting van de Weg* en *dadelijke vrije rechtaardigmaking des zondaars voor God* in de bevindelijke weg, was mijn ziel in alles met hem verenigd, en hebben wij in die jaren van samenleving veel aangename tijden met elkander door mogen brengen. Ja heeft de Heere bij tijden en ogenblikken Zijn wonderen en weldadigheden groot en veel willen maken. Ook in de laatste tijd van zijn leven, daar ik altijd driemaal in een week bij hem kwam en de Heere menigmaal Zijn lieve gunst betoonde in ons samenzijn en ik veel tot troost en sterkte in de hand des Heeren voor hem mocht wezen.

Zo beliefte het de Heere, toen ik 's maandagsavonds bij hem was geweest en ik een half uur te lopen had, eer ik thuis was, terwijl ik in de overdenking over hem liep, dat mij deze waarheid in mijn hart kwam: *"Zie, hij gaat u voor naar Galiléa en daar zult gij hem zien,"* en mijn ziel wonderlijk ingeleid werd, hoe hij mij voorging naar dat Hemelse Galiléa en ik hem daar wederom zou zien.

En toen kwam ik dinsdagavond weer bij hem en zei: *"Teunis wij zullen afscheid van elkander nemen, want u kon buiten kennis raken,"* dat ook is geschied. En toen zei ik dit tegen hem, dat hij mij een tijdje voorging naar dat Hemelse Galiléa, enz. En toen zei hij: *"Ja, mijn jongen, daar mag mijn ziel veel verkeren met een verlangend uitzien en daar zullen wij elkander weder ontmoeten."* Toen mochten wij nog een woord spreken met en voor elkander tot troost enz.

En de anderen avond weer bij hem komende, zag ik dat hij gaande minder werd. Hij had het menigmaal bang naar het lichaam, maar de Heere ondersteunde hem wonderlijk. En zo is het doorgegaan tot vrijdag 7 Januari van het jaar 1916. Toen beliefte het de Heere hem van het lichaam der zonde en des doods te verlossen en hem te leiden tot en in die plaats, daar niemand meer zal zeggen: *"Ik ben ziek,"* en daar de Heere alle tranen van de ogen van Zijn volk zal afwissen. En zo heeft de Heere Zijn waarheid in hem bevestigd: *"Zalig zijn de doden, die in de Heere sterven"*, enz.

Ook heeft de Heere wonderlijk Zijn gunst betoond op de dag van zijn begrafenis, ten eerste, met het prachtige weder en ten tweede, in ons aangenaam samenzijn, enz.

En de andere dag bezocht de Heere ons arm landje en ook vooral de gemeente Ridderkerk met de hoge watervloed, waardoor veel huizen onder water raakten en veel schade veroorzaakt is geworden. Ach, dat de Heere in Zijn oordelen, waarmede Hij ons bezoekt, toch eens Zich zelf mocht openbaren en Zijn macht om Zijn waarheid te doen beleven: *"En Ik zal maken, dat zij zichzelf schuldig zullen kennen."* O, wij mochten wel roepen met de Profeet: *"O land! land! land! hoort toch des Heeren Woord!"*

Tot hiertoe zijn wij nog bevrijd van het zwaard des oorlogs, maar de ellenden, die moeten wij plukken en die ellenden zijn zo groot, dat er mensen zijn op de werken en fabrieken, die bijna flauw vallen van de honger, dat zij schofttijd naar huis gaan om te eten, maar er is niets om te eten. Ach, wat was de brooddronkenheid niet groot vóór de oorlog! Wat werd algemeen het beste veracht! Wat lagen de werven en smederijen, vooral 's maandags, niet vol met boterhammen met kaas, ja met spek enz. en anderen met zakkenvol oprapten voor de varkens, die zij hadden! En o, wat wordt er nu niet naar gesmacht! En waar wordt een erkennen gevonden van de oordelen des Heeren? Ach, neen! het is een kijken op tweede oorzaken, maar de eerste Oorzaak wordt over het hoofd gezien, en niet gekend noch erkend, dat alles een vrucht van onze zonden is.

Ach, dat de Heere toch Zijn genade eens kwam te verheerlijken om ons eens schuldenaren te maken voor Zijn aangezicht en wij eens in boete en berouw mochten wederkeren tot de Heere en Zijn aangezicht mochten zoeken met smekingen en geweent!

Nu, dat degenen die dit boekje komen te lezen, het gebrekvolle mogen overzien en vooral van deze voorrede, en dat het de Allerhoogste naar Zijn aanbiddelijke goedheid en eeuwige ontfermende Liefde in de Zoon van Zijn eeuwige Liefde en Welbehagen moge behagen dat geringe nog te zegenen tot lering en bekering en zaligheid van sommige zielen, dit is de wens van uw toegenegen vriend

J. J. VROLIJK.

Bolnes, 27 mei 1918

AANSPRAAK van T. van Drimmelen

Als ik onder mijn kinderen er mocht krijgen, die belang stelden in de dingen, die de Eeuwigheid en het belang van hun zaligheid raken, - of er waren onder hen, die door mij, door de genade Gods, zijn voortgebracht, die belang stelden, hoe de Heere Zebaoth met mij gehandeld heeft, zo in mijn afkomst als voortgang, en hoe ik mij daarin gedragen heb, maar ook, hoe de Heere zich daartegenover gehouden heeft met Zijn lankmoedigheid ten koste te leggen uit grondeloze Barmhartigheid benevens al Zijn andere deugden en eigenschappen, - of als het de alleen wijzen Drie-enige God behagen mocht dit naar Zijn goeddunken door mij te doen neerstellen om door het werk van de minste der allerminste nog bekering te doen voortkomen, en, hetzij door het horen of lezen *de doven het gehoor, de blinden het gezicht gegeven mocht worden, de stommen sprekende gemaakt en de doden opgewekt mochten worden*, -- wilde de Souvereine naar Zijn onbeperktheid dit in de kast van Zijn door ons onbegrijpelijke onbeantwoordelijkheid weggelegd hebben, -- zo blijf ik verantwoordelijk voor het talent mij gegeven.

En ik wil biddende verkeren, dat ik het (te weten het talent) niet in de zweetdoek van mijn eigen kracht, want dat is toch een vrucht van de val, noch in aardse bekommernissen, want daar zijn wij door onze natuurlijkheid aan onderworpen, kome te verbergen, maar het zo moge uitzetten, dat de vrucht mijner lendenen er zó door gewonnen moge worden, dat zij kwamen te getuigen de voetstappen te drukken der ouden; en, die gewonnen zijn, mogen toenemen in de kennis en de genade, die daar is in Christus Jezus, de Heere der Heerlijkheid, dewijl de Jehovah wel meer slijk met Zijn speeksel begunstigd heeft tot Zijn eigen eer om de uitverkorenen toe te brengen.

Hoewel overtuigd zijnde van mijn min-geoeffendheid, toch zal het mij een deel van mijn hemelse vreugde zijn, als geoeffenden er nog door gesticht mogen worden, ter eer van de Drie-enige Jehovah.

Hoofdstuk 1 Afkomst en zondaarsleven

Te Oud-Beijerland in de Provincie Zuid-Holland in het jaar 1837, de 14^e mei, ben ik geboren. Mijn vader heeft een bekeerde moeder gehad, Geertrui Dubbel genaamd. En mijn moeders vader was een man, die zich ook voor bekeerd achtte, maar betoonde door zijn werken enigszins een vrijeest te zijn. Mijn ouders behoorden toen tot de burgerstand, droegen wel Godsdienstige kennis om, maar leefden overigens werelds. De ellende die de zonde voortgebracht heeft, openbaarde zich in mij al vroegtijdig. Drie jaar oud zijnde, werd ik bijkans blind door ziekte op mijn ogen. Ik was korzelig van humeur. En er openbaarde zich in mij al vroeg het onkruid, niet alleen van algemeen verdorvenheid, maar ook van bijzondere, die ik vanwege de schandelijkheid en oneerbaarheid niet noemen zal.

Op mijn achtste jaar was ik zó tegenstrevig, terwijl mijn moeder toen voor haar en mij de kost moest verdienen door tegenslag en ziekte van mijn vader, dat ik weigerde haar te helpen, maar mij overgaf aan verdrietelijke peinzerij.

Op mijn negen en tiende jaar, als ik naar de kerk moest, door mijn ouders gedreven, ging ik voor mijn kerkcenten te Krooswijk (wij woonden toen te Rotterdam) met een bootje varen, hield mijzelf ziek als ik naar school moest, maar als de tijd van te gaan voorbij was, ging ik naar de Maaskant, waar toen nog veel schepen aan de wal in de Boompjes losten. Ik ging daar de balen nazien, of er gaatjes in waren, of maakte ze er wel eens in, en voorzag mijzelf zo goed als ik kon van datgene, wat mij aanstond.

Toen ik bijna elf jaar oud was, verhuisden mijn ouders naar Capelle aan den IJssel, waar ik ook naar school moest, maar ook al door mijn stijfhoofdigheid buiten de gunst des meesters viel, zodat ik maar een half jaar daar op school was. Alles bij elkaar heb ik maar ruim twee jaar school gegaan, hoewel mijn vader mij gaarne meer zou hebben laten leren. Maar wat raad?

Ik zou dan maar aan 't werk gaan, maar dat stond mij al ras tegen! Ik heb mijn moeder veel verdriet aangedaan. Ik werd 's morgens vroeg genoeg geroepen, door mijn talmen werd het te laat en dan kreeg mijn moeder nog grauwen en snauwen, alsof het haar schuld was. Op het werk ging het er ook zó naar toe, want ik had nog hoogmoed ook. Als mij soms wat belast werd, was het dikwijls beneden mijn waardigheid, zodat mijn gemoed veelal verward werd. Ook werd het mijn lust, als het de tijd - het jaarseizoen - aangaf, om vruchten te stropen. Dat ik galg of rad ontgaan ben, ligt niet aan mij!

Op zekere morgen, toen de baas daar ik werkte liep te razen en te vloeken, omdat zijn eigendom, want hij had ook een boomgaard, 's nachts bestolen was, - nu had ik op zijn eigen werf 23 grote zure appelen (schijvers) verborgen, hoewel hij mij die nacht ook mede op de vlucht gedreven had op mijn strooptocht, - bleef ik maar een behagen scheppen, dat alles zo op de been was, en was op mijn kwaad hoogmoedig, ook omdat zij mijn buit niet vinden konden, die ik daarna nu en dan opmaakte. Kwaaddoen was mijn behagen, naar goed zou ik nooit vragen. 's Zondags b.v. met de boeier gaan zeilen, dat deed ik graag.

Tot ik 15 à 16 jaar werd, had ik weinig leeslust, maar dat veranderde en ik ging historische romans lezen, toen helemaal romans of fabelen van "De reis boven lucht en wolken", "Wandelingen op de bodem der zee," "Verborgenheden van Parijs", zodat

ijdelheid en wulpsheid sterk in mij opgewekt werden en de inbeelding mijns harten alles overtrof.

Om daar iets van te zeggen: ik werd ziek en wel aan zenuwkoortsen, waaronder in mijn ijlen ik legers versloeg, de sterkste overwon, omdat, naar ik denk, waar wij mee omgaan, daarmee besmet worden. Aan Godsdienst dacht ik nooit, maar door het lezen van zulke boeken werd mijn verstand wel opgewekt, maar om kwaad te doen. Tot die tijd toe had ik zelfs een afkeer van de 'zwakke vaten' [vrouwen] maar raakte langzamerhand eerst aan het spelen, zoals dobbelen, pleien, knikkeren, van lieverlee werden dat avondvermaken, zoals zevenzot, kiemspel, dammen, - dan elkander 's avonds wegbrengen, eerst onderweg nog een glas bier, en zo van het een in het ander. Die gewoonte van 's avonds bracht mij tot 's zondags van 's morgens tot laat in de avond in de herberg, zozeer niet tot lust in de drank, als uit baldadigheid, die door het misbruik ontstaat. Ik raakte ver weg, maar zal hier niet verder inkomen, maar neerstellen de klopping van mijn consciëntie en algemene overtuiging.

Op zekere tijd, dat mijn vader mij van de Rotterdamse kermis wilde afhouden, beloofde hij mij een goede maaltijd te geven, wat ook gebeurde. Nadat hij naar zijn familie te Klundert was gegaan, heb ik eerst de maaltijd opgemaakt, toen geld geleend en toch naar Rotterdam! Waar het er zó schuin naar toeging, dat ik dacht de stad wel om te keren. En in plaats van zondagmorgen thuis te komen, werd het maandag. De klopping van mijn consciëntie dat ik tegen de mens misdaan had, bracht in mij zo'n wroeging teweeg, dat ik mij wel had willen verbergen, maar zocht het door drank en luidruchtigheid eronder te houden.

Op een andere tijd, dat ik boodschappen uit Rotterdam voor mijn ouders halen zou, kreeg ik ongeveer zes gulden mee. Ik ontmoette iemand, raakte aan het spelen, de centen op, en met een berooid hoofd naar huis, met overtuiging niet alleen tegen de mens, maar ook tegen "*gij zult niet stelen*" misdaan te hebben, waarom ik toen belofte van beterschap aan mijn ouders deed.

Op een andere tijd, op Pinksteren, te Rotterdam bij het pontveer naar Katendrecht van dronkenschap neergevallen zijnde, komt in mij een gezicht van de hooggaande ongerechtigheid (want *potters zoeken smokkers* en *de tijd zoekt een meid*), die er omgaat, ging ik ga vanwege de klopping van mijn consciëntie de oordelen over mijzelf en over de inwoners van de stad uitroepen, en wel zó hardop, dat er wel honderd mensen rondom mij stonden. Toen ik eindelijk zag en merkte wat er gebeurde, werd ik verlegen, en ik hoorde er één uit de hoop zeggen: "*dat is een profeet, die brood eet,*" en zo gingen zij uit elkaar. Mijn wroeging ging door en ik werd gewaar, het kon zo niet langer.

Ik heb tevoren gezegd, dat ik tot die tijd een afkeer had van de zwakke vaten, maar nu was het heel anders. Ik zou te catechisatie gaan, in het geheel niet met het doel om lidmaat te worden, maar om te drukker de vrijage door te zetten. Waarbij ik wel eens overtuigd werd, dat de straf der hel het gevolg zou zijn van zulk een handelwijs, maar die kon mij wel verschrikken, maar niet afhouden van mijn kwaad. Ik ging in die tijd of kort daarop te Alblasterdam werken.

Te Oudshoorn was ik toen aan het werk en was bij mijn patroon goed gezien. Maar wat gebeurt er? Mijn broer krijgt zwaar de pokken, mijn vader en moeder ook en ik werd naar huis gehaald door een knecht van mijn vader. Elf dagen daarna werd ik ook ziek. Toen kwamen de verwijten boven, zodat ik mijn vader verzocht om toch voor mij te bidden, al maar bang zijnde voor een kwaad gevolg, overtuigd dat "*die de zonde doet,*

moet sterven." Ik was van mening, dat mijn vader (want bij hem was een grote omzetting gekomen) rechtvaardiger was dan ik. Als de dood voor ogen komt, vlucht ieder tot zijn God, maar is die weer uit het gezicht, bij de eerste voorkoming van zijn oude zondewerk, grijpt hij het weer aan. De ziekte raakte over en mijn overtuiging bleef op het bed.

Ik werd beter, en zoals ik gezegd heb, ik ging te Alblasserdam tewerk bij alleszins Godsdienstige lui. Ik raakte met een knecht, die daar werkte in kennis en ging wel eens bij hem buurten, zoals men dat noemt. Daardoor merkte ik, dat er niet alleen een hel tot straf, maar ook een hemel tot loon was (hoewel ik zulks wel wist, maar het had mijn aandacht nooit getroffen), wat mij dan ook in hun tegenwoordigheid wat meer ingetogen deed zijn, maar ik diende toch hartelijk mijn goden. Vandaar ging ik te Waspik werken en bij een rooms huisgezin thuis liggend, had ik goede gelegenheid om mijn lusten op te volgen, in dansen, - want mijn kostbaas was een pikeur - in herberg lopen, in biljarten, want dat kost daar niet veel. Het wordt daar gemakkelijk gemaakt om te zondigen, want met dat alles, hoewel het daggeld er klein was, kon ik toch nog enkele centen overleggen om de zonden te dienen. Mijn consciëntie zweeg meer, en ik dacht te Antwerpen te gaan werken om alzo meer van de wereld te zien en te genieten. Maar wat gebeurt er?

Ik vaar met de stoomboot naar Gorinchem, een Mr. timmerman staat te praten met een schipper, ik zeg ook wat, toen zei de Mr. Scheepmaker: "wat gaat u ver van huis werken, u moest bij mij komen!" Ik zei, dat dit goed was, want ik moest trouwen, en mijn aanstaande vrouw was liever in Holland dan in Noord-Brabant. Ik ging dus werken te Hendrik-Ido-Ambacht, en trouwde 9 Oktober 1858.

Wij hebben in de huwelijke staat gunstig met elkaar geleefd, dat is wonderwel meegevallen, want ik was me een meubel! Veertien dagen getrouwd, raakte ik mankerende, kort daarop hakte ik in mijn been. Toen dat beter was kwam mijn vrouw in het kraambed, en toen zij hersteld was, verhuisden wij. Maar toen werden wij samen zes weken ziek, zodat mijn dochter bij een andere vrouw moest zuigen. Mijn vader en moeder ondersteunden ons veel in onze omstandigheden.

2. Visioen over de oordeelsdag eind 1858, en bekering

In die ziekte heb ik wonderlijke dingen ontmoet. Eens - ik ijde niet, maar was bij mijn verstand, - werd ik gewaar in de lucht een gerichtshof, de elementen des hemels raakten in vuur en vlam, zodat de aarde aangestoken werd, ja, zelfs het vuur uit de sloten, rivieren en zeeën opkwam. Ik stond verbaasd, met schrik aangedaan en zag toe, wat er gebeuren moest, en hoorde donderslagen en een groot bazuïngeluid met een zwaar geroep: "*Kom ten oordeel.*"

Het gericht werd gehouden door een *Oude van Dagen*, en niemand kon bestaan, het lag alles onder het vonnis der sententie, totdat er Eén optrad, Die protest aantekende, waarop een hevig debat gevoerd werd. Die optrad nam Zijn grondslag op een van tevoren genomen onderhandeling, maar de Oude van Dagen beriep zich op de rechtvaardigheid en volle eis der Heilige Wet, die door de eerste Adam geschonden was, en op zulke krachten mocht nu niet meer geappelleerd worden.

Daarop werd geantwoord: "*Ik heb lust om Uw welbehagen te doen, want Uw wet is in het binnenste Mijns ingewands*". En omdat Ik een gelijke waardigheid met U heb daar

Ik de Man, Uw Metgezel ben en Mijn arm Mij heil beschikt, stel Ik mij in de plaats van hen, die Gij Mij gegeven hebt; omdat Ik een eeuwige gerechtigheid aangebracht heb. Want in het voornemen ben Ik geslacht van vóór de grondlegging der wereld en in de volheid des tijds daargesteld om die eis te voldoen, waar Ik mijn vermaking in gesteld heb om voor Uw aangezicht te spelen, waarin U,- omdat in Mijn mensheid de zonde gestraft is - een volkomen betaling heeft tegen al de eisen der heilige, rechtvaardige wet. Daarom wil Ik nu niet, dat een van die, die Ik gekocht heb met Mijn bloed, hetwelk Uw Wet met recht eist, verloren ga, *omdat Ik hun macht gegeven heb kinderen Gods genaamd te worden, namelijk die in Mij geloven.* En de anderen verwerpen wij met een mannelijke wegwerping *omdat zij niet gewild hebben, dat Ik Koning over hen zij.*

Toen werden het boek der consciëntie en de boeken van de rechtvaardige Rechter geopend en ik zag mijzelf verwezen tot een eeuwige afgrijzing en ondergang. En terwijl ik hoorde: *"Kom in, gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat u weggelegd is van vóór de grondlegging der wereld,"* had ik de smarten der wroeging van mijn consciëntie van onder het Evangelie geboren te zijn, maar dat versmaad te hebben. Zo zag ik mijzelf geworpen in de poel, die brandt van vuur en sulfer, zodat ik mij bevond onder wat de Duivel en zijn engelen bereid is. Ik gevoelde mij in het tongengekauw, en ik lasterde God vanwege de pijnen.

Nee, ik kan de gevoeligheid van die ontmoeting niet in bewoording brengen! Ook trok dit mijn aandacht, dat, toen de twee vonnissen stonden voltrokken te worden, er enig oponthoud plaats had, want er moesten er nog toegevoegd of aangevoerd worden uit het noorden. Ik heb later wel gedacht of hier geduid werd op wat Paulus zegt: *"Wij, die overgebleven zijn, zullen op één punt des tijds veranderd worden."*

Toen dit alles voorbij was, stond ik verbaasd vanwege de grootheid en vreeslijkheid, maar ook deels vanwege het voor mij onbegrijpelijke van het te kunnen dragen in dat Tofet; en was verwonderd, dat ik er niet in lag.

Dit alles bleef mij veel en lang bij, maar ik werd beter en mijn oude natuurlijke werking kwam weer op de been. Zo bleef ik dezelfde, die ik was, wel onder meer klopping, doch jaagde mijn boelen even heftig na. Het duurde zo nog een half jaar. Alles liep me tegen, mijn ouders, mijn broeder en wij zouden twee biggetjes of varkens mesten. Mijn ouders kochten ze, zij zouden de helft van 't voer betalen, het werd tijd om te slachten; zij waren wel iets groter geworden, maar ik denk magerder dan toen zij gekocht werden. Het beoogde voordeel werd niet bereikt; het kostte per pond zowat 13 stuivers.

Van de zeven zomermaanden had ik een volle veertien dagen gewerkt. Ik raakte met dat alles in grotere engten.

Op een tijd, dat ik te Dordrecht te kerk zou gaan, ben ik onderweg en daar komt in mij een ontroering met een gezicht mijner zonden, onder en met de woorden: *De goddeloze verlate zijn weg, de ongerechte zijn gedachten, hij bekere zich tot de Heere, zo zal de Heere Zich zijner ontfermen, want Hij vergeeft menigvuldiglijk."*

Hier werd ik mijn gescheidenheid van God gewaar. Ik raakte daar aan het zuchten, aan het vragen, want ik wist niet hoe, mijn weg te verlaten, noch mij te bekeren tot de Heere. Ik verliet wel mijn vorig gezelschap, ging aan het reformeren in mijn huisgezin en anders leven, zoals op mijn knieën bidden, hoewel ik dikwijls niet wist wat ik deed. De Sabbat wilde ik stipt onderhouden, ging zo hier en daar te kerk, zocht wèl te doen aan Gods volk, want ik kreeg daar nu omgang mee. Ook raakte ik aan het onderzoeken

van Gods Woord, las daar veel mijn ongelukkige toestand in, maar kon evenwel niet uitscheiden.

Las ik *"graaf maar dieper, mensenkind, gij zult nog meer gruwelen vinden,"* of *"Ik zal de Geest des oordeels en der uitbranding in u zenden,"* dan werd ik een walg aan mij zelf gewaar. Want hoe meer ik het op een verbeteren toelagde, hoe meer de kennis der zonde door het lezen der Wet zich in mij openbaarde, waaruit een bedroefdheid in mij ontstond, dat ik wel uitdrukte: *"zo een ongelukkige als ik ben, is er maar één."*

Hoe meer ik het er op toelagde om naar de Wet te leven, hoe meer opwellingen ik gewaar werd. De grove takken dat ging nog al; zij kwamen tussenbeide nog wel eens boven, zoals: grootheid, wellust, brasserij, nijd, wangunst, 's zondags geoorloofde wandeling. Want mijn gouden ringen in mijn oren, de zilveren doos in mijn zak, het bandje met gouden stukje en horloge aan mijn hals, het zilveren pijpje in mijn mond, en zo meer, dat alles werd wel ras gekapt, maar *"uit het hart kwamen voort boze bedenkingen,"* enz.

Dat was soms een wonder, hoe meer dat het Woord mij als een hamer en een vuur werd, dat tot in de verdeling der inwendige gedachten doordrong, ik veelal (hoewel het wel gebeurde) verdriet kreeg aan mijn leven, zodat ik de dood boven het leven koos. Daarin ben ik wel zover geweest onder mijn werk, dat ik al naar het water toeliep om mij maar af te maken, want zo'n leven was toch geen leven en de zondestapel werd hoe langer hoe groter, dus de verdoemenis hoe langer hoe zwaarder en zo was een einde aan mijn leven nog maar het beste. Zo ik zei, ik liep naar het mij voorgestelde plaatsje. Ongeveer drie meter daar nog af zijnde, valt in mijn gedachten: *"Vreselijk zal het zijn te vallen in de handen van een levendig God, Die een verterend vuur en een eeuwige gloed is, bij Wie niemand wonen kan."*

Daar zag ik wat mij te wachten stond als zó de dood mij overviel. Ik werd er bij bepaald, dat ik nu nog in het heden was en 't was mij een wonder van goedheid; anders was mijn lot beslist geweest. Toch, (hoewel ik er dikwijls tegen schreeuwde) werd ik een lust naar lezen gewaar, maar het *hoe* kon ik niet vinden, want de dreigementen waren de mijne, maar de zegeningen voor Gods volk, die ik toch zo gelukkig achtte. En als ik dat gevoelde, dan ontvonkte mijn genegenheid naar zo'n gelukstaat, als ik dáár beschreven vond.

De nachturen zijn getuigen, hoe ik die besteedde met zuchtend, biddend, ja soms schreiend lezen. Als ik las, dat die de zonde doet met sterven, dan gevoelde ik het vonnis thuis, want *"Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in 't boek der Wet om dat te doen."* Ach, als ik las *"Gij zult niet stelen,"* dan voelde ik mij vol roof. Ja, als de wet zei: *"dat moet gij doen,"* dan voelde ik het tegendeel, en wat ik niet mocht doen, daartoe gevoelde ik neiging.

Zo daarhenen tobbende, gebeurde het, toen ik mijzelf weer eens bijzonder neergedrukt gevoelde en ik klagend daarheen liep, dat mijn hart vermurwd werd met die woorden: *"Al laagt gij tussen twee reien van stenen, zo zal Ik u vandaar tussen uithalen."* Dit was voor mij zo'n teder gevoel, dat ik in tranen uitbarstte: "dat schijnt voor mij niet te zijn," maar 't wekte mij toch op: *het kon of mocht eens zijn!* Het bond mij aan in het zoeken van Gods aangezicht.

Ik liep veel met de wens om toch eens een Statenbijbel te mogen bekomen. Mijn baas, daar ik werkte, luchtte eens zijn boeken. Daar lag ook een grote Statenbijbel bij. Ik bekeek hem, en ik gevoelde er zulk een betrekking op, terwijl ik zuchtte, was het maar voor het geld, dat ik in mijn zak had, maar ook anders niet. En toch onder schofttijd er

al maar in snuffelen, zodat de baas zei: "wel jongen, zou je daar zin in hebben?" Daarop mijn antwoord: "ja dat wel, maar . . . hoe kom ik er aan?" "Nu", zei hij, "je kunt hem op wekelijkse betaling krijgen, al is het maar f 0.50 per week, en dan voor f 7.50." Ik kon mij nauwelijks inhouden van tranen van blijdschap en betoonde mijn dank aan mijn patroon, maar de Auteur des Bijbels wist ik niet mijn erkentenis toe te wijden. Thuis komende, mocht ik er dikwijls gebruik van maken, hoewel veelal tot mijn oordeel.

In die tijd kwam er een goede kennis van mij (dezelfde man, daar ik te Alblasterdam wel eens had wezen buurten) bij mijn baas werken, en wel door ons toedoen. Omdat hij nog geen huis krijgen kon, wilde ik tonen, dat ik de kinderen Gods liefhad, door hem, zolang het vereist werd, bij mij in te nemen. Nu, dat gebeurde. De man, zijn dochter en nog een jongetje van ongeveer 12 jaar, kwamen bij mij in huis. Mijn vrouw, een boerenhuishoudster en tegelijk meid over de melkerij, kraak zindelijk, was nu al gewend het smeersel van ons brood af te houden om zeep, of een lapje of wat sajet te kopen, om schoon en heel voor de dag te komen, want van buiten zagen zij het niet, dat het bij ons zo krap omging. Zij zei al spoedig tegen mij: "dat zal ons duur uitkomen." De eerste dag was nog niet verlopen, daar werd het al openbaar: zij zaten van top tot teen in het ongedierte, de dochter was te lui en had veel praats, en ach, de vader hield haar de hand boven 't hoofd, zij was zijn enig kind! Bovendien was zij snoeperig, zodat wij een sober kostloon ontvingen, en wij hadden het reeds hard. Dus het was wat! Ik wist bij tijden geen raad, mijn bedoeling was goed, maar nu zó uit te komen, ach, *"alle deze dingen zijn tegen mij!"*

Toch bleef ik veel houden van de vader, ik zag hem als een boom aan. Dat bleek ook hierin: hij zei mij eens, terwijl er nog een paar vrienden bij waren, *ik moest eens bidden*, hetwelk ik in het eerst weigerde, maar begon toch. Ik stond op en mijn knieën stieten tegen elkaar, ik beefde als een riet, - en och! ik arme - ik zei, na geëindigd te hebben: *"valt je dat niet tegen, wist je wel, dat ik zo'n stumpert was?"* Hij zei: "nee, wij kennen dat wel."

Nu, zes weken hebben zij bij mij gelogeerd, mijn hoopje aardappelen, dat wij hadden, was opgemaakt, en mijn vrouw kon haar hele boeltje koken en dan brommen. Toch trok de genegenheid mijns harten erheen, dat dit alles mij maar uitdrijven mocht om het éne nodige bovenal te zoeken. Want de noodzakelijkheid werd groter, omdat mijn toestand bedenkelijker werd, daar de openbare zonden mij nu niet alleen achtervolgden, maar ik gevoelde dat het subtiële mij meer tot mijn eeuwig oordeel zou vinden. Vandaar dat ik bij wijlen gedreven werd als een gejaagde.

Op een woensdagavond toen ik bij die bovengenoemde vriend geweest was en ik zo nogal wat gezegd had, ging ik 's avonds naar huis. Nog ternauwernood was ik buiten de deur, of mijn hart ontroerde, want ik dacht, men zou mij onderweg wel afmaken. Ik had een tweespraak in mij. De een zei: "wat verbeeldt ge jezelf wel, je meent toch ook al wat te zijn, en het is nog niets met je." De ander zei: ik verbeeld mij niets, als dat ik ongelukkig ben, en dat ik nog niets ben," of "dat het nog niets met mij is, dat voel ik wel, en daar heb ik deze avond uit zitten klagen." Daarop zei de eerste: "Nu ja, maar dat gezemel zal ik wel uitmaken."

Mijn schrik en vrees vermeerderden zó, dat het zweet mij begon uit te breken; ik verdubbelde mijn schreden. Bij het veer van de Sofiapolder gekomen, zie ik een voorwerp oprijzen, zodat ik veranderde van het hoofd tot de voeten. Toen ging ik aan het draven of zo hard lopen als ik kon, in de gedachte: *als ik thuis ben, ben ik klaar*. De

deur duwde ik vlug open, maar binnen zijnde, was het nog even slim. Ik op mijn knieën, menende, het zou daardoor wijken, doch voor mijn stoel neergevallen, is het mij of een beer met zijn voorste poten op mijn rug valt, zodat ik dacht verscheurd te zullen worden. Ik slaakte boezemzuchten met veel benauwdheid. Naar bed gegaan met de vrees van niet op te staan, raakte ik toch in slaap, want het was diep in de nacht geworden.

's Morgens was het mij een wonder, dat ik er nog was. Ik overdacht, wat het mocht geweest zijn en kwam tot het besluit: *het was de knaging van mijn eigen geweten.*

De zondag naderde. Mijn broer en nog twee vrienden kwamen bij mij en ik vertelde de gehele zaak, en dat met een gevoelige indruk en verbrijzeling des harten, dat God mij niet had losgelaten om in mijn eigen huis gedood te worden, want Hij naar Zijn rechtvaardig oordeel zulks had kunnen toelaten. Ik zag daar barmhartigheid in doorstralen, om mij langs zulk een weg van mijn hoogtes af te brengen, omdat ik mij gedurig bevond met dikke verheven schilden tegen de Almachtige te strijden.

Onder het spreken voelde ik mij zo vertederd, dat mijn tranen mij tot spijs waren, en toen ik de vrienden de deur uitlaat, valt in mijn gemoed: *"Zaligheid is dezen huize geschied, nademaal hij een zoon Abrahams is."* Ik had geen geloof, ik had smaak en leefde daarbij.

Doch ik heb gezegd: 't subtile werd mij nader ontdekt, want nu bleef dat zo maar niet ongeroerd liggen. Mij kwam kort daarop voor hoe de hemelse gaven gesmaakt konden worden, en de krachten der toekomstige eeuw. En och, ik bleef dezelfde, want ik kon wel een ander hart gewaar worden dan vroeger, maar Saul had dat ook. Daarom, ik werd met zulke ontmoetingen erger in plaats van beter, en daardoor walgde ik dikwijls van mijzelf, omdat ik mij kwam te bezien als een wit gepleisterd graf. Zó al voort tobbede kreeg ik een mishagen aan mijzelf, hoewel ik zag en gevoelde, dat ik mijzelf was en bleef; en bleef dus ook mijzelf behagen. Wanneer ik nu maar eens goed week van hart was, warme tranen kon wenen en bedaard mijn weg aflegde, dan ging het nog al. Doch als het rad van de hel ontstoken was, mijn driften, mijn onverschilligheid, mijn hardheid, mijn lauwheid op de been waren, dan was ik onhandelbaar, totdat ik weer tot staan kwam, en dan kon ik zo verlegen en beschaamd worden.

Ik had toen een schuurtje achter mijn huis, en daar barste ik dan wel eens uit over mijn beestachtigheid en kon wel eens blozen van leedwezen en jammer, en ging soms weken aan elkaar, in kommervolle toestand vanwege mijn zonden, bezwaard daarheen.

3. Troost uit beloften en uitredingen

Omstreeks die tijd, als ik mij zo jammerlijk wegens mijn toestand bevond als een gebondene en veel zuchten slaakte, komt die waarheid zacht strelend mij te binnen: *"O, gij door onweder voortgedrevene, ongetrooste, Ik zal uw stenen gans sierlijk leggen. Ik zal u op saffieren grondvesten. Ik zal uw glasvensteren kristallijnen maken, en uw poorten van robijnstenen. Ja Ik zal u geven sieraad voor as, en vreugdeolie voor een verslagen geest."*

Het wonderlijke, dat mij overkwam, kan ik niet zeggen. Er rees een hoop in mij op, dat het voor en aan mij kon gedaan worden, omdat ik mij als *een door onweder voortgedrevene bevond, als een ongetrooste.* Doch ik zag zoveel groots en heerlijks in die dingen, die daarin voorgesteld werden, dat het mij méér bracht tot een: *"O mocht, o kon het voor mij eens zijn!"* Dan wel, dat ik kon zeggen: *"het is voor mij."* Het lokte mij zo uit: ik zal het zoeken of ik het vinden mocht. Hoewel 't is waar, mijn eigen

werkheiligheid schoeide het op een verkeerde leest. Want zoals gezegd is, ik zocht het in mijn hoedanigheden.

Toch bleef ik alzo aan de gang om eenmaal aan het einde der Wet te komen; hoewel ik toen niet wist, dat ik niet goed werkzaam was, want ik meende waarlijk Gode een dienst te doen. Denk eens: vroeg opstaan, laat op blijven, meer als eens 's maandags het zondags pakje uit en dadelijk het doordeweekse aan, en toch nooit één uur verlet!

't Is gebeurd, dat ik eens 's woensdagsavonds een briefje meekreeg, waarin gevraagd werd: "*wie heeft er gezondigd, deze of zijn ouders?*" Om 10 uur kwam ik thuis en ging zitten schrijven, kwam niet op bed, en 's morgens om half vijf bracht ik het antwoord bij hem, die het mij te beantwoorden gegeven had. Hoewel het mij een lust was in die dingen te verkeren, nochtans kon ik de vang maar niet ontkomen, dat ik mijzelf bekeek als een die in zijn binnenste zei: "Zie mijn ijver aan, die ik voor de Heere heb." En daardoor als ik in de struikeling kwam, - dewijl niemand goed doet - dat dan zowel het een als het ander bedriegerij uit de afgrond was.

Ik heb wat klappen van Mozes gehad, "omdat het bij de man niet is, dat hij zijn gang recht houdt," en ik dat wilde proberen met: *raak niet, smaak niet, houd u verre van mij, want ik ben heiliger dan gij.*

Op een zondagmiddag zouden wij op de Oostendam naar een gezelschap gaan. Toen verkeerde ik in mijn farizeïsme: mijn gang was langzaam, ik hield mijn ogen recht voor mij, groette ik iemand, het was zo pluimstrijkend mogelijk, en zó valt er in mijn gedachten: *want Achab deed desgelijks.*

Die avond had er iets zonderlings plaats. Een van degenen, die met ons vergaderd waren, had een vriend in Noord-Brabant. Deze wilde zijn vriend nog wel eens ontmoeten. Hij komt aan de dijk, waar wij woonden en vraagde juist het eerst aan mijn huis naar zijn vriend, en kwam zo, waar wij zaten. Toen hij inkwam, vielen zij elkaar om de hals met wenen en uitdrukkingen van innerlijke liefde. Dat werkte zó op mijn gemoed, dat ik dacht: dit komt voort uit de gerechtigheid, die overvloediger is dan die van Achab en die ook ik vanmiddag beoefende. Ik kreeg een gezicht, door het horen bespreken, wat voor een gerechtigheid het was waardoor behoudenis te bekomen was. Daardoor zag ik mijn vermeende gerechtigheid wegwerpelijk en een stank in Gods neusgaten. Er ontstond een betrekking in mij of die gerechtigheid, die ik hoorde bespreken, de mijne mocht worden. Wat dan ook in mij een zuchten, een verlangen, een werkzaamheid verwekte, hetgeen mij weer een poosje gaande hield, totdat het gemoedelijke weer zakte, en de veelvuldige bekommernissen van dit leven het zaad verstikten. Dan was ik weer of er aan mij niets gebeurde als zowat vroegkomende dauw en morgenwolken die ras voorbij zijn. Hoewel ik in die tijd niet zozeer daarmee vastliep, of mijn genegenheden veranderd waren, maar of mijn 'hartstochten geregeld' waren, daar liep ik mee vast, want dan zou ik zó of zó niet zijn, maar ik zou van deugd tot deugd voortgaan, *tot ik voor God in Sion zou verschijnen!*

Onder al mijn omzwerven voelde ik toch iets in mij, dat ik vóór het jaar 1859 niet gewaar geworden was, namelijk, al was het, dat ik door drift was vervoerd geweest, zo was ik de zoetigheid onder mijn tong er toch in kwijt, en kon mij in het kwade niet beroemen, maar wél mij er over beklagen. Door de overtuiging, dat mijn goedheid niet tot de Heere raakte (hoewel ik er in mijn binnenste aan vast zat) en de kennis, die er in mij op deed uit de werkzaamheden des gemoeds, geopenbaard in het Woord Gods, ging mijn hart er naar uit, of er voor mij toch eens vruchten uit het Beloofde Land

toegezonden mochten worden; want ik zag er bij ogenblikken toch zoveel heil in. Dán zou ik mijn land en maagschap wel verlaten!

Terwijl ik in die gemoedstoestand verkeerde, en ik eens bij mijn broer op schoftijd mijn brood opat en wij om de beurt hardop het gebed deden zoals gewoonlijk, raakte ik daaronder verbroken bij het gezicht van: *'Hoe groot is het goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen, die U vrezen!'* Enkel ziende op de vruchten, die degenen genieten, die waarlijk de Heere vrezen. En daarop valt in mijn hart, hoe Mozes de schatten van Egypte kwam te *verachten* *"ziende op de vergelding des loons."* Ik zeg, mijn hart was verbroken, zo uit het gevoel van mijn gemis van dat goed als ook van mijn jammer, dat ik Mozes niet beter volgde.

Op een andere tijd, dat ik voor mijn baas te werk was bij een andere baas en ik aan een werk bezig was dat moeilijk goed te maken was, en dus langzaam voortging, maakte de schipper, een Godsdienstig mens, zich boos op mij, omdat het zo lang duurde. Hij vaart tegen mij uit: "ik wou dat je in de hel lag!" Juist was mijn gemoed heel bezwaard wegens mijn zondigheid en het gewicht van de eeuwigheid. Mijn gemoed schiet vol en ik ga hardop zitten huilen. De baas zegt: "wat scheelt er aan?" En toen ik het zei, antwoordde hij: "als je wilt, kom maar, ik zal je wel ander werk geven." Maar het gebeurde toch niet. Het werd avond en ik ging naar huis. Nauwelijks ben ik uit 't gezicht der mensen op de weg door de Sofiapolder, of ik val op mijn knieën met de uitroep: *'O God, U weet, hoe ik met de hel in mijn hart loop en dat ik er nog niet in lig is mij een wonder, maar 't is nog groter wonder in mij, dat U hierin Uw goedheid en lankmoedigheid aan mij wilt tonen. Och, dat ze mij tot bekering mochten leiden!'* Ik schudde mijn hart gul uit, wel met een: *och* en *o*, maar toch zo, dat ik zei, dat de Heere wist, waar het mij om te doen was. Met dat ik zo uitdrukte: *"U weet alle dingen,"* raak ik verbroken met een indruk van die woorden: *"Mijn Liefste is mijn en ik ben de Zijne."* Zeggen kon ik niets, maar mijn gevoel was zo wonderlijk, dat ik niet wist, wat er gebeurde; die angst, die benauwdheid was wat weg. Een paar minuten later werd mij als 't ware gevraagd, wat er gebeurd was. Ik wist niet te antwoorden, maar ik hoorde zeggen: *'Ezau zocht een plaats van berouw met tranen, maar vond ze niet,'* en *'dat op het steenachtige valt, gaat altijd zo schielijk op,'* en zo werd ik weer terneergeslagen.

Bij gelegenheid gaan wij naar Zwijndrecht. Wij komen op een groot gezelschap en er raken daar twee in een hevig dispuut, en wel hierover: de eerste was sprekende uit zijn bevinding, beginnende met de kennis van de derde Persoon, waarop de ander bewees, dat in de huishouding der Genade met de eerste Persoon in de ondervinding begonnen werd. Hoewel ik van zulke zaken niet wist, voelde ik nochtans het vreemd vuur, dat door de bespreking der waarheid heenliep. Ik word weemoedig, raak aan het huilen, hetwelk een ontroering in 't gezelschap verwekt. Men vraagde mij, wat er aan scheelde. Ik zei, dat ik bedroefd was, dat, waar Gods werking in de ziel tot overtuiging en ontdekking mijn hoop was, ik nu hier hoorde tot mijn spijt, dat zij meer de eer van mensen dan van God zochten. Waarop er meer een geordende bevindelijke redekaveling naar Gods Woord plaats had, waardoor mijn ziel erg uitgelokt werd.

Wat nu mijn uiterlijke positie in die drie jaar belangt, zo ik gezegd heb, veel tegenloop was mijn deel; dat wij niet meer verpanden of verkochten, zat maar hierin, dat men niet meer.... Eén voorrecht heb ik mogen bezitten met mijn vrouw heb ik altijd het zuur, bitter en mager genoeglijk gebruikt. Hoe schraal het er toeging, blijkt wel hieruit: mijn vrouw was zwanger; door het gebruik van roggebrood met geraspte komijnekaas,

had zij erg het zuur. Op een vrijdag was de kaas op. Toen deden wij zout op de boterham. Juist komt er een buurvrouw in. Mijn vrouw ging vlak voor die boterham staan, opdat die buurvrouw het niet zou zien, want de kleine van twee jaar wilde haar hebben. Die buurvrouw zei: "kom je de koeien nog eens melken?" Want dat gebeurde meer. "Jawel," zei mijn vrouw, zij ging en deed dat werk, en toen sneed die vrouw twee ferme boterhammen met boter en zoetemelkse kaas. Mijn vrouw wilde die meenemen, maar nee! Maaïke (zo heette die vrouw) zei: "eerst hier opeten, want anders geef je ze weer aan de kleine Geertrui, en die zal er ook wel een krijgen." Toen ik 's avonds thuis kwam, zat mijn vrouw te huilen van blijdschap over die maaltijd.

Bij het kerkgaan 's zondags te Dordrecht, waren de centen afgepast, twee keer op Zwijndrecht overvaren, ... zoveel zakjes, zoveel centen. Eens, toen ik heel gemoedelijk was onder die nodigende waarheid: *"Laat los en gij zult los gelaten worden,"* duwde ik al de centen die ik had in het zakje. Daar komen wij aan het veer, en daar stond ik! Geen geld om te betalen! Mijn broer, die met mij was, had net genoeg voor zichzelf en kon mij dus niet helpen, de wil was wel bij hem. Nu, in de boot gaan en 't dan zeggen, durfde ik niet, dus eerst aan de veerman gezegd, hoe het was. Met grote vloeken en scheldwoorden voer hij met mijn broer weg en ik moest blijven wachten tot mijn broer na verloop van 1/4 uur terugkwam. Terwijl ik daar stond, - want het gemoedelijke raakte ik kwijt, - was het: "wanneer iemand aan het bouwen wil gaan, overreken hij eerst de kosten, die dat niet doet, komt beschaamd uit, zoals u nu ziet." Ik beriep mij op de twee penningen van de weduwe, doch het antwoord was: *"Al gaf gij uw lichaam over om verbrand te worden en de liefde Gods is in uw hart niet uitgestort door de Heilige Geest, zo is het niets met u; dat zie je wel."*

Nu, ik kwam thuis, mijn vrouw bedroefd, want zaterdag werd de rekening gemaakt en nu had ze heel de week geen melkcenten. Het werd maandag, een buurvrouw komt: "Christina, zou je vandaag voor mij willen wassen, want mijn duim zweert?" Tegen de middag had mijn vrouw f 0,30 verdiend. In de namiddag wordt haar gevraagd: "och vrouw, wilt je vandaag dit boezeroen eens maken, want mijn man moet morgen naar Rotterdam?" En toen het avond was, waren er voor die week weer melkcenten genoeg.

Uiterlijk was ik ook voortvarend, als het bijvoorbeeld met mijn patroon over de Goddelijke Waarheden ter sprake kwam, dan, - daar ik mijn eigen vonnis mee moest strijken - dat duwde ik hem óók toe. Zodat zij wel eens zein: "met u kunnen wij het nooit eens worden!" Dat was juist wel geen wonder, zij waren liefhebbers van het boek van de "Dageraad", maar ik hield het met de Boeken des Bijbels, al moest ik er mijn ongelukkig vonnis uit opdoen. Dit had ik er uit opgedaan, dat alles niet zo maar uit de natuur, maar naar Gods bevel geschiedde, en het boze ons eigen was.

Wij zouden ook proberen, terwijl wij getrouwd waren en kinderen gewonnen hadden, om ter catechisatie te gaan, en misschien ook wel om lidmaat te worden. De tweede maal, dat wij daar waren, vraagde Dominee aan mijn broer, wat er op de zonde volgde. Mijn broer wachtte wat lang naar mijn zin. Ik vraagde, of ik hem antwoorden mocht en hij stemde toe. Ik zei: "de verdrijving uit het Paradijs." "O ja," zei hij, "maar dat is maar iets uitwendig!" "Nu," zei ik, "vervallen van God." "Nee," zei hij, "gevallen, maar niet vervallen." Ik zei: "gevallen kan nog opstaan, en wij zijn dood door de zonden en de misdaden, uit de vader der duivelen, geworpen op de vlakte des velds! God heeft gezegd: Ik zal een voleindiging maken, en daarom wordt er onder Gods volk

wel gezegd: de herschepping heeft God meer gekost dan de schepping, want dáár was geentegenstand."

Dominee gelastte mij te zwijgen en ging voort met zijn arm te zwaaien, terwijl hij de woorden gebruikte van Paulus in de plaats Areopágus. Ik had juist ook *"De Heilige Oorlog"* van Bunjan gelezen en zei daar nog iets uit, maar ik moest zwijgen. Wij kwamen buiten, nadat het afgelopen was, en het ging mij gelijk weleer, de een zei: "hij is goed," maar de andere zei: "neen, maar hij verleidt de schare." De meesten hielden het met het laatste. Dat werd ik later gewaar.

Zoals ik gezegd heb: mijn vrouw was zwanger, en als de tijd vervuld was, baarde zij haar tweede dochter. Graag wilde ik, dat de doop mijn kind zou toegediend worden. Ik ging naar dominee. Ik zei hem, dat ik mij niet met zijn leer noch met zijn leven kon verenigen, en dat ik op de vraag: "alhier geleerd," in het formulier voorgesteld, niet kon antwoorden. Maar ik moest toch komen! Hij zou het maken, dat ik zonder gemoedsbezwaren kon antwoorden. De tijd kwam en ik ging. Juist was de predikant van de naast bijgelegen gemeente gestorven en onze predikant was consulent. Hij moest er 's middags heen, dus hij haastte zich, las het formulier half en vraagde antwoord. Maar ik verroerde mij niet en bleef staan, zoals ik stond. Daar ontstond een heel tumult in de kerk. Wij waren nauwelijks er uit, of een hele zwerm mensen omsingelden mij, zij zeiden: *"ik heb het wel gedacht, hij kwam met zo'n uitgestreken gezicht de kerk in, wat verbeeldt hij zich wel, die dweper, hij denkt dat hij het alleen maar weet."*

Ik zuchtte wel, maar gaf te kennen, dat ik onder Gods alziende oog had moeten antwoorden en goed gevoeld had niet de Baäl, maar God te moeten gehoorzamen. Toen wij bij 't kerkhof waren, kroop mijn vrouw heel kort bij mij, omdat zij bang was, dat zij mij in de sloot zouden gooien. Nu, zij verlieten mij scheldend, maar mij versaften zij werk: de verzuchting om nog eens een teken ten goede te mogen ondervinden, dat zulks om Zijns Naams wille mocht zijn.

't Is waar, mijn reformatie trok niet straf door, maar mijn eerste kind heeft veel onderwijs van mij gehad naar dat ik bekwaamheid had, psalmverzen leren, liedjes uit Groenewegen. Dan sprak ik met haar, dat ze veel mocht bidden:

*"Och Heere, wil mij bidden leren,
En mij vroeg tot U bekeren."*

Mijn ouders dachten wel eens, dat ik er te streng over was.

Op mijn werk had ik een pikhok, waar ik mijn gebedje uitstortte. Het is wel gebeurd, als ik er uitkwam, dat mijn ogen rood waren van schreien. Het is geweest, dat ik wegens mijn benauwdheid mijn klacht voor een vriend uitstortte, zodat hij tot mij zei: "kijk, dat is ná aan de wedergeboorte." Doch in plaats, dat ik daarmee groeide, kan ik niet uitdrukken, hoezeer ik de verre afstand voelde, die ik daarvan af meende te zijn, hetwelk ik ook zei. Als zulke weeën er waren, kon mijn kennis mij geen hoop aanbrenge, doch mijn zuchten ging er naar uit, dat het eens niet langer wind mocht baren, maar ik een Sions zoon mocht worden. Want bij ogenblikken ontstond er zulk een betrekking op de dingen, die het Koninkrijk Gods aangaan, dat ik mij als het ware verbond om het met datgene te houden, dat God in Zijn Woord voorgesteld heeft ten leven. Om daar iets van te zeggen.

Mijn broer, de man, die zes weken bij mij thuis geweest was, nog een vriend en ik, wij verkeerden veel met ons vieren met elkaar. Wij waren eens naar Zwijndrecht geweest en terugkomende, kwamen wij het eerst aan mijn huis, maar ik liep mee door en wij

brachten die het verst woonde, het eerst thuis. Teruggaande schoot ik met nog één over. Zo samen hadden wij het druk en keuvelden over de opwekking, die wij die avond gehoord hadden en de grootheid en heerlijkheid, die de erfgenamen Gods zullen krijgen, hier bij aanvang en hiernamaals in volkomenheid. Zodat wij door dat spreken zo verliefd er op werden, dat wij elkanders handen namen, en de sterren tot getuigen riepen, dat wij ons samen bezworen elkaar te lieven, wat er ook gebeurde, om in de wegen Gods ten nutte van elkaar werkzaam te zijn. Ik zie het plaatsje nog: midden in de karrestoep. Maar ik werd ras gewaar, dat ik niet wist van hoedanige geest ik was. Niet, dat wij van elkaar verwijderd werden, wij hebben jaren met elkaar verkeerdt, maar van Adam staat, *dat hij in het Verbond niet staande is gebleven*, hoeveel te min één, die nog vervreemd is van die staat, welken Adam deelachtig was. Dat werd ik gedurig gewaar vanwege mijn ongelijkvormigheid. Nochtans deed mij dat veelal een worstelaar zijn met al mijn wanstaltigheid, en dan kon mijzelf soms zo uitschelden, denkend dat God en mens van mij wel een afkeer moesten hebben.

Onder het lezen en het onderzoeken van Gods Woord, kom ik aan die tekst: *"Deze zal zich noemen met de naam van Jakob, en die met de naam van Israël, en gene zal met zijn hand schrijven: ik ben des Heeren.* En och, wat zag ik mij inderdaad, zoals de naam Jakob is, een bedrieger, eens anders kleren aantrekkend. Want ik was, - als ik maar dacht dat ze mij niet bekijken konden - ook al één van de vrome lieden. Dat kwam dan wel eens terug, hoe ik God toch niet kon bedriegen, en dan zuchtte ik: "Och! Dat ik ook de nieuwe naam, die naam Israël nog eens mocht krijgen, en ook met mijn hand mocht schrijven: *"Ik ben des Heeren!"* Want ik voelde de noodzaak van een staatsverandering, want mijn staat zag ik soms nog desolaat. In die tijd kon ik een ander beter bekijken dan mijzelf. Van een ander kon ik zeggen: dit of dat zou u moeten gebeuren, maar met mijn eigen liep ik in de war, omdat mijn kennis was gegroeid naar buitenom met de waarheid een ander te beslaan en naar binnen om mijn eigen duisternis te gevoelen. Daarom wist ik wel, dat er wat gebeuren moest, maar *hoe*, dáár moest ik altijd een bidder om blijven.

Nu, er zijn in die drie jaren nog wel meer zaakjes in mij omgegaan, maar zal nu eerst schrijven van mijn vertrek (door gebrek aan werk) naar Kralingen en van daar naar Feijenoord, en dan zullen wij weer zien (zo ik zien mag) er wat van neer te zetten. Met het afscheid nemen van mijn vrienden, zei hij, aan wiens voeten ik in de middellijke weg opgekweekt was, dat hij mij als een dwaallichtje zag weg zwerven, dus ik kreeg een benauwde boodschap mee. Nochtans verzocht ik hem mij te gedenken en moest hen zo verlaten.

Wij verhuisden, maar mijn vrouw ging eerst naar de bakker om te betalen. De vrouw vroeg of mijn vrouw haar nu redderen kon, terwijl zij wel begrijpen kon, hoe het er bij stond. "Want," zei zij, "u en uw kindertjes komen wel knap voor de dag, heel en schoon, maar zulke lijden soms meer dan sommige bedelaars." "Ik heb u te bedanken voor het helpen, dat u mij gedaan hebt," zei mijn vrouw, "ik heb bijna één gulden en mijn man moet werk gaan zoeken, maar ik zou graag zonder schuld vertrekken." "U moet het zelf weten," was het antwoord. Wij vertrokken naar *"de Noord"* onder Kralingen.

Toen wij daar gekomen waren in de morgen, ging ik 's namiddags met de kleine aan mijn hand naar de dichtstbijzijnde baas, die ook mijn huisbaas was, om werk. Hij zei: "neen, ik heb geen werk voor u, en moet je zó werk gaan zoeken, laat de meid thuis en ga er dan op uit!" Ik ging weg, kwam thuis, viel op mijn knieën, stortte mijn hart uit in

zuchten en geklag, en er komt voor mijn aandacht: *"Ik zal zijn, die Ik zijn zal!"* Ik wist niet, wat daardoor te verstaan.

De volgende morgen ga ik op werk uit naar Feijenoord. Ik ga met de baas staan praten, zonder te weten, dat nog een paar mensen mij in ogeschouw namen, die tot elkaar zeiden: *dat is er een, die wat anders zoekt dan de meeste mensen.* Die baas zei, ik moest maar te werk komen. Ik dacht aan die waarheid van gisteren. Op het natuurlijke slaan onze zinnen het best. Bij een man, die over werkzaamheden des harten sprak aangaande het koninkrijk Gods, ging ik mijn brood opeten. Dus raakten wij spoedig met elkaar in kennis. Spoedig werd ik gewaar, dat die vriend betere zaken had dan ik. Ik was in die weg dus meer het veroordeelde schepsel, daar ik dan ook meest van uitging. Een keer, dat wij overvoeren 's morgens vroeg, en ik over mijn diepe val sprak, zei iemand tot mij: *"Vriend, wie heeft u te kennen gegeven, dat u naakt zijt!"*

Ik zei "weleer zei ik, gelijk Adam, maar nu ik zie, dat ik blind ben, nu zie ik, dat ik dat mijzelf berokkend heb en kan het mijn onmacht niet wijten."

"Dus," zei hij, "u bent schuldenaar voor God?"

"Ja," zei ik, "tot mijn eeuwig ongeluk, maar u weet het zo netjes, dat u uw zaligheid er al in ziet en hebt."

Het ging daar niet heel mooi, daar ik woonde. Ik had met niemand omgang; mijn hart werd kouder. Ik woonde daar ook niet naar mijn zin. Ik kon een huis huren op Feijenoord. Dat gebeurde en ik ging daar wonen. De uitwendige zaakjes liepen sober; het winterloon was één gulden daags. Eén, anderhalf of twee dagen in de week verletten, f 1.20 huishuur, f 0.80 voor een half mud kolen; ik had twee kinderen, en zat nu eenmaal aan lager wal. Het was wintertijd en aardappelen opdoen, daar was aan mijn kant geen kijk naar. Mijn zuchten was anders dan anders. Nu was het: ik ben zo hard, zo lauw, zó naar, ik kan van mijzelf zo niet meer walgen, ja het liep zó ver, dat het was: *u bent van God losgelaten!* Hoewel ik toen al heel wat kerkelijk geworden was.

Wij zouden weer eens ter kerk gaan. Eer ik van huis ging, dacht ik, ik zal het nog maar eens doen, al is het dan maar voor de mensen. Bij de Slakade zijnde, valt in mijn hart: *"Gij hebt geen mensen, maar Gode gelogen!"* Als een donderslag valt dat op mij aan, en met zulk een verplettering dat ik in tranen uitbarstte en al snikkende zei tegen de man, daar ik naast liep: *"ik denk tegen de Heilige Geest gezondigd te hebben."* Hij antwoordde: *"uw tranen zijn het bewijs, dat u dat niet gedaan hebt, want, die daar waarlijk bang voor is, die kan dat niet doen."* Ik kreeg daardoor enigszins lucht en wenste door boetedoening en weklagen over mijn harde, koude, lauwe, ongevoelige toestand bij God aan te houden, of Hij ook deze mijn misdaad mocht wegnemen.

Ik heb gezegd: het was of werd winter. Mijn ouders waren mij wel uit hun huis kwijt, maar niet uit hun zorg. Zij hadden voor ons wat aardappelen gekocht. Ik ging die halen, en kreeg nog wat kool, bonen en nog wat steenkolen. In de boot had ik een mooie vracht. Ik keek weer op die waarheid: *"Ik zal zijn, die Ik zijn zal."* De Heere prijzen was mijn werk! Ik ging zo voor de wind heen. Op de hoek van het Pestrak word ik pas gewaar, dat het zo hard waaide, de golfjes kwamen tussenbeiden over de boei. Ik raak in engten en mijn gedachten liepen nu: zou dat prijzen maar niet enkel hoogmoed geweest zijn? Ik dacht, er staat geschreven: *"uw offeranden zijn een stank in Mijn neusgaten,"* dat is nu met mij het geval. Het werd ruwer, en ach! Ik zag, dat het schip vol water liep. Toen zuchtte ik: *"O Heere, help, want ik verga!"* En werd gewaar,

dat de wind en het water Hem gehoorzaan zijn, en zo voer ik onder de brug door de haven binnen.

Ik zal nu niet zeggen, hoe wij die winter doorgetobd hebben. Alle dag driemaal aardappelen (en dat 'wolkammers') en iedere week een half pond vet. Ik ben daar veel onder zuchtend geweest, dat het mij maar spoorlagen mochten zijn om toch mijn ziel gedurig vervuld te hebben met die honger en dorst naar Zijn gerechtigheid vanwege mijn ongerechtigheid, om, - als het zijn kon - met Zijn beeld verzadigd te worden, eeuwig en altoos! Onderwijl ik zo werkzaam was, werd de waarheid mijn hart al meer en meer dierbaar.

Dat werd ik gewaar, toen eens een Remonstrant tot mij zei, *dat God de mens aanneemt, omdat God gezien heeft, wie geloven en wie niet geloven zouden.* Die nu maar wilde geloven, dat Christus voor hem gestorven was en uit eigen beweging Hem voor zijn Zaligmaker aannam, die was uit God geboren!

Toen ik antwoordde: *"Er is niemand, die goed doet, ja, niet tot één toe!"*

Zei hij: "waarom eist God dan, dat wij ons bekeren, als wij dat niet kunnen?"

Ik antwoordde: "opdat de één zijn verdoemenis te rechtvaardiger zou zijn, en de andere zijn dodelijke staat en toestand zou leren kennen om door de nood uitgedreven te mogen worden, of God in hem de bekering ten leven mocht komen te geven."

Het was onder werktijd en het gesprek ging zo luid, dat velen naar ons stonden te kijken en te luisteren. Toen ik zei: "terecht heeft Christus gezegd, dat Jesaja gezegd heeft: *"Oren hebben zij, maar horen niet, enz. opdat zij zich niet bekeren, en Ik hen geneze."*

Toen werd hij boos. Maar ik keerde tot mijn binnenste in en zei, "als zalig worden door zo'n prediking verkregen moest worden, dan was er nergens geen verwachting, want het vlees is krachteloos geworden, want het kan ook niet. Maar bij God zijn alle dingen mogelijk, en wie weet, *Hij mocht Zich ontfermen en ons genadig zijn."*

Dat deed mij weer aanhouden en geen rust onder het hol van mijn voeten hebben, hoewel nog al te veel naar mijn zin.

Het wekte mij tot jaloezie, als de waarheid triomferen mocht. Ik weet wel, dat velen zeggen: het moet bevinding zijn, maar de Apostel spreekt: *"Gij zijt gebaard door het Woord der Waarheid, door het onveranderlijke zaad van het Woord Gods."* Heeft dat besluit gebaard, dan is hij wedergeboren, eerder is er geen zoon of dochter Sions openbaar. Wel dat er eigenschappen zijn, waaruit verwachting te scheppen is, waar Hij, die teelt en hij of zij, die geteeld wordt, in de arbeid blijven.

Ik zei: jaloezie verwekte het! In de winter, kort na dat gesprek met die persoon, voelde ik toch zo'n betrekking op datgene, dat ik zag voor hen, die God waarlijk liefhebben, maar ach, nu mijn ontblote toestand! Hoe meer ik daarvan zag, hoe groter mijn gemis werd.

Daar krijg ik een briefje, waarin vermeld wordt, L. v. H. kennelijk heeft mogen ondervinden uit de dood overgegaan te zijn in het eeuwige leven, hetwelk op mij zulk een indruk maakte, dat ik zei: "O Heere, dat is er mij weer een vooruit; net zo lang, totdat de Poort gesloten wordt voor mij, en dan voor eeuwig kwijt. Nochtans, Gij zult rechtvaardig zijn maar ach, behoud!" Daarop valt krachtig in mijn hart: "Zij zullen beurtelings zingen!" "Ach mocht ik dat dan ook nog doen!" Hierdoor werd ik weer aangespoord omdat ik er lust in gevoelde. Ik voelde een hebbelijkheid in mij naar die daad.

Op die tijd werkte een bekeerd man met mij aan hetzelfde werk. Ik zei hem, hoe het ging en hij antwoordde mij: "ja, jongen, eerst in 't gezicht en dan in het bezit!" In het eerst beviel dat nogal, maar even daarna zei ik: "Zien is geen hebben; die van Bethsémes zagen óók wel in de ark, doch er werden er twee en twintig duizend gedood, dus het is geluk, als ik tot hebben kom."

Op een keer 's avonds op het gezelschap zijnde, leggen ze mij de plicht op, en ik noem naar sommiger gedachten het woord *Heere* te veel. Eén laat direct zingen: *misbruik geenszins de Naam des Heeren*, enz. Och, wat heb ik daarmee getobd, met die betuiging: Hartekenner, Nierenproever, U kent mijn onnozelheid, maar ook mijn mening, ach, geef mij verstand van kermen, en een tong der geleerden, waardoor ik U welbehaaglijk mag zijn. Daarom, *Heere, wil mij bidden leren en mij toch tot U bekeren.*

Hoewel ik het gaarne zou willen hebben, voelde ik toch, dat waarachtige bekering mij noodzakelijker was dan uitnemende gaven des gebeds, want het Koninkrijk bestaat in kracht. Dat gevoelde ik wel, dat die aan mij ten koste gelegd moest worden, zou het gaan, zoals het gaan moest, zou het voor mij wel zijn. Evenwel, hoewel ik in mijn binnenste de ongenoegzaamheid gewaar werd, werd ik door het horen van hen met wie ik omging, toch ook al wat!

Er moest zitting gehouden worden te Rotterdam op de Goudse weg om tot stichting van een gemeente te komen, en ik, ongelukkige, was ook tegenwoordig. Eén van ons vroegde de heer voorzitter, hoe hij stond met zijn bediening, - want hij was predikant - of hij van Godswege daartoe geroepen en gezonden was. Hij antwoordde, dat hij daarvan verzekerd was. Maar 3 jaar daarna was hij een echte Arminiaan. Dat wij hem daar niet voor aanzagen, kwam omdat wij uit ons beginsel het ook waren. Het kerkje is tot stand gekomen, maar ik ben daar niet verder in meegegaan, maar zag, dat mijn ganse omgeving zich warmde bij de spranken, die wij zelf aanstaken.

't Is Gods onbegrijpelijke goedheid, dat de vrije wil mij niet geheel overwonnen en weggevoerd heeft. Ik verkeerde onder velen, die vol van bevindingen waren, van gemoedsbewegingen, oppervlakkige Bijbelkennis, roepers van: "*des Heeren Tempel enz.!*" Er was er maar één bij, die bezwaard was van geest. Ik had, dacht mij, weinig kennis, maar dát voelde ik, dat ledige vaten bekwaam waren om gevuld te worden, en dat die waarlijk door onwetendheid doodslagers geworden zijn (wat zij voor God belijden), vervolgd worden, vluchtters blijven tot daar waar ontkoming is. Ik bevond, dat hartstochtelijkheid, beredenering van waarheid, uiterlijke uitredding, voorkoming der zaken, hoewel ik er ook wel blijdschap in genoten heb, echter het handschrift, dat tegen mij was, niet uit mijn consciëntie uitwisten, maar dat ik bij dat alles mijn openstaande schuld gewaar werd. Hoe ik daar ook met die lieden verkeerde, wij verschilden in ons binnenste. Nu, dat zij zo, de Rechter brengt ons allen eens voor het grote oordeel!

Ik veranderde van woonplaats en ging in de Stormpolder wonen, anno 1863, en kwam meer onder gesprekken, die gingen over een verloren gaand zondaar en een zoekend God, waardoor ik veel mijn gevaar gewaar werd. En wat in mij het gevoel werkte, dat ik niet alleen tegen de wetten Gods gezondigd had, maar ook zondigde omdat ik niet geloofde in Hem, Die zo lankmoedig over mij was, dat ik nog was die ik was. En, hoewel die goedertierenheden mij tot een zuchten om bekering leidden, voelde ik mijn doodstaat te duidelijk. Eens kwamen wij met een ijzeren overloop aandragen en daar kwam een echt bekeerd man aan, die tot ons zei: "Kent U uw hart ook zo hard?" En

liep zo door. Ik dacht, dat is wel zo, maar dat maakt mijn ongeluk uit. Hij zei nog: "werkt dan maar vijf schof!" Nu, het liet wat na.

Ik zei, mijn kennis nam toe, zo in mijzelf als in de waarheid, die naar de Godzaligheid is, en ik voelde, dat dit het alleen is: *"Ken uw ongerechtigheid, dat Gij tegen de Heere gezondigd hebt, enz."* Daar voelde ik wat van, en dat bracht mij zover, dat ik achter de smederij op de kant van de sloot liep (hoewel ik daar gekomen was om mijn knieën voor God te buigen) of ik er maar invallen mocht (heimelijk in de hoop van hierna beter; zelfmoord was dit niet en ik was toch overtuigd en het werk Zijner handen zal Hij niet laten varen) en zó een eind van dit leven te verkrijgen. Want eerst had ik de rechtvaardigheid der Wet tegen, maar nu ook de goedertierenheid en barmhartigheid niet tot mijn voordeel, maar wel tot mijn oordeel. Ik raakte danig in de war. Het werk, dat ik geprobeerd had, daar kreeg ik al meer schuld door. En nu het er op aankwam om te geloven, nu voelde ik te meer mijn doodsstaat want ik zag het nu *onmogelijker om te geloven* dan tevoren om door de werken te kunnen zalig worden. Doch God gaf mijn arglistig hart geen overwinning.

Zo ga ik naar een bekeerde dove vrouw, [dove Cornelia] aan wie ik mijn gehele toestand vertel. Nu, ik moet zeggen, die vrouw had het niet best op mij verzien, zij dacht, ik was te wijs. Ik trof haar aan terwijl zij de plaat wat opnam of schoonmaakte, en ging op mijn knieën bij haar zitten, want zij was doof. Toen ik uitgekapt had, zei zij: *"graaf maar dieper."* *"Wij zijn dood in zonden en misdaden door de onwetendheid, die in ons is; men moet als een aal afgestroopt worden, want uit de werken der Wet kan men niet gerechtvaardigd worden, maar men moet zichzelf aan of door het werk dood werken, zowel aan het gebod des geloofs als der werken. Houd toch veel aan en zoek het niet in wijsheid, maar in waarheid in het binnenste."*

Hoewel mijn gemoed toen veel met het aanbod in werkzaamheden was, wilde ik toch door werken verdienen. Ik kende een arm man, die ook over zaakjes sprak, en ik dacht, die man kon wel behoefte hebben aan verschoning. Er valt in mijn hart: *"Die de arme geeft, leent de Heere."* Mijn gemoed wordt vaardig en ik breng mijn eigen hemd met nog wat lapjes. Ik was blij zulks te mogen doen, want ik gevoelde, dat ik achting had voor degenen, die naar Sion vraagden. De volgende dag zag ik veel op het loon. Nu, uit buurtschap had ik iemand een tafeltje geleend en dat werd teruggebracht met een gulden erbij. De woorden kwamen in mijn hart: *"de arbeider is zijn loon waardig."* Hoe het was, ik zag er Gods vinger in. Dat ik aan het werk rookte is waar, ik beled wel beter, maar mijn praktijk gaf het niet op. Toch werkte er bij tijden in mij zuivere zelfkennis.

Ik stond eens voor mijn woonhuis, en opeens wordt mij getoond, dat de mens bestaat uit lichaam en ziel. Honderdmaal had ik het wellicht beleden. Hoe duidelijk werd het mij, hoe de ziel een zelfstandige beweging heeft, niet alleen in denkingskracht, maar ook in bewegingskracht. Dat werd bevestigd met: *"En haar ziel ging van haar uit,"* en: *"Wie weet niet, dat de ziel des mensen opvaart tot God, die haar gemaakt heeft?"*

Dit werkte een diepe indruk in mij, zodat ik veel omdroeg een bewustzijn van een eeuwig blijvend bestaan van mijzelf, waardoor ik ook een van eeuwigheid tot eeuwigheid zijnde zelfstandige Opperhoofdigheid mij voorstelde. Het kan zijn, dat er zijn, die zullen zeggen: 'dit is uit uw hoofd gesproten.' Of, 'u beslaat het nu! 't Is waar, had ik het toen neer moeten stellen, ik had wellicht de woorden niet kunnen gebruiken, maar zakelijk is het zo, daar heb ik op dit ogenblik de alwetendheid Gods over bij mij!

Bij de dove vrouw zulks vertellende, wees zij mij eerst op hartenwerk en: *"Onderzoek de Schriften, want die zijn het, die van Mij getuigen."* "Want", zei zij, "twee dingen gaan gelijk: Godskennis en zelfkennis, dus houd maar aan." Ik hield zoveel van haar, dat ik ze als een boom aanzag, zodat ik wel bad: "ach! Dat toch twee derde deel van haar genade op mij kwam."

Uiterlijke zaakjes wil ik nu voorbij gaan. De behoefte aan innige onderwijzing, tot nut voor mijn onsterfelijke ziel was mij dierbaar. Ik werd dikwijls besprongen met: "uw kennis uw wetenschap hebben u afkerig gemaakt," maar daartegenover stond: "een mens zonder wetenschap is niet goed." *Ach! Dat ik Uw kennis maar deelachtig mocht worden, waaraan U het eeuwige leven verbindt.*

Mijn toestand was nog desolaat. Toch voelde ik een bekendmaking in mij, die een beminnelijkheid afstraalde, waardoor ik bleef uitgaan, of ik Hem ook vinden mocht. Die zaakjes werkten in mij zo'n toestemming des gemoeds, dat ik bij tijden mijn leven wel wilde geven voor dat beminnelijke en begerlijke, dat ik in de dingen Gods zag liggen. Doordat ik in die dingen zo veel grootheid zag, kon mijn ziel niet tevreden gesteld worden met voorkomende en uiterlijke uitredingen, en kon ook van anderen soms bezien, dat zij het niet hadden, waarin zij dachten het te hebben, ja, ik bekeek een ander beter dan mijzelf, want mijn eigen inkruipen kon ik, door wat ik opgedaan had, niet navorsen, en een ander openbaarde zich, nadat hij meende te hebben, en dan veinsde ik dikwijls niet, waarom ik ook bij weinigen geacht werd. Dat ik uit zelfliefdé óók wat waande te zijn, heb ik later opgemerkt.

Toen ik eens met iemand sprak, hoe het met onze zielentoestand ging, zei hij: *"zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen."* "Dat is zo", zei ik, "nochtans, die geen ongelooft tot schuld gehad heeft, heeft nooit geloof ontvangen." Het was beide waarheid. Doch, hoewel ik beleed niets te zijn, maakte ik uit kracht van mijn eigenliefde in mijn ongelooft mijn kenteken van genade op. Dat ik toen in mijn eigen schatting al heel wat was, bewijzen de gedichtjes, die ik toen op mijn wijs maakte, doch ik werd gedurig teruggeslagen met: *"Zij hebben niet in kunnen gaan vanwege hun ongeloof."* Toen heb ik ook wel eens geesten gezien, die vóórgaven wat groots te zijn en die ik tegenstond, en die later openbaar werden, dat zij nog nooit iets gekend hadden, gelijk men behoort te kennen.

In het jaar 1865 (omdat de duivel niet verdragen kan, dat men hem niet offert) werd ik met het Oranjefeest midden in de nacht opgeklopt om "Oranje boven" te roepen en Oranjedoek te tonen. Ik had zulks niet als een bandje van een sigarenpakje, en ik wilde bewijzen, dat ik eerbied had voor hen, door wie God ons heil geschonken heeft, maar Bachus offerde ik niet. Toen hieven zij een geschreeuw aan ik moest "Oranje boven" roepen, en zo gingen zij weg.

Door slapte van werk raakte ik genoodzaakt te Slikkerveer te gaan werken. Nu had ik reeds drie kinderen en het ging er uiterlijk schraaltjes toe. Conversatie vond ik er de twee eerste jaren weinig. Daarna raakte ik in kennis met iemand, die, hoewel mij ver vooruit, toch ook al met de geest van geboren te zijn, eer de zoon der belofte zich openbaarde, bezet was, hoewel wij vriendschappelijk geleefd hebben tot zijn dood toe. Maar in de middellijke weg vond ik hier geen opleiding.

Het verkeer, dat ik had, was met mijn eerste vrienden, behalve mijn eigen broer. Wij gingen of naar de Stormpolder óf naar Hendrik-Ido-Ambacht. Bij de dove vrouw

(Cornelia) kwam een goed bekeerd man, aan wien ik mijn hart kon uitklaren. Ik vertelde hem, hoe ik in het najaar verkeerd had met winteraardappelen. Het vooruitzicht om met de kleine maat te kopen was slecht, kleine verdienste en dan nog duurder dan met het mud; dat baarde weeën en arbeid. In die toestand komt een van mijn patroons bij mij, en zegt mij, dat ik wel geld kan krijgen om aardappelen op te doen. Ik weigerde dat, want ik zag geen kans om het terug te geven. Een uur later komt mijn andere patroon en zegt: "hier, u doet uw best en dat is mij wat waard!" En hij geeft mij achttien gulden. Ik zei hem dank voor die gift, maar verbrak onder het grote wonder, dat God mijn zuchten nog wilde verhoren. Toen aardappelen gekocht, en toen ze op mijn zolder lagen, ik op mijn knieën er bij; omdat ik ze gekregen had door gebed, moest ik nu offeren door danken. Maar wat ging dat vreemd toe, het antwoord op mijn doen was een gezicht, *dat mijn blijdschap was te buigen voor hem, die de overste der wereld genaamd wordt*, en och, hoe beschaamd stond ik, want ik had geen antwoord, als dat ik er dan toch maar door opgeleid mocht worden om boven dit toch het éne nodige te zoeken. De man dan, wie ik dit vertelde, zei: *"goed werk wordt achtervolgd."*

Hoewel ik veel met omzwervingen weggevoerd werd en mij lang als een onwijze kwam te gedragen, was het toch bij ogenblikken, dat ik antwoord kreeg op mijn tobben. Onder mijn werk zaag ik eens een plank te kort en ik vreesde daarover begromd te worden. Ik raak aan het zuchten, en o wonder, het was of mijn ogen open gingen als bij het ontwaken, de plank werd lang genoeg en ik stond verslagen. Ik drukte ook uit: "Heere, wat zijt Gij goed over mij." Maar mijn blijdschap werd spoedig achtervolgd door: *het geloof van mirakelen is geweest in zulken, die toch naar de hel gegaan zijn, dus u kunt dat hebben en nochtans verloren gaan*. Dat was mij weer een slag op het hart, zodat ik weer in arbeid kwam, of het de Heere eens mocht behagen in mijn ziel te werken dat, wat bestaan kon voor de grote eeuwigheid. Ik kreeg zo'n wantrouwen in mijzelf, omdat ik zag, dat ik, als ik maar een uitredding of ontmoeting gewaar werd, mij er zo in verheugde, omdat dat land goed in mijn oog was, dat ik wel bij de pakken zou zijn gaan neerzitten en mij onder tribuut stellen.

Wij gaan eens naar gewoonte naar onze vriend. Zo ik uit mijn huis ga, krijg ik een week hart met een opening, *hoe groot of het goed is, dat weggelegd is voor degenen, die God vrezen*. Ik zag eerst de vrede, daarna de vreugde en blijdschap, daarna alles tot hun voordeel; want alles hun medewerkt ten goede. Daarna zag ik de bestendigheid der Erfenis, want ik zag wel, dat *,"vele zijn de tegenspoeden der rechtvaardigen,"* maar ook *"uit die alle redt hen de Heere,"* dus dat is wel een *"hoe groot!"* Daarna zag ik iets van die eeuwige heerlijkheid, ik zag daar, wat ik niet kan uitdrukken. En ik had er toch zo'n betrekking op, dat ik zei mijn leven er wel voor te willen verliezen, als ik dat maar deelachtig mocht worden.

Zo kwam ik bij die vriend en sprak uit dat gezicht en gevoel met een warm hart. De vrienden brengen ons 's avonds weg en toen wij zouden afscheid nemen, vielen wij elkaar om de hals, kussen en huilen ontbrak niet, maar bovenal voelde ik voor dat ogenblik, dat ik de broeders liefhad (en die vriend was er een). Wat achting, wat indruk, wat betrekking voelde ik op het werk Gods; als pilaren zag ik degenen, die God vrezen en als goud des altaars de heiligheid, die hun aangedaan was. Die dag was mij wonderlijk en ik was daardoor uitgehaald. Maar het was kort van duur, want eer ik thuis was, was er niets voor mij bij, maar alles voor hen, die God kinderlijk komen te vrezen; en dus: "de krachten der toekomstige eeuw genieten, en wederom de kracht van Christus verdienen niet te kennen, zo zijt gij nog buiten."

Waar de duivel veld mee wint is voor mij soms onnaspeurlijk. Om een voorbeeld te geven: de persoon, die mij en wie ik omhelsd had, snuifde veel, en van die snuif kwam aan mijn aangezicht. Ik vond dat vies, en dat bracht mij in de war, want: *"de liefde dekt alle dingen, verdraagt alle dringen,"* maar ik was te kieskeurig om enig zwak te dragen. Dus was het bij mij maar inbeelding, hersenschimmen, melancholie of zwartgalligheid enz. Het was met mij: hoe meer genieten, te meer verdrieten.

In die strubbeling heb ik dikwijls het voornemen in mijn verdriet gehad, ik zou maar geen huisgodsdienst meer oefenen, zoals lezen, bidden, bestraffen, vermanen, leren, vooral zingen, maar zomaar zitten uitdrogen. Het gebeurde, dat ik van moedeloosheid te bed ging liggen. Van buiten was het ook niet gunstig gesteld, vroeg en laat en hard werken, en dan nog schuld maken toe, en dan mijn ontevreden bestaan! Korzelhoofdig leefde sterk in mij.

Voor zes kinderen alléén werken, 't is wel uit te rekenen, hoe het ging. Toch kon ik de plichten niet geheel nalaten, ook niet de betrekking op Gods volk. Dat bracht mij weer in 't verborgene, ik raakte onder gevoel van schuld, in droefheid daarover, in berouw en zocht alle kwade pad te haten en te vlieden.

Zó gestemd zijnde, en wetende, dat bovengenoemde bekeerde man bij de dove vrouw was, ging ik daarheen met ruw weer. Wij kwamen daar en het was of die man op ons aangezicht de betrachtning las. Met korte woorden wat gezegd, hoe ik mij bevond en over het ruwe weer, toen zei hij: "ja, ja, een goede hond ontziet geen beslijkte sloten." Daar viel toen iets zonderlings voor: een man, daar ook tegenwoordig, vertelt de weg die God met hem gehouden had. Toen die man begon en een eindje verteld had, vond ik veel kentekenen, waarmede ik accordeerde, maar toen hij vertelde hoe hij zijn schuld kwijtraakte en een recht ten eeuwigen leven kreeg, moest ik hem loslaten, en in deemoed riep ik uit: "O vrienden, bij zijn geluk zie ik mijn diep ongeluk!" Die bekeerde man zei tot mij: *"Vraag naar de Heere en Zijn sterkte."* Maar ik antwoordde: "dat is goed, maar het laatste van het versje past op mij: *"wil Zijn straffen gadeslaan.* O man, voor mij zal het vreselijk zijn te vallen in de handen van een levendig God. Soms te denken niet verre van het koninkrijk Gods te zijn, en dan zo te horen spreken, allemaal als een getuige mij? Allen onder de wolk doorgedaan, maar in het merendeel van hen geen behagen!"

"Ja, ja", zei die man, "maar in de woestijn zijn ook goede verkwikkingen, dus moed houden, tijdig en ontijdig!" 't Is wonderlijk, in zulke tijden veroordeelt een ziel zich op het diepste en het bindt hem al meer en meer aan.

Onderwijl raak ik ook weer aan enigen vorm vast. Er wordt een voorganger gekozen om te komen prediken in een schuur. Ik was één van de gekozenen om met het zakje rond te gaan; of ik al tegenspartelde, het hielp niet. Hoe ik er ook mede ongevoerd werd, werd ik toch wel gewaar (hoewel ik wel denk dat die prediker bekeerd was) dat de duisternis de aardbodem van dit ons doen bedekte.

Nu kwam ik in onderzoek, waar te dopen, toen ik een kind te dopen had, want van de zijde, waarmee ik nu omging, kreeg ik natuurlijk aanzoek. Mijn neiging ging daar ook heen, maar ik drukte mij als een onwetende in deze voor God uit. Ik tobde daar dagen mee, totdat met kracht in mijn hart kwam: *"Heere, wij weten niet, waar Gij heengaat, en hoe kunnen wij de weg weten?"* Jezus zei tot hen: *"Ik ben de weg, en de Waarheid en het Leven, niemand komt tot de Vader dan door Mij,"* en daar kreeg ik een

aanwijzing, dat, als ik met verandering geen verbetering ontving, ik in deze onder het gebrekkige moest blijven. Maar het werkte meer in mij uit.

Met mijn onwetendheid in het dopen, raak ik ook in verlegenheid met mijn onwetendheid in de kennis der zaligheid. De duidelijkheid, die ik daarvan ontwaarde, terwijl ik, de Weg niet meer wetende, wel in God geloofde, deed mij verzuchten, dat het mij toch gebeuren mocht om die Weg te bewandelen! Want dan zou ik niet dwalen, noch struikelen, noch vallen. Hoewel voor mij eng, toch zag ik erin, hoe wijs Gods Woord daar neerstelt, dat er wel een geloven in God kan zijn zonder Christus, maar alleen in en door Christus Jezus een komen tot de Vader. Dat er een geloven in God kan zijn door kennismaking der Waarheid, doch tot de Vader komen zij door het Woord, het eeuwigblijvend Woord der Waarheid. Er kan een geloven in God Zijn in roem op het leven van de geboden te onderhouden, maar zullen zij tot de Vader komen dan zullen zij gestorven zijn en Christus hun het Leven geworden zijn.

Dat werkte in mij zo'n begerigheid om met die kennis vervuld te worden van de vuurdoop, dat is, die des Heiligen Geestes, dat ik de prediker en al mijn vrienden in de natuur vergat, tot wie wij anders toch geneigd zijn.

Enigen tijd tevoren moest ik voor mijn patroon een schip mede gaan lichten, dat gezonken was, waaraan wij drie maanden werkten. Wij waren vooruit overeengekomen van zondag, vrij, maar ach, in wat moeilijkheid hadden wij onszelf begeven! Met ongeveer veertig zeelui en soms met even zo veel slampampers en kaaigasten te moeten werken, en zelf een hart om te dragen, dat de naam van Lucifer verdient, het een de stoppel en het andere het vuur. Ach, wat zuchten zijn daar gevallen. Soms boos op mijn eigen, waarom ik in zo'n slommer ben gekomen, maar ik had gedacht er beter mede te zijn voor mijn gezin!

Toen het de eerste keer was, dat wij dat gevaarte moesten lichten (het was met de tachtig last ballast mede ongeveer zeshonderd duizend KG. zwaar) was ik onder in de kanonneerboot op mijn knieën om de beschutting en zegen over dit ons handenwerk af te smeken, en, hoewel overtuigd alles verzonddigd te hebben was toch mijn aangezicht daarheen gewend, waar hulp te verkrijgen is. En ach, wat brak mijn hart, toen het hele toestel begon te zwenken en het gezicht van mijn afmakingen en de verhooring van mijn klachten deden mij zeggen:

*"k Zal met mijn ganse hart Uw eer,
Vermelden Heer'
U dank bewijzen. enz."*

Hoe veroordeeld wij daar ook verkeerden, toch had er een zonderling geval plaats. Wij hadden alles klaar gemaakt om maandag weer te lichten. Er waren over dat werk zeven compagnons, waarvan er zes voor waren om zondag te lichten. Ik en mijn broeder konden het niet keren. Zij gaan te werk en 's maandagsmorgens zit het schip zeven à achtvoet dieper als zaterdags. Wij lezen zó: *"En Maria overlegde alle deze dingen in haar hart."*

Ik had voor mijn gemoed meer van dat opmerken dan op sommige andere tijden van offerhanden! Een van die zes compagnons had nog één een open consciëntie en die durfde ons niet aanzien. Want God had hen teleurgesteld. En anders wrocht de Heere met ons mee, want tot verwondering liep verder dat reuzenwerk, wat de mens aangaat boven verwachting! Er is wel reden voor, dat een ziel, die de belangen zijner onsterfelijke ziel heeft leren kennen, veel verkeert in de verzuchting: *"Leid mij niet in de verzoeking,"* want de veelvuldige bekommernissen van dit leven maken een levenloze lezer, een harteloze bidder, een verstandeloze denker en een verkeerde wil - opvolger.

Ik durf vrij betuigen, dat er een geruime tijd verlopen is, eer dat wilde woeste leven uit de gedachten mijns harten begon te verdwijnen.

Toen ik bijwijlen tot bedaren kwam en een overzicht nam van hetgeen gepasseerd was, was het bijzonder op een zondagavond in mijn oog een berg van zonden en afwijkingen die er opgestapeld was. En dat vrij- en moedwillig, zodat ik dacht het een onmogelijkheid zou zijn van ooit te recht gebracht of behouden te kunnen worden, want God vertoornet Zich schrikkelijk over de zonden. Maar bij dat gezicht en gevoel, terwijl ik uitdrukte: "*wie kan dan zalig worden?*" Ontslot zich de macht in God en het voorrecht van nog in het heden te zijn! En dit werkte ook in mij weer een hartelijke werkzaamheid met zuchten en stenen, hoewel in het gevoel van het verzondigd te hebben, in het onderzoek, of het voor mij ook eens mocht zijn, waarop ik in mijn hart gewaar werd: "*wat onmogelijk is bij de mens, is mogelijk bij God.*" En zo ging ik toen mijn weg al veel afleggen.

Ik kwam 's avonds eens van het gezelschap onder indrukken, hoever ik het al gebracht had. Het scheen, dat er van Gods volk waren, die meer waarde hechtten aan mijn werkzaamheden dan ik zelf, nochtans gevoelde ik mij nog maar een "*bijna Christen.*" Maar ik gevoelde ook in mij de verzuchting: "Och, dat ik eens weten mocht, dat mijn werk in waarheid was!" Daar is het, of ik een stem hoorde zeggen: "*Ik zal maken, dat hun werk in waarheid zal zijn.*" Daar was zoveel zoetigheid voor mij in, dat ik op andere tijden zei: was ik daar maar weer, vooral als ik weer in nare, lauwe, dodige ongevoeligheden kwam te verkeren.

Dat ik onder dat alles ook al wat opgedaan had, werd soms openbaar, wanneer men mij maar eens vraagde (gelijk wel eens gebeurde) of ik al wat er gebeurd was, wel zou willen missen. Dan was mijn antwoord: *nee*, hoewel ik wel gewaar werd, dat het zeker verloren was, wanneer ik zó voor God zou moeten verschijnen. Dat sloeg mij dan ook weer om het hart. Zo onder al mijn tobben deed, zowel in kennis als in toestemming, meer duidelijkheid voor bij de gewaarwording, door het onderzoek van het getuigenis Gods en des Geestes ontdekking, van mijn treurige toestand en de noodzakelijkheid van een tussenkunst.

Dan zag ik tussenbeide in de voorstelling des Evangelie zo'n gepastheid voor mij, nog zijnde onder de Wet (dus onder de vloek). En wel bijzonder op zekere stond met die woorden: "*U dan, die gij gelooft, is Hij dierbaar.*" Daar ik vanwege de overtuiging achtervolgd werd als een doodslager, echter een strekking zich in mij openbaarde in het gevoel der onmisbaarheid om schuiling te mogen vinden tegen de toekomstige toorn. Maar ach, ik kon mijn beginsel maar niet als echt bevinden, en dát niet goed, dan niets goed! O, dat versje: "*Doe een teken mij ten goede*", enz. "Ach, zeg Gij toch tot mijn ziel, *Ik ben uw heil!*"

Daarin zo verkerende, vallen die woorden in mijn hart: "*Hij, die in u een goed werk begonnen heeft, zal het ook voleindigen tot op de dag van onze Heere Jezus Christus.*" Daar voelde ik zoveel verbreking en zoetigheid in. Ik sprak daaruit toen ik met enige vrienden te IJselmonde kwam bij een vrouw, die ook een gezelschap van vromen hield. Zij vraagde, "of ik *tot* of *in* de zaak gekomen was." Nu, zoiets waren spoorlagen voor mij om mij meer en meer van mijn pogingen af te brengen en die beoefening te bekomen, dat dit het alleen is: "*Ken uw ongerechtigheid, dat gij tegen de Heere uw God gezondigd hebt en gedaan dat kwaad is in Zijn ogen.*" Daardoor kwam ik in de praktijk om Hem, namelijk Jezus te verkrijgen, in Wien verlossing te bekomen is, omdat Hij gekomen is om zondaren te behouden van de toekomstige toorn.

Ik had wel blijdschap genoten in dat vorige toestandje, maar daar mijn zondigheid weer bovenkwam, en ik kracht zocht op de oude stam tot mijn verdere genezing, zoals ik dacht, zocht ik die nieuwe lap te zetten op mijn oude zak; en zo werd de scheur hoe langer hoe groter. Want hoe nader ik kwam bij de spiegel der Wet, hoe meer gruwelen ik zag.

4. Ontsluiting in de Weg van Verzoening, 1878

In het jaar 1878 krijg ik een soort schot in mijn lendenen. Drie weken lag ik veel in veel en zware beschuldiging, zodat ik God recht toekende, wilde Hij mij verstoten. Ik had verdriet van mijn leven, wegens de inwonende zonden, ja, ik walgde van mijzelf. Het was mij beter te sterven dan te leven, want toch, *de bezoldiging der zonde is de dood, want de ziel, die zondigt, zal sterven*. Ik zag zoveel in de deugden der rechtvaardigheid en heiligheid Gods, dat ik dacht door die glans verteerd te zullen worden. En o, daar krijg ik die waarheid: *"Hij is overgeleverd om onze zonden."* Daar zag ik de smaad Hem aangedaan, de onnozelheid van Hemzelf, omdat Hij opbrengen moest, hetgeen Hij niet geroofd had. O wat een zwaar zwart monster is de zonde, en daar kwam het gevoelig gewicht bij, hoe de Rechter, die verre is van goddeloosheid, de Almachtige, verre van onrecht, Zichzelf verkeerd houdt bij de verkeerde! Maar daaronder zie ik het algenoegzame van de Overgeleverde tegenover de eisende Rechter, recht eisende tegen de wandaad, die begaan is. Zo ik dat gewaar word, werd er gezegd: *"Vader, Ik wil dat deze niet verderve, noch verloren ga! Want Ik heb verzoening gevonden!"* Ik zie daar de algenoegzaamheid der opbrengst, en zó valt er in mijn gedachten:

*"Zo ver het west verwijderd is van 't oosten,
Zo ver heeft Hij om onze ziel te troosten,
Van ons de zonde en straffen weggedaan."*

Daar krijg ik een blijdschap in mij en ik ga tot mijn vrienden, en zeg wat grote dingen de Heere aan mij gedaan heeft. Zij nemen mij daarin op, zodat ik dacht verlost te zijn. Maar drie dagen later ontdekte mij de Heere met deze gelijkenis: zo lang als Mozes onder de Midianitische priester zijn schapen weidde, ze altijd *achter* Horeb omgeleid werden. Maar toen zij de Wet moesten ontvangen met het opschrift: *"Ik ben de Heere, uw God,"* kwamen zij er voorheen of onderaan, waar zij de bediening des Geestes moesten ontvangen door de hand van Mozes, namelijk de betere Middelaar des Nieuwen Verbonds.

Ik zag in de binnenkamer mijner consciëntie en bemerkte dat het handschrift, dat tegen mij was, niet uitgewist was. Omdat ik niet waarlijk met Hem in de dood was ingegaan, deed er geen een bewijsje op, dat ik met Hem opgewekt was. Waarna ik onder zware vervolging kwam, want "die eens anderen wordt, eer de eerste man gestorven is, die is een overspeelster." Want "allen die vóór Mij geweest zijn, zijn dieven en moordenaars," zegt de Heere der Heerlijkheid! Ik was één van hen, die terzijde wilden inklimmen! Velen zullen menen in te gaan en niet kunnen! Ik was nu die Simon de Toveraar! Ik had kennis der Waarheid, en toestemming vanwege het hebbelijke, dat daar in is, zozeer niet om tijdelijk gewin, maar om geestelijke leeftocht.

Ik weet niet, dat ik vóór die tijd groter pijnigende overtuiging gehad heb. Van tevoren ben ik ook geweest, dat ik de dood verkoos boven het leven, maar zolang dat duurde,

was de eeuwigheid nog verborgen, werd die echter openbaar, dan vloog ik om het leven. Maar nu met de ogen open naar het eeuwig verderf te lopen, dat was hier al een beginsel der smarten: "Wat zal het voor mij in de eeuwigheid dubbel zwaar zijn, want het ware mij beter geweest de weg der gerechtigheid nooit gekend te hebben!"

Ik had dit ook nog tegen dat ik in mijn omgeving onhandelbaar was. Dat liep zolang, totdat mijn hart er onder verbroken werd, de schuld bij mij thuis kwam, waardoor ik dan zoiets gevoelde van het jammer, waarin ik gedompeld was! Ik kwam het te betreuren dat ik niet alleen uit de werken der Wet niet kon voor God bestaan, maar ook, dat ik niet in kon gaan vanwege mijn ongelooft, of vanwege mijn ongehoorzaamheid, dat ik niet wilde geloven, daar de eis toch is: "*Geloof in de Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden.*" Dit ontdekte ook enigszins niet alleen mijn onwil, maar ook mijn onmacht ten goede.

In die tijd liep ik dan gebukt eensdeels over mijn gescheiden staat en ook anderdeels over het Godgemis. Want als ik mijn onbekeerde toestand zag, was ik niet altijd daarover in een gevoelig gemis; vandaar het verwijt, dat ik het onwijze kind was, dat zolang in de geboorte bleef staan.

Op een keer, dat ik onder de Donkse bomen liep, voel ik zo'n betrekking op de dierbare werking in het Woord der Waarheid voorgesteld, dat ik dacht mijn leven te willen geven voor één kruim van de Genadetafel voor de grote eeuwigheid. Dat er een weg ter ontkoming is, had ik in mijn vorige toestand ondervonden, die was voor mijn oren geopenbaard, dat Die het wrekende uitgetrokken zwaard heeft doen in zijn schede keren voor al het uitverkoren volk. Maar ook, of het voor mij eens mocht zijn!

Toen kreeg ik een gevoelige indruk, dat Abrahams huisvrouw niet meer zou heten Saraï, maar Sara, want zij zou niet meer onvruchtbaar zijn, maar een zoon baren. Daar rees een hope in mij op, dat de smaad van mijn onvruchtbaarheid ook nog zou weggenomen worden, hoewel het in mijn oog haast ondoenlijk was. Ik weet nog goed, wat helderheid ik in die zaken zag, in die naamsverwisseling van Abram in Abraham en van Saraï in Sara, dat daarin de Kerk of de moeder der voortbrengselen van het huisgezin Gods haar ontsluiting van de wederbarende baarmoeder komt te openbaren. En dat de uit haar geborenen hun geboortenaam verliezen en een nieuwe naam deelachtig worden, daar ieder toch in Gods Woord een naam ontvangt naar de aard van zijn gedrag. Adam in het zijne, Abraham als een type van Christus, het eigenlijk Hoofd van het Verbonds Zijns volks, Eva de moeder aller levendigen, Sara de Prinses. Want Sara is het, die ons gebaard heeft, duidende op het Jeruzalem dat Boven is. Dat de Wijsheid, die van Boven is, meer gezocht wordt dan robijnen, is geen wonder, want zij wordt gerechtvaardigd van haar kinderen en gezocht van hen, die er lust in hebben. "Wie is wijs en verstandig onder u, die betone het in die vruchten, die zijn geschreven in Jacobus, 3 vers 13-17.

Uitlokkend waren die ondervindingen of ontmoetingen. Zodat ik enerzijds een innemendheid in de dingen, die het Koninkrijk Gods aangaan, gewaar werd, maar anderzijds het onderscheid van het te hebben of niet te hebben. Ik was overreed, dat *gezicht nog geen bezit is*, en dat het voor het volk Israëls zwaarder is geweest zo kort bij Kanaän geweest te zijn, en toen weer naar de Schelfzee terug te moeten dan van de Schelfzee tot aan de grenzen van het Beloofde Land. Althans de tijd van het oordeel over de zonden is veel langer. Nu, zo was het met mij. "Onbekend is onbemind," maar ook in dit geval: "hoe meer bekend, hoe meer begeerd."

In die tijd zat ik nog erg aan lager wal, wat mijn uitwendige toestand aangaat, en ik zei veel te veel tot mijn handen: "gij zijt mijn god." Uitgenomen bij tijden als ik opmerken mocht, dat ik nog bevoorrecht werd van velen nog van de deur te kunnen houden, zoals dat wel eens genoemd wordt. Maar anders voelde ik de Nebucadnézars van binnen wel zeggen: "is dit niet het huishouden, dat ik door deze mijn handen door vroeg, laat en hard werken gebouwd heb!" Mij komt het vonnis toe: "Zij hebben God niet in erkentenis gehouden, daarom enz." Wij behoeven altijd geen gouden kalf te hebben om te zeggen: "dit zijn uw goden, die u uit Egypte uitgeleid hebben." "Vreemden hebben over ons geheerst."

Ik ging veel over het tekort in 't zwart. Ruim drie vierde gedeelten van tien maal tien gulden schuld bij de bakker, behalve de andere posten! Ach, hoe kom ik er nog uit! Mijn ogen durfde ik niet op te slaan, als de schuldeiser in het gezicht was. Dan te zuchten tot God, van Wie wel alles is en die alles kan, maar of het ook Zijn wil was te helpen, daar haperde het mij, daar kon ik niet bij!

Maar wat gebeurt? De schuldeiser maant ons en acht dagen later ontvangen wij een bewijsje van voldaan. O, wat een blijde tijd was dat! Want niet alleen dat dit bezwaar was weggenomen, maar ik keerde er mee naar binnen, en werd diep verootmoedigd met een gezicht van mijn onwaardigheid en daaruit van Gods onbegrijpelijke goedheid.

Het ging met mij vreemd. Ik zat er dikwijls diep onder en toch kon ik het niet laten om, wanneer ik eens iets oververdiend had, er wat van af te knippen voor het een of andere kind des Heeren. Dan kon ik het na werktijd soms nog één of twee uur ver weg gaan brengen.

't Is gebeurd (dit was nog in 't begin) dat ik met mijn vrouw te Rotterdam was, en in die tijd was het in mij: "*Onderzoek de Schriften, want die zijn het, die van Mij getuigen, en gij meent in dezelve het Eeuwige leven te hebben.*" Of "onderzoek alle dingen, doch behoud het terrein, dat in de Godzaligheid ligt!" Nu, wij lopen langs een boekenkraam, en daar liggen de vier delen van Hellebroek over de Evangelische Jesaja. Mijn hart ontvonkte, maar wat raad? Mijn boodschappen waren gedaan, de zak was leeg! Ik zuchtte en zag mijn vrouw aan, die zei: "ik kan er niets aan doen." Ik kijk haar weer aan en toen dacht ik, kon ik die boeken inruilen voor die ketting met dat gouden slot, dat je om je hals hebt; ik wilde Hellebroek aan die ketting leggen. Ten laatste zei ik: "als wij je halsketting en slot eens naar de bank van lening brachten, dan konden wij de boeken wel kopen." Zij bloosde eerst wel, maar het gebeurde. Wij kregen er f 4,75 op. En voor f 4,25 kochten wij de boeken. "Koop de Waarheid en verkoop ze niet." Dat gaf mij blijdschap in mijn binnenste. Zo ging ik, goedsmoeds zijnde, op huis aan, en zong ook een versje. Bij het onderzoek van die boeken heb ik beschamende, maar ook opwekkende meditatieën gehad. Beschamend, wanneer ik las, dat ik was gelijk de berin, dat ik niet uit mijn hol kwam, of de honger moest mij drijven, maar ook opwekkend bij het lezen, dat de koe en de berin tezamen zouden weiden en neerliggen.

Ik zei, dat ik in het zwart ging wegens het te kort in het uiterlijke, en dat het boven verwachten voorzien was. Maar nog veel zwaarder waren de bekommernissen over mijn inwendige zielstoestand! Ik had mij in het eerste bekeerd van mijn versieringen van het lichaam, maar nu zag ik mij geblanket als een geestelijke hoer, heimelijk steunende op mijn ontmoetingen (hoewel overtuigd, dat het bed tekort en het deksel te smal was om mij te dekken of uit te strekken), waarop ik aanspraak maakte, dat God mij nu wel verder helpen zou. Ik wist wel, dat mij nog iets, of laat ik zeggen, alles

ontbrak, maar mijn wetenschap kon mij zo min onthouden van mijn eigen aard als de Wet de aangeboren dief van het stelen kan onthouden. Ik had in 't eerst mij bekeerd van mijn Goddeloos gezelschap, maar nu zag ik mij als degenen, die zeggen: "houd u van mij en raak mij niet aan, want ik ben heiliger dan gij." Hoewel ik soms gewaar werd, dat het een stank in Gods neusgaten was. Toch beroemde ik mij heimelijk op de Wet (want het deksel was er nog op): "*doe dat en gij zult leven.*" 't Is waar, de horselen vielen er bijtijden zó in, dat het was of de Midianieten weer alles meegenomen en het overgelatene geplunderd hadden, waardoor een geroep ontstond: "of God ons verlossing zond, gelijk voorheen aan onze vaderen."

Hoe meer aan de geestelijkheid van het gebod bekend geworden, hoe meer ik kwam tot de erkenning, *dat het gebod heilig, rechtvaardig en goed was*, omdat ik er aan ontdekt werd, welke geestelijke overtredingen er in mij openbaar werden, maar ik wist niet, dat ik door deze ontdekking een sterven aan mijn eigengerechtigheid moest ondergaan. Door de Wet en het Gebod, heilig zijnde tegenover mijn werken niet alleen, maar ook het geloof, dat ik door mijn hoedanigheden tot werk maakte, kreeg ik (door de kennis en openbaring, die ik in het verborgen ontving) zulke zware slagen. Namelijk, dat ik het geestelijk Sodom was, omdat ik twee stoffen in één kleeid mengde; of de man de Wet met de man het Evangelie zocht schandelikheden te laten bedrijven. En dat er met geen os en ezel mocht geploegd worden. Dat ik toen die waarheden zo niet bijbracht, als ik er nog eens over sprak, dat is zo, maar God kwam Zich zo in mij te openbaren, opdat ik zou zijn als een, die dood was in zonde en misdaden, toen het gebod zijn intrek in mij nam en levendig de zonde voorstelde. En dat ik als een levendige zou sterven om aan het einde der Wet te komen, als een afgewerkte aan bekering en geloven.

Het was in 1881, dat ik naar mijn werk ging. Mijn een zoon was reeds vier jaar op het kantoor bij mijn patroon en omstreeks half april ging mijn jongste zoon ook mee aan het werk. Wij waren nog met ons zessen in huis en daaronder drie, welke alle weken geld verdienden. "Nu zal ik maar zoetkens voortwandelen, want die jaren van schraalte zijn voorbij, zo vroeg en laat en hard werken zal nu niet meer behoeven, het balletje op glad ijs, dus zo maar voortrollen, een bestendig leven, wat meer tijd tot onderzoek voor de dingen aangaande de grote eeuwigheid, en nog iets meer kunnen doen aan Gods arme volk!"

Nu, zo was de rekening gemaakt, maar niet betaald. Want veertien dagen daarna raak ik mijn rechterarm in de machine kwijt, zodat mijn berekening in duigen valt. Gods Raad bestaat tot in eeuwigheid, dat heeft Hij, de Jehovah ook hierin willen betonen, en langs deze weg, wat ons aangaat, zich in mij in Zijn verlossende liefde willen openbaren en bekend maken om Zijns Naams wil.

In welke zaak ik hoop, dat de onbegrijpelijke Wijsheid en Goedheid mij genadig zal gelieven in te leiden om het in die orde en zakelijkheid neer te stellen, die de Drie-enige God ter eer en der ziel tot heil kan zijn; dat zij zo!

5. Bewuste rechtvaardigmaking, 1881; En openbaring van de Drie Goddelijke Personen

Het was donderdag 5 mei van het laatstgenoemde jaar, dat ik zo maar gelijkmoedig, niet bijzonder vurig, uit- noch inwendig, verkeerde, tot 's avonds zeven uur. Daar zal ik een plaat gaan knippen met nog vijf man, die mij helpen. Ik zeg: "vooruit!" De machine wordt met stoom gedreven. De punt van mijn boezeroen raakt in het kamrad en in één seconde is mijn rechterarm boven mijn elleboog eraf. Zó valt in mijn hart: "*O God, wees mij zondaar genadig!*" Daarbij ontving ik een gezicht van de grootheid mijner zonden, die ik bemerkte opgestegen te zijn als een berg die tot aan de hemel reikte, zodat ik mijn ogen niet durfde opslaan vanwege de schandelijkheid, die ik zag bedreven te hebben tegen God, Die rechtvaardig is in de eisen om naar Zijn wet te leven of er zich toe te bekeren. Ik werd een verhouding van berouw in mij ge waar over de grootheid van mijn kwaad tegen zulk een God, die ik nu zó vertoornd had, dat het niet anders kon, of ik moest de straf dragen die bedreigd is op de misdaad, zodat ik op mijn borst sloeg, waar de oorzaak is van al dit mijn onheil, maar ook de plaats van jammer, van spijt, van berouw, van boete, maar ook van erkenning dat het rechtvaardig is om mij voor eeuwig weg te stoten, omdat dit de plaats is waar ik mijn zelfmoord begaan heb. Daarom durfde ik niet verder te gaan, want de Heiligheid scheen mij zó toe dat ik zou verteerd worden, wanneer de glans van zijn Heiligdom, waar ik nu gedagvaard stond, mij rechtstreeks bescheen, waaruit ik gevoelde en geloofde de kracht van het woord: "*O God,*"; ten eerste in Zijn eigenschappen en deugden, dat in mij een diep verfoeien van mijzelf verwekte door het gezicht en gevoel van de Hoogheid Gods; ten tweede in Zijn Wezen als God Almachtig, waaruit er een mogelijkheid ontstond (hoewel niet aan mijn zijde), waardoor ik, hoewel zondaar, genade begeerde.

Maar wat wil het? Opeens krijg ik een blik op mijn vorige weg en werkzaamheden, in mij opkomende als hulp presenterende, maar alles werd afgewezen om mee te doen! Het werd niet goed- noch afgekeurd, en daar hoor ik zeggen: "*Mijn Raad zal bestaan, en Ik zal Mijn Welbehagen doen*" en daarna in rijm:

*"Maar de altoos wijze Raad des Heeren
Houd eeuwig stand, heeft altoos kracht.
Niets kan zijn hoog besluit ooit keren,
't Blijft van geslachte tot geslacht."*

Daarop komt die waarheid: "*Ik zal een afgesneden zaak op aarde doen, want Ik snijd ze af in Mijn rechtvaardigheid*" en daar krijg ik een gezicht in de staat der rechtheid, in welk verbond wij daar stonden, en hoe ik in Adam dat verbroken heb! Dat werd voor mij Majesteitschennis, bondsbreuk, meined! Daar was geen zucht, geen wil, geen liever meer over, maar ik zag gelovig mij aan een onzichtbare draad hangen over de afgrond, met het rechtvaardig vonnis des doods in mijn hart, geheel lijdelijk! Zo mij bevindende, krijg ik een gezicht, hoe er Eén optreedt en bij de Rechter de kwestie bepleit en geheel de zaak op Zich neemt, Zichzelf stellende in mijn plaats, zodat ik mijzelf evenzo lijdelijk gevoelde onder dit vonnis dat daar behandeld werd als onder het eerste, want het ging buiten mij om. En daar zie ik opeens duidelijk dat de Rechter een algenoegzame voldoening vindt in de opbrengst van het eeuwige Offer, dat Zelf geen zonde gekend heeft, maar heeft Zichzelf voor mij zonde gemaakt. Helderder dan mijn ogen de natuurlijke zon kunnen zien, zag ik, dat de Geest, Die van de Vader en de Zoon uitgaat, het uit de Vader en de Zoon nam en het mij openbaarde, dat God met God verzoend was door de dood Zijns Zoons, want Zijn Rechterhand heeft Hem heil beschikt. De Geest legde dan deze woorden met de aanneming er bij in mijn hart:

*"Zijn machtig arm beschermt de vromen,
En red hun zielen van de dood,
Hij zal hen nimmer om doen komen,
In duren tijd en hongersnood.
In de grootste smarten,
Blijven onze harten,
In de Heere gerust.
'k Zal Hem nooit vergeten,
Hem mijn Helper heten,
Al mijn hoop en lust."*

Want:

*"In God is al mijn heil, mijn eer,
Mijn sterke rots, mijn tegenweer,
Hij is een toevlucht 't allen tijden."*

*"Juicht vromen om uw lot,
Verblijdt u steeds in God,
Roemt, roemt Zijn heiligheid,
Zo wordt Zijn lof verbreid,
Voor al dit heilgenot."*

Ik lag nu zó in Christus, en al de volheid in Hem was zó voor mij, dat ik tot Hem zei: *"dat mijn Beminde tot Zijn hof kwam en at van Zijn edele vrucht. Kom nu maar in, Gij, Noordenwind, want blankheid en oprechtheid is nu het beeld in mij, doorwaai nu maar Uw hof, zuiver mij maar meer en meer! En Gij, Zuidenwind, laat Uw liefde in mij maar niet ontbreken, O Lelie der dalen, O mijn Roos van Saron! Gij zijt mij als een bundeltje mirre, dat tussen mijn borsten vernacht! Al wat nu aan U is, is gans begerlijk. Blank en rood zijt Gij, zoals Gij U nu voor mij bij Uw Vader vertoont, niet alleen in Uw bloedige, ja roodbloedige klederen, maar met Uw striemen die mijn genezing aangebracht hebben, en mij dekt onder het kleed van Uw aangebrachte gerechtigheid. Nu ben ik ook blank, omdat de Uwe de mijne geworden of mij toegerekend is. Want het handschrift, dat tegen mij was, is uitgewist. Ik heb nu de verzoening door Uw bloed. Door Uw bloed de vergeving van mijn misdaden, zodat ik nu door U aan Uw Vader zonder vlek en zonder rimpel voorgesteld ben."*

En zó krijg ik de Godspraak in mijn hart: *"Ik ben tot Mijn hof gekomen, o zuster, o bruid! Ik heb mijn mirre geplukt, mijn specerijen genoten enz."* Ik had de Heere Jezus zó in mijn hart, dat ik voelde ook in het Zijne te zijn. Daar mocht ik uitdrukken de beste vrijlaatbrief te hebben. De Wet had niets te pretenderen, want Christus heeft haar voor mij vervuld. De Vader zag zich tevreden in de Zoon Zijner liefde. De wereld zag zich teleurgesteld, omdat Hij de wereld heeft overwonnen, en de duivel werd zijn vat ontroofd door Hem, Die sterker is dan hij. Want Hij, namelijk onze Heere Jezus Christus, is in de wereld gekomen om de werken des duivels te verbreken. Ik had zo'n blijdschap inwendig, dat ik het niet uitdrukken kan, want *"die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, zal vernachten onder de schaduw des Almachtigen."* Nu ben ik uit de dood in het leven overgegaan.

Ik moet hier de wonderlijke ondersteuning vertellen, die ik ondervond. Zoals ik gezegd heb, ik moest een plaat knippen en mijn boezeroen raakt in het kamrad. Zodra ik het gewaar werd, riep ik: "stop!", doch het was gebeurd. Er liep veel volk toe, de één riep dit, de andere wat anders. Maar ik zei: *"bedaard, bedaard wat; dan zullen wij zien, of ik er uit kan!"* Maar nee, dat kon niet. Ik zei tot één: "haal de engelse sleutel bij de

smid," tot een ander: "haal een kelderwind om het wiel te lichten", tot een derde: "snijd dit maar kapot, zo'n lapje beduidt immers niet." Ik zag mijn broer onder de menigte en zei tot hem: "*Broer, de arm is er af, maar stil maar, het gaat goed.*" Daarna, "zend om de dokter." Toen zei ik: "*Wees voorzichtig met het tegen mijn vrouw te zeggen, want ik ken haar zwakheid*"; en dat alles met een bedaardheid, die mij anders niet eigen was. Nu was ik uit de machine, waarin ik ongeveer twintig minuten heb vastgezet. Dus weet de Heere de Zijnen in hun omstandigheden te sterken en te schragen! Geloofd zij Zijn heerlijke Naam, ook voor dit aan mij bewezen, opdat de heidenen zouden moeten getuigen: "*waarlijk, de Heere is met hen*", want die kennen toch niet de andere kentekenen, dat de Heere in hun midden is. Er waren er, die gezegd hebben: "ik heb zoiets nooit gehoord of gezien", vanwege mijn tegenwoordigheid van geest. Inwendig ging het werk door in de uitlating van Zijn liefde, en de kennis, om mij geheel op Hem te verlaten, daar ik nu gerechtvaardigd ben door het geloof in Hem. Mijn mediteren was Goëls deugden te prijzen:

*"Nu zal mijn hart, nu zullen al mijn zinnen,
O God, mijn sterkt', U hartelijk beminnen.
Mijn Steenrots, Burg en Helper is de HEER',
Mijn God, mijn Rots, mijn Zaligheid, mijn Eer."*

Ik heb twee en een half uur met de vermorzelde arm moeten blijven liggen, omdat de geneesheer niet voorhanden was. Ik sprak maar uit het voorrecht, dat ik uit zo grote nood en dood verlost was, en zei ook tegen de omstanders: "*nu dit aan mij geschied is, die de voornaamste der zondaren ben, nu is er voor u allen nog raad.*" Er waren er, die zeiden: "*ik zou wat bedaren, niet praten en wat stil houden; u kunt ook wel zachtjes bidden.*" Mijn antwoord was: "*Eer deze zwijgen, zullen de stenen spreken!*"

Er had iets bijzonders plaats. Ik krijg voor mijn aandacht de handelwijze, die het **Engelse Parlement** gepleegd heeft met **Mr. Love**, en ik zag de oordelen die over dat land, namelijk Engeland hangen. En zes jaar later is het of mijn ogen opengaan, ziende al het kwaad dat Engeland overkomt. Hoe de Zuid-Afrikanen de Engelsen perk stellen tot schade en schande aan het trotse Engeland; hoe zij in Egypte grote nederlagen krijgen; hoe al zijn kolonies in opstand zijn en er gerucht op gerucht is, dat het Parlement door dynamiet ondermijnd wordt, zodat de vergaderingen niet ordentelijk kunnen gebeuren, maar onrust op onrust zich openbaart.

Zoals ik zei, toen mijn arm nog niet afgezet was, ging het mij gelijk het getuigenis zegt: "*Wanneer er een zondaar bekeerd wordt, is er blijdschap in de Hemel voor de Engelen Gods*". Nu, zulk een blijdschap had ik met de triomferende Kerk Gods. Stefanus zag de Zoon des mensen staan ter rechterhand Gods, Johannes zag vier en twintig ouderlingen zittende, bekleed met witte klederen. Mijn ziel was met de gekochten door het Bloed des Lams, Love daarbij ingesloten, dat het mij was als riep hij van onder de altaar: "*Hoe lang, o heilige God, wreekt Gij ons bloed niet van degenen, die op de aarde wonen.*" O, de dierbaarheid, de gepastheid, de algenoegzaamheid, die ik in Christus zag, niet alleen tot mijn bedekking, daar ik anders naakt en bloot stond, maar ook de Eenheid in Zijn natuur en gelaatstrekken! - Hij sprak: "*Vader, Ik wil, dat zij één zijn, gelijkerwijs Wij één zijn,*" opdat zij der Goddelijke natuur deelachtig worden, in heiligmaking, zonder welke niemand God zien kan noch zien zal. De uitlating van de liefde van Christus, de toespraak van Zijn zoete woorden, het omarmen van Hem, en ook wederkerig omdat ik nu "*eens anderen geworden en mijns zelfs niet meer ben*". Dat alles was over mij zó volkomen, dat de

toespraak: *"Gij zijt geheel schoon, mijn Vriendin, mijn Zuster, o mijn Bruid"* bewaarheid werd.

Intussen komt voor mijn aandacht, dat ik met mijn arm zo niet kan blijven liggen, en hij zeker afgezet zal moeten worden. Nu dacht ik, er zijn er van Gods volk geweest, die zichzelf niet *'buiten westen'* hebben willen laten maken, en dat zou mijn wil ook zijn. Maar nu kon ik niets doen zonder de Godspraak raad te plegen, en zo zoet klonk de toespraak: *"Ik heb de smid geschapen, die de kolen in het vuur opblaast en die het instrument voortbrengt tot zijn werk, zo is het geneeskundige ook Mijn scheppingswerk."* Die dan het werk moest doen, kwam 's avonds. Ik vroeg hem: *"kan mijn arm er niet aan blijven?"* *"Nee, van Drimmelen!"* zei hij, *"want de grote pees is het alleen nog maar, waar hij aanhangt."* *"Nu,"* antwoordde ik, *"doe uw werk naar de bekwaamheid, die God u verleent."* Onder dit spreken was mijn gemeenschap met de Heere Jezus, want Hij had mijn rechterhand gevat. Terwijl ik in Hem berustte, want Hij leidde mij naar zijn Raad, daar ik Hem verwachtte, zag ik toe hoe het Hem liefde met mij te handelen. Nu, terwijl ik van binnen zo gesteld was, maakten zij mij buiten kennis, en toen ik ontwaakte, want zo gevoelde ik mij, waren mijn hart en zinnen nog in dezelfde gestalte, bereid om geheel in gehoorzaamheid te volgen, waar mijn Beminde ook heengaat. Doch er deed in mijn gemoed iets zonderlings voor. Mijn mond was vol van Gods lof, en daar komt een inval: *"Uw roem is te hoog. Het gaat boven de bevinding van al Gods volk; ja boven Gods Woord, dus ook boven de Bijbelheiligen"* (immers had ik uitgedrukt, zo boven gezegd is, van de vrijlaat, die ik ontvangen had, en, *met mijn God spring ik over de muur en dring ik door een bende; in God zal ik kloeke daden doen, enz.,* want nu ik Jezus heb, heb ik al, zonder Hem had ik niet met al). Zoals ik het gevoel, val ik voor de Heere in, omdat ik mijzelf geen ding bewust ben, maar bij de oprechten is goedwilligheid, en zeg het de Heere: *"Aan de enige toetssteen, mijn Heere en mijn God, wens ik mij te onderwerpen, en dat is Uw heilig, dierbaar Woord!"* En zó ik mij op Zijn Woord beroep, valt er de kracht van Zijn bloed in mijn hart en gevoel ik het:

*"Met schande moet hij wijken,
'k Zal nimmermeer bezwijken,
Maar eeuwig blijven staan!"*

Toen werd ik gewaar, dat Woord en Geest werken op de Fontein, Die er geopend is voor het Huis van David en de inwoners van Jeruzalem. Nu kwam ik hier bevindelijk te kennen, dat des vijands kop is vermorzeld, en dat hij alleen maar op de verzenen kan werken. Maar ook, dat hij zich niet schroomt de heilige plaatsen en de vergaderingen der kinderen Gods te genaken. Maar wat mijn vrede betreft, die kwam niet alleen in zijn wortel en vrucht weer boven, maar hij werd er krachtiger en meerder door. Mijn gesprekken en meditaties gingen door tot vier dagen later, toen kwam de Heere nog eens weer bijzonder met Zijn krachtige werking.

Het verband moest die dag van mijn arm af. In mijn binnenste zeiden ze: *"nu zal het er nog anders op aankomen dan tevoren"*. Alle drie de geneeskundigen kwamen tegelijk, dus dat zou wel waar zijn, en zó daalt in mijn hart:

*"De Heer' zal opstaan tot den strijd,
Hij zal Zijn haters wijd en zijd,
Verjaagd, verstrooid, doen vluchten."*

"Nu mijn Heere, op U verlaat zich de arme." Er komt in mijn hart: "En vreest niet, o gij wormpje Jacobs en ontzet u niet, gij volkske Israëls, want Ik ben met u, Ik help u, ook ondersteun Ik u met de rechterhand Mijner gerechtigheid." En daar openbaart de Heere Jezus Zich in de verzegeling aan mij, in Zijn belofte, daar ik met Hem in de dood ben ingegaan, en met Hem opgewekt ben; dat ik Zijn schaap, niet uit Zijn hand gerukt zal worden: "Want, Ik heb u in Mijn beide handpalmen gegraveerd en uw muren zijn steeds vóór Mij." De dokter is ondertussen bezig het verband los te maken en weer te verbinden. Hij zei dat ik overeind moest gaan zitten. Ik wist niet dat ik door bloedverlies zo slap geworden was. Daardoor werd ik raar, toen ik overeind kwam. Zoals ik het voelde, zei mijn hart: "Nu, Heere Jezus, U staat er voor in, sta over mij op." De omstanders hadden mij gevraagd of ik wat eau de cologne of pepermunt wilde hebben, maar de Heere antwoordde ook uitwendig zó duidelijk, dat één der geneesheren die op enige afstand stond, zei: "nee, dat hoeft niet, 't is al beter." Ik voelde de goedertierenheden des Heeren over mij, met deze woorden:

*"Lout're goedheid, liefdekoorden,
Waarheid zijn des Heeren paán,
Hun, die Zijn Verbond en woorden,
Als hun schatten gadeslaan.
Wil mij Uwen Naam ter eer,
Al mijn euveldaân vergeven.
Ik heb tegen U, o Heere,
zwaar en menigmaal misdreven."*

De twee eerste regels van dit vers waren voor mijn ziel als de geur van de balsem, die uit de gebroken fles van Maria kwam, waarmee het huis vervuld werd, en het laatste was mij als een zoete lering. Omdat ik nu dieper ontdekking van de liefde en de goedheid des Heeren gewaar werd, dan toen ik beoefende: "O God! Wees mij zondaar genadig!" - daar de rechtvaardigheid Gods mij toen straffend, dreigend voorkwam, en Christus het geding opnam,- maar nu die deugd Gods mij tuchtigend aankwam, en ik de eer Gods in Zijn goedertierenheid bespeurde, gaf Zijn tuchtiging mij een klaar blijk geen bastaard, maar een erfgenaam te zijn. En wel hierin, dat ik nu aangezien werd als een werkdadig werktuig, niet in mijzelf, maar omdat Hij van Zijn heerlijkheid op mij gelegd had, waarop ik die woorden in mijn gewaar werd: "Ik zal u niet begeven, Ik zal u niet verlaten, tot aan de voleinding der wereld zal Ik met u zijn". Van toen af is uit mij weggenomen de gedachte, dat dit geval voor mij het einde zou zijn van dit leven. Opmerking: Hoe teerder de zaak, hoe meer vatbaar voor kwetsing, één vreesachtige gedachte kan schuld maken. Maar de Heere heeft er Zijn eer in gesteld ze weg te nemen en dit niet meer te gedenken.

Wat was de gemeenschap der Heiligen aange naam! Ik raak in betrekking met de Kerk Gods, en wel in gebedsgemeenschap. Wij dragen elkanders ziels- en lichaamslasten en behoeften, maar wij brengen het maar ten offer. En daar komt de Geest, Christus vertoont ons zijn werk, en wij krijgen ons aan Hem over te geven en al het onze valt weg, en wat de Heere er in gelegd heeft, offert Hij zelf op. Nooit heb ik Gods volk aangenamer in het gebed ontmoet, omdat de Heere Jezus in ons bad met onuitsprekelijke zuchtingen. Wij baden, doch de Heere Jezus aan het hoofd. Aangename tijd!

Er kwam veel volk des Heeren bij mij, en het lieflijke van wat ik ondervond, gaf moedinsprekende woorden, o.a.: "geen nood, kinderen Gods! De Meester roept u, ziet

maar, *Hij is in 't achterschip, hoort maar in uw ziel, zeg vrij: Rabboni!*" Ik ging familiair met de Heere Jezus om, en Hij sprak vriendelijk. Ik was met lichaam en ziel de Zijne, ik gaf Hem mijn hart en ziel voor de bediening, zo in Zijn verzoenings-betrekking, als in Zijn pleitrede als Advocaat.

Op een donderdag verkeerde ik zo familiair met mijn Goël: zijn toespraken waren bijzonder voor mij, zoals: *"Gij zijt rein om het woord dat Ik tot u gesproken heb"*. En: *"Het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, reinigt van alle zonden"*. *"Wij hebben de verzoening van onze misdaden door Zijn bloed"*. *"Hij heeft ons Gode gekocht met Zijn bloed"*. En zó krijg ik een beeld in mij, alsof een ent in een boom ingeënt is, en hoor ik: *"Mijn liefste is mijn en ik ben de Zijne."* Dat ééNZijn met Hem, dat Zijn Beeld gelijkvormig te zijn! Hoewel ik niet de woorden van de Bruid gebruikte van: *"het Bundeltje Mirre, de Roos van Saron, de Lelie der dalen, de Appelboom onder de bomen des wouds,* maar de kracht gevoelende, toen gelovig de waarheid inkwam: *"Hij omhelze mij met de omhelzingen Zijner Liefde,"* was ik dronken van minne, wonderlijker dan de liefde der vrouwen, sterker dan de dood, vurige kolen, vlammen des Heeren, al wat aan Hem is, is gans begeerlijk! Dat alles was beter te voelen dan uit te drukken. Dit zuiverde mij niet minder van mijzelf, dan toen ik door de strenge rechtvaardigheid ontledigd werd, want *"de volmaakte liefde drijft alle vrees buiten"*.

En toen ik mij daar als verslonden vond, kreeg ik de toespraak: *"Al het Mijne is het uwe, en het uwe is het Mijne."* Toen openbaarde de Heere mij mijn voorrechten; zoals de roeping, de rechtvaardiging, en in zover ik die nu al ondervond, de heiliging, en ik zag in de belofte van verheerlijking, ja van de tegenwoordige en toekomstige goederen; en zó daalt in mij: *"zij zullen tot de Koning geleid worden!"* Daar is het, of ik ontmenst werd, en opgenomen en gesteld bij de troonzalen des Hemels, waar ik eerst gewaar werd een gewelf van onbegrijpelijke heerlijkheid. Daarna een grote menigte van heilige Engelen met glans van zuivere bereidwilligheid in heilige moed, en daarna de heilige gekochten door het bloed des Lams, bekleed met fijne lijnwaadsklederen (de rechtvaardigmaking), daarmee waren zij bekleed boven de Engelen en hadden dus meer heerlijkheid. Maar daarna is het alsof de deuren van het Heiligheid der Heiligheden opengaan, en zich het ontoegankelijk Licht ontsluit. Daar zag ik een troon en hoorde ik roepen: *"Heilig, heilig, heilig is de Heere der Heirscharen"*, en Die op de troon zat, was vol van glans en rondom met heerlijkheid omringd en duizendmaal duizenden dienden Hem. En van Hem, Die op de troon zat, weet ik geen Naam noch gelijkenis te melden, want *Hij bedekt Zich met het licht als met een kleed.*

Onder dit horen en zien werd ik hierin gesteld: *"opdat zij allen één zijn, gelijkerwijs Gij Vader in Mij, en Ik in U, dat ook zij in Ons één zijn"*. Zó word ik voor de Vader gesteld, die zo een toegenegenheid in mij betoonde, dat Zijn uitlating door de woorden: *"Ik heb u tot zonen gesteld"*, zo'n invloed op mij maakte, dat ik de kracht voelde van het: *"Abba! Lieve Vader"* waarop er zó een toeknikken van Zijn liefde tot mij viel. *"O Vader, nu Uw liefde mij blijkt, nu zal ik U hartelijk liefhebben! O, Heere! mijn Sterkte! want Gij zijt toch mijn Vader."*

Ik was afgetrokken in de liefde Gods des Vaders, mijn hemelse Vader, en zo daalde ik weer af. Want ik was in mijn hoedanigheid als opwaarts geleid en kwam weer op de plaats, waar ik zulk een familiale gemeenschap met de Heere Jezus beoefend had, alleen met dit onderscheid, dat de liefdestralen des Vaders erdoorheen blonken.

Nochtans zij waren minder en de uitspraken des Zoons werden meerder en wel met die woorden: *"Het is u nut, dat Ik wegga!"*

Ik antwoordde: *"U weggaan?"*

"Ja, want als Ik niet wegga, zo zal de Trooster tot u niet komen, maar wanneer Die zal gekomen zijn, namelijk de Geest der Waarheid, Hij zal u in de Waarheid leiden en de Waarheid zal u vrij maken." Daar krijg ik dezelfde gestalte als tevoren, omhelsd door de liefde des Vaders en des Zoons, hoewel met weinig waarheden daarbij, maar met zo een zachte opleiding tot die hemelse glorie, waar alles zich in een suizende kalme, diepe, bewonderenswaardige heerlijkheid vertoonde, dat ik dacht dat er een half uur stilstand was over het wonder, dat de aarde nu weer in zulk een conversatie met de Hemel, en de strijdende met de triomferende kerk zou verkeren. Neen, de diepte der geheime heerlijkheden waren mij niet minder dan de vorige heerlijk, en onder die verwondering wordt mij toegediend: *Gods Geest getuigt met onze geest dat wij kinderen Gods zijn.* Nu had ik het getuigenis des Geestes Gods, de Geest is het, die getuigt, de Vader, het Woord en de Geest, Hij werd mijn Zalver, maar ook mijn Heiliger. En daarom is er noch eerst, noch laatst, noch min, noch meest, want Hij, de Jehovah, de Geest, onderzoekt alle dingen, ja zelfs de diepten Gods. *"De Geest des Heeren Heeren is op mij om de treurigen te vertroosten."* Nu ben ik één Geest met Hem! O Goddelijke Duive!

In deze gestalte doet er een uitwendig iets op, en hoe ik het af zocht te keren, het kwam telkens mij voor, namelijk: de doktersrekening van het vorige jaar was nog niet betaald, en er komt mij voor, dat ik vier rijksdaalders zou daarvoor krijgen. Hoe ik het wende (want mij dacht door de Geest te wandelen en dit in geen mediteren te zullen hebben), de sterke zoete werking des Geestes trok zich wat in, en ik raakte in bedardheid des gemoeds, want in zulke ontmoetingen kan men wel dronken zijn, dolen in de liefde, ze kan harder dan het graf zijn enz. Dat uitwendige bleef mij bij. 's Morgens zei ik het tot mijn broer. Die dag keek ik uit; dan op die boer, dán op die heer, toch tevergeefs tot 's avonds half elf. Toen werd het precies op de hoek van de tafel gelegd, zoals mij voorgekomen was. Mijn vrouw wilde het oprapen, doch ik zei: *"nee, roep eerst mijn broer."* Die kwam en getuigde dat het de waarheid was. Toen was het in mijn hart; *"Offert Gode dank, en betaalt de Allerhoogste uw geloften."* Dat gebeurde.

Nu, dat is de openbaring der drie Goddelijke Personen. Het inzijn in Christus, gegeven te zijn aan de Vader, en het uitgaan van de Geest door de zending van de Vader en de Zoon, om de Een tot een Broeder, de Een tot mijn Vader te hebben, en den Een tot Geleide te hebben niet tot aan, maar over de dood. Waartoe Hij mij zolang tot Zijn Tempel wilde hebben om in mij te wonen en te werken.

In deze oefenschool bracht ik enige tijd door, maar op een keer raak ik in bedenking, en daar komt voor mijn aandacht, dat ik wel eens gehoord had, dat de een de Heere Jezus op een ezel Jeruzalem had zien binnenrijden, een ander Hem in de hoek van de bedstee gezien had, weer een ander had God de Vader in zijn schuit gezien, maar 'gij, gij hebt niets gezien', werd tot mij gezegd. Hetwelk ik toestemde, doch een weinig geschud, zodat ik dacht zou ik dan wel goed onderwezen zijn? Hetgeen zoveel indruk op mij maakte, dat ik in zware schudding kwam, zelfs zo erg, dat mijn lichaam bewoog, alsof ik de koorts had.

Dit duurde van zondagmiddag tot de volgenden dag, drie à vier uur 's namiddags. Toen kwam een man en een vrouw mij bezoeken. Zó als die vrouw inkomt, is het of de vrede het huis vervult. Ik raak aan het spreken aangaande de dingen, die onder ons

geschieden en kom van zelfs aan het standpunt, dat ik op dat ogenblik beleefde. Toen zei die vrouw; *Willen ze de God van Hemel en aarde in een schuitje of in een bedsteê of op een ezel hebben? Wij kennen Hem nu niet meer naar het vlees, en wat wil de duivel hier wijs maken?* En zó krijg ik 'Zijn achterste delen te zien', met de betekenis der woorden. Hetwelk mij ook weer in mijn vorige standplaats terugbracht. Waarop ik uitdrukte:

*"Ik weet, in welke kracht ik strij,
En daarom houd ik moed,
En dān en dān een kroon voor mij,
Gekocht door Goddelijk bloed!"*

Wat is de Heere goed, dat ik ondervinden mocht, dat er maar op de verzenen gewerkt kon worden, *want er geen verdoemenis is voor degenen, die in Christus Jezus zijn; die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest.*

De aanvallen om mijn hart in schudding te brengen, waren sterk. Onder anderen werd mij, wat de toekomst voor het tijdelijke betreft, voorgesteld, dat, dewijl ik nu mijn arm kwijt was, ik arm en veracht buiten het maatschappelijke leven zou moeten doorbrengen. "Uw godsdienstig terrein (zo luidde de aanval) kunt u evenwel blijven volgen. U was toch mijn wettige lijfeigene, u kunt toch ook abuis zijn, want er wordt wel meer gesproken van met het bloed gekocht te zijn, die evenwel de mijnen gebleven zijn. U kunt uw zondagswerk, zoals ter lezing gaan, gezelschappen bijwonen, dat bijzondere volk bezoeken, toch wel doen. Maar het schadelijke van mijn dienst voor te stellen en hoog op te vijzelen van Jezus' dienst (want Hem ken ik) dat zal ik ten strengste achtervolgen. En wat het uitwendige aangaat, dáár zal ik voor zorgen."

Wees ik op mijn arm, dan was het: "O, dat is niets, ik heb veel macht, àl de koninkrijken heb ik onder mijn regering." Het ging zó ver, ik zou ingenieur worden. Dat werkte sterk op mijn vrije wils krachten. Maar daar op eens hoor ik: *"Ik werk in hen het willen en het volbrengen naar Mijn vrijmachtig welbehagen."* En daarop:

*Weg wereld, duivel, zonde,
'k zat lang genoeg gebonden,
Aan uwe slavernij.
Nu ben ik vrij en veilig,
Nu is mijn ziele heilig,
Nu is mijn ziel vrij en blij.*

Alles werkt mede ten goede. Jac. 1 vs. 3.

Op Pinksteren had ik de ganse dag volk gehad. Eerst 's avonds gingen zij weg. In die tijd was ik aangedaan met het spenen of aambeien en leed daaraan verschrikkelijk. De volgenden morgen was ik flauw van de pijn. En och daar voel ik in mijn geest oprijzen en ik druk tegen de Heere uit: *"is dāt een weg, die U met mij houdt, eerst mijn arm er af, en nu dit weer, ik beschuldig U van onrecht!"*

En zó val ik voorover op mijn tafel (want mij dacht meer smart te hebben dan in de vorige omstandigheid), waarop ik een uitspraak gewaar werd: *"waar is nu uw roem? Met de voetgangers, dat gaat, maar met de verheffing van de Jordaan, dan worden ze openbaar, bent u wel die man, die kort geleden zo roemde: "Wij dan gerechtvaardigd zijnde, uit de geloof, hebben vrede met God door onze Heere Jezus Christus."* Maar als verdrukking komt, vallen zij af. Want zie, hoe de apostel doortrekt, *"maar niet alleen dit, maar wij roemen ook in de verdrukking,"* En bezie nu uzelf eens!" - En ach, ik kon niet dan mijzelf gevangen geven.

Maar o, de neerbuigende Goedheid! Daar werd ik bepaald bij het onderscheid in het statelijke en in het standelijke. In mijn staat was ik uit Koninklijk zaad, maar in het

standelijke bevond ik mij als Samuël, toen hij geroepen werd tot de beoefening als Profeet. In de bevinding van verdrukking kende ik de Heere niet. Maar zó goed was de Heere des hemels en der aarde en van mijn zielstoestand, ik werd verplaatst uit Rom. 5:3 - want de twee vorige verzen waren mijn bevinding, - in Hebr. 12 van vs. 6 tot 13, waar ik zoveel troost en blijdschap uit putten mocht, *"op dat hetgeen kreupel is niet verdraaid worde, maar veel meer genezen worde."*

Ik erkende mijn fout en zwakheid, maar ook de liefde der omarming, die mij God toekende. Ik gevoelde ook aan mijn lichaam zo'n verandering; eer er een half uur om was, was ik ontlast en leed veel minder pijn. Ik kwam weer in een goede gemeenschap, verlost van druk en pijn. Nu ging de Jehovah met mij op pad om de geopenbaarde dingen in mij in praktijk te brengen.

Op zekere tijd, toen ik overvoer om mijn dochter te gaan halen (daar mijn vrouw zo ongesteld was) komt de Heere Jezus mij voor als sprekend tot Zijn Vader, zeggende: *"Vader, die vrouw, die Ik gezien heb, die Ik Mij afgezonderd, die Ik Mij gevrijd, ja gelost, ja als mijn Bruid gekozen heb, een uit de heidenen, der Filistijnen dochteren, geef ze Mij ter vrouw."*

Waarop het antwoord: *"Ik heb Uw losprijs en ook haar in U goedgekeurd. Doch is er in Mijn huis onder de dochteren Mijns volks geen, die U behaagt, dat Gij U tot de dochteren der Filistijnen keert?"*

"Nee, maar U hebt beloofd, dat Ik ook de heidenen ten erve hebben zou. Nu, opdat de volheid der heidenen inga, en gans Israël zalig worde, zo heb U hier een weinig honig, die Ik geschept heb uit de overwinning, die Ik op de briesende leeuw behaald heb!"

O wonder, een zwarte bruid, die niets ter bruidschat mede te brengen had, werd nu de wettige vrouw van het Lam door de wettige huwelijksband, en daar komt: *"Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid en in gericht, in goedertierenheid en in barmhartigheid, en in geloof; en gij zult de Heere kennen als uw Maker en uw Man."* Daar krijg ik een gezicht, hoe de ronde tafel daar is en de zilveren schotel met gouden appelen, met vettigheid vol mergs, reine wijnen, die gezuiverd zijn, die Ik ongemengd bereid heb met alle edele geur en keur van het beste van het land Kanaän.

De Koning kwam aan Zijn tafel en mijn nardus gaf zijn reuk, want ik was bevallig in Zijn ogen. En Hij ontsloot zijn hart, dat ik met Zijn kalf mocht ploegen om de voor mij nog onbekende raadselen opgelost te krijgen. Hij de mijne, van Zijn kant vrolijk zijnde over mij; in de vreugde Zijns harten over de kroon, waarmede Zijn moeder Hem kroonde op de dag Zijner Bruiloft.

Zo ben ik hier in het huwelijksverbond met Hem ingegaan. En waar ik van tevoren in mijn bruidstaat door Hem tot de Vader geleid ben door de verkregen verlossing voor de Rechtbank bepleit, mocht ik nu uit het huwelijk of de koets van Salomo, zoals die beschreven is, tot de binnenkamer van Zijne, maar ook van mijn Vaders huis gebracht worden. Waar Hij Zijn eigendomsrecht (omdat Hij nu Zijn hart mij geheel verklaarde, waarin Zijn grote kracht bestaat als het Hoofd des Verbonds, want daartoe is Hij afgezonderd) aan mij openbaarde, vertrouwend mij alle schatten, die in Hem anders verborgen waren. Die waren zó, dat ik ze niet weet te noemen, zoals zijn Namen, Zijn Staten, zijn Eigenschappen, en wat daarvan mededeelbaar is, bezat ik. Ik was nu de huisvrouw Zijner jeugd! O het gemeenzame (deze twee zullen tot één zijn, want ik ben uit één van Zijn ribben geformeerd) dat ik beoefende! Want met vreugde schepte ik water uit deze Fontein.

Ik kwam kort hierop eens van IJselmonde, en mediterende over mijn Eén-zijn met Hem, is het, of Zijn gouden scepter mij toegereikt wordt en ondersteund door Zijn

heerlijke toezeggingen, mij voorkomende als *staatsdochteren*, krijg ik mijzelf te bezien in de kleding, waarmee ik inwendig versierd ben. Daar komt dit vers voor mijn aandacht:

*Ik ben met rijkdom overladen,
Wereldling ik heb een schat,
'k Mag mij in de weelde baden,
Die geen wereldling bevat,
Ik ben vol van goed en ere,
Ik bezit een hoge staat,
En ik draag de beste kleêren,
Zijd' en kostelijk gewaad,
Jezus is mijn oudste Broeder,
Ja, mijn Maker is mijn Man.*

Ik gevoelde mij, zoals ik mij uitdruk: ik baadde mij in de wellusten mijns Mans. Onder die werkzaamheden werd ik een minder worden gewaar *van en in* mijzelf, omdat, wanneer Zijn hand mij niet ondersteunde, ik niets kon doen.

Ik heb gezegd, dat mijn vrouw ziek was, ja zelfs tot aan de dood. Op woensdagavond raak ik aan het tobben over mijn vrouw en ook over haar zielstoestand, maar ook over mijzelf. Want de Heere wist, hoe ik nu hier stond, ook voor 't uitwendige. Maar hoe ik mij wrong of wende, ik vond geen toegang, dàn door het huis lopende, mijn hand en ogen opheffende, dàn in de hoek op mijn knieën, maar alles tevergeefs. "*Wie zal openen, als Ik sluit?*"

Wij dachten, dat mijn vrouw cholera had, zó erg ging het toe, maar acht dagen daaraan krijgt mijn vrouw bovendien er nog een ziekte bij, zodat het ogenschijnlijk gevaarlijk erbij stond. Ik raak weer in haast dezelfde gestalte, doch inwendig meer op mijn afhankelijkheid ziende, niet zozeer op de hulp Gods in dit mijn gevoel, maar om in de rechte oefening te komen om Hem te benodigen. En zodra ik mijn onbekwaamheid bemerk om te bidden, gelijk het behoort, komt in mijn hart: "*Mijn zoon, geef Mij uw hart, kom maar, zoals je bent.*" Zodra het woord: "*Mijn zoon*" in mij daalt, voel ik een omzet in mijn binnenste met die woorden: "*Toon mij uw gedaante!*" Hoe blank is zo iemand, onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad, tenzij de Geest van wedergeboorte zich voordoet! En daarop: "*laat mij uw stem horen.*" Daar ging het kirren als een duif en het piepen als een zwaluw op. Want het woord "*zoon*" wrocht in mij een komen, het wrocht in mij een geven van mijn hart, het wrocht in mij het besef, dat het de Heere zoet is, dat ik mijn gedaante Hem toonde, en mijn stem Hem lieflijk was in Zijn oren. O, wat tedere gedachten kreeg ik van de Heere ten opzichte van mijn toestand. De hemelen werden ontsloten, zodat ik een vrije en blijmoedige toegang gewaar werd.

Hoewel mijn vrouw in een hachelijke toestand verkeerde, was mijn aangezicht troonwaarts gericht; mijn verwachtingen waren alleen van de God mijns heils, Die zich gesteld heeft om Zijn vrouw lief te hebben, haar Hoofd te zijn, waarom ik uit liefde tot Hem, Hem volgde, waar Hij heenging, hetgeen mijn vrede uitmaakt.

Het was ongeveer middernacht, wanneer ik uitkeek, wat werk Hij werken wilde. Omstreeks twee uur ontstond er een zwaar onweer. Opeens komt er een slag, en zó voel ik een indruk in mijn hart: "*dit is de stem van mijn Vader.*" Daar word ik gewaar, hoe ik door het huwelijk met Christus ook het kindschap des Vaders in de oefening van

inleven deelachtig geworden ben. "Want de Vader Zelf heeft u lief." O, de liefde Gods des Vaders! Het was mij zo'n tedere ontmoeting, vol van eerbiedige kinderlijkheid, zodat ik in diepe ootmoed wegzonk over deze Zijn grote liefde te mijwaarts. En zo raakte ik weer in de bekendmaking van de genadige werking des Vaders in de huishouding met Zijn volk, waartoe deze volgende dingen ook dienende zijn geweest.

Op een zaterdagavond zouden mijn broer en ik naar de Stormpolder gaan. Ik vraag mijn patroon om zijn roeibootje. "Nee," zegt hij, "want F. heeft er om gevraagd," die altijd gewoon was het bootje dadelijk mede te nemen, als hij het gebruiken moest. Mijn broer komt bij mij, en vraagt of wij het bootje hebben mogen. Ik zeg: "nee, want F. moet het gebruiken!" "Zo?" zegt hij, "maar het ligt er nog en anders neemt hij het altijd mee, dus hij is zeker veranderd." Wij nemen het zonder het andermaal te vragen. Het wordt maandagmorgen en daar krijg ik een groot standje van mijn patroon, omdat ik het bootje evenwel genomen had. Ik zei, dat ik alles dragen wilde, wat hij mij opleggen wilde, omdat ik het niet wederom gevraagd had, maar daar ik al 44 jaar was, (1881) vielen standjes mij zwaar. Ik zuchtte, eensdeels, omdat mijn patroon gezegd had, dat F. had lopen vloeken en schelden, en anderdeels, of de Heere mij eronder houden mocht, en zó komt mij voor *"De Heere zal opstaan tot de strijd"*, enz." Toen begreep ik, dat er wel veel scheldingen op ons, die fijnen, gevallen waren! Nu, de Heere is opgestaan over F., want zes à acht weken daarna werd het al openbaar, dat hij aan de tering leed, en op het halfjaar was hij in de ontzaglijke eeuwigheid. *"Mij komt de wraak toe," zegt de Heere, "Ik zal het vergelden!"* Nu, die mij het standje maakte, deelde ook niet mis, want twee dagen later brak er wel voor dertig gulden aan hout. Maar ter zake, de Waarheid zegt: *"Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, Die rechtvaardig maakt. Wie is het, die verdoemt? Christus is het, Die gestorven is, ja dat meer is, die ook opgewekt is, die ook ter rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt."*

Ik werd er bij bepaald, hoe ik in de onschuld stond omtrent de gepasseerde zaak, omdat ik het in onwetendheid gedaan had. En door de uitdrukking "uitverkorenen Gods" werd mijn verkiezing van God de Vader nogmaals in mij verlevendigd (ik raakte de Persoon van Christus van onder mijn aandacht en werkzaamheden kwijt) zodat in het voorwerp mijner toekenning der verkiezing alleen God de Vader geëerd werd: *"God is het, die rechtvaardig maakt."* Daar bepaalt mij de Heere, hoe ik door de liefdetrekking des Vaders in de roeping met koorden van goedertierenheid getrokken ben, om mij tot het geloof der kinderen Gods te leiden. Eerst heeft Hij mij gekend, daarna verordineerd de beelde zijns Zoons gelijkvormig te zijn, (dit kende ik Hem toe). Toen in de tijd mij geroepen, daarna met veel bewijzen van bestraffingen, en van moedgevingen, van leringen in mijzelf en in God en Goddelijke dingen, van geloof en bekering, geleid heeft. Totdat ik uitgewerkt werd om aan het einde der wet te komen, waar Christus mij gegeven is tot rechtvaardigheid *"een iegelijk, die gelooft"* van de Vader, door de Vader geheiligd om vrucht te dragen, *"opdat zij door Hem gereinigd worden, opdat zij meer vrucht dragen."*

Deze en meer dergelijke dingen putte ik in de oefeningen uit en door de Vader. Zag ik op mijn zwakheid, dan kwam Hij van zijn kant: "gelijk een Vader Zich ontfermt over Zijn kinderen." Zag ik op mijn gebrek: "Indien hem iets ontbreekt, dat hij het begere van de Vader der lichten." En zowel ten opzichte van verdere onbekwaamheid of ondeugd was Hij goed over mij! Alzo, dat ik niet alleen Hem kende, maar veelmeer, dat ik van Hem gekend ben. Dus heeft Hij Zich niet alleen aan mij geopenbaard, maar mij bevestigd en geschraagd. Zo zijn dan de Zoon en de Vader in de bevindelijke kennis in Hun huishouding onderscheiden, maar niet gescheiden.

En zo ging het ook met Gods werking in het gevoel, waarin ik verkeerde. De beschuldigers waren niet eenparig, de beschuldigde werd gerechtvaardigd, doordat Christus is gestorven, is de schuld weggeworpen, *ja dat meer is, Hij is opgewekt, waardoor ik gerechtvaardigd ben, Hij zit ter rechterhand Gods*, om op het hart des Vaders te werken om in deze omstandigheid zijn tere zorg over mij te betonen. Zó komt in mijn hart: *"Moab is mijn waspot, op Edom zal ik mijn schoen werpen. Over Palestina zal ik juichen."* Daar smelt mijn ziel weg over de grote overwinning (want de krijg is des Heeren), die ik zag, en door het gevoelig besef, dat ik had, dat ik zo'n liefhebbend God en Vader in de Middelaar had.

Ik heb wat gezegd van de gewisse kentekenen, en dadelijk volgt er nog wat. Er komt iemand bij mij staan. Ik vertel mijn toestand met warmte. Hij zegt: *"gaat u niet even naar huis?" "Nee,"* zei ik, *"maar om zeven uur."* Hij gaat mij vooruit en ik kom ook. Ik raak aan de praat over de weldaad, dat ik met zulk een God te doen heb. Opeens legt hij een bankpapiertje op mijn knie van veertig gulden, en zegt: *"ziedaar, dat is voor de dokter."* Ik zonk weg in verwondering, dat ik nu ook in dit opzicht "op Edom mijn schoen mocht werpen."

Enkele weken daarna krijg ik van nog iemand vijf en twintig gulden. Zo was dan in korte tijd de rekening, die 114 gulden groot was, op 30 gulden na, afbetaald. Ik gevoelde Vaders hand zo ten beste over mij, Zijn kind, met de Waarheid over mij en mijn vijanden uit te werken. Want de Heere is opgestaan tot de strijd, *Moab is mijn waspot en op Edom zal ik mijn schoen werpen, en over Palestina kon ik nu juichen.*

Enkele dagen daarna werd ik bepaald bij de liefde des Vaders (want ik mocht mijn naaktheid niet vergeten) in de orkaan, die, zelfs na wederbarende genade, ontstaat uit de erfbesmetting in Adam. Zo zie ik mijn beeld in Jona, hoe afhankelijk, want dat ik anders gevaar liep mijn eigen weg te volgen, en niet die des Heeren. Ik krijg een vereniging met de Heere om gewillig over boord geworpen te worden, want ik gevoelde de kracht der Waarheid, dat er in der eeuwigheid geen vrucht van deze vervloekte boom meer komt. En zo zie en gevoel ik mij met 't wier van een wereld, die in 't boze ligt, omvangen, en daar krijg ik de liefde des Vaders te geloven, dat die een ontkoming beschikt zelfs in de diepte der zeeën; door dat Hij zich Eén afgezonderd heeft, Die drie dagen in het hart der aarde zou zijn om over graf en dood te triomferen door de kracht der opstanding. Deze uitzetting uit mijzelf was twee dagen, nadat de Heere tot mij gezegd had, dat Hij zou opstaan tot de strijd. Die helderheid van hetgeen ik nu beoefende, dat Christus gestorven was en ik overboord in de zee, in de dood, in het graf ingegaan ben met Hem en door Zijn opwekking op het droge der eeuwige behoudenis neergezet, deed mij veel proeven en smaken, dat de Heere goed is.

't Is wonderlijk met Gods volk, zó doden ze vierhonderd Baälspriesters en kort daarna vluchten ze voor de dreigementen van een vrouw. Zó zien ze de Verheerlijkte op de berg en zó moet de Meester zelf het werk doen. Zó hakken ze een oor af en daarna vervloeken ze zichzelf en verloochenen hun Meester. Zó krijgen ze getuigenis uit de Hemel door een kled met allerlei gedierte, dat de heidenen de deur geopend is, en zó vallen ze in veinzerij. Zo was het met mij ook. Zowat twee dagen later voel ik zonde in mij woelen, die mij aan het hart gaan, waardoor ik in zo'n droefheid en aanklacht van mijzelf kom, en mij zó verfoeide en van mijzelf walgde, dat ik mij voor God niet wist uit te drukken. Hier voelde ik wat leedwezen is! Dáár valt de Waarheid in mijn hart: *"Kinderkens, indien wij gezondigd hebben, wij hebben een Voorspraak bij de Vader, namelijk Jezus Christus de Rechtvaardige."* Daar opent de Heere mij de waarheid, van

voor vier dagen mij toegediend, tot in de opstanding, maar nu tot het hemelwerk, en zó komt dat in mijn hart: *"Die ook voor ons bidt."* De vrije toegang, die ik ondervond deed mij vrijmoedig zeggen: *"Ziet, hoe grote liefde ons de Vader gegeven heeft, dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden."* Daarom drukte ik uit: *"Onze Vader, die in de Hemelen, zijt, Uw Naam worde geheiligd! Want zij is een uitgestorte olie in mijn ziel, daarom heb ik U lief."* Nu kwam ik Hem te prijzen om de trekkende weldaden, zoals: *"daar zij licht, en daar was licht."* *"Ik zal maken, dat zij een walg van zichzelf krijgen."* *"Het licht maakt de duisternis openbaar."* De weg van overtuiging zag ik als koorden van liefde des Vaders.

Nu keurde ik (hoewel zij het toch wel was) de Wet Gods heilig, rechtvaardig en goed, omdat zij mij een tuchtmeester is geweest tot Christus, die mij de Weg is tot de Vader, Wie dan ook toekomt de lof, de eer, de aanbedding en de dankzegging.

Toen ik over die tussenkomende zaak verzoening door de voorbedding Christi ontving, werd ik gewaar, een bijzondere beweging in mijn hoedanigheden met die gedachte: *"Gods Geest wone rijkelijk in u"* en werd gewaar, hoe de Jehovah de Heilige Geest, de Werker der aanneming in en voor mij is, gezonden door de Vader en de Zoon. Maar dat Hij ook vrijwillig mij als het onderwerp van Zijn bediening neemt om uit de mededeelbare eigenschap van zijn Personaliteit mij als de Geest des geloofs een gelovige te doen zijn, Die de bediening van de Heere Jezus en ook daardoor de liefde des Vaders aanneemt. Waarom en waardoor ik Hem dan ook prijs en verheerlijk voor Zijn neerbuigende onbegrijpelijke goedheid, voor Zijn zweving over mij toen de duisternis de aarde van mijn hart nog bedekte. Ik zag Zijn bewaring, dat ik door ziekte of ongeval niet afgesneden was. Het is ook Zijn bewaring en bestiering, dat ik niet blind gebleven ben zo in de natuur als in de genade. Het is Zijn bewaring, dat ik niet verdronken ben, toen ik ging baden en het diep was en niet zwemmen kon, zodat een ander mij er moest uitbelpen. Het is Zijn besturing, dat ik in het land der heidenen niet geboren ben, maar mij de plaats beschikt is om in de mogelijkheid te zijn om uit mijn heidense natuur uitgehaald te worden. Het is Hem eigen, in mij gewrocht te hebben de werking van overtuiging, van wederbaring, van geloof en bekering, van rechtvaardigmaking, van heiligmaking, van verzegeling, van aanneming tot kinderen, van inleiding in de waarheid en van de ondervinding van de kracht ervan tot de verzekering, ja volkomen verzekering des geloofs toe, opdat ik daardoor op de belofte kome te leven, doordat Hij mij de zalving deelachtig maakt, die der Heiligen is.

Nu zal ik een ontmoeting of twee bijbrengen. Op mijn werk zijnde, en niet mee kunnende doen, zoals vroeger, gebeurde het, dat ik viel en wel op mijn rechterkant, zodat het nog overgebleven armdeel bloedde. Mijn patroon zei, dat ik het magazijn in moest. Mijn bestaan schreeuwde er tegen. Kort daarop kom ik met drie kinderen Gods in gezelschap. Wij mogen aangenaam met elkaar aangaande de dingen, die het Koninkrijk Gods aangaan, handelen; en wij scheiden vriendschappelijk van elkaar. Ik gevoelde een nederige gestalte in mij, zag groot op de genade en bedelingen des Geestes, die mijn vriend en vriendinnen deelachtig waren, en dat ging goed tot de volgende dag. Maar toen hadden zij het bijkans alleen en ik als niets. Dat viel in een droefheid en jaloersheid, ja in een pleiten bij de Heere op Zijn aan mij gedane toezegging, waar ik op mocht hopen. Terwijl ik boutjes zit uit te zoeken in het magazijn, krijg ik te geloven: *"Ziet, Ik zend de belofte des Vaders, Die zal van Mij getuigen, en dit is het getuigenis, dat God ons het eeuwige leven gegeven heeft."* En zó volgt:

*'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên,
Zijn waarheid t' allen tijd vermelden door mijn reên,
Ik weet, hoe 't vast gebouw van Uwe gunstbewijzen,
Naar Uw gemaakt bestek, in eeuwigheid zal rijzen.*

Daar gevoelde ik wat het is door één Geest gedrenkt te worden, zodat ik 's avonds weer tot mijn vriend en vriendinnen ging en mijn ondervinding vertelde, hoe ik er in- en ook uitgekomen was. "Nu," zei die vriend, "wij zullen doen gelijk Gods Woord zegt, wij zullen u de kleine vóór de groten zetten, nederigheid gaat vóór de eer." Maar wat weet de duivel daar ook zijn vergift weer in te werpen! Daarom: Zijt niet al te rechtvaardig en niet al te goddeloos. Daar zijn tussen ons, vrienden en vriendinnen, verenigingen gevallen voor de grote eeuwigheid.

In diezelfde week loop ik over de werf en trap een draadnagel door mijn klomp in mijn voet. Uit oorzaak van mijn gebrek moet een ander hem er uithalen, en ik krijg een aanwijzing, waarin ik op natuurlijk gebied nu al uitgezet ben, en zó komt mij in gedachten:

*"Al wie mij ziet, bespot mij boos te moe,
Men schudt de kop, men steekt de tong mij toe."*

Het is of Sanherib met zijn lastertaal en brieven, door Rabsaké gezonden, op mij losbrandt, met deze woorden:

*"God zal hem nu niet meer,
Verlossen als weleer,"
Hem is geen hulp beschoren."*

Het was mij, of ze van alle kanten stonden te loeren op mijn ellende! Ik voelde er wat van: "Die Godzalig willen leven, zullen vervolgd worden." Omdat ik Zijn voetstappen moet drukken. Ik was verstomd door al het verdriet. Hier kreeg ik iets te verstaan van het gehoorde. Toen ik pas verlost was, kreeg ik in mijn hart, dat ik door lijden geheiligd moest worden en door verdrukking ingaan. Dat geloofde ik nu wel, maar het kind kwam wel aan de geboorte, maar er was geen kracht om te baren, want de ziel noemt dat zo in die tijd niet. Toch ging ik in de Tempel en toonde de Heere mijn geval, en zó krijg ik die boodschap: "Wanneer de vijand aankomt als een stroom, dan zal de Geest des Heeren de banier tegen hem oprichten." En:

*"Uw goede Geest bestier mijn schreden
En leid mij in een effen land."*

Daar krijg ik de levendige indrukken van de leidingen des Geestes in Immanuëls land, waar de Banier opgestoken is van de heerlijke overwinning over de machten der duisternis, maar ook over mijn eigen onherboren deel, dat altijd nog krijg voert tegen God de Geest en Zijn werking, want in deze bevinding leerde ik er wat van: "Hetgeen ik wil, dat doe ik niet, maar hetgeen ik niet wil, dat doe ik." Evenwel inwendig een vermaak hebbend in de Wet Gods. Daarom zegt mijn hart "De Wet Gods is heilig, rechtvaardig en goed, maar ik ben vleselijk verkocht onder de zonde;" (voor een appelbeet). Hoewel ik hier enigszins de macht der twee hoofdvijanden ondervond, namelijk mijn lichaam der zonde en des doods, dat zich der Wet Gods niet onderwerpt, én de machten uit de afgrond, die de ziel altijd zoeken te teisteren. *Maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door Hem, die ons liefgehad heeft met een eeuwige liefde.* Zó kwam ik eruit.

Nu zal ik tot mijn vorige ondervinding in de onderwijzing op de weg ten leven terugkeren. Ik zei: *ik had de zalving der Heiligen en behoefde van niemand geleerd te*

worden. Want in de hoge Academie ging ik ter school en daar zou ik nog in leren toenemen als mestkalveren, omtuind door de Geest van overtuiging en ontdekking aan mijzelf, opdat ik mijn naaktheid niet zou vergeten; want zulke kalveren worden nauw bezet, omdat zij uit en van zichzelf ongemend zijn. Nochtans zijn zij gelijk aan de zeven eerste koeien, die Farao zag en worden door de betere Jozef in een goed geleide genomen om op te wassen in de kennis en in de genade van onze Heeren Jezus Christus. De vruchten, die ik ondervond, kende ik de Geest toe, zoals die der wijsheid en des verstands, en die der vreze des Heeren, die der liefde en zachtmoedigheid, de oprechtheid, en zoveel, als er nog meer zijn. Zo verkeerde ik daarin een geruime tijd.

Dan opeens werd ik versteld door de Geest om door de Poort, dat is Christus, in de Stad ingeleid te worden, te weten in *het Nieuwe Jeruzalem*, waar ik zoveel zag van de heerlijkheid der Stad Gods, dat ik de Poort van onder mijn aandacht verloor, want God was mijn Licht en het Lam mijn Kaars. De Geest gaf getuigenis in de Hemel, en zo ook uit de Hemel in mij op de aarde, in mijn hart, dat deze Drie Eén zijn: "*Want de Heere onze God is een enig Heere,*" in wil en wezen, zodat er nog eerst, noch laatst, noch minder, noch meest is. Geen drie goden, maar één God, geen drie Vaders, maar God de Vader van eeuwigheid uit Zichzelf, geen drie Zoons, maar één God de Zoon, van eeuwigheid van de Vader gegenereerd, geen drie Geesten, maar één God de Geest, van eeuwigheid uitgegaan van de Vader en de Zoon, dit alles op een onbegrijpelijke wijze, maar voor mij, die geloof, een onbewegelijke grond ter eeuwige behoudenis en heerlijkheid.

Want nu is de zaligheid mij nader dan toen wij eerst geloofd hebben, omdat toen kende men Hem nog maar naar het vlees en verwachtte een aards koninkrijk. Maar nu zijn zij aanbidders, *die Hem aanbidden in geest en in waarheid,* Gode tot heerlijkheid in het hemels Koninkrijk. Daardoor kreeg ik een werkzaamheid in mijn ziel van God te prijzen bovenal, omdat het één enig Wezen in wil was, die mij uitverkoren heeft maar Zijn voornemen, geroepen, gerechtvaardigd, enz. *O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods!*

6. Onderwijs in de eeuwige besluiten Gods en de uitvoering in de tijd

Zo verkeerde ik een geruime tijd onder de indrukken Gods, omdat mijn grondslag lag in God, mijn Maker, Die Psalmen geeft in de nacht, in uitschudding uit mijzelf, maar worstelend in God, de vaste pilaar der waarheid, vruchtbaar zijnde in de zegeningen des hemels en der aarde, waarop ik gelovend, hopen, door de liefde werkende, mocht verkeren. Op eens komt mij voor: "*bij wien dan zult gij God vergelijken?*" In diepe zelfverfoeiing zegt mijn hart: "*Uw Wet is volmaakt, de slechten wijsheid gevende;*" omdat het geloof door de liefde werkende is, zijn de verborgenheden des Heeren alleen voor degenen, die Hem vrezen.

Zó word ik in de Geest verplaatst in de nooit begonnen eeuwigheid onder de vorm van *twee snoeren*, het een voorkomende aan de zijde Gods, het andere waar langs de uitverkorenen geleid worden. Waar mij geopenbaard werd de zelfbestaanlijkheid van het Goddelijk Wezen zonder begin zijnde, de Enige uit Zichzelf van de nooit begonnen eeuwigheid, waaruit alle dingen bestaan, de "*Ik ben.*" Zo ontsluit zich voor mij de Drievuldigheid in de Personen in Hun werking. Nochtans waren er eigenschappen, die in het enig Wezen vaststonden, zoals die der eeuwigheid, der heerlijkheid en majesteit, zoals almachtig, alomtegenwoordig en alwetend, ook de deugden van willen, van krachten, van voornemen, van besluiten, van raad. Dit alles zag ik, was in de Eenwezendheid.

Langs dat snoer ontsloot zich voor mij de *eerste Persoon*, zijnde van de nooit begonnen eeuwigheid, eerst sprekende, eerst voorkomende, als eerst werkend; hoewel één in wil met de anderen, dus, "Ons, Wij," dus alle Drie stellerwijs, niet enkel-, maar meervoudig, voorstellende één raad om te vergaderen ter onderhandeling tot het voornemen om, - hoewel vermaak, eer en heerlijkheid in Zichzelf genoeg hebbend, - Zich te verlustigen in Zijn eigen maaksel, scheppend de hemel met vaardige geesten. Die ik zag, als vol van glans ter heerlijkheid Gods, hun Schepper en die zich vervrolijkten in de dageraad van hun jeugd. Maar ook de aarde met haar volheid was het pronkstuk Zijner handenwerk. Hij plaatste daarin de mens, die een gift werd om het vermaak te zijn van de *tweede Persoon* om met hem te spelen op het aardrijk, voor het aangezicht Zijns Vaders.

Daar werd ik gewaar het onbegrijpelijke; hoewel van evenveel waardigheid en heerlijkheid, kracht, macht en hoogheid, zag ik toch duidelijk, dat Hij van de Vader van eeuwigheid der eeuwigheden was genereerd om de natuurlijke Zoon van God te zijn, God uit God, en dat mocht ik alles zo bekrachtigd zien door de zweving van God de Geest over dit alles. Zodat ik overtuigd werd, *dat door het Woord des Heeren de hemelen gemaakt zijn en door de Geest Zijns monds al hun heir*, omdat van de Vader en de Zoon de Geest was uitgegaan. En zo zag God al wat Hij gemaakt had, en het was *zeer goed* om te volmaken, en dat was het voornemen des bevels.

Doch God zag, wat de mens was en daarom moest die Raad een nadere bespreking daarstellen en dat was om de mens, die nu over alles gesteld was en een ganse heerschappij had over alles, ook een Wet te stellen, waaraan het leven of de dood verbonden was. En dewijl Gode van eeuwigheid al Zijn werken bekend zijn, zag Hij dat de mens in dit Zijn verbond niet zou staande blijven, en daarom kwam er een berouw over het voornemen dat bevolen was, in God want de deugden van heiligheid, rechtvaardigheid waarheid dulden niet, dat het recht der Wet geschonden werd. Maar dreigde het vonnis dadelijk te voltrekken, ware het niet, dat het welbehagen aangezet door de lust tot de liefde in mensen, ingewanden der barmhartigheid ontstoken had en vragen in God verwekt had: "Wie zal hier in optreden en bepleiten de schending die de majestueuze Wetgever aangedaan is, terwijl oog om oog, tand om tand, ja bloed om bloed roept?"

Toen zag ik, dat er Eén sprak: "Gij hebt mij het lichaam toebereid, *en daarom heb ik lust om Uw welbehagen te doen*. Ik heb lust Mijn troon te verlaten, onder de Wet te komen, ja Mijn leven af te leggen in de volheid destijds, om de mensen, die Gij verkoren hebt in Mij van onder de vloek, van onder de vijand, ja van onder henzelf uit te halen, en hen weder te brengen onder Onze gemeenschap in de tijd, door hen toe te dienen de kracht van Mijn verdiensten!"

"Ja, zegt God de Geest, dat kan en zal Ik dan uit U nemen en hen verkondigen en toepassen, om hen alzo te prepareren om hen tot de eeuwige gelukzaligheid te leiden en dan zullen ze nooit weer afvallen, maar leven in alle eeuwigheid!"

Van stonde aan was in dien Raad een voornemen, dat de tweede Persoon op Zich nam om het Lam te zijn, dat van voor de grondlegging der wereld geslacht is, door de mensheid aan te nemen, waardoor de gevallen mens kon bedekt en gerechtvaardigd worden. En daarin kwamen alle Drie de Goddelijke Personen overeen, terwijl de Eerste op Zijn recht bleef staan om Zijn behagen te hebben, dat zijn gerechtigheid genoeg geschiedde; de Tweede sprak: *Ik heb lust, o mijn God! om Uw welbehagen te doen*, en de derde Persoon legde het zegel erop, dat de vrede gesloten was.

In dit gezicht zag ik langs dat snoer, hoe de Jehovah eenzijdig werkte, want het was Zijn souvereine daad de mens naar Zijn beeld, naar Zijn gelijkenis te scheppen in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid en ook uit de val weer te herstellen.

Maar er kwam een nadere daad in God op, terwijl er van de rechtschappen mens veel vonden gezocht zijn en hij daardoor van alle recht en aanspraak vervallen is, was het recht in God hem te laten liggen, zoals hij gevallen was. Zo kwam God tot de verkiezing van te verwerpen *naar Zijn rechtvaardigheid en heiligheid* en te verkiezen *naar Zijn barmhartigheid en genade* tot aanneming, waartoe de Jehovah Zebaoth het kleinste getal uitkoos en die in die Raad uitverkorenen verordeneerde ten leven om hen te roepen, te rechtvaardigen, en te verheerlijken. En zo liep langs dat snoer uit die onderhandeling een wandeling van de Zone Gods met de mens in de staat der rechtheid. En toen de mens viel kwam de tussenkomst der moederbelofte, toen de vervulling der belofte in de tijd daarna de overwinning door dadelijke betaling in vernedering, maar ook door de triomfantelijke verhoging. Ja verheerlijking naast Zijns Vaders rechterhand, waar de Drie-enige Jehovah werkzaam is tot de jongste dag. Waar dan de slotsom van de eeuwige Raad, ja de eeuwige Vrederaad gemaakt zal zijn, als het Koninkrijk Gode de Vader wedergegeven zal worden. En daar zag ik in een stille nimmer eindigende zalige eeuwigheid. Ik zei bij mij zelf: "*wat zijn alle deze dingen!*"

Toen zag ik het beginsel van *het andere snoer*, dat zijn begin vast heeft in het Verbond uit kracht der Verkiezing, waar ik ingeleid werd, dat dit ganse grote werk wel uit, door en tot God geschiedde, hetwelk ook het hoogste Einde is, maar dat Hij zich een onderwerp gekozen heeft, waar Hij Zijn eer in stelt om ze in dit Zijn verbond op en aan te nemen als onderwerpen, ja als kinderen des Verbonds, hoewel niet om hunnen 't wil, maar om Zijns heerlijke Naams wil.

Zo krijg ik mij opgenomen te zien in de toegenegenheid van een *Drie-enig Verbonds God* met het dadelijk er ingaan om door toerekening *Gods geslacht* genoemd te kunnen worden. Want het was alsof het over mij persoonlijk alleen ging, vooral, toen ik zag, hoe God Drie-enig bij Zichzelf zwoer, terwijl er niemand meerder was, bij wien Hij zweren kon. "*Zo waarachtig als Ik leef, bergen mogen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en Mijn Verbond des Vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer*".

Daar zag ik de betekende zaak ontsloten, hoe de var, de bok, het lam verdeeld en de vogels ook wel geslacht, maar niet gedeeld werden; en tussen die stukken ging de Heere door tot bekrachtiging, tot volkomenheid van het Hoofd des Verbonds. Toen voelde ik de kracht van die waarheid: "*Want alhoewel mijn huis also niet is bij God (want daar is het oorspronkelijk, naar mij is uit genade de Verbondsbelofte geschonken, ziende op Christus, de Hoeksteen des Huizes) nochtans heeft Hij mij een eeuwig Verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is,*" ziende op het zoutverbond, dat tussen de Drie-enige God bestaat; "*want daarin is al mijn heil.*" En zo komt in mijn hart:

*"God zal zijn waarheid nimmer krenken,
Maar eeuwig Zijn verbond gedenken."*

"Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde, en gij zijt opgenomen in dit vaste Verbond, waaruit gij al de weldaden ontvangen hebt, ontvangt en ontvangen zult."

Zo werd ik daaruit opgenomen en werd mij een gezicht gegeven van de wandeling, die de mens gehad heeft in het Paradijs, in de hof van Eden. Ik merkte, het was vrede, want de lust der ogen was er vanwege het schone, de lust der smaak werd gevoed doordat het alles goed was tot spijsje, het gehoor werd verkwikt door de stem des

Heeren zodat het geheel daarop neerkwam, geschapen te zijn in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid, zodat mij dacht onder het geleide te verkeren van Hem, Die tot mij zei: *"Gij zijt geheel schoon, Mijn vriendin, en daar is geen gebrek aan u, een enige is Mijn duive, Mijn volmaakte, Mijn schone!"* Dus de samenspraak, het vermaak, de lust Zijner ziel was te spreken met de mensenkinderen op het aardrijk voor het aangezicht Zijns Vaders.

Ook als een vrucht uit het Verbond hoorde ik, *dat het niet goed was, dat de mens alleen zij*, maar dat de één tegenover de anderen zij, opdat hij niet alleen met de Heere handele, maar dat zij met elkaar ook spreken en handelen, aangaande het Koninkrijk Gods en zo elkaar aanzetten om de kroon des eeuwigen levens te verkrijgen, die nu in het onderhouden van het gebod nog te verwachten stond. En opdat de Heere Zijn lof zou ontvangen uit de mond der zuigelingen en jonge kinderen; want daarin wilde de Heere Zijn sterkte grond vesten om Zijn kracht te betonen in de onnozele staat.

Ik zag dan hun wandeling en bebouwing van de hof van Eden, in het zien van het schone en het smaken van het goede en zoete, maar de begeerlijkheid, die in de verboden boom ligt door het zien erop, deed de kracht van het gebod enigszins verflauwen. Mij dacht zij waren enigszins van elkaar verwijderd, en dat er bij het zwakste vat een rookdamp opsteeg, die ik op haar zag aanvallen, en die zoveel op haar vermocht, dat zij de Boom anders aanzag dan tevoren. Want haar begeren was onmatig, het was tegen het gebod, zij was met haar staat niet tevreden. Daar zag ik klaar dat de mens goed en oprecht geformeerd was, en wel zó, dat zijn energie of wilskracht in zijn macht gegeven was, door goed geschapen te zijn en over alles heerschappij te hebben.

Om dat te beoefenen heeft hij de inblazing des levens ontvangen tot redelijk verstand en dat was zó groot, dat hij alles naar zijn karakter namen kon geven. Ik zag, zijn hartstochten waren zo geregeld, dat de leeuw hem niet ontroerde, of het lammetje hem niet behoefde te bedaren, ja zijn genegenheden trokken zó tot God, het allerhoogste Goed, dat de betere Salomo zei: *"dit heb Ik gevonden, dat God Drie-enig de mens recht geschapen heeft, maar hoe vind Ik hem nu doende in veel vonden te zoeken!"*

Ik zag in het eerste scheppingsstuk en zijn schepselen, en bemerkte, dat er daar waren, die de orde van haar woonstede niet behielden, want de Jehovah heeft daar Serafijnen, troongeesten, die het hemelheir uitmaken, geschapen, die God dag en nacht dienen en verheerlijken en God zag, dat die zeer goed waren, nochtans in hun wezen afhankelijk. Maar God zag vlekken in Zijn heilige engelen, die in hun beginsel niet staande gebleven zijn. Vatbaar zijnde voor de waanzucht, zeggen zij: *"laat ons de Zoon doden, opdat ons de erve worde."* Hun raadslag werd verijdeld, doordat Gods alwetendheid dit ontdekte, en Zijn almacht hen terneer sloeg met een eeuwige verbanning naar de eeuwige afgrond, die daar brandt van vuur en sulfer. Want *"Thofet is bereid,"* en zo zijn zij duivelen geworden vrij en moedwillig, over gehouden hebbende de wraakgierigheid tegen Jehovah en tegen hetgeen, waar Hij behagen in heeft.

Verder zag ik dat de mens van de Heere afviel en de duivel toeviel, en ik met hem en het ganse menselijk geslacht. Ik stond verbaasd over hetgeen ik zag; want ik zag de helgeesten in juichende houding over de overwinning en de mens in de ongelukkigste, naarste staat die te bedenken is. Zó, als hij rampzalig gevallen is, komt langs dit snoer de belofte des Verbonds, die voorgenomen was gepresenteerd te worden, wanneer de val zich zou openbaren, opdat de kracht der belofte des Verbonds de Satan de kop zou vermorzelen en hem teleurstellen van enige hoop te kunnen koesteren om de belofte van het Genadeverbond, die op de uitverkorenen alleen thuis hoort, te kunnen

vernietigen. *"Want Ik zal vijandschap zetten tussen u en deze vrouw, tussen uw zaad en haar zaad, datzelve zal u de kop vermorzelen en gij zult het de verzenen vermorzelen."* Met die sententie werd de overste der duisternis gezonden naar zijn brandend hol, waar al wat hem is toegelaten dat hij moet tormenteren hen, die God verworpen heeft, diegenen dus, die Hij niet hebben wil naar zijn heilige rechtvaardigheid. Alzo viel de mens in nog zwaarder ramp dan de duivelen, omdat hij onder hun macht moet verkeren, uit oorzaak niet alleen van de wrake Gods, want die lijden de duivelen ook, maar van de duivelen zelfs, - moedwil hebben zij evengelijk. Zó viel dan de mens, zelfs de uitverlorenen Gods, want van nature zijn wij alle kinderen des toorns onder het rechtvaardig vloekvonnis, gelijk alle de anderen, ze zijn allen tezamen afgeweken. Nu ontwaarde ik de vastigheid van het Genadeverbond te mijwaarts, want dat te aanschouwen, daarin ligt het grote wonder! Dat mijn goetdoen tot God niet raakt en mijn kwaad zijn trouw meer en meer komt te bevestigen, daaruit geloofde ik, dat de vruchten des Genadeverbonds niet alleen vaster, maar ook zoeter, ja heilzamer voor de ziel, en meer tot eer van de Drie-enige Verbonds-Jehovah zijn.

Langs dit snoer, zag ik mijn ganse weg, die de Jehovah met mij gehouden heeft, nog houdt en ook houden zal. Zonderling werd ik er bij bepaald, dat mijn roeping en wedergeboorte uit God was, en zonder dat ik God nooit zien zoude. Maar ik zag ook duidelijk, dat velen geroepen, maar weinigen uitverkoren zijn; dat er velerlei geloof is, maar één, dat behouden kan; dat er velerlei gedaante van Godzaligheid is, alsof het uit God geboren ware, maar dat er veel is door de wil des vlees. Maar uit God geboren te zijn tot de levendige hoop door de opstanding van Christus, maakt ons bekwaam om het Koninkrijk Gods te zien en in te gaan. Ook merkte ik, dat het geloof een gave Gods is, want eer dat ik de vrijspraak ontvangen had, kon ik wel in versmelting verkeren door de kennis, die onmisbaar is om te weten en voor waarachtig te houden, dat God in Zijn Woord geopenbaard heeft de Weg, Die volkomen goed is en Christus is, en dan kon ik dat zó toestemmen, dat ik het met mijn bloed zou hebben willen bezegelen, dat het Recht door die Weg volkomen behouden kon worden, maar dat voor mij te geloven tot eeuwige zaligheid, was mij onmogelijk.

Maar toen kwam ik tot de volkomenheid des geloofs, waar ik Christus mocht aangrijpen tot rechtvaardigheid door het geloof in Zijn bloed. Zijn ganse lijden toch was mij noodzakelijk, Zijn besnijdenis (want het betaamt om alle gerechtigheid te vervullen), de vervolging van Herodes, Zijn nederige woonplaats Nazareth, Zijn min aanzienlijke afkomst in het vlees aangenomen, ook Zijn veracht Galileesch gezelschap, Zijn zware verzoeking door de duivel, de blindheid en dwaasheid Zijner discipelen wegens hun ongeloof en hardheid des harten, de valse beschuldiging, dat Hij door Beëlzebul de duivelen uitwierp; beneden de vossen en de vogelen; een smaad van mensen, ja alles tot de overgang van de dadelijkheid Zijns lijdens. Zo zag ik Hem verder in de Hof bedroefd van ziel tot de dood toe, zodat Zijn zweet was grote droppelen bloed, door de droesem, die Hij uit de kelk van de toorn Gods drinken moest met onderwerping aan Zijns Vaders wil. Ja, ik zag de uitverkorenen kinderen Gods er zo uitvallen, dat één uur van slapen aflaten niet opgebracht kon worden. Maar de Engelen ondersteunden Hem hier. Hij monsterde Zich hier met de volle wapenrusting en zo zag ik Hem verder lijden als een Lam, dat ter slachting geleid werd vanwege Zijn zachtmoedigheid, maar ook als een Leeuw, om te betalen hetgeen Hij niet geroofd had, zodat Hij de dood des kruises onderging, maar ook zijn leven weer aannam. Hij en zijn Vader betoonden daarin hun macht.

Zo zag ik, hierdoor gerechtvaardigd te zijn, omdat ik met Hem in de dood ben ingegaan, ik ook met Hem opgewekt ben om met Hem te heersen in nieuwigheid des levens. Want het insteken van de speer in Zijn zijde heeft mij door het bloed gereinigd,

en door het water geheiligd om in de vreze Gods de heiligmaking te beoefenen, zonder welke niemand God zien zal tot het eeuwige leven.

En zo ging de trek langs dit snoer tot op de jongste dag, tot de wederopstanding des vleses, waarvan ik óók een begunstigde was, om niet te zijn tot eeuwige afgrijzing, maar gevoegd te worden tot de rij der Heiligen in het eeuwige licht. En daar zag ik, hoe de bediening van de Heeren Jezus, God onze Zaligmaker, ophoudt door aan God Zijn Vader het Koninkrijk weer te geven, *opdat God zou zijn alles in allen*.

Ook kreeg ik te zien, hoe ik in de werkzaamheden voor mijn eigen ziel had moeten leven in de roeping en wederbaring, in zover het geborene in mij wrocht, en de bekering mij in een onbevredigde toestand voor de ontzaglijke eeuwigheid liet. Bij later licht was ik gewaar ge worden dat het geloof, dat het hart reinigt van dode werken om de levendige God te dienen, in mij niet geopenbaard noch toegepast was. Want het handschrift, dat enigermate mij tegen was, was niet uitgewist. Werd mij toen gevraagd: *"waar is de scheidbrief van ulieder moeder?"* Zo was ik een stomme hond die niet bassen kon. Ik beriep mij wel hierop dat God de werken Zijner handen niet zou laten varen, maar ik bleef van binnen een ongetrooste en een door onweder voortgedrevene. Want ik had wel borsten van ondervindingen, waar ik aan zoog, in boete, in berouw, in honger, in dorst, in treuren enz., zodat er nog hoop was, Hij mocht zich ontfermen en mij genadig zijn, hoewel ik het verzondigd had; maar dat mijn bedrogen hart mij ter zijde afleidde, zo bevond ik mij naakt en bloot en stond nog voor eigen rekening. Daarom had ik nu langs dit snoer de interest uit het Verbond, omdat al de goederen daaruit voortvloeiende zijn en in de tijd aan de uitverkorenen geopenbaard en toegepast worden. En zo werd ik een bondeling in het Genadeverbond als een dadelijk beoefenaar van het vruchtgebruik ervan, maar gewaardeerd naar het nieuw contract, en mijn naam geheel onderaan.

Nadat nu die erve naar dat snoer mij toegevallen was, waren wij, mijn broer en ik, bij iemand uit. Wij hadden aangenaam aangaande het Koninkrijk Gods en zijn leiding met elkander mogen handelen en 's avonds op ons leger overdenkende Gods lieve leiding met mij gehouden, krijg ik die waarheid in mijn hart:

*"Door al Uw deugden aangespoord,
Hebt Gij Uw Woord,
En trouw verheven,
Gij hebt mijn ziel op haar gebed
Verhoord, gered,
Haar kracht gegeven."*

"Want Gij hebt vanwege uw gansen Naam uw Woord groot gemaakt." Ik geloofde, dat de deugden Gods vereisten het Woord groot te maken, dat in het Verbond vanwege zijn ganse Naam uitgegaan is en nu aan mij wegens Zijn trouw bevestigd was om mij te doen weten, dat ik in de Waarachtige ben, "omdat Hij ons het verstand gegeven heeft, dat wij de Waarachtige kennen." Zo mocht ik in de Verbondsvruchten bij tijden komen te verkeren en nog al wel bij het Vaderlijke.

Er verliep enige tijd. Toen behaagde het de alleenwijze Jehovah mij op een zondagmorgen te bezoeken met een hevige buikloop en koorts, waaronder mijn ziel heel onderworpen was met een uitzien wat de Heere mij te zeggen had. Wilde Hij met mij de diepte in, ik wilde op die stond, wat de Heere wilde. Het duurde tot maandagmiddernacht, toen gevoelde ik de bewerking van Psalm 6, en ik drukte uit: "O Heere, straf mij niet in Uw toorn en kastijd mij niet in Uw grimmigheid; zijt mij genadig, Heere!" En zó komt in mijn hart: *"Waak op, waak op, trek uw sterkte aan, o*

Sion, trek uw sierlijke klederen aan, o Jeruzalem, gij, heilige stad, want in u zal voortaan geen onbesnedene, noch onreine meer komen." O, dat afdalen van die sterkte in mijn binnenste, waardoor ik opwaakte om met kracht omgord te zijn! Hoe gepast is de heiligheid tot sierlijkheid van Zijn gunstgenoten! Waardoor ik veel werkzaamheden met de Vaderlijke toegenegenheid tot mij beoefend heb; altijd te verstaan niet met uitzondering van de beide andere Personen, maar God de Vader was meer het Voorwerp van mijn geloofsoefeningen. Waar ik bevond Zijn onderwerp te zijn en waar mij, wanneer ik Christus als de Weg mocht gebruiken, Hem onder het beeld, zoals Hij Zich als Profeet, Priester en Koning op aarde heeft geopenbaard, beschouwde, een nadere Persoonlijke bediening in het huishouden Gods in mijn geloofswerkzaamheid voorkwam. En wel, dat Christus Jezus voor de tussenkomende zaken niet andermaal de Hoofdschedelplaats moest beklimmen om mij van de verdoemende kracht der Wet te verlossen, noch ook in de Tempel of op een berg of in een schip gaan om als Profeet te leren, noch ook Zijn macht tonen als Koning zoals door het woord: "Indien gij Mij zoekt, laat dezen heengaan", maar ik mocht Hem aanschouwen als gezeten aan de rechterhand Gods Zijns Vaders, bedienende en werkzaam zijnde in zijn Middelaarswerk over mijn gedurig af- en om zwerven, door Zich te vertonen als het geslachte Lam, dat voor de Troon is. Of, om al de eeuwige wijsheid Gods de verborgen schatten uit Zijn schatkamer als Profeet aan en in mij te openbaren en om mijn wankelende voet door zijn Koninklijke heerschappij voor struikelen te bewaren. Of tenminste, omdat Hij voor hen bidt, als zij vallen, mij daaruit weer te doen opstaan.

Onder deze invloed door de bediening van de Geest rijst er een vraag in mij op, waarom ik nu zo afgetrokken met de verheerlijkte staat van Christus werkzaam ben, en daar komt de eer en heerlijkheid Gods des Vaders te voorschijn door Zijn welbehagen in, aan en op Hem, namelijk Christus, Gods Zoon, over te dragen, opdat Hij mij in en door Zijn bediening bij aan- en voortgang tot een verse en levendige Weg, door de Heilige Geest zou zijn om tot de Vader te gaan en geholpen te worden ter bekwaamere tijd, naar Zijn wil. Twee dagen tevoren (want het was woensdagavond) had ik gezongen, hoewel mijn lichaam ongesteld was:

*"Leer mij, o God van zaligheden
Mijn leven in Uw dienst besteden,
Gij zijt mijn God, vat Gij mijn hand,
Uw goede Geest bestier mijn schreden
En leid' mij in een effen land".*

Nu gevoelde ik mij in de leringen in het welbehagen des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes bezig; dat is: mijn leven af te leggen en te leven door het geloof des Zoons Gods, zoals Hij in mij Zich verklaard en geopenbaard had, opdat ik door Zijn bediening door de Geest in het effen land geleid werd. Nu vind ik geen effener land dan daar de kreupelen wandelen, de blinden het gezicht ontvangen, de lammen huppelen, de doven horen, de doden opgewekt worden en de armen de blijde boodschap verkondigd wordt. Een effener en beter land is er niet, en dat wel tot in eeuwigheid, want Hij bekleedt een eeuwige bediening, Hij, die een eeuwig Profeet, een eeuwig Priester en een Koning tot in eeuwigheid is, en daarin en daardoor is dit zo'n effen land. Ja, tot die stond, *dat Hij Gode de Vader het Koninkrijk zal wedergeven, opdat Hij zou zijn alles in allen.*

Nu ga ik over tot de vruchten die ik heb mogen ondervinden, welke uit deze weldaden Gods zijn voortgevloeid. Ik had wel geen gedachten in die tijd, dat ik zo'n weg van

armmakende genade in moest, maar 's Heeren gedachten zijn hoger dan de onze. Een weg van inkorting moest ik in. Vanwege het zalige verkeer, dat ik genoot, droeg ik het volle bewustzijn in mij om, dat de eerste tafel: God lief te hebben boven al, practikaal in mij geopenbaard was maar ten opzichte van de tweede ging ik bezwaard, en raakte in veroordeling dat velen van Gods volk tot profijt van anderen waren, maar ik nergens voor deugde. Die veroordeling betrof niet het persoonlijk verkeer tussen de Heere en mijn gemoed, want, wat dat aangaat ondervond ik een vrije consciëntie waar zich rechte paden voor mijn voeten openbaarden, waarbij ik veel vrucht voor mijn ziels-toestand vond in Ps. 25 vers 14.

Vijf weken bracht ik door veel in de ontleding van mijzelf, waardoor ik meer afhankelijk werd van de leiding des Geestes, zodat ik blijdschap gewaar werd, dat van deze boom, die vervloekt is, geen vrucht meer geëist werd, maar dat de kracht om te zuchten, om te begeren, voortvloeit uit de voorbeding van Christus. Waarom ik mocht geloven, dat Hij ook bidt voor degenen, die "door hen (Gods volk) in Hem geloven zullen." Nu voelde ik wel arbeid bij ogenblikken om bezwangerd te zijn over Sion, waarbij ik wel bewustheid omdroeg niet alleen voor mijzelf door God herschapen te zijn, want in de veelheid der onderdanen bestaat des Konings heerlijkheid, en dat aan mijn naaste lief te hebben als mijzelf, hoewel God bovenal, dat daaraan hangt de ganse Wet en de Profeten. Doch na die vijf weken voelde ik een indruk van het dierbaar lijden van de Heere Jezus, de Waarachtige God-Mens, in Zijn diepte onder de toorn Gods, de rechtvaardige Rechter, Die de wraak behoudt over alle ongerechtigheid en zonde, - want de onge-rechtigheid is zonde - op mijn ziel, in een lage wegsmelting over Zijn neerbuigende goedheid, zodat ik niet wist, wat mij overkwam en ik uitriep: "*wel neerbuigende Jehovah, hoe ben ik dus ?*" Toen kwam ik achter Christus in weeën mijner ziel, onder de grote Held, om daardoor geweld op het Koninkrijk te doen met uitzetting van mijzelf. Dat was op een maandagmorgen, dat ik onder die indruk kwam, dat de Heere Jezus de pers alleen getreden heeft en niemand van de volkeren met Hem was. Daar ligt het fundament; maar zij (Gods volk) worden teelders, baarders, voortbrengers, opbouwers enz. genoemd. In die afhankelijkheid verkeerde ik tot 's namiddags omtrent 3 uur. Toen werd ik als met de vinger bij Galaten 4 gebracht.

Nu had ik verkeer met iemand gehad, - althans hij kwam bij ons op de lering en het gezelschap, - in wien de Heere wel krachtig werkte, maar die zoveel grond in zijn bevinding had, dat hij, toen ik hem eens wees op de noodzakelijkheid van het zijn in Christus, mij heftig weerstond en mij sterk tegensprak, waarop ik die woorden in mijn hart kreeg: "*en de Aäron zweeg stil*". Ziende nu op die persoon, want hij had ons reeds een geruime tijd verlaten, zei ik, hoewel ik alleen was: "*Zo lange tijd als de erfgenaam een kind is, zo verschilt hij niets van een dienstknecht, hoewel hij een heer is van alles*", en: "*maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, zo heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouwe, geworden onder de wet, opdat Hij degenen, die onder de wet waren, verlossen zou, en opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden*".

De weeën mijner ziel namen toe, en ik was als het ware barend, want ik zag die persoon onder de tuchtmeester, maar gedurig voortkomende tot de dienstbaarheid van Hagar. Maar daarna kreeg ik hem te zien als de zoon der Vrije, welke is Sara onzer aller moeder, betekende Jeruzalem, dat Boven is. Ik zag hem sterven aan de Wet en aan zichzelf, en wel, zoals ik hem later heb horen zeggen met die waarheid: "*En Jezus gaf de geest*."

Ik was zo verheugd in mijn ingewanden, over het wonder, dat er te Sion een geboren werd, dat het was, alsof er mijn eigen zaligheid mede in verband stond! De volgende

morgen om vijf uur komt zijn zwager tot mij en zegt dat die bewuste persoon tot ruimte gekomen is. Toen werd de blijdschap in mij nog groter, ook omdat Gods lieve Geest mij zodanig verzegelde en Zijn waarheid in mij zodanig heiligde, dat mijn ziel huppelende was achter mijn man, bij Wie ik zwanger was. Ik mocht het snoer en de zegelring tonen, het snoer van zijn trekkende en wekkende liefde. (Gen. 38) En hoewel, in mijzelf aangezien, ik omhangen was met hoerenversiersel, nochtans nu Hij tot mij ingegaan was, droeg ik het bewijs om van verzegeld te zijn met de zegelring zijner belofte van ook werkzaam te zijn voor degenen, die door hen (Gods volk) in Hem geloven zullen, namelijk in Christus tot rechtvaardigheid. Want hier heb ik het gedeelte van Ps. 68 vs. 25 en 26 heerlijk mogen ondervinden. *"Ik heb Uw gangen aanschouwd in Uw heiligdom"*, in diepe verwondering wegzinkende, *"ziende Uw eer en Uw sterkte"*. De Heere gaf mij in die ontmoeting zoveel toevloeiing, dat ik op mijn werk mij lichamenlijk bewogen gevoelde en wel bij de opening van de 81ste Psalm in rijm.

*"Zingt nu blij te moe
't Machtig Opperwezen
Enen lofzang toe,
Om ons heilgenot
Worde Jakobs God
Met gejuich geprezen."*

*'t Blij bazuingeschal
Klinkt in Israëls oren,
Doet nu overal
Deze maar' verstaan
't Feest der nieuwe maan
't Feestuur is geboren."*

Bij iedere stap, die ik al lopende deed, gevoelde ik een blijmoedig zingen of een indruk van het heilgenot met de wens om God, het machtig Opperwezen met gejuich te prijzen om de blijde mare, die op dit uur van feesten toegediend werd, in mijn ziel toegepast te zien. Ik gevoelde mij aan zeer stille wateren geleid te worden, wateren de dorst lessende, wateren van verkwikking, wateren tot genezing, wateren tot versterking, wateren des Geestes om te zwemmen in vrije genade. Het was zo krachtig, dat anderen het bemerkten hebben, en dat op zo'n drukke, wilde werkplaats.

Om tien uur kwam die bewuste persoon tot mij. Sedert geruime tijd hadden wij elkaar niet gesproken, maar nu daalde Gods Geest dadelijk in en onder ons af. Dewijl het vat vol was, ging het de rand over met die waarheid:

"Wie vet is eet, en knielt eerbiedig neer," en zó zeg ik tot hem: *"Vrede door het bloed des kruises!"* "Ja, vrede door Hem," was zijn antwoord. Hij begon te vertellen wat hem was ten deel gevallen en hoe hij met Christus in de dood ingegaan en ook met Hem opgewekt was. En ik vertelde hem hoe ik verkeerd had, gisteren en heden. Wij waren beide aangedaan, wij lachten, zongen, schreiden en juichten. Daar vielen zielsbanden!

Nu, die vriend en broeder was vol om te gaan vertellen, wat grote dingen de Heere aan zijn ziel gedaan had, en terwijl hij zo voor het raampje stond, waarvoor ik mij bevond, daalde de Heere in mijn hart met die waarheid:

*"Gij toch, Gij zijt de roem, de kracht van hunne kracht.
Uw vrije gunst alleen wordt d' eer toegebracht,
Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen.
Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen."*

*Want God is ons ten schild in 't strijdperk van dit leven;
En onze Koning is van Israels God gegeven."*

Zo zag ik hem onder goed geleide gaan, maar mijn ziel verlustigde zich door Zijn kracht in de roem des Heeren over de vrije gunst aan ons bewezen, waardoor wij het hoofd omhoog mogen steken, verwachtende door Hem de eeuwige kroning naar het eeuwig welbehagen. Want daarvan droegen wij nu de bewijzen om, hoe onze Koning ons van God gegeven is tot een Schild, Rondas, Beukelaar, ja tot een ganse wapenrusting om in dit leven te strijden tegen al wat God mishaaft en de overwinning te behalen die te beërven staat voor degenen die Zijn verschijning hebben liefgehad. Ik ondervond: "die thuis bleven, deelden mede in de buit", want:

*"Laat al de stromen vrolijk zingen,
De handen klappen naar omhoog".*

Mijn ziel was vervuld met blijdschap en mijn hart juichte met verheuging! Woensdagavond mochten wij elkander weder ontmoeten! De Heere ontving ons bij vernieuwing op een vette maaltijd, persoonlijk mij tot versterking in het geloof om te verkeren in de vrucht van het tweede gebod als een tweede genade tot verzegeling, in het gebruikmaken om Christus aan 's Vaders rechterhand ten goede voor Zijn Kerk of gelovige Gemeente (waar twee of drie tezamen zijn) te zien werkzaam te zijn. Zodat wij zeiden: *"Loof de Heere, mijn ziele, en vergeet geen van Zijn weldaden."* O, dat niet in mijzelf te zijn, die weldaad aan mij, de minste aller minsten Zijner duurgekochten. *"Zwart, doch lieflijk!"* Wij gingen laat 's avonds vergenoegd ieder tot de zijnen.

8. Huiselijke problemen en wonderlijke uitredingen

Nu dit verliep weer, ik raakte die toevloeiing meer kwijt. De ouden zeggen: "voor een ogenblik genoten, maar daarna weer weggesloten." Zo ging het ook mij. De grote Pottenbakker verbreekt eerst zijn eerste maaksel tot gruis, tot stof, en Hij wil, dat Zijn volk dat weet en als hun grondslag bepleiten: *"Gedenk, dat ik stof ben!"* Nu, daar wat van omdragende, komen die woorden in mijn hart: *"Wend van mij af de smaadheid, die ik vrees,"* en dat viel zó in mij, dat ik geloofde, dat de Heere mij een droesem uit de drinkbeker bereidde; immers zou Zijn volk Zijn voetstappen drukken. Het ging mij zoals een hond, die grommen of klappen van zijn baas krijgt: dat opdragen, dat aan Zijn voeten kruipen, dat toevertrouwen, dat het tch alles ten beste mocht gedijen. Daarbij kwam die waarheid er overheen: "Ik vrees een vreze en zij is mij overkomen." Twee maanden daarna werd het openbaar, dat deze mijn arbeid uit Hem, door Hem maar ook tot Hen was. Daar ik zowel tot heiligheid geroepen en gesteld ben als tot rechtvaardigheid geordineerd en daarin bevestigd, is er een keus in de ziel gevallen om zonder aanstoot te verkeren, ook bij degenen, die buiten zijn.

Maar omdat mijn voet wankelende is en de vijand van de vrede mijner ziel door mijn God in en door Christus toegelaten wordt om mijn ziel geweld aan te doen, ging ik onder zware verzuchtingen omtrent een zaak, mijn gezin betreffend, omdat de eer van het Hoogwaardige Wezen ermee in verband stond. Ik raakte ook enigermate in de zeef, want van binnen werd gezegd: "hij is gevallen, hij is gevallen! Wij hebben hem overmocht! Waar zijn nu de toezeggingen, dat Hij een betuining om je zetten zou? Hij zou immers niet dulden dat de rechtvaardige wankele, noch dat zijn heilige verderving zie!" Mijn haren rezen te bergen, want mijns zaads zonden zijn de mijne. Het ging mij gelijk het Israël ging: *"het zijn uw zonden, die een scheiding maken tussen u en uw God!"* O, dat van God gescheiden te zijn ten opzichte van Zijn uitlating, Zijn ontdekking, Zijn bekendmaking, Zijn openbaring! Nu zou er geen gemeenschap meer met Hem zijn, maar een omdolen in woeste plaatsen en dorre heide in plaats van grazen in

vette groene weiden! En alzo van de Heere en ook van Zijn volk gescheiden. Daarom alles was tegen mij! Zo ontbloot van alle aanspraak op enige van alle genoten weldaden, ging ik naar Gila van de Hoogd te Krimpen aan de Lek met het voornemen om mijn toestand te openbaren. De oorzaak, waardoor ik in dit net gekomen was, en hoe ik nu verward zat.

Maar o, eeuwig wonder! Onder mijn gul bekennen en terwijl zij uit hare vroegere ondervinding sprak, daalde de kracht van die waarheid in mijn hart: *"In alle uwe benauwdheid ben Ik met u benauwd!"* In plaats van gescheiden te zijn van God en Zijn volk (want mijn voornemen was geweest om voor het laatst er naar toe te gaan en dan te scheiden) werd de band van vereniging nog wat nauwer aangehaald, en wel met die woorden: *"De ouders zullen niet dragen de zonden der kinderen, maar ieder zal om zijn zonden sterven"*. Dat heb ik in het vervolg bevonden door de Goddelijke goedkeuring in onze samenleving: dit liet een wonderlijke uitwerking op mijn hart na. Hoewel alles voor het uitwendige er duister bijstond, was er in mij een stille verwachting, niet van heuvel of berg want daarop had ik toen geen zicht, maar van Hem, die mij uit deze benauwdheid in de ruimte gesteld had.

Wanneer mijn vrouw vroeg: *"hoe moet dat toch terecht komen?"* Was mijn antwoord: *"De Heere zal het maken."* Dat beliefdde de Getrouwe te doen in dit geval zonderling voor het uitwendige, maar ook voor het inwendige. Inwendig ondervond ik een smoutige "maaltijd van vet vol merg", en tot lafenis reine wijnen, die gezuiverd zijn". Ik ondervond op een vette heuvel geplant te zijn, die mij zijn vruchten deed voortbrengen, die God de Vader welbehagelijk en God de Zoon aangenaam zijn, en God de Geest mij zó deed proeven en smaken, dat de Drie-enige Jehovah eer en heerlijkheid toegebracht werd door mij, omdat, mijn vrucht uit Hem gevonden werd. Hier gevoelde ik dat Gods eer mijn zaligheid is. De Heere vervult Zijn belofte aan Zijn erve altijd door hun alles mede te doen werken ten goede, al komt het ons al eens verdraaid voor. Hoe kon ik tevoren bekijken, dat onder mijn redeneren, een Derde Zich erbij voegen zou om mij in mijn bijna verloren verwachting in gloed en brand te steken door het openen van de Schriften van Zijn lijden. Als het op een breken des broods, dat is Zijns lichaams, aankomt, dan kennen zij Zijn stem en volgen Hem, en niet een vreemde. Al komt Hij weg uit hun ogen, toch niet uit hun harten; dat zien wij aan de Emmaüsgangers te Jeruzalem. 't Is wonderlijk, Hij gaat weg en woont in hen. Toen mijn ogen opengingen, zei ik: "Tot hiertoe heeft de Heere mij geholpen."

Er verliep dan enige tijd, waarin veel werk in mij ontstond ook wat het uitwendige betreft, en toen ik op mocht merken, hoe het tot hiertoe gegaan was, stond ik in verwondering en de goedheid Gods kon ik niet uitdrukken, ziende, dat het ging zoals het ging. Toen gebeurde het na enige tijd dat het de Heere beliefdde zich andermaal in Zijn werking bijzonder te openbaren.

De tijd dat mijn tweede dochter baren zou, naderde. Zij was veel sukkelende, vooral tegen het einde. Op een morgen kwamen de woorden met bijzondere aandrang in mijn gemoed: *"Met smart zult gij kinderen baren."* Daar kreeg ik te zien, wat smart, de zonde heeft voortgebracht, niet alleen in het natuurlijke, maar ook in het geestelijke, want Sion had geen weeën behoeven te hebben, had Adam blijven staan. Daar vloeide een indruk uit voort in mijn hart, hoever die smet ook nog in mij, ná wederbarende genade overgelaten was, hoewel ik van de verdoemende kracht was verlost, want *"dat uit vlees geboren is, is vlees."* Daardoor gevoelde ik mij onbekwaam om zelfs een zucht voort te brengen, en walgde van mijzelf. Ik zei tegen mijn vrouw, dat ik mijzelf met verwondering aanzag; toch voelde ik van binnen als een splijting der rotsen, ook storm en onweer, maar ik gevoelde wel, dat de Heere daar niet in was, zoals weleer,

toen Zijn Zuidenwind Zijn hof doorwaaide. Totdat het Hem behaagde Hosea 2 vs. 20 en 21 aan mijn ziel te verklaren en toe te passen. Want uit kracht van mijn huwelijksvereniging met Hem ondervond ik een stond, dat de Heere sprak: "Ik zal den hemel verhoren, en die zal de aarde verhoren, en de aarde zal het koren verhoren, mitsgaders de most en de olie, en die zullen Jisreël verhoren." O, die naam van "zaad Gods," die zou zaaien tot olie, tot most, tot koren, tot de hemel, ja tot de Ik, de Heere der heerlijkheid! Want Die zou zeggen tot Lo-Ammi (niet mijn volk): *"Gij zijt Mijn volk, en dat zou zeggen: o, mijn God."*

Zo gevoelde ik mij in gebedsgestalte, en de Heere verhoorde mij zo krachtig, dat ik mijn dochters arbeid zo klaar voor mijn geest zag, dat ik haar verlossing van haar vrucht zó zag, zoals het gebeurd was, gelijk bleek. Want omtrent een uur later kwam mijn schoonzoon tot mij en zei, dat zijn vrouw goed en wel bevallen was. Ik antwoordde hem, dat ik het alreeds een uur wist door het geloof, want dat de Heere het mij geboodschapt had. O hier gevoelde ik mijn steile, diepe afhankelijkheid, want een uur tevoren bevond ik mij zo hard als een rots. Zo bevond ik, dat het geloof een gave Gods is en blijft om het hart niet alleen te reinigen van dode werken, maar ook van zijn hardheid om de levendige God te dienen. Want het is onmogelijk, dat, waar de Heere zó werkt, daar niet een kinderlijke gestalte in de ziel zou ontstaan. Och, hoe zal ik het noemen dat ik zo'n nieteling, ik, die stof en as ben met zo'n hoogwaardig Wezen in aanraking ben. Was dit niet de grondslag: "Ik God ben uw God," ik zou Hem niet kunnen ontmoeten en leven. Maar o gezegende tussenkomst, 'dat, waar Gij Uw arbeid in de ziel komt te doen ondervinden, Gij met Uw bloedprijs ervoor instaat', zodat al wat Gods volk in dit jammerdal komt te ontmoeten, het hun ten beste zal gedijen.

Ik mocht soms dadelijke toedieningen ondervinden. Op een keer, dat ik met een koets reed, waarin wij niet ons vieren zaten, en ik vrijmoedig met mijn mond beleed, wat ik met mijn hart geloofde ter rechtvaardigheid, begon er één uit ons mij danig te schelden en te lasteren. Ik bleef heel bedaard en zei, dat ik in mijn Hoofd geheel rein en vrij stond en dat ik zijn persoon niet te ná was gekomen, maar dat ik de werken der duisternis en die daarvan eigenaars wilden zijn, haatte met een volkomen haat. Toen zei hij: *"je hebt het overal gewonnen, maar ik was liever je kerkboek dan je wijf. Ik ken er meer, zoals jij er een ben."* Vrijmoedig noemde ik mijn naam, mijn woonplaats en bij wien ik werkzaam was. Eén van de twee anderen was ook mij tegen en de derde zweeg stil. Tot op dat ogenblik be kroop mij geen vrees, maar gevoelde zelfs blijdschap, totdat ik uit de koets ging. Toen was het van binnen bij mij, of de hel losbrak. Ik zou nu te schande gesteld worden, en zo meer, maar Beëlzebul ging in zijn huis, de herberg, waar hij een teug nam, en ik wandelde op en neer, totdat de stoomboot kwam en kreeg vrede met die woorden: *"Die zich Mijner niet schaamt, die zal Ik mij ook voor Mijn hemelse Vader niet schamen."*

Er verliep anderhalf jaar en toen werd het laatstgeboren kind van mijn dochter ziek. Aamborstigheid [astma] was de oorzaak, dat het tijdelijke met het eeuwige werd verwisseld. Maar o wonder! anderhalf uur voor haar sterven werden ik en mijn vrouw erbij geroepen. Ik zei: "Wij moeten gezamenlijk het aangezicht des Heeren nog eens aanlopen. Dat mens en beest tot God roepen." Ik stelde mijzelf in de weg, en in plaats van tot behoud zo voor de tijd als voor de eeuwigheid werkzaam te zijn, werd ik bepaald bij de diep gezonken toestand, waarin het mensdom gevallen ligt, hoe diep verdoemelijk voor God, zowel door erfelijke als dadelijke schuld. O, wat een monster is die mens! Het werd mij voorgesteld, alsof ik in mijn overtuiging stond voor de

Goddelijke vierschaar; ik werd geplaatst in de plaats van het kind. O, wat zonk ik diep weg voor God met dat wichtje! Want Adams val werd de hare. Het ging mij op gelijke wijze (altijd haar presenterend) als toen mijn laatste ademsnik werd afgesneden, en nu verstond en bevond ik, wat het is: *"Sion heeft weeën gehad."* Onbegrijpelijk wonder! Toen mijn ziel de rechtvaardigheid en heiligheid Gods lief kreeg, en die deugden Gods mij gingen boven haar en mijn leven en zaligheid, toen werd ik de toespraak gewaar: "zij had de eeuwigen dood verdiend en kreeg het eeuwige leven." Ik zag ze opgenomen door het bloed des Lams onder de rijen der heiligen. Ik mocht door het geloof des Zoons Gods dat leven beoefenen: *"niet ik, maar Hij leeft in mij."* En zo droeg ik om "het bewijs der dingen, die men niet en ziet alsof ze waren, want ik zag ze geleid in gestikte klederen tot de Koning en geschaard onder de maagdenstoet der heilige rijen. De zangers gingen voor en achter volgden de trommelende maagden. Ik gevoelde zulk een vergenoeging, dat ik uitgalmde: *"O, hoe groot is het goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen, die U vrezen."*

Hiervan bleef ik een indruk omdragen tot het lijkje gekist werd. Daar daalde het lieve Wezen in mijn hart af, en gaf mij een zielsvereniging met haar vóór de Troon en vóór het Lam onder de gezaligden met die heerlijken galm: *"Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed."* Terwijl ik werkzaam was in die heilige verwondering en meditering, naderde de tijd, dat het lijkje moest ter aarde besteld worden. Bij het neerlaten van het kistje in het graf, valt in mijn harte: *"tot wederziens!"* met een gelovige werkzaamheid, dat wij niet alleen in zielsgemeenschap zullen verenigd zijn, waarvan ik nu een voorsmaak genoten had, maar dat wij ook, wat het lichaam betreft, wanneer dit verderfelijk lichaam ten jongste dage de onverderfelijke en dit sterfelijke de onsterfelijke aangedaan zal hebben, dan nooit meer voor een tijd gescheiden zullen zijn. En dat wij dan God Drie-enig op het hoogst zullen verheerlijken en prijzen tot in eeuwigheid, waar wij in de tijd door Zijn bloed naar ziel en lichaam beide gekocht en vrijgemaakt zijn om in beide, ziel en lichaam, God te verheerlijken.

Ik ging kort hierna bij enkelen verhalen mijn ervaring en zo ook bij Gila van de Hoogd, die ook uit haar ontmoeting met haar dochter opkwam, zodat wij geloofden, op grond van onze ervaring, dat God ook is onzes zaads Gods, niet alleen voor de tijd, hoewel dat groot is, naar ook hoofdzakelijk voor de ontzagelijke eeuwigheid. O, hoe meer inzien in zijn eigen nietigheid, hoe groter de vrije genade!

Nu moest ik weer eens ondervinden, dat het hier het land der rust nog niet is. Het beliefde El Schaddaï mij kort na deze bevinding in de zeef der beproeving te brengen en wel door deze aanvechting op mij toe te laten: "dat er geen God is" en dat werd mij zo mooi voorgesteld, dat mijn oor ernaar luisterde, want ik raakte ermee aan het redeneren, zodat ik zo verward werd, dat ik geen antwoord wist, want de aarde ontving regen en zonnewarmte (ook nog Bijbels, want er staat, dat de Heere nog niet had doen regenen) en bracht zodoende vruchten voort. Toen ik echter zag, dat de voorstelling niet afdaalde tot de Oorsprong aller dingen kreeg ik een afkeer en afgrijzen van zo'n duistere rede, en er daalde een lichtstraal in mijn hart, die mij overtuigde dat als alles uit zichzelf bestond, de tegenstrijdigheid, die er in de natuur zelf bestaat, oorzaak zou zijn, dat alles zichzelf verwoestte. Zelfs de gezonde rede pleit in het dierenrijk voor het aanwezig Gods, zo in kruid en gewas en in het firmament zeer klaar. En dat nog vaster is, dat nog hoger komt, dat is het getuigenis des Hemels, dat is Gods Woord, dat zeer vast is: "Want door het Woord des Heeren zijn de Hemelen gemaakt en door de Geest zijnsmonds al hun heir." Het rijk der dieren bewijst zulks, doordat het wilde het tamme niet verwoest en het tamme, onredelijke van het redelijke bestuurd kan worden,

als de Gever van de rede behoorlijke rede daartoe geeft. Laat het redelijke eens zijn zonder het onredelijke kruid of gewas of zonder het firmament, het zou zijn als Egyptische duisternis. Of, nog erger als Nebukadnézar, die had nog het kruid des velds om te gebruiken, totdat zijn verstand weer in hem kwam; of als met de Israëlieten in de woestijn, toen zij hunkerden naar vlees; het zou er niet geweest zijn. Zo komt in mijn hart:

*"Met schande moet hij wijken,
'k zal nimmermeer bezwijken,
maar eeuwig blijven staan."*

En: "God is de Rotssteen mijns harten en mijn deel in eeuwigheid." Zo werd ik terug geleid, hoe het mij geopenbaard was door Woord en Geest, dat het Zelfbestaan het Goddelijke Wezen eigen is. Die eigenschap heeft de Heere onze God in Zijn natuur. Daarom zegt de Heilige Schrift, dat de andere, zogenaamde goden, het van nature niet zijn, want de Heere onze God is een enig Heere.

Korte tijd daarna stond ik weer eens op hetzelfde plaatsje in gedachten, hoe mijn oude familie, en ook mijn naaste familie er ingeloot waren. En daar mijn zoon het aanstaande voorjaar ook loten moest, stelde ik mij voor, dat hem hetzelfde wachtte. Er kwam in mijn hart: *"Mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten, zegt de Heere,"* hetgeen een vernederende werkzaamheid teweegbracht. Terwijl een geloofsdaad in mij geboren werd met die woorden: "Het lot wordt in de schoot geworpen, maar het ganse beleid daarvan is van de Heere," waardoor zo'n sterkte in mij afdaalde, dat ik geloofde, dat dit het beleid zou zijn, dat hij er niet in zou loten. Er volgde op in mijn hart: "Bergen mogen wijken en heuvelen mogen wankelen, maar het Verbond Mijns Vredes (waar ook deze weldaden uit voortspruiten) zal blijven tot in der eeuwigheid." Ik gevoelde en geloofde, dat het geloof is een vaste grond der dingen, die men hoopt en een bewijs der zaken, die men niet en ziet. Ik zag wat nog onzienlijk was! De kracht daarvan week wel enigermate, maar het bleef toch een aangebonden zaak, welke ook nog wel eens versterkt werd met dit woord: *"Dat Ik gesproken heb, zal Ik bevestigen."*

Ik gevoelde een aandrang om het enigen mijner vrienden bekend te maken en wel zo ongeveer zes maanden, voor dat mijn zoon loten moest. Ik had dit nauwelijks gedaan of er werd veel zwaarigheid geopperd. De een zei: "dat zal een grote val zijn, als het niet uitkomt," de ander: "dat komt uit de hoogte." Nu, dat was wel waar; maar niet, zoals zij het meenden. Mijn ziel verkeerde veel in een aanklevende geloofsvereniging, niet alleen wegens deze zaak, maar ook om gedurige sterkte in mijn zwakheid volbracht te zien, want mijn tederheid wist ik niet uit te drukken, wanneer ik soms gewaar werd, dat Hij mij omhelsde met de omhelzingen Zijner liefde. Welk een lage dunk ik dan van mijzelf had, kan ik niet uitdrukken als dat ik was de minste aller heiligen.

Het werd Nieuwjaar, en ik raakte in de zeef, want nu was het niet meer: zo zegt die of die, maar van binnen voelde ik de slagen. Maar hoe groter de storm werd, hoe meer ik gewaar werd, dat het anker in goede grond lag. Nochtans de slingeren waren zwaar, hoe meer er gezegd werd, dat het een slechte loting was, hoe heerlijker de macht Gods werd, en ik gevoelde soms, dat Hij versterkte, hetgeen Hij gewrocht had. Toen kwam er weer tegen op: waarom zou God zulke dingen te geloven en te ontvangen geven, terwijl er zoveel lieve kinderen Gods zijn, die veel nauwer leven en meerder gaven en bekwaamheid hebben, wien zulks niet vergund wordt? Maar dan was het: *"die gelooft,*

zal niet haasten!" Want mijn "waarom" zit in de Hemel waar Hij werkzaam is om het "daarom" te presenteren, en hierdoor werd ik dan weer ootmoed gewaar.

Hoe verder echter de tijd kwam, te nauwer werd het aangeboden. Er werd mij gezegd, dat er maar 3 uit konden loten van de 73. Nu mocht ik verstaan, dat de vreesachtigen met Gideon niet mede ten strijde konden, maar die wel, die zich als een hondeke hadden leren gedragen, en die dan ook hun kruiken aan stukken hadden leren slaan en de brandenden fakkel der belijdenis opsteken en alleen overhouden als hun wapenkreet: "het zwaard des Heeren en van Gideon." Hoe onmogelijker bij ons, hoe meer eer Gods. Ik gevoelde op dat ogenblik blijdschap, dat de Heere de weg zo eng maakte. Daags voor de loting kwamen er nog praters mededelingen doen, hoeveel vrijstellingen er waren en hoeveel er moesten uittrekken. Maar dat vrijmoedig antwoord: "*Op de berg des Heeren zal het voorzien worden,*" "De Heere verlost niet door veel noch door weinig", "vrees niet, geloof alleenlijk"!

Des morgens daarop komt mijn broer bij mij en zegt: "dat is vandaag een dag der benauwdheid." Mijn antwoord was met blijdschap: "Nee! Nee, want, dit is, dit is de roem der dagen, enz." Op de tijd, dat zij zouden kunnen loten, zei mijn patroon: "zou Gerrit zijn bewijs om kummiesbrood te eten al in zijn hand hebben?" Ik zei eenvoudig: "dat zal niet waar zijn!" Omtrent twaalf uur trad ik in het verborgene in alleenspraak met de Heere pleitende op Zijn Eigen toezeggingen, en ten antwoord krijgende, dat een moeder haar zuigeling zou kunnen verlaten, maar dat de Heere mij in deze niet beschaamd zou laten uitkomen. Nu kan ik de gesteldheid niet uitdrukken, waar ik toen in geraakte; mijzelf raakte ik zó kwijt in de rommelende ingewanden Zijner barmhartigheid door de Zoon Zijner eeuwige liefde, dat ik mijn pleiten niets toekende, maar alles alleen Zijn souvereine majesteit. Op dat moment toonde mij de Heere, hoe Hij het lot legde in de hand van mijn zoon. Om één uur kwam mijn andere zoon mij zeggen: "*Vader, Gerrit is er uit!*" Even daarna mijn vrouw: "Gerrit heeft het hoogste nummer getrokken!" Ik was bij mijn uitwendig voorrecht, en de blijdschap mijns harten over de vervulling Zijner toezegging, die mij nog meer ter hart ging, zo'n arme made in mijzelf, en kreeg vrijheid in mijn consientie om de heraut uit te zenden met de tijding, wat grote dingen de Heere onder ons gedaan had.

Behalve wij, gaven Gila van de Hoogd, Jan en Mietje Muit, Jacob Oosterwijk, getuigenis, dat hierdoor hun zielen verkwikt waren. Dat ik daarmee niet in de hoogte kon vliegen, maar veeleer in ootmoed neerzank, kwam hiervan, dat ik dadelijk bij mijn afkomst bepaald werd, hoe diep ik in Adam van God mijn Schepper en Onderhouder ben afgevallen en ik ook direct bepaald werd bij de gedurige struikelingen en voorkomende zaken van vege het lichaam der zonde en des doods. Door die weg leert iemand wel veel in het stof verkeren onder het Hoge wezen, want: "*Wie ben ik en wat is mijn huis dat Gij met mij zovele bemoeienissen maakt, zowel in- als uitwendig!*"

Nu kom ik weer tot iets anders. Als ik van zaterdagavond tot maandagmorgen bij een lief kind des Heeren de tijd had doorgebracht in de gunst des Heeren, trek ik thuisgekomen mijn jas uit, en daar zie ik een paars overhemd in mijn binnenzak zitten. Ik krijg een kijk in God: "dat is van mijn Vader om mijn Broeder door mijn zuster mij ten goede". Ik heb van die mensen eens 25 gulden te gelijk gekregen, doch ik had daarvan niet zo veel voor mijn hart als van dit, dat wellicht maar zoveel centen kostte. God is goed! De Heere werkt wonderlijk.

Op een maandagvoormiddag in mijn gemoed werkzaam zijnde met het uitwendige, daar het toch de begeerte mijner ziel was om zonder aanstoot of ergernis door schulden enz. te zijn, kwam in mijn hart:

De God mijns heils wil mij ten Herder wezen.

'k Heb geen gevaar, 'k heb geen gebrek te vrezen!

En daarover heen het eerste vers van Ps. 24. En wat gebeurt er? Ik kom schofttijd thuis en mijn vrouw vraagt mij: "weet jij van die aardappelen af? Een half mud is hier gebracht en ik moet nog plaats maken voor nog 2,5 mud". Ik gevoelde blijdschap over de vervulling van de toezegging. Nooit heb ik geweten van wien ik ze gehad heb, want, die ze bracht, mocht het niet zeggen. In diepe ootmoed gevoelde ik dat als een vrucht van het leven, hetwelk Gods Woord leert en Zijn volk ondervindt, geringer te zijn dan alle deze weldadigheden en trouw aan mij bewezen. Dat gevoelde ik goed, en nog kreeg ik tot steun: "*Zijn goedertierenheden zijn over degenen, die Hem vrezen*".

Lange tijd had ik begeerte of ik het boek van Calvijn "*De Institutie*" eens kon krijgen, en er deed eindelijk een gelegenheid op, maar ach, de prijs was zo hoog, dat ik al ras bemerkte dat mijn pols te kort was om over dit water te komen. De Heere liep ik er smekend om achteraan. Ik vroeg aan mijn vrouw, hoe het met haar beurs uitkwam. Zij deed haar best, maar het schip bleef lek. Ik tobde daarmee. Tot de Heere zei ik: "Gij hebt zeeën en vissen, mocht er voor mij een opdoen om mij in deze verlegenheid te helpen."

Ik deelde het mijn vrienden mede en kon dat vrij doen, want mij dacht, zij zijn wel vissen, maar staters hebben ze niet. Nochtans één werd er toe bewerkt om mij er één te geven, hoewel hij zelf iemand was, die van het gegeven leven moest. Nu kon ik betalen voor het boeken ontving het met blijdschap. Ik heb er veel uit mogen putten tot sterkte in de leiding des Geestes, en mocht ook ge waarworden het getuigenis, dat Gods Geest getuigt met onze geest, dat wij een even dierbaar geloof door genade zijn deelachtig geworden, waardoor of waaruit wij *om niet* zijn gerechtvaardigd geworden in de hoop des eeuwigen levens, hoewel hij begaafd was met zoveel meer talenten.

Hierna gebeurde het eens, dat wij naar Moordrecht gingen naar twee van Gods gunstgenoten, waar wij met genoeg in zielsvereniging bijeen waren, tot wij s' maandags naar ons huis terugkeerden. Onderweg ontmoetten wij een vriend, met wie ik van binnen wel niet instemde, maar de breuk kon ik niet uitvinden.

Wij reizen met ons drieën en vernemen, dat Gila van de Hoogd ernstig ziek is. Wij richten ons reis daarheen en bevinden het zoals het ons gezegd is. Het vlees was van haar afgescheurd! Het liefde het Hoogwaardige Wezen in ons Zijn dadelijke tegenwoordigheid te betonen met ons in te leiden, uit hoe grote nood en dood wij gered zijn. Wij mochten nochtans dadelijk proeven en smaken de vrucht van onze verlossing en geloven, dat Hij ons nóg verlossen zal; en mochten zien dat de Drie-enige Verbonds Jehovah in de Borg ons toonde, dat al wat ons in dit jammerdal ontmoette, ons ten goede zou gedijen, waarop dan Gila hare hoop vestigde met die woorden: "*Heb geloof op God!*"

Daarop ontstond onder ons een heerlijke ontsluiting om hieruit te spreken, welke erfenis diegene te wachten heeft, die door genade tot die hoop gekomen is, waarvan hij het bewijs door de verzegeling des Geestes als een zeker onderpand mag omdragen. Mij werd opgelegd om 'de varren der lippen te betalen' door gebed en met ootmoedige vrijmoedigheid mocht dat gaan. God gaf zo'n duidelijk teken op ons naderen, dat het

vervuld werd met een stille suizing, waarop een onzer opzette: *"Zo moet de Koning eeuwig leven enz."* Daarna scheiden wij met geurige nagedachten.

Er verliep enige tijd, waarin Gila van de Hoogd naar het lichaam wel afgebroken werd, maar door de Goddelijke genadewerking zo gesterkt werd, dat het voor haar een verlustigen in de God haars heils was. In hare gezonde dagen had zij gegrond getuigenis gegeven, hoe zij er aan gekomen was om die hoop haars heils op de enige Rotssteen te gronden. Eens kwam ik kort bij haar huis, en zó voel ik in mijn hart een indruk van die waarheid: *"Zalig zijn zij, die in de Heere sterven, van nu aan, en haar werken volgen met haar."*

Daar kreeg ik dadelijk te geloven, dat zij in de Heere was ontslapen en rustte op haar slaapstede. Haar zoon H. ontmoette ons eerst, die ons zei: *"Moeder is uit de tijd!"* Waarna zijn vader Gs. van de Hoogd ons nog enige merkwaardige zaken verhaalde van haar uitgang, hoewel hij zeer bedroefd was over zijn verlies. Wij zijn dan ook ter begrafenis geweest, doch er was op het sterfhuis niet veel levendigheid. Toch mocht ik op het kerkhof zó met de afgestorvene verkeren, dat ik gevoelde, dat, hoewel ik in de strijdende en zij in de triomferende kerk was, nochtans én voor mij én voor haar, God niet is een God der doden, maar der levenden, ja der levenden, *"wier blijdschap dan zal onbepaald door 't licht dat van Zijn aanzicht straalt, ten hoogste toppunt stijgen, enz."* Ik kreeg zo'n voorsmaak van de eeuwige gelukzaligheid, dat ik jaloers werd op het volle genot, waarin zij nu eindeloos zich mocht verlustigen.

Hierna gebeurde het, dat ik liep te klagen, dat ik het zo gemakkelijk stellen kon met de grote droogte, waarmede ons land in die tijd bezocht werd; ik zag de noodzakelijkheid om in de bres te komen, maar vond mij ontbloot van enige bekwaamheid daartoe, totdat wij eens te Capelle aan den IJssel waren. Toen deed de grote Koning mij zó diep onder het rechtvaardig oordeel Gods wegzinken, dat ik niet anders als Zijn Majesteit recht en gerechtigheid wilde toekennen en een welgevallen nam aan de straf onzer ongerechtigheid. Voor mij was 't het grootste wonder, dat ik en de ganse Kerk nu juist daar het onderwerp van waren. Zo klaar als de dag zag ik de breuk, dat wij niet waren, die wij behoorden te zijn na de eis van de heilige roeping, waarmede en waartoe wij geroepen zijn, en ik voelde mij blozen voor God in schande en schaamte. Er komt in mijn hart: *"Ik zal maken, dat zij zichzelf zullen schuldig kennen en van zichzelf walgen zullen, en dan zal Ik haar genadig zijn."* En die genade zou in dit geval zijn in regen te geven op dit mijn zuchten. Het was 's morgens vier uur; toen zei ik tot mijn broer: "de Heere zal regen geven, Jehovah gaf zoveel ontsluiting, waarop verwachting in mijn ziel ontstond, dat hetgeen, waarom Hij te vragen gegeven heeft, Hij zelf ook geeft". Diezelfde morgen regende het een weinig en de volgenden morgen regende het als stromen op een dorstig land. Hoewel ik, nietswaardige, niet in aanmerking kom, nochtans mocht ik er zoveel van ondervinden, dat ik met blijdschap zong:

*Een milde regen zondt G' o Heer!
Op Uw bezwijkend erfenis neer."
O vriendelijk Ontfermer!*

De Heere let op het gekir der duiven en het gepiep der zwaluwen. Toen ik eens op mijn broek zag, en merkte dat hij kaal begon te worden, schoot er een zucht opwaarts, en die werd opgemerkt, wat ik gewaar werd in de vrucht zowel in mijn zielsgestalte als in het antwoord, dat tot mij kwam door een nieuwe broek, die ik zaterdag ontving. Wat zijn bij uiterlijke daden, Gods innerlijke buigingen groot, dan geven zij beide haar geur! De erkenning, dat de Jehovah geeft het koren, de olie, de most en het vlas, versterkt het

hart, legt een glans op het gelaat, maakt God en mens vrolijk en bekleedt ons met ootmoed, enz.

Als de Heere Zijn schutsengel gebiedt, dan deert de oogappel van Gods ogen niets. Mijn hart schudde wel eens, als er sommige van Gods lieve kinderen bij ons kwamen, en ik geen bed had om hen te logeren, waarover ik menigmaal zuchtte en de Heere mijn gedaante toonde, en o, wat een liefde des Ontfermers! Want op eenmaal komt er iemand met een bed, twee kussens en twee dekens! *"Uw hand heeft groot vermogen"*. Veertien dagen later gingen wij een ledikant met gordijnen kopen, zodat boven bidden en denken op het onverwachts mijn zolder versierd werd evenals de kamer der Sunamitische en mijn ziel in zulk een ootmoed kwam, dat ik dit waardeerde als die vrouw haar kind. Hoewel ik hierin heb moeten ondervinden, evenals zij, dodende en weder levendig makende genade te ontmoeten.

Wonderlijk handelt het hoge Wezen! Het is gebeurd, dat wij bij Jan van Vliet waren, en de Heere opening schonk in Zijn handelingen met Zijn volk, volgens de voorgeschreven regel Zijner getuigenis, en in het uiteenzetten, hoe een ziel, die onder de wet staat, nog onder de vloek is en met al zijn genoten ondervindingen voor God niet kan bestaan. J. v. V. was iemand, die veel bekomen had, zo in ontmoetingen als in uitredingen, in ijver, in kennis! Want hij had de gehele kerkelijke school doorlopen, was Hervormd geweest, Afscheiden, Ledeboeriaans. In het beschermen daarvan was hij een held, maar tenslotte is hij met alles om moeten vallen. Want Gods gerechtigheid moet genoeg geschieden!

Mijn oom J. v. V. was onder ons spreken wel gaarne uitgekomen, maar het blijkbare van de voorgestelde zaken was zó grondig, dat zijn gebaren het alleen verrieden, dat zijn leven tená gekomen was, en zijn hand beefde zeer, toen wij afscheid namen. Maar enige tijd daarna schreef ik een briefje aan L. van de Pouw met deze groetenis:

"Lieve broeder en zuster (dit was mijn tante, de vrouw van J. v. V.)

en mocht ik U, mijn lieve oom Jan van Vliet ook zo nog eens groeten." En o, daar had ik het verbruid bij mijn oom. Hij raakt in zo'n vijandschap tegen mij, dat al de argumenten, die de Bijbel opgeeft (natuurlijk naar zijn bevassing) tegen mij te werk gesteld moesten worden. Maar onder dat alles raakt hij met zijn zaakjes omver en komt op de rand van de wanhoop, zodat zijn vrouw, die waarachtig bekeerd was, bang werd, dat hij zich om 't leven zou brengen. Hij ging ook naar L. van de Pouw om die door te nemen, of die het met mij eens was om een ziel, die zóóveel ondervinding als J. v. V. had, geen *broeder* te mogen noemen. Maar de Heere werkte met hem door, zodat J. v. V. zijn leven uit al zijn ontmoetingen moest verliezen en kwam te zeggen: *"het is buiten hoop"*, en toen werd hij ziek, ja doodziek. Hij moest sterven aan de Wet om in nieuwigheid des levens op te staan. Gods rechtvaardigheid heeft hem zó verpletterd, dat hij zijn eigen vonnis vrijwillig velde en God rechtvaardigde in zijn eigen verdoemenis, en toen hij die goedkeurde, trad de Borg tussenbeide waarin de Rechter welgevallen nam en de ziel vrijgeleide toediende, waarop de ziel antwoordde: *"Ik dank U, Heere, dat Gij toornig op mij geweest zijt, maar Uw toorn is afgekeerd en Gij hebt mij lieflijk omhelsd in de Zoon Uwer eeuwige liefde!"*

Daar ontving hij de vrijspraak en nam die dan door het geloof in Zijn bloed. En alzo gerechtvaardigd zijnde uit de geloof, had hij vrede met God door onze Heere Jezus Christus en roemde in die genade der heerlijkheid in Hem.

Eerst had ik een brief ontvangen van L. van de P. over de uitbrekende vijandschap van J. v. V. tegen mij, hetwelk mij in een nauw onderzoek bracht tussen de Heere en mijn gemoed, maar mijn consciëntie bleef voor God vrij, dat ik geen bedoeling had als de wens, dat hij mocht overgeplant worden uit Adam in Christus Jezus. Hetwelk mij deed

uitzien, wat de Heere werken mocht. En o, blijdschap mijner ziel! Daar komt een brief van mijn oom J. v. V. met de blijmaar, zoals ik gemeld heb.

Wat zakte mijn hart laag onder de goedertierenheden des Heeren, dat Hij de vrucht van zijn toezeggingen nogmaals kwam te bevestigen dat Hij mij deed geloven en ondervinden, dat "Hij bidt voor degenen, die door haar, Gods volk, in Hem zouden geloven!" En ook, dat zij allen tweelingen zouden voortbrengen, ja zij zullen niet jongeloos sterven. Nu daaruit mocht ik een dubbel voordeel wegdragen, eensdeels, dat die belofte in mij bevestigd werd en anderdeels, dat Zijn voorbedding haar vrucht nog tot op dat ogenblik onder ons openbaarde. De belijdenis van Zijn ambten is zeer nodig, maar met het hart te geloven tot rechtvaardigheid is de personele inleving van de vrede en vrede Gods. Deze ervaring heeft mij veel vrucht voor mijn gemoed toegevoegd, zo door het ontmoeten en onderhandelen met oom J. v. V. ten opzichte van de leidingen, die de Heere met Zijn wormpjes belijft te houden als ook door het getuigenis, dat zij mogen hebben, dat de Jehovah Zijn specerijbeddekens nog komt te doorwandelen.

Nu wens ik onder opzien, of het de Heere behagen mocht mij zijn indachtigmakende Geest te schenken, daar mijn memorie maar kort is, een jaarkring in te treden, waarin licht en donker, zwakheid en kracht elkander afwisselden, en uit teruggang in mijzelf mijn vooruitgang gebleken is.

Met nieuwjaar waren wij te Capelle aan den IJssel. 's Morgens bij het ontwaken komt gevoelig in mijn hart: *"Gij hebt lijdzaamheid van node,"* hetgeen mij terug leidde tot het ogenblik, toen deze Waarheid als vrucht des Verbonds aan mijn ziel verzegeld werd: *"In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar heb goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen,"* waarop ik, gedachtig aan de woorden: "waakt en bidt," mij voorbereide om door lijden geheiligd te worden. Maar op welke wijze dat zou geschieden, wist ik niet, dat moest de ondervinding leren.

Wij kwamen bij een vriend en diens vrouw deed zich voor als de duivel zelf, zó voer zij uit; en of ik al haar tot bedaren zocht te brengen, het kon niet helpen, Ook stijfde haar man haar. Ik werd verwaardigd hem te betuigen, dat ik zeer goed wist, dat de Heere "de volken allengskens het land zou uitdrijven", maar dat wij, naar dat ons toevertrouwd is, verantwoordelijk zijn om onze leden te kruisigen en onze ongeregelde hartstochten onder de gehoorzaamheid der waarheid gevangen te geven; dat wij als christenen meer de waarheid behoorden te volgen dan ons vermeend recht vasthouden; en dat *"de toorn des mans Gods gerechtigheid niet werkt."* En dat zijn ijver geenszins was de ijver van Pinehas of een ijver voor Gods huis. Hoewel ik anders een voorbarig opvliegend schepsel ben, was ik nu gedurig onder de indruk van de woorden *"Gij hebt lijdzaamheid van node"*, en dan kan men gemakkelijk met een ander handelen. Hierna merkte ik in dit alles op in de eerste plaats de ondersteuning, die ik ontvangen had in het weerstaan van de duivel, in de tweede plaats hoe ik met zachtmoedigheid had mogen vermanen en terechtzoeken te brengen hen die doolden, waarbij de Heere Zijn kracht in mijn zwakheid had doen uitblinken.

Nu kwam ik een en andermaal in overdenking, waar mijn ziel zo al legerde op de weg des levens, en werd beschaamd en verlegen onder de Heere, toen ik bepaald werd bij de vrucht die mijn ziel mocht genieten op gezette bid- en vastenstonden: hoe, dan mijn lichaam wel spijs en drank moest ontberen, maar daaronder niets leed, door mijn geestelijk nuttigen van Christus vlees en bloed, waardoor ik meer en meer gesterkt werd in het geloof, *hetwelk is een vaste grond der dingen, die men hoopt en een bewijs der zaken, die men niet ziet.*

Dit was nu al in de tijd als een voorsmaak van de aannaderende eeuwigheid, waarin ik in een eeuwige vereniging met de ganse vergadering der heiligen Hem zal kennen gelijk Hij is. Ja, ik genoot daarbij zoveel, dat ik in hoop zalig was, en ik kan het niet goed neerzetten, welke zoete geur de mirreberg van zich gaf. Maar was dit doorgegaan, dan gevoelde ik de noodzakelijkheid van de werking des Heeren in mij, want de Vader zou mij met recht kunnen uitwerpen, wanneer ik het inzijn in de Zoon niet beoefende; want zonder Hem kunnen wij niets doen. En ik was bewust, dat, zou het Hem behaaglijk zijn, onze vrucht uit Hem moet zijn gevonden.

Zo dan eens wachtende en uitzierende naar de roering des waters, dat vloeit van onder de dorpel van de Tempel des Heeren, gebeurde het, dat wij bij Gilles van de Hoogd te Krimpen aan de Lek kwamen, die ziek was. Wij spraken dan over de reis naar de eeuwigheid. G. van de H. veroordeelde zichzelf diep en bevond zich overal buiten wegens zijn brandende vijandschap en het gevoel zijner verdorvenheid. Daarom wilde hij voor hetgeen er zou gebruikt worden, niet bidden, maar verzocht mij het te doen, wat ik weigerde. Hierop deed hij het dan toch en wel hardop, hetgeen ik hem nooit had horen doen, waarbij ik opmerkte, dat een recht veroordeelde ziel, die zijn vloekvonnis bij zich omdraagt en spreekt, dat God niet anders kan vanwege Zijn rechtvaardigheid dan zo één te verdoemen, evenwel wanneer hij in aanspraak tot de Heere komt, nog smekingen als de arme uit het Spreukenboek voor de Heere neerlegt.

In ons samenspreken, sprak hij meest, alsof een ziel, die voor de zaak staat, niet op de goedertierenheid des Heeren mocht aanlopen, maar altijd Gods wraak maar over zich moest invoeren, maar nu hoorde ik hem smekingen, rouw en boeteklachten uitstorten, of de Heere Zich nog mocht ontfermen en hem genadig zijn. Hij bleef mij veel bij, nochtans kon ik hem in zijn zelfveroordeling niet opnemen, maar wel opdragen, en dat duurde tot 's daags voor zijn dood. Toen openbaarde de Heere mij zijn toestand hoe hij het recht Gods niet meer alleen in belijdenis, maar in praktijk goedkeurde en hij wegens de geschonden Majesteit Gods in zijn dadelijke ongehoorzaamheid niet meer voor God kon bestaan, maar uit moest roepen: *"Zo Gij met mij in het gericht wilt treden, niet één uit duizend kan ik beantwoorden."* En o wonder, toen zag ik voor hem: *"maar bij U zijn vergevingen!"* De Heere gaf mij boodschappers van goede tijdingen, want ik geloofde, dat de toorn Gods gestild was en Zijn gramschap afgekeerd en overgebracht was op Hem, Die de toorn Gods gedragen heeft en een eeuwige gerechtigheid aangebracht, zodat de Heere niet meer op Hem zou toornen of schelden, maar al zijn zonden in de zee van eeuwige vergetelheid geworpen waren, zodat zij nooit meer gedacht zouden worden. Nog komt daarover in mijn hart: *"De verlost des Heeren zullen ingaan en rusten op hun slaapsteden."*

Dit was 's morgens, de volgende morgen ontvang ik bericht van zijn overlijden en eer ik de brief opendoe, valt in mijn hart: *"Hij is ingegaan in de vreugde zijns Heeren!"* Ook ontving ik een uitnodiging ter begrafenis en vernam, dat o.a. ook Jacob van Oosterwijk, Jan Muijt en Manus van de Hoven waren uitgenodigd. Hoewel ik veel van de genegenheid van mijn God in en door Jezus Christus tot mij mocht gewaarworden, gevoelde ik mij toch zó gering in mijzelf, dat ik mij bevond de minste aller heiligen te zijn. De eerste toch was een persoon met een reeks van ondervindingen, waaruit hij veel kon spreken. De tweede leidde een teder Godzalig leven. En de derde had bij dat alles een ruime bekwaamheid en welsprekendheid. En mijzelf zag ik als een *"niets hebbende"*.

Bovendien kwam het mij voor, dat het in Gods weg niet was dat ik ging. De rivier was vol drijfijz, mitsdien zouden de vrienden er niet zijn en dan was ik alleen tussen Deïsten en wellicht zelfs Atheïsten. Mijn hart zuchtte tot God mijn Zaligmaker, dat Die

het maken mocht. Ik ging dan toch en mijn zoon Jan zette mij, hoewel door veel ijs heen, voorspoedig over. Zó als ik uit de roeiboot uitstap, zie ik in mijn geest, hoe Jezus onder de soldaten was, en krijg dadelijk de voorrechten in 't oog, die Hij in en door Zijn vernedering verworven heeft en in Zijn verhoging toepast, in de eerste plaats de verlossing door Zijn bloed en dat wij alzo met Hem in de dood zijn ingegaan om ook met Hem opgewekt te worden. Maar ook dat Hij in de gevallen bekwaammakende kracht wil geven. Zodra ik dat krijg te geloven, grijp ik een moed, omdat ik nu de enigen Leraar vond als Leidsman en ging verder in afhankelijkheid van des Heeren Geest naar het sterfhuis. Ik was almede één van de eerste der vrienden. Ingekomen, groette ik de oudste zoon van de overledene en de zijnen. Die zoon was anders mijn vriend niet, zijnde een apostaat, [een afvallige] maar de Heere zette er mij overheen. Ik vraagde, of het lijk al veranderd was, waarop hij het mij het zien. Bij het lijk kreeg ik opening; de Heere schonk mij een vrije toegang en gemeenschap met mijn God en Zijn heiligen, zodat ik tot de familie zei: wat een voorrecht het was in de nieuwe geboorte geoefend te zijn. Maar ook hoe vreeslijk het was zonder dat te vallen in de handen van die God, die een verterend Vuur is, dat de tegenstanders van de Geest der wedergeboorte zal verslinden; en Waarbij men niet zal kunnen en toch moeten wonen. P. van de Hoogd antwoordde: "U weet wel, dat ik daarvan niet wil weten." Waarop ik zei: *"daar vraagt mijn God niet naar en daarom ik ook niet. Maar nu gevoel ik zo'n gemeenschap met dengene, uit wien u voortgekomen zijt, in de staat der verheerlijking, dat ik de voorsmaak geniet van de Bruiloft des Lams, waarvan hij nu de volle teug geniet."* Hoe hard hij ook anders was, nu liepen de tranen toch over zijn wangen.

Toen wij in de woonkamer teruggekeerd waren, waar intussen ook de andere vrienden en familie gekomen waren, mocht ik wederom eens gewaar worden, dat de Vorst der duisternis een leugenaar is. Want hoewel ik van mij zelf niets van die eigenschappen heb die de Godvruchtigen betamen, zo begeer ik nochtans door de bekwaammakende genade vruchtbaar te zijn tot Gods eer, daar ligt toch mijn zaligheid in. En dat ondervonden wij door dat de Heere schonk waarheid en vrede, door de liefde werkende. Dat werd ik ook gewaar op de begraafplaats waar ik gemeenschap mocht oefenen met de afgestorvene en uitzien naar een eeuwige gemeenzaamheid met de Vader en de Zoon en de Heilige Geest en met al de uitverkorene verlost heiligen in de volzalige heerlijkheid.

Nog maar even op weg huiswaarts zijnde komt zo lief in mijn hart, en ik zong het hardop, zodat ik, toen het uit was, even schrikte, of soms mensen het gehoord zouden hebben:

*"Gij hebt, o Heer, in 't dodelijkst tijdsgewricht
Mijn ziel gered, mijn tranen willen drogen.
Mijn voet geschraagd; dies zal ik voor Gods ogen
Steeds wandelen in 't vrolijk levenslicht."*

Zo kwam ik aan de rivier, waar wel veel ijs dreef, maar niets hinderde mij, want de Heere was aan de spits getreden.

Ik mocht, hoewel in sommige opzichten gebonden en omgeven van een wereld, die in het boze ligt en gedurig bevangen door mijn eigene zwakheden, toch veel met de Heere verkeren door de uitlating Zijner verbondsliefde, en gevoelen en smaken, dat de Heere goed en goeddoende is voor allen, die Hem nodig hebben, zowel tot *wijsheid* om de dwaze te leren in de dingen, die het Koninkrijk Gods en onze eeuwige belangen aangaan, alsook tot *gerechtigheid* wegens zulke gevallen, waardoor onze klederen bevuild worden, én tot *heiligmaking*, waar de Heere Zijn eer instelt. Opdat wij zo

gebruik maken van de Fontein, Die geopend is voor de huize Davids en de inwoners van Jeruzalem. Dan geraakte ik weer in een vernieuwde toenadering en mocht dan door het geloof, mijn vlees, namelijk dat des Zoons Gods, gezet zien in de hemel, versterkt met zijn Goddelijke kracht, en ondervinden de zoete toevloeiing van de Vader door het zien op het Lam, het vleesgeworden en eeuwigblijvend Woord en de zoete stralen van de eeuwige Jehovah de Geest, die mede zelfstandig is met de Vader en de Zoon als de eeuwige Uitgang van de Vader en de Zoon, God uit God. Ik werd gewaar, dat Hij mij gegeven was om door gebruikmaking van Hem vruchtbaar te zijn en zo te openbaren waartoe Hij mij ter zalving is toegediend, volgens Zijn Eigen beloftenissen. En hoewel van de beginne over mij zwevende in de overtuiging, trekking en wekking, was Hij mij tot Trooster, tot versterking, tot rechtvaardiging, tot heiliging, ja gegeven om mij in al de waarheid te leiden om daaruit de vrijmakende weldaden als het Woord van de God der Waarheid te halen. Zo werkzaam zijnde, zag ik geen "Kanaäniter" meer.

Maar terwijl ik mij hierin verlustigde, wist ik niet, dat Sions vijand het net bereidde om mij te vangen. Hoewel ik het toen niet wist, zo heb ik toch later gezien, dat ik mij meer in het schepsel dan in de Schepper begon te verlustigen, zoals in verbrekingen des harten, in de roem van boven andere kinderen Gods te staan, wat betreft openbaringen en bekendmakingen, al sprak ik dat niet uit, waarbij mijn hoogmoed kwam als ik het een of ander onder Gods volk vertelde. De grootste oorzaak was mijn overgroot geloof, dat hierin zich vertoonde, dat ik, toen mijn tweede zoon loten moest, dacht, dat het met hem zou gaan als met mijn eersten zoon. "Arglistig is het hart, meer dan enig ding, wie zal het kennen?" Babel was gevallen in de bevinding, toen ik als een zondaar voor God, om niet, enkel uit genade, gerechtvaardigd was, maar nu moest de hoer, het geestelijke Babylon, tegen de rotsen verpletterd worden. Er moeten wat geestelijke tuimelingen doorgemaakt worden om van alle eigenheden, die in het onwedergeboren deel nog overgebleven zijn, afgebracht te worden! Maar gelukkig, ik heb het in mijn onwetendheid gedaan, zoals Paulus zegt.

Zoals ik zei, ik verkeerde veel als was voor het vuur in mijn gevoel voor de Heere. Daar brak de dag aan, waarop mijn zoon loten moest! Het was bij mij vast: mijn zoon zou vrij zijn. Een paar uur vóór het loten is het, of er een bliksemschicht door mijn hart vliegt, dat gaf wel een hevige schok, maar ik zag dadelijk op mijn gevoel en had geen licht in al mijn eigen voordeel zoeken en bijeinden, en zo bleef ik er bij: "hij zal wel vrij zijn!" Ik hoorde wel zeggen: *hij is er ingeloot*. Maar ik kon het niet geloven, hoewel het door meer bevestigd werd, - en het was waar! O, daar breekt de ganse hellemacht op mij los, zodat ik mij gevoelde onder het ongeloof, ja bijkans aan de wanhoop overgegeven. Het kwam mij voor, dat ik door een vreemde geest geleid werd en niet door Gods lieve Geest, zodat ik nu het overige van mijn leeftijd onder de verschrikking Gods zou moeten doorbrengen, dewijl Hij nu in een vijand, ja in een briesende leeuw verandert was. Zijn pijlen waren in mij afgedaald en de verschrikkingen Gods rusten zich tegen mij. Hij was mij als een wrede, ja, als een felle leeuw tegen mij ontstoken, want als door vurig venijn werd mijn geest uitgezogen, zodat mijn sap werd verandert in zomerdroogte. Mijn haren rezen omhoog, ik plukte ze uit, en ik drukte uit: *"ik ben afgesneden uit het land der levendigen, ik daal af tot de groeve der vertering, tot de plaats der afgesnedenen."*

Terwijl ik in deze ongestalte was, zei mijn oudste zoon tot mij: *"Vader, vader, in God is immers geen onrecht!"* Waarop ik antwoordde: *"ik ben het voorwerp van Zijn toorn"*. Mijn jongste zei: *"U heeft niet gezondigd, maar ik ben de oorzaak van dit alles, want ik zondig tegen God, maar gij zijt vroom"*. Een goede vriend kwam tot mij en

wilde mij troosten met de ondervinding van anderen, hoe die ook wel eens verkeerde toepassingen gemaakt hadden, doch ik antwoordde: *"gij zijt mij moeilijke vertroosters, nietige medicijnmeesters"*.

Deze toestand duurde wel twee dagen. Toen daalde deze waarheid met kracht in mijn hart: *"God zal opstaan!"* Waardoor ik tot enige bedaardheid kwam, hoewel de vrede nog verre van mij was. Doch de Heere bracht mij meer in een bedaard onderzoek, en zo kreeg ik te zien en te gevoelen mijn geestelijk afhoereren, hetgeen mij dan ook in diepe vernedering en ootmoed bracht. Ik zag nu ook, dat Adam in de staat der rechtheid "zelf verleid kon worden tot hoogmoed en dat hij toch weer opgezocht en terechtgebracht was. Hierbij verfoeide ik mijzelf diep en walgde van mijzelf en had berouw in stof en as. En zuchtte: "Hij mocht Zich mijner ontfermen en mij genadig zijn om mij weder onder Zijn geleide te nemen". Ik was verpletterd onder de indruk van mijn verre afstand van het Hoge Wezen. Ook gevoelde ik de kracht van Psalm 88, wat het was afgesneden te zijn van de vrienden. Want mij dacht, dat zij verre van mij waren. Daarop was het, alsof de Hemel scheurde en God de Heilige Geest mij bekendmaakte, dat het Lam, dat bij het Altaar is, Zich nu voor mij bij de Vader bebloed vertoonde als de pleitgrond tot Zijn recht. Waarop de Geest des geloofs in mij afdaalde met de lauriertak: *"Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude"*. De fontein van Christus zoen- en bidwerk daalde zo heerlijk in mij af dat de plaats, ja het huis vervuld werd en allen met mij in ootmoed uitriepen: *"ja, waarlijk, de Heere is aan deze plaats"*, en van stonden aan brak de strik los, en ik mocht ontkomen. Ik mocht Zijn sterkte aangrijpen en vrede met Hem maken, omdat Hij die eerst voor en met mij gemaakt had. Nu leefde ik weer in de verzoende betrekking door Christus met de Vader en de Heilige Geest. In mijn wangestalte had ik gedacht, dat ik nu wel in verachting komen zou bij degenen, die God vrezen. Maar dat viel bij velen van Gods volk anders uit, want zij waren blijde, dat ik in deze weg in de oefeningen gekomen was. De Heere zegt: *"Wanneer gij bekeerd zult zijn, zo zult gij uw broeder sterken."* Daartoe diende dit mij, ook om het vallen en struikelen van de heiligen niet met minachting aan te zien; echter ook niet tot een voorbeeld te nemen voor een losbandig leven, maar aan te merken als bakens in zee om de riffen, klippen of banken te vermijden. Hierna was het mijn zielsgestalte en werkzaamheid om meer op de belofte door het geloof des Zoons Gods te leven, en dat was mij nut om van mijn zien geen zalige grond te maken. *"Want de dingen, die men ziet, zijn tijdelijk, maar de dingen die men niet ziet, zijn eeuwig."* Daarom zijn zij zalig, *"die niet gezien en nochtans geloofd hebben."*

10. Nieuwe ondervindingen vanaf 1888

Nu volgt dan, hoe het tussen de Heere en mij, made, gesteld was in December 1888. Zijn naam is Wonderlijk, dat leert de ondervinding ook. In plaats van in de vrucht te blijven verkeren om de Heere Jezus te gebruiken, zoals Hij, de Immanuël werkzaam is voor de troon bij de Vader, moet de ziel weer ondervinden: voor een ogenblik genoten en daarna weer weggesloten. Zo ging het mij. De Heere kortte mij in, zodat ik weer een arm en ellendig mens werd, hoewel ik op Zijn Naam bleef vertrouwen, en ik gedurig weer moest ondervinden, wie ik was en bleef na alle genoten weldaden, zodat ik dikwijls met gevoel moest uitroepen: *"O, ik ellendige! wie zal mij verlossen van mij zelf!"* Want de Wet der leden werkte sterk in mij tegen de Wet mijns gemoeds en nam mij gedurig gevangen. Daar verkeerde ik dan klagende onder, mijzelf verfoeiende in

stof en as, ziende, wie en wat ik was en wat ik behoorde te zijn wegens de aan mij bewezen weldaden.

Hierop gebeurde het, dat ik eens, bepaald wordende bij de *wasvaten* ten noorden en ten zuiden van *de koperen zee* in de tempel geplaatst, verwaardigd werd om met mijn uitlevende verdorvenheid te komen door geloofsvereniging tot het geestelijke wasvat Christus, Wiens bloed betere dingen spreekt dan Abel en daardoor te raken in de eeuwige barmhartigheid omdat ik zag in de eeuwige zee van vergetelheid. Mijn ziel werd zo verootmoedigd in heilige erkenning voor de Heere, dat mijn hart als een kleine tempel des Heiligen Geestes troonwaarts steeg, vervuld zijnde met de vruchten van des Geestes uitlating, genomen uit de liefde des Vaders en afdalende om de werkzame bediening des Zoons, zodat de gouden kandelaar mij zo toelichtte, dat ik ontsluiting zag om door het Heilige doorgeleid te worden in het Heilige der Heiligen. Daar werd mijn ziel opgewekt om met de serafijnen op het verzoendeksel te staren op de schatten in de verbondskist. Zoals het *manna* om te nuttigen, de *staf* om te wandelen en de *Wet* om wijsheid te verkrijgen in de verborgenheden van Gods kabinet. Tot spijze ontsloot zich de gouden kruik met het manna zó zalig aan mijn hart; ik zag met de serafijnen, hoe betamelijk, dat de offerande van Christus' mensheid omwonden ligt in het omhulsel van Zijn Godheid, zoals het manna in de gouden kruik. Nu was Zijn vlees en bloed mijn spijs en drank, ja Hij mijn vlees in de hemel. Nu gevoelde ik zo'n ruime toegang tot de Vader - uit kracht dat dit manna voor mij was een verbondsspijze, genomen uit de Verbondsark, - niet zozeer om gered te worden, als wel om onderhouden te worden. En zo zag ik: de Vader gaf het *manna*, Christus is het Manna en de Heilige Geest wil de mond geven, ja, laat ik zeggen, wil de mond en de maag zijn om het te gebruiken en toe te passen.

Tot steun om te wandelen kwam mij voorts de *staf* te stude, daar de stok en de staf mij van de eerste roepende weldaad af, geleid, geleerd en bestuurd heeft, waardoor de dwalende nog op de rechte weg gebracht is. Daar het het Hoge Wezen behaagd heeft om Zijn uitgestrekte arm in mij te openbaren, waardoor ik wel schrikte en vreesde, maar de trekkende hand Gods prepareerde mij maar om de toevlucht te nemen tot de vrijstad. En wel naar de orde, dat die staf al de andere staven verslond. Want daar zijn wat staven, daar de ziel op leunt, maar die zijn handen doorboren. Maar ik zag, dat het wezen des geloofs al de andere staven verslindt. Verder werd ik gewaar, dat het eeuwigblijvend Woord Gods (de staf zelf) uit de tere zucht tot het welbehagen in de mensen zich in de Vrederaad zo verbonden heeft, dat die staf bloeit en amandelen voortbrengt, waar mijn ziel nu zoveel van genoot, dat ik in Zijn belofte mocht berusten in de verzekering des Geestes, mij tot een Onderpand gegeven, waardoor ik op Zijn toezeggingen bleef hopen.

Waar de Godfontein ontspringt, wordt zowel de oversprong als het einde geopenbaard. Het Boek des Verbonds werd ontsloten als in zich hebbende alle de schatten der wijsheid en der kennis, die de verstandige leidt tot de verborgenheden der Godzaligheid, die een groot gewin is met vergenoeging, en zó als de woorden des Verbonds voor mij opdoen, is het allereerste, wat mij toegevoegd wordt: "*Ik ben de Heere uw God,*" en dat uit vrije verkiezende liefde naar de voorkennis Gods. Daar zag ik mijn Oorsprong en mijn grondslag in, het eeuwig welbehagen, geopenbaard in de Raad des Vredes.

?? Ten eerste werd ik er bij bepaald, dat God zegt: "*Ik ben,*" als een nooit begonnen heden door Mijzelf, gisteren en heden de zelfstandige, maar nu aan u geopenbaard uit die vrije verkiezende liefde, die er in een Drie-enig God bestaat.

?? Ten tweede bij de woorden: "*de Heere,*" de Alomtegenwoordige, de Souvereine Jehovah, in Wie geen schaduw van omkering is. Hij was mij de enige Heere, Die

mij nu nog weer duidelijk deed zien en geloven, dat ik Zijn uitgekijpte, Zijn beminde, Zijn troetelkind ben, waarop mijn hart zei: *"O, mijn Heere! Gij zijt mijn God."*

?? Ten derde bij het woord *"God,"* dat Hij is Drie-enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, waarbij ik zag de middelloorzaak der verlossing, vloeiende uit de Verbondsliefde, namelijk, dat het genadewerk in het Lam bevestigd is.

?? Ten vierde bij het onderwerp van die weldaden, de Kerk of de Gemeente des levendigen Gods. Waarbij ik in verwondering wegzonk, dat ik mede het onderwerp was van de onderhandeling van zulk een Partij, zodat ik uitriep: *"O, liefde des Zoons, o liefde des Heiligen Geestes, o wonder, wonder, een onderwerp te zijn van zulk een liefde."* Daar bevindt de ziel het woord: *"God is liefde."*

En dit wordt haar nog te groter bij het zien van de twee doeleinden. Laat Job de vragen maar beantwoorden, die de Heere hem gedaan heeft, het zal zijn: *"ik verfoei mij in stof en as,"* Job 42. En als Jesaja de Heere op Zijn heerlijke troon zag, want dat is een van de twee doeleinden, toen riep hij uit: *"O wee mij, want ik verga,"* Jes. 6. Als Johannes de Zoon van God zag, hij viel als dood aan Zijn voeten, niet vanwege zondigheid, maar in ootmoed! Er ontstond zo'n grootmaken van des Heeren werking in mij, dat ik gevoelde, dat hier de Geest des Heeren voorspoedig rijdt op het Woord Zijner waarheid door deze vlakke velden van ootmoedigheid! "Uwe verootmoedigingen," zegt de Psalmist dan ook, "hebben mij groot gemaakt." Ik gevoelde hierna, hoezeer ik de Immanuël nodig had als de "Raad," want ik gevoelde mij van alles ontbloot in mijzelf aangemerkt, zodat ik mij voor God onvernuftiger bevond dan enig beest. Terwijl ik mij zo beleed voor het Wezen, werd ik de uitgebreidheid van Zijn Middelaarsbediening gewaar en dat Hij mij ook was tot *wijsheid.*

Zo gesteld kwam ik bij mensen te Gouda. Wij raken aan het spreken over de noodzakelijkheid van de rechtvaardigmaking des zondaars voor God. Het werd twee uur, toen wij te bed gingen om te slapen, kort daarop werd ik wakker, ik wilde nog wat slapen, maar in plaats daarvan, raakt mijn hart meer en meer werkzaam met de Heere, zodat ik mij voor de Heere mocht uitschudden in de erkentenis, dat mijn dwaasheid voor Hem niet verborgen was, maar dat mijn ziel nu van Hem begeerde, wat mij ontbrak, gelovende, dat Hij mildelijk geeft en niet verwijt. Zodra ik dat gevoel, komt de Geest in en door het Woord in mij te getuigen: *"Als hij in de duisternis wandelt en geen licht heeft, dat hij vertrouwe op de Heere en steune op Zijn God."* Ik erkende voor het Hoge Wezen, geen licht te hebben, maar mij werd toegediend:

" 't Is trouw al wat God ooit beval,

Het staat op recht en waarheid pal,

Als op onwrikb're steunpilaren."

Daar werd ik gewaar, dat geen ontrouw de trouw van God verbreekt, zodat mijn ziel zo zacht rustte in God mijn Toevlucht, dat de duisternis en niet te kunnen wandelen in het vrolijk levenslicht mij niet vervaard maakte. En zo ontwaarde ik, dat God woont in de donkerheid. Zo mocht ik met Hem de duisternis doorwandelen met erkentenis van in mijzelf geen licht te hebben en gevoelde, dat in God geen duisternis is, maar wel in mij. Door deze toediening van de enigste Opperste Wijsheid geloofde ik nu licht te zijn in de Heere.

Ik was van bed opgestaan en op mijn knieën geraakt, in zoete samenspraak met de énige Herder omtrent Zijn lieve leiding, niet alleen op de specerij beddekens, maar ook in de donkerheid en duisternis, waardoor mijn ziel kwam te betrouwen op de Naam des

Heeren, als God almachtig, Die mij uit al mijn benauwdheid gered had en nog redden zou.

Hierop ging ik weer in bed en mocht nog een poosje slapen met die woorden:

"Ik lag en sliep gerust,

Van 's Heeren trouw bewust

Tot ik verfrist ontwaakte." enz.

Wij vertrokken uit Gouda en kwamen te Moordrecht bij twee lieve kinderen des Heeren [Jan en Mietje Muit] en spraken met hen, met wie ik zowel in de grondslag als in de vruchten van het geestelijk leven, verenigd was, uit de vertrouwende daad des geloofs en het gewaar worden daardoor van een *vaste grond der dingen, die men hoopt en een bewijs van de zaken, die men niet ziet*, zodat men alles verloor, wat het onze is en er niets overbleef als God Drie-enig, Die was ons Voorwerp en wij zijn onderwerp.

Wij gingen 's namiddags naar een vriend te Gouderak, waar wij 's avonds met veel mensen vergaderden, en veel er uitspraken, hoe zó'n mens door de vloek der Wet niet van alles afgesneden wordt, hij altijd nog het schepsel eert boven de Schepper. Onder dat spreken werd ik gewaar de inkorting die de Heere inwendig aan mij deed en ik gevoelde de blijdschap in mijn hart van die waarheid, *"Hij moet wassen en ik minder worden."* Want Zijn ere is mijn zaligheid. God het ál en wij niet met al.

De volgende dag kwamen wij te Ouderkerk aan de IJssel, en daar ontsloot en openbaarde de Jehovah Zebaath Zich voor mijn ziel zo ruim en onbegrijpelijk en wilde zo met Zijn liefdesstralen in mij afdalen, doordat het voorhangsel van boven tot beneden scheurde, dat ik in hoop mij zalig gevoelde en het nu bevond, dat ontbonden te zijn mij het beste was. Van tevoren was mijn grondslag niet minder vast, maar nu had mij de Heere Zijn geurige aloë, kassie, saffraan, mirre, wierook, zijn notenhof, elpenbenen troon en wijnhuis believe te ontsluiten, zodat ik dronken van liefde was en voor mij de tekst: *"God bovenal te prijzen"* de gehele Bijbel was.

Onder een vloed van tranen en een warm hart openbaarde ik mijn gesteldheid aan het met mij reizend gezelschap. Ach, ik ondervond, dat er niets onreins in de Hemel komt, *want ik was mét Hem, Christus gezet in de Hemel*, en omdat het hemelwerk hier wordt begonnen, zou ik kunnen komen in het Hemelhof, zo moest ik leren hier verkeren tot de roem van 's Heeren lof.

Ik raakte na deze tijd weer in uitwendige engten. Mijn vrouw raakte weer sukkelende naar 't lichaam, zodat ik zei, ze zouden de dokter laten roepen. Maar eer dat kon, kwam 's morgens mijn jongste dochtertje mij roepen van mijn werk, omdat moeder zo naar was. Zó ik thuis kwam, zei ik: "wel Heere, Heere wat boodschap is dit? Wat weg zult Gij nu met mij ingaan? Want Gij weet het, zij is niet alleen mijn vrouw, maar ook mijn moeder, U kent mijn weg!" Zij was op de grond neergezakt, doch kwam weer enigszins bij. Ik raadde haar naar bed te gaan, maar zodra ik dit gezegd had, raakte zij weer buiten zichzelf. Toen geloofde ik de woorden: *"Tot Wien zullen wij heengaan? "Gij hebt de woorden des eeuwigen levens"* En dat met deze toezegging: *"In zes benauwdheden ben Ik met u geweest, in de zevende zal Ik u niet verlaten"*. Daar gevoelde ik de zoete ondersteuning van een verzoend God en Vader in Christus, onze Verlosser, Die in de benauwdheid met Zijn volk benauwd is. Nu ondervond ik, dat dan lijden geen lijden meer is. Mijn vrouw werd ernstig ziek, doch ik vond veel toegang met smeken en zuchten, want de arme spreekt smekingen".

Het werd najaar; mijn jongste zoon kreeg de fijt aan zijn duim, hij werd mager van de pijn, hij kon niet slapen. Dit liep mij aan: hij was toch been van mijn been, vlees van mijn vlees, en nu dit als een vrucht van de zonde. De rechtvaardigheid Gods ontstoken ziende, kwam er een billijken in mijn binnenste van, dit zijn doen, en ach! Wat maakt de Jehovah Zijn Woord waar in Zijn volk: *"Eer zij roepen zal Ik antwoorden,"* eerst door Woord en Geest in hun binnenste en dan door de daad naar buiten. O, daar daalt die waarheid van de God der Waarheid in mijn hart:

*"O God die ons ten schilde zijt,
En ons van alle ramp bevrijdt,
Aanschouw toch Uw gezalfde Koning."*

En daar overheen: *"geen leed zal u genaken!"* Wat ligt er voor een behoeftige ziel al smaak in Gods toezegging, want het is zoeter dan honing en honingzeem, 's Morgens zei mijn vrouw: "Jan heeft tot half zeven geslapen en heeft weinig pijn," maar die ootmoed daarop in mijn hart, dat neerbukken, dat erkennen van de Heere en Zijn goedheid! Dan beoefent de ziel weer:

"Spring op van vreugd, verheft zijn lof," enz." Want *"Hij ontfermt zich over de wees."*

Acht dagen daarna wordt mijn oudste zoon ziek aan de tyfus, acht dagen later krijgt mijn jongste zoon de influenza; veertien dagen daarop ikzelf ook, evenzo mijn op één na jongste dochter. Het was dus een gasthuis. Ik verkeerde veel in 't gebed, ja soms om gebed, want mijn oudste zoon kwam ná aan de dood, hij kreeg ook een neusbloeding. En ach! Nehemia zegt: *"ik stond voor de Koning en bad tot God."* Nu maakte ik een propje papier om de bloeding te stoppen, en tegelijk zuchtte ik tot de Heere, Die dat ook zegende. Ik ben in dit geval onder de Heere gekomen met deze woorden: *"Onze vaders hebben ons ten onzen nutte gekastijd",* enz." *"Tuchtigt uw zoon,"* zegt Salomo. Nu, die de tucht verdraagt, gedraagt zich als een zoon, dat is niet als een die op de steen bijt, maar die op Hem ziet, Die Hem werpt. Met indruk van die Waarheid werd ik bepaald bij mijn gedurige omzwervingen en de teerhartigheid van de Goede Herder over mij, die gedurig als een schaap dwaalde. Dit verwekte dan ook in mij een ziels-gestalte als van een blatend schaap.

Ook ik werd dan in bed gelegd met een zware koorts, heimelijk vergenoegd met de bezoeking, want daarin straalde een liefdestrekkende hand door: *"Acht het voor grote vreugde, mijn broeders, wanneer gij in veel verzoeken valt, wetende, dat de beproeving uws geloofs kostelijker is dan goud."* Zij heeft meer eigenschappen dan goud, zij kan niet alleen het gezicht strelen, maar het hart louteren en helen. Goud voedt niet, maar de beproeving te achten voor grote vreugde heeft in zich een verzadiging van vreugde. Hoewel het waar is, dat het kan ondervonden worden, dat, wanneer de kastijdingen tegenwoordig zijn, zij geen oorzaak van vreugde schijnen te zijn. Daar kunnen wolken tussen de zon en de aarde zijn, hoewel het licht nochtans niet is weggenomen. Goud kan niet gegeten of gedronken worden, maar het proeven, smaken, eten, drinken, dat de Heere goed is, deed mij op een zaterdagavond in zo'n zielsvereniging met de voetstappen van het lijden onzes Heeren Jezus Christus wegsmelten, dat ik gevoelde de liefde Gods met deze woorden: *"Ziet, hoe grote liefde de Vader heeft, dat Hij Zijn zoon tot die vernedering gegeven heeft, opdat die in Hem geloven door lijden geheiligd zouden worden."* In die weg wordt het kruis gesuikerd, zoals Rutherford zegt. Ons lijden wordt door het lijden Christi maar geheiligd, en daarom krijgen wij ook de toegang door de Geest van de Zoon tot de Vader. Daar ondervond ik die avond, wat het is: *"Des Konings Dochter is geheel verheerlijkt inwendig."*

Wonderlijk zijn Gods handelingen met Zijn beminden. Ziende op de weldaden en de trouwe Gods aan mij bewezen, werd ik geleid in Zijn bedeling met mij gehouden, hoe ik verwaardigd was geworden te roemen in de genade der heerlijkheid Gods, ook te roemen in de verdrukking en kruis, ook te roemen in mijn zwakheid, maar nu ook nog in mijn dwaasheid! Daar kreeg ik er het gewicht van te waarden, hoe de Heere verheerlijkt wordt, waar de ziel de heerlijke genade roemt.

Hoe de Heere verheerlijkt wordt met te openbaren, dat, wanneer de vijand aankomt als een stroom, zodat de ziel denkt in haar druk te zullen vergaan, de Geest des Heeren dan de banier tegen hem zal oprichten.

Hoe de Heere verheerlijkt wordt, als het kruis van uitwendige tegenheden drukt: zoals ziektes, armoede, het verlies van lichaamsleden, verachting, ook wel als vrucht van eigen zonde, een soort slavernij enz., en dan de Heere doet ondervinden: *"Mijn juk is zacht en Mijn last is licht!"*

Hoe de Heere verheerlijkt wordt, wanneer de ziel afgemat raakt door meer en meer schipbreuk te lijden aan het werkverbond van pogingen, hoedanigheden, zoals ontbonden te willen zijn wegens zalige genietingen, te menen Gode profijtelijk te zijn wegens bekwaamheden, zoals ervaring, kennis, uitlegging, openbaring, ook door in arbeid en weëen voor Sion te zijn.

Hoe de Heere verheerlijkt wordt door Zijn kracht in onze zwakheid te volbrengen, opdat Zijn genaderijke invloeden ons genoeg zouden zijn en niet zijn genaderijke schepselen.

Hoe de Heere ook verheerlijkt wordt door onze wijsheid tot dwaasheid te maken, zodat de ziel ook uitgeput raakt aan de roem van de heerlijkheid der genade, uitgeput aan de roem in verdrukking, uitgeput aan de roem in 't kruis, uitgeput aan de roem in zwakheid. Zolang een mens aan dat alles niet uitgeput raakt, heeft hij nog een bevassing, een kennis, een overzicht van al de gegeven weldaden behouden en roemt waarlijk nog in de bevassing van de weldaden in plaats van in de Weldoener. Zo was het mij, totdat de Heere Zijn eer bekwam door Zich alleen voor mij over te laten in en door een weg van loutering, opdat ik mijn hoop op God zou stellen. Lieve leiding!

De interest van deze ondervindingen in mij is: vrede in ootmoed, naar de eerste tafel van de Wet.

Hierna raakte ik in arbeid met een persoon en zag hoe zij in verfoeiing van zichzelf wegens de verdorvenheden, die zich opdeden, in tobben en sukkelen in het verborgen voor God verkeerde, met een verlangen, een hijgen, een janken naar Hem van Wie zij alleen haar hulp, haar redding verlangde onder zuchten, tranen, boete en berouw met voornemen om alles te haten en te vlieden, wat kwaad is in Gods oog. Zij gevoelde door de kennis uit Gods Woord en de opening van hetzelfde een licht in haar, hetwelk haar openbaarde, dat niets beter voor elkaar pasten dan *"zulk Een versierde aan Zijn gewaad"*, als van Wie Jesaja 63 spreekt en zulk een vuile zondares als zij.

Zes weken daarna ben ik in een klein gezelschap en vertel, hoe ik onlangs werkzaam was, maar noemde geen persoon. Ongeveer een kwartier later, zegt er één uit ons, hoe die persoon enige tijd geleden werkzaam was geweest, en drukte uit: "O, Teunis, ik gevoelde vereniging in het gebed tot God met u!" Ik zei niet, dat zij de persoon was geweest, op wie ik toen zicht had, maar nu wens ik maar uit te kijken, wat de Heere werkt, dan hoop ik ook te werken. *"Mijn Vader werkt tot nu toe, en Ik werk ook"*, zegt Immanuël, en wij door Hem. *"Geef het mij, dan zal ik het U weergeven"*, zegt Augustines.

Onder de druk, waar ik in verkeerde, is mijn vertroosting geweest:

*"Zo ik niet had geloofd, dat in dit leven,
Mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou; enz". En zo leerde ik:
"Uw gunst sterkt meer dan d' uitgezochtste spijsen".*

Wanneer het één over is staat het andere weer voor de deur. Er wordt een zoontje van een vriend van mij ziek en wij worden erbij geroepen. Daar gekomen raakten wij in verzuchtingen, of het de Heere behagen mocht het genediglijk met het kruis te maken, zodat het gedragen kon worden. Nu, wanneer de weeën hoog liepen, was Israël de sterkste, maar wanneer wij weg waren, verhief de koorts zich weer. Dat duurde drie dagen toen nam de ziekte toe, en ik raakte in zulk een arbeid, dat ik een pleitgrond vond in de belofte: *"Wanneer zij Mij aanroepen, zal ik hen verhoren!"* O, die toenadering die ik mocht gevoelen op de barmhartige ingewanden Gods! Mijn ziel werd een gewaterde hof vanwege de zoete uitlating Zijner goedheid tot mij. O onbegrijpelijk werk Gods! Om weinig bidden, dat is om de behoudenis van 't lichaam, en veel ontvangen, namelijk de behoudenis in het Goddelijk gericht, want in dit jongske werd wat goeds voor de Heere gevonden. Onbevattelijk zijn 's Heeren handelingen voor ons verstand, maar die het vatten kunnen vatten het! Dewijl het opzoeken en zaligmaken buiten ons om uitgewerkt wordt en dan aan ons bekend gemaakt wordt en dan het zó gaat; dat het God is, Die in ons werkt beide het willen en het volbrengen naar Zijn welbehagen.

Ongeveer acht dagen daarna raakte ik in overdenking over de handelingen Gods met mij gehouden, zoals Zijn onweerstaanbare roeping en enige vruchtgevolgen daaruit, als de overtuiging en ook de moedgeving, opdat ik bij de pakken niet zou neer gaan zitten, totdat ik aan het einde der Wet kwam, waar het geloven kwam om Hem aan te nemen tot rechtvaardigheid, zowel in Zijn lijdelijke als dadelijke gehoorzaamheid, waardoor ik rechtvaardig, zonder vlek of rimpel, ja geheel schoon (want al wat misvormd was, was achter Zijn rug geworpen) in de ogen Gods des Vaders onzes Heeren Jezus Christi stond. Verder de onderscheidene openbaring der Goddelijke Personen en Hun bediening; ook de beoefening en beleving, waartoe ik geroepen ben, om Hem welbehagelijk te verkeren, waarop ik uit al mijn aanspraak wegens de genoten weldaden gezet werd en alleen mijn grond en vrucht in de beleving door het geloof des Zoons Gods verkreeg en alzo zonder de werken, genade voor genade.

Uit de eenswezenheid ontving de Vader de eer als de eerste Persoon; Hij de lof voor de trekking, de Zoon als de tweede Persoon voor de wekking, de Geest, de derde Persoon als het cement om mij te zijn de Leidsman mijner jeugd en mij Zijn zalving te doen deelachtig zijn, opdat ik in de vertroosting des Heiligen Geestes, zou wandelen en de Goddelijke natuur meer en meer deelachtig worden, door het uit de Vader en de Zoon te nemen en in mij te openbaren. Wat? De liefde des Vaders en die des Zoons en des Heiligen Geestes behoudens al hun deugden.

En nu werd mij Psalm 127 duidelijk: dat noch het waken, noch het bouwen, noch het vroeg opstaan, noch het laat opblijven baten zal, maar die zijn pijlkoker met zulke zonen der jeugd gevuld heeft, die zal tegenover de vijanden kunnen bestaan! En daarom is zo een welgelukzalig; wat *"Uit de baarmoeder des dageraads zal de dauw uwer jeugd zijn."* Dat had zoveel invloed op mij, dat ik uitdrukte:

"Nu zal mijn hart, nu zullen al mijn zinnen", enz. Ps. 18.

Wegens de hoogwaardige bedieningen der Hoge Majesteit aan mij, zulk een made! *"O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorgrondelijk zijn Zijne wegen en onnaspeurlijk zijn Zijne oordelen!* Zijn wijsheid om Zijn volk te leiden in wegen, die zij niet geweten hebben, in het ontledigen van hun oude zuurdesem, die uit kracht van de werkheiligheid uit het werkverbond, zelfs na ontvangen weldaden,

zich gedurig in hen komt te vertonen. En daarin openbaart zich de kennis Gods om de prediking der Wet de bekeerden, zowel als de nog onbekeerden, nog voor te houden, opdat, wanneer hun haren ten berge rijzen door het zien van Zijn oordelen, deze *"inwoners der aarde"* Hem gerechtigheid toekennen, opdat de Heere zij het ál en wij niet met al.

Johannes de Doper heeft de Kerke Christi een lieve bevindelijke kennis nagelaten, die tegen ons verstand inloopt, want wij denken veeltijds van kracht tot kracht en van deugd tot deugd voort te gaan, totdat wij voor God in Sion verschijnen, en dat zonder vijanden te ontmoeten en zonder te met schijnbaar het onderspit te delven, maar ach neen! Die de beste vorderingen maken, ondervinden de meeste neerlagen.

Abel won het meeste, hoewel hij werd doodgeslagen. Die was daarin onze eerste patroon, dat vloeyde uit de eerste belofte en dus uit de grootste en dierbaarste grond der overwinning. Zo drukt de Doper dan ook uit: *"Ik moet minder worden,"* want het minder worden in zichzelf volgt de wasdom van Christus in ons. Ik had nooit gedacht, dat het woord, dat Petrus werd toegevoegd. *"Toen gij jonger waart, gorddet gij uzelf, maar wanneer gij oud geworden zult zijn, zo zal een ander u gorden en brengen, waar gij niet wilt,"* dat zoiets ook met een eenvoudig particulier Christen in de bevinding kon plaats hebben. Nee, ik wist niet, dat, toen ik als 't ware met Petrus het zwaard trok en het oor afhieuw van zulken, die het leven van een Christen (dat is Christus Jezus) wilden wegnemen, dat ik later met mijn eigen hoofd naar beneden zou gekruist worden, opdat nu alleen de voorbedding en vertegenwoordiging van het bebloede Lam voor de Troon, en Zijn koningskroon vanwege zijn onbegrijpelijke wijsheid in de regering van Zijn zwakke kudde, zou geprezen en verheerlijkt worden.

Nee, ik heb tevoren niet gedacht, dat het langs zo'n weg moest om die tekst in de bevinding bevestigd te krijgen, dat de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, vanwege het opdoen van mijn bestaan en mijn onvermogen ten goede om enige Gode welbehagelijke hoedanigheid te presenteren. Want hoewel er een vermaak in mij is in de Wet Gods, waardoor ik een wil in mij gewaar word om niet alleen naar dit of dat, maar naar álle geboden Gods te leven, zo vind ik, wanneer ik ootmoed wil, dan werkt hoogmoed, wanneer ik zachtmoedigheid wil, hardheid, wanneer ik rechtheid wil, verdraaidheid, wanneer ik wil vurigheid in 't gebed of in 't onderzoek van Gods getuigenis, of van mijn staat en zielsgestalten, dan is er lauwheid of omzwerfing des harten, hetzij wegens mijn eigen arglistigheid of door aanporring des Satans, die rondgaat als een briesende leeuw en op alle hoeken loerende is om mij te doen struikelen in vleselijke lusten, als luiheid, begeerlijkheid, verwaandheid, ijdelheid, onverschilligheid, bemoeizucht, zucht naar plasdank, [overdreven bedankjes] vleselijke Godsdienst, mooipraterij. Hetzij in natuur of religie enz.; of in geestelijke zonden, als in misvatting van de letterlijke of geestelijke betekenis van de Goddelijke waarheid, of in onvatbaarheid voor de werking des Geestes in de harten van de uitverkorenen, hetzij bij de aanvang of bij de voortgang; of om mij te doen misgaan in de oefening des gelooflevens of der vasthouding aan het anker der hoop, of in de liefdewerking, zoals die tot God en mijn naaste beoefend moet worden. Zo bevind ik ook, dat in plaats van vreze Gods, in mij slaafse vrees huisvest, in plaats van vrede Gods, Laodicese vrede, in plaats van het kruis te dragen, mijzelf te verloochenen in het doden der leden, die op de aarde zijn. Of ook te strijden tegen vlees en bloed en tegen de machten in de lucht, de geweldhebbers dezer eeuw, ik zeg, in plaats van zulk een tegenstand te doen als ons betaamt, vind ik mij onvermogen en tegengekant; en uit dit bekend worden met mijzelf vloeyt voort een kloppen op de heupen.

Want toen ik bekeerd werd, heb ik nog een hoedanigheid van berouw betoond, en daar zij de Hoge majesteit eeuwige lof voor toegebracht. Maar nu komt Jakob er gewrongen aan zijn heup uit. Maar eeuwig zij Zijn Naam geprezen, ik behoef niets mee te brengen, want Zijn kracht wordt in mijn zwakheid volbracht, en op Zijn staf als mijn steun en leun mag ik mij bij aanvang en voortgang verlaten.

Zo krijg ik een blik op de woorden; *"Met deze staf toog ik over de Jordaan en nu ben ik uitgebroken in twee heiren."* Dat geeft mij reden tot ootmoed, ziende, hoe de staf van Gods Woord mij vergezelschap heeft in mijn roeping, rechtvaardiging, heiliging, geloofsbeleving op de belofte, ziende alzo de hoop der heerlijkheid, die mij voorgesteld wordt, waaruit de liefdestralen voortkomen, waardoor dit alles is werkende.

Zo is er ook een heir, dat meer uit de dienstbare voortvloeit, als gehaat, bespot, verlaten, veracht te worden, schade te lijden of in naam of in de dadelijkheid op natuurlijk of geestelijk gebied. Paulus zou dat perikelen noemen ook door God hem toegediend en zij worden door hem geteld onder de heerlijke kentekenen van genade, daar zij die vruchten mogen hebben, welke worden aangehaald in Rom. 5:3 en Jac. 1:2. Jakob zond van hetgeen God hem geschonken had aan Ezau als geschenk uit angst, hoe zijn broeder te verzoenen, daar hij wist, dat er vijandschap was tussen de twee zaden. Zo doet ook wel de ziel in dergelijke; benauwdheid, wetende dat in haar bevinding van God geschonken oefeningen geopenbaard zijn, die zij meent dan te pas te komen. Hoewel hier ongeloof de kop opsteekt evenals bij Jakob. Evenwel kwamen nederigheid, lijdzaamheid, enz. uit kracht der belofte, die de Heere hem als zijn stok en staf op reis meegegeven had, helder te voorschijn, waar de Heere ook Zijn zegen op schonk, zodat Ezau terugtrok en Jakob zijn reis voortzette naar de gang van 't werk.

11. Belevingen op gezelschap vanaf 1890

Nu moet ik een weinig terug tot hetgeen Pinksteren 1890 voorviel. Wij gingen toen met enige vrienden naar Maassluis. [Leen Capelle] Een geofend en door ons bemind Christen raakte aan 't spreken in ons gezelschap aldaar en las een stukje voor, waarin iemand bad: "Heere, geef mij kruis, geef mij lijden, geef mij smart, als dit Uw wil is." Ik antwoordde, dat ik uit ondervinding geleerd had, dat het inwendige leven wel een volgend, maar niet een vooruitlopend leven is, en dat Gods souvereine handelingen niet aan onze bevatting kunnen komen, noch mogen gebonden worden.

Onze vriend gaat evenwel door en verhaalt, hoe de Heere eens een diepe weg met hem inging, ook in het uitwendige. Onder zijn spreken opende de Jehovah mijn oren om op te merken, dat het er nu ook met hem in 't uitwendige sober bij stond, en dat hij nu enigermate zag op de uitkomst, die hij voormaals ontmoet had en daarom van God een druk weg afvroeg. Daar opende de God der Waarheid voor mij de waarheid, die naar de Godzaligheid is, en ik zei, "dat de Heere Jezus ons het gebed nagelaten heeft: *leid ons niet in verzoeking,*" En dat Hij met Zijn eigen exempel in de hof van Gethsémané ons daarin voorgegaan is, biddende: *"laat dezen drinkbeker van Mij voorbijgaan,"* nochtans met onderwerping aan zijns Vader wil." Agur bad: "geef mij geen rijkdom, maar ook geen armoede." Elihu zei: *"Mijn Vader, laat Job beproefd worden."* Maar Job zei niet: *"beproof mij toch,"* al kon hij getuigen: *"al doodde mij de Heere, zo zou ik nochtans op Hem hopen."* Ook kon ik uit eigen bevinding wel getuigen: *"'t Is goed voor mij verdrukt te zijn geweest, want eer ik verdrukt werd, dwaalde ik."*

Ik gevoelde evenwel aan mijn hart zijn benauwdheid en vraagde hem in 't geheim, hoe het met zijn tijdelijke belangen stond. Hij zei mij, dat er rekeningetjes, die over tijd waren, te betalen stonden. Ach ik, arme hals, had een voorwielkje (rijksdaalder) en dan was 't met mijn reisgeld krap aan. Nu, ik gaf hem dat, maar daar kon immers geen wagen op voortrollen! Nee, maar mijn hart zuchtte onder zijn last en ik kon niet nalaten het aan mijn vrienden mee te delen, waarop ik met verwondering mocht zien, hoe de Heere ons aller hart bewoog. De eerste avond, toen wij bij elkaar kwamen, lukte het nog niet best, maar de volgende avond werd er boven vermogen uitgelegd. Hoewel wij er allen van ons daggeld komen moesten, konden wij vrijdags daaraan iemand met f 82,50 op Maassluis aan zien gaan. De Heere zegt: "Ik zal wonderlijk, ja wonderbaarlijk handelen". Want onze vriend, die het geld ontving, getuigde, dat de Heere volkomen uitkomst gegeven had, er was net genoeg om te voldoen hetgeen hij schuldig was. Ik verkeerde, eer wij samengekomen waren om er over te spreken, veel onder de indruk van deze waarheden: *"Vervloekt is hij, die vlees tot zijn arm stelt en van de Heere afwijkt,"* maar ik was overtuigd, dat mijn zuchten tot God gericht waren. Waaruit voortkwam: *"Doe al, wat uw hand vinden zal,"* waarop ik een week hart kreeg met indruk van de Waarheid: *"Gedenk, o Heere, aan Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op,"* waardoor ik al nauwer aan de stenen van Sions muur verbonden werd. En hoewel er een donkere zijde aan ons is, zo bewerken de heldere stralen, waarmede wij begunstigd worden, dat wij *"wel zwart, doch lieflijk zijn."* Wij kregen daarop een briefje van onze vriend en werden daaruit gewaar, dat hij door het schepsel tot de Schepper was geraakt, wat ons aangenaam was. Daar wij arme schepseltjes uitscheiden, doordat wij denken, dat de Jehovah er uitscheidt, althans met bijzonderheden, zo blijkt weer waar te zijn, dat Zijn gedachten en wegen hoger zijn dan de onze.

Het jaar 1891 verlopen zijnde, werd mijn vader ziek in januari van 't volgend jaar en stierf vijf dagen daarna. Hoewel mijn vader gedurende zijn leven bewijzen vertoonde van eigenschappen van ware genade om te dragen, moest hij veel klagen: *"maar Jezus houdt zich van mij verre!"* Hoewel de noodzakelijkheid van in Hem te zijn kort bij hem lag, en Hij hem bij tijden onmisbaar was, was dan zijn ziekbed als 't ware een klaaghuis, voor hem en voor mij. Een plaats om de Heere aan te roepen. Ik mocht de Heere het aanbod van *om niet gezaligd te worden*, voorstellen, ook, hoe zijn moeder de belofte gehad had, *dat hij een zaad van de Heere zou zijn*. Waardoor ik zo kreeg te pleiten op Zijn verbond door Christus met Zijn Kerk, dat ik gelovig kon aangrijpen, dat mijn vader een getrokkene des Vaders was van zes en dertig jaar terug, ziende op de werkzaamheden des Geestes, hoewel onder veel struikelingen des vleses, die zich in zijn leven geopenbaard hadden.

Het zien in de voortreffelijkheden die de Weg ten leven eigen zijn, was hem zo lieflijk geweest, dat hij dacht, dat het gezicht hiervan het bezit was, waar hij jaren op doorging tot op het jaar 1881, toen de Jehovah mij *om niet* wilde rechtvaardigen. Toen werd mijn vader zijn gemis gewaar, en hoewel hij heimelijk aan die waarheid vasthield: *"Indien Hij vertoeft, zo verbeidt Hem, enz."* Zo hebben wij het uit zijn mond niet vernomen, dat Hij gekomen was. Maar de Jehovah gaf er mijn ziel wonderlijke indrukken van, dat "Hij het werk Zijner handen niet het varen", maar dat Hij dat bevestigt. Het was voor mij duidelijk, dat de kracht des ongelooft werd verbroken en de Geest des geloofs in Christus Jezus hem overnam in de eeuwige Tabernakel, in en tot eeuwige heerlijkheid. Dat was voor mij een blijdschap des harten. In dezelfde tijd waren er nog meer, die in de arbeid waren en boodschappers mochten zijn van de goede tijding, dat mijn vader de zalige rust was ingegaan door het bloed des Lams.

Bovendien was het Hoge Wezen ons met het teraardebestellen van mijn lieve vader en broeder in Christus Jezus onze Verlosser, nabij met de zoete werking van Zijn Geest, terwijl er veel van Zijn lieve volk was. Ja ook zulken, die wisten uit hoe grote nood en dood de Heere God hen verlost had.

Mijn vader was twee dagen ziek geweest, toen krijgt mijn moeder de influenza en na een toberig en woelig ziekbed stierf ze op de 24ste van dezelfde maand. Twee maanden later stierf mijn vrouws vader. Dus was het toen een tijd van droefheid op droefheid.

Maar om daar niet te blijven staan, er was al een geruime tijd in mijn hart een betrekking geweest om een vriend en medelid van de gemeente Jezus Christus te gaan bezoeken te Delft. [Boot?] Daar ik overtuigd was van mijn diepe onbekwaamheid, zo zag ik uit, of de Heere mij tot hulp en sterkte mocht zijn, want zonder Hem kunnen wij niets doen. Te Delft haalde onze vriend ons van 't spoor. Aan zijn huis kwamen nog meer mensen, waaronder een vrouw uit Vlaardingen, die al spoedig aan 't gesprek kwam, waaronder ik mocht opmerken, dat, wanneer wij de Heere voor willen komen, wij in de gehoorzaamheid om naar Gods inzettingen te wandelen altijd een onvoldoende bevrediging des gemoeds omdragen. Hoewel wij in heiligmaking ons gebrekvol voor het Hoge Wezen bevinden, nochtans zullen diegenen, die daarin geoefende zinnen bekomen hebben, door hun sterven aan die voorkomingen meer en meer tot goede bevrediging en onder de Heere werkzaam zijn. Hoewel wij na de vrije rechtvaardigmaking vaten geworden zijn, waar het in uitgewerkt wordt, zo zullen wij toch tot heiligmaking Hem even zowel door het geloof moeten komen aan te grijpen als in de rechtvaardigmaking; en al is het, dat wij in de eerste zaak of werking lijdelijk bevonden worden en niet in het verdere, zo zijn wij toch niet minder steil diep afhankelijk, want dit: *"Zonder Mij kunt gij niets doen"*, blijft de praktijk van het leven. Al ons reformeren, al onze rechtzinnigheid, al onze nauwgezette wandel en leven, al de dodingen der zonde, als zij niet uit de Fontein komen van deze ontdekking: *"mijn goedheid raakt niet tot U, o Heere"*; met de leidster: *"al Mijn fonteinen zullen in U zijn"*. (zie ook, Rom. 7, Gal. 4, Efeze 1) Wij zullen niet vorderen om deze baat weg te dragen: *"Mijn genade is u genoeg,"* maar door de ontleding van onszelf, door dat de Jehovah plaats maakt voor Zichzelf, komen wij tot de oefening en het vruchtgebruik van de waarheid, dat *"Zijn kracht in onze zwakheid volbracht wordt."* Dat was voor mij een gedurige maaltijd, hoewel ik in die tijd veel beschimpt en belogen werd en mij dat niet altijd even gemakkelijk was, waaronder ik evenwel zuchtende verkeerde: *"Niet ons, niet ons, o Heere, maar Uw Naam wordt de ere toegebracht."*

Nu, het samenzijn te Delft was aangenaam. Genoemde vrouw had aangenaam gesproken, waar wij schik in hadden; er waren oren om te horen en harten om op te merken, zodat er snaren aangeroerd werden en er zoveel harmonie was, dat wij levendig bevonden, dat *"het koren en de most de jonkvrouwen sprekende maakt"*. Ja

*"De Heere gaf rijke juichentstof,
Om zijn wonderen en Zijn lof
met hart en mond te melden."*

Genoemde vrouw zei: *"nu ben ik pas in de beginselen."* De banden, tien jaren geleden gelegd tussen mijn vriend en mij, werden nog nauwer aangehaald, omdat bij vernieuwing Gods Geest met onze geest getuigenis gaf, dat wij kinderen Gods waren. Ook gaf de Heere getuigenis onder het lezen van een oefening van Justus Vermeer en

's avonds onder het lezen van W. Teelinck. Het was aangenaam, zodat wij 's maandags scheiden in vrede.

Wij reisden naar Moordrecht. Vriend S. scheidde te Rotterdam van mij om naar Slikkerveer te gaan en ik ging door naar Moordrecht. Onderweg verkeerde ik in liefelijke meditatie en mocht delen in de vruchten uit het Verbond en zo kwam ik bij de vrouw van Jan Muit, want J. Muit was reeds naar Gouderak gegaan om mij daar te ontmoeten. Mijn voeten stonden ternauwernood in haar huis, of zij zei "dat is nu van de Heere, dat ik u alleen mag ontmoeten." Het was goed hier te zijn! Wij spraken over de drie ambten des Middelaars, waarover ik juist onder weg in meditatie geweest was. Het ging dan hierover, dat wij over onze beste werken Hem als Verzoener behoeven, en dat er geen goed werk bedacht kon worden als uit Zijn Leraarsambt en wij de van Hem geleerde daad niet konden werkstellig maken als uit Zijn Koninklijke macht, waarbij wij behoeven Zijn krachtadige voorbedding op het hart van de Vader, omdat deze stadelijke toediening zowel door de Vader tot ons komt als om des Zoons wil; (want, zegt Gods Woord, *Mijn Vader werkt tot nu toe, en Ik werk ook*), in de toediening, of toepassing van de Heilige Geest. Want het is wat anders het in de bekendmaking geopenbaard worden in of aan ons, of in de baat te leven, dat die geopenbaarde daad in haar vrucht is als overjarig koren; want de oude wijn is beter. Want in de bekendmaking blijven wij in de Bepleiter, Die de ambten uitwerkt, maar in de vrucht van de uitwerkende daad dragen wij weg de liefde des Vaders, zowel als des Zoons en ook des Heiligen Geestes, Die het ons toedient; (die het vatten kan, vatte het). Zodat die uitwerkende daad een zelfstandige uitlatende toediening is van de Vader, waarvan de Heere zegt: *"De Vader Zelf heeft u lief."*

Na een paar uur met haar gesproken te hebben vertrok ik naar Gouderak, onderweg in de verzuchting verkerende:

*"Uw goede Geest bestier mijn schreden
Een leid mij in een effen land."*

Bij J. Luit, waar wij aankwamen, waren veel mensen. Wij mochten er aangenaam verkeren. Na afloop zei J. Luit tegen twee personen: "blijf mee eten." Dat gebeurde, en toen wij aan het spreken raakten, zei de een: 'als ik zoveel had als W. dan zou ik wel antwoorden'. Waarop W. aan het vertellen ging, hoe, toen er een omkering in hem plaats had, hij zolang met tegenstand zijn eigen weg wilde vasthouden tot de Heere hem te sterk werd en hem in Zijn trekkende arbeid nam. Dat duurde zólang, tot dat hij zich kwam over te geven en, zoals hij dacht, zich kwijt raakte in Christus. Hoewel ik niet gehoord had, dat de vrijspraak des Rechters tot hem gekomen was. 't Was dus wel heerlijk, zoals Zondags 6 van de Heidelbergse Catechismus; maar het was niet wat Zondag 7 zegt: *"dat niet alleen anderen, naar ook mij, enz."* Dus geen toe-eigening en dus geen baat, zoals Zondag 23 zegt.

Nu mocht ik hem dat ook zeggen met nederigheid des harten en mijn vriend en broeder J. Luit stemde daar volkomen mede in. Zodoende strekte onze reden uit tot diep in de nacht. Die twee personen moesten nog een uur lopen en het was ruim 1 uur, toen zij vertrokken. Het werd drie uur, toen zei J. Luit: "Vadertje, wij zullen wat moeten gaan slapen." Toen ik 's morgens wakker werd, kwam de macht der duisternis op mij af: "nu zul je gewaar worden vandaag, dat er verwoesting zal plaats hebben, want die zal komen en die, en zo zal de ingezamelde oogst gestolen worden." Maar daar werd ik gewaar, dat in de handen Gods te vallen het beste is, want ik ondervond, dat Zijn barmhartigheden veel zijn, (maar der mensen wreed). Want zó ik het raam uitkijk, zie ik enkele vriendinnen, en daar breekt mijn hart onder en mijn ogen werden vervuld met

warme, zoete tranen. Ten eerste, om de besturing van Gods goedheid hierin. Ten tweede, om de blijken van betrekking. Ten derde om de beschaming of teleurstelling van de vorst der duisternis. En ten vierde, omdat het Hoge Wezen zo goed was mij gevoel en opmerking te schenken, dat Zijn goedertierenheden de ganse dag nog over ons zijn.

De tijd van vertrekken naderde eindelijk, maar het was te laat om met de boot mee te gaan, want wij moesten nog bij J. Muit zijn. Daar kwamen wij ook; de gedachte was om verder maar met 't spoor mee te gaan, maar de gesprekken liepen zo aangenaam, dat de spoortijd ons ook ontsnapte. Toen werd mij gezegd: *'vanavond om negen uur ga je met paard en rijtuig rijden naar Capelle'*. Mijn ziel was zo wonderlijk gesteld, dat ik juichen mocht van goeder hart. Zo zijn die kerstdagen voor mijn ziel aangenaam doorgebracht als vernieuwde geboortestonden.

Nu, het nieuwe jaar volgde daarop, en daar mijn voornemen was om naar Bonrepas en Bergambacht te gaan, was mijn zielsgezicht op de Heere om van Hem bestuurd en geleid te worden. In die afhankelijkheid kwamen wij L. van de Pauw te Schoonhoven. De volgende avond ontmoette ik daar iemand, tegen wiens gouden oorkringen ik eerst zat aan te kijken, maar die verdwenen uit mijn ogen, en wij mochten aangenaam verkeren met elkaar wegens zijn toestemming en vlakke uitdrukking op mijn bespreking van mijn gedurige ontmoetingen.

De volgende dag kwamen wij bij mijn oom J. v. Vliet, waar de Heere zich zonderling onder ons kwam te betonen in de toediening van de vruchten der Verbondsbelofte in de aanneming tot kinderen door welke wij mochten roepen: *"Abba, Vader!"* Wij droegen het getuigenis des Geestes in ons binnenste weg, dat de Jehovah met ons was. O dierbare verkering, waar de Dudaïms haar reuk geven. En toch het was voor ons hier geen blijvende plaats, want het tabernakelen maken is maar ééns gedaan en daarna in de heerlijke Tempel in het Heilige, ... maar nu is dat in het Heilige der Heiligen, dat Boven is, en dus moesten wij scheiden in vrede.

Zo kwamen wij dan bij de gezusters Van Vliet onder Bergambacht, waar wij aan 't spreken kwamen uit de roeping, de kenmerken van de wedergeboorte, van 't geloof, van bekering, van rechtvaardigmaking. En toen ging het over de heiligmaking, waarbij wij in ons gevoel en ook in de voorstelling van onze beleving verschillen. Want mijn vriendin stelde, dat zij geen heiligmaking kon beoefenen, of zij moest gevoelige, zoete, warme, troetelingen ondervinden, en ik moest betuigen, dat ik, hoewel gebrekvol, in donker en licht, in hardheid en weekheid, in zuurheid en zoetheid, in tegenspoed en voorspoed, onder kwaad gerucht en goed gerucht, de heiligmaking in de vreze Gods moest voleindigen, want, als ik zulks niet kwam te beoefenen als op die tijden van weekheid, licht, zoetheid, voorspoed en goed gerucht, hoe zou ik dan roemen in verdrukking? Hoe zou ik op de Heere hopen, al doodde Hij mij? *Hoe zou ik dan niet vrezen, al ging ik door het dal der schaduw des doods?* Hoe zou ik dan op Hem betrouwen, als ik geen licht heb en in duisternis gezeten ben? Ja, óf als alles liegt, in de God mijns heils van vreugde opspringen? Nu, dat liep dus nogal wat uit elkaar, hoewel ik toen kalm en bedaard bleef.

Zij, met wie ik in verschil stond, bracht ons 's avonds naar de kamer, waar wij slapen zouden en toen klaarde zij zichzelf uit. Ik zag duidelijk, hoe zich de vorst der duisternis en het bedorven bestaan hierin openbaarden. 's Morgens was zij de eerste om schuld voor God en mensen te belijden. Nadat wij hierop bij J. Verduin gegeten hadden,

kwamen wij bij D. van Wijngaarden, waar liefelijke openingen en ontsluitingen mochten zijn in de bevinding, die ten leven leidt naar de regel van Gods Woord met verwarming des harten door de Heilige Geest. Nu, wij werden naar het veer gebracht om huiswaarts te keren. Mijn vrouw had, vóór die feestdagen aanbraken, wel eens gedacht: "Vader praat van zulke grote reizen te maken op die feestdagen, maar dat zal nog al wat kosten!" Nu, de onkosten waren meer als dubbel vergoed en bovendien kreeg ik nog twee zoetemelkse kazen. Het ging mij dus contrarie met Naómi, want leeg ging ik uit, maar vol keerde ik weder, en in plaats van bitterheid of Mara was mijn gestalte Barnabas, *zoon der vertroosting*.

Ik moet nu een tijd overslaan, waarin ik iets schreef over de **leer der rechtvaardigmaking van eeuwigheid, namelijk, dat die in Gods Woord nergens te vinden is en dus ook geen bevindelijk werk is in het hart van Gods volk.**

Ook heb ik toen mijn gevoelens neergeschreven, **dat er geen zichtbare Kerk op aarde meer is.** Alles wel in 't kort, maar op grond van Gods Woord en bewezen uit de tijd der oudvaders en latere tijden tot op heden.

12. Beproevingen in het gezin, vanaf 1894; weduwnaar en hertrouwd

Dus kom ik nu tot half December 1894. Nadat ik een nacht en een dag bij Pieter den Besten had doorgebracht, gingen wij 's avonds met Piet de Bie mee naar Alblasterdam, waar wij logeerden. 's Morgens komt in mijn hart:

*" O God, die ons ten schilde zijt,
En ons voor alle ramp bevrijdt,
Aanschouw toch Uw gezalfden Koning,"*

En met die laatste woorden werd ik er duidelijk bijgebracht, dat er, wat voorhanden was, waardoor deze bediening van God in mij kort plaats hebben, zodat er zich dan ook werkzaamheden in mij opdeden, of Hij Zijn bekwaammakende genade aan mij mocht ten koste leggen. En wat doet er op? De 4^e januari daaropvolgende, moesten wij de dokter aanroepen voor onze jongste dochter, hoewel zij erop tegen had, want zij zei: "ik ben niet ziek". Nu, wij maakten toen zo'n erge zwaarigheid ook wel niet, maar twee dagen later komt mij voor: "de dood komt onze vensteren binnen." En van die stonde af aan raakt mijn ziel in de arbeid, of, als het met Gods raad kon bestaan, het Hem mocht behagen alle onheil verre van ons weg te doen, en, zo de Jehovah doortrekken wilde, of zij dan toch bekeerd mocht worden, want ach die edele onsterfelijke ziel! Ook kwam mijn natuurlijke liefde op, waardoor mijn gemoed ook gaande werd, en het zo hoog ging, dat het was, alsof er een bonk in mijn keel kwam.

Toen komt deze waarheid in mijn hart: *"En David versterkte zich in Zijn God."* O, wat wonderlijke omkeer had er op dat ogenblik in mij plaats! Daar word ik als 't ware gedagvaard om verslag af te leggen van mijn rentmeesterschap, en o diepe verfoeing van mijzelf, toen ik verplaatst werd bij de eisen van mijn huis wél te regeren. Het werd mij als 't ware afgevraagd: of ik ook met mijn kind, dat daar nu lag, gehandeld had naar de reinigheid des Heiligdoms? of ik haar de volle raad Gods verkondigd had; of ik nu vrij was van haar bloed? Of ik de vloek en de zegen haar voorgesteld had, het leven en de dood? En o, wat zag ik mijzelf schuldig aan alle de geboden en verboden Gods! Zodat ik alles, wat mij in deze zou overkomen, moest billijken als vruchten der ongehoorzaamheid, ja zelfs al was het tot eeuwige ondergang. Ja, het was voor mij van zo'n zwaar gewicht met zulke smet bevangen te zijn, dat ik uitdrukte: *"Gij zou rechtvaardig zijn, wanneer Gij mij van voor Uw aangezicht wegstiet."* Nu werd ik bepaald bij mijn huiselijk leven, hoe gebrekvol dan ook, bij de vermaningen tot een christelijk leven en tot waarachtige bekering, ook de bestraffingen op de overtredingen, die zij ontvangen had; bij het openbaar en verborgen gebed dat voor haar opgegaan was; ook hoe haar was voorgehouden soms de heiligheid en rechtvaardigheid Gods, maar ook Zijn lankmoedigheid en verdraagzaamheid en de lust, die de Heere heeft in het vergeven der zonden en der overtredingen en in het geven van het eeuwige leven. Bovendien bij haar gedurig horen lezen van Gods heilig dierbaar Woord en ook van de oude schrijvers. Daarop gingen mijn ogen open en zag ik, dat er nu geen voorwendsel meer overschoot, maar een schrikkelijke verwachting voor hen, die het Evangelie ongehoorzaam zijn. Waarop er voor mij geen gebed meer overschoot, of er behoud voor de grote eeuwigheid mocht wezen, maar alleen, of er nog verlenging van dagen mocht wezen en gelegenheid tot bekering. Waarbij mijn natuurlijke liefde tot haar ook weer gaande werd, bovenal ziende de heiligheid Gods en Zijn rechtvaardigheid als met een uitgetrokken zwaard, zodat mijn gemoed zo vol werd, dat ik dacht te stikken.

Toen ik die deugden in God mocht goedkeuren komt in mijn hart: *"Acht het voor grote vreugde, mijn broeders, wanneer gij in veel verzoeking komt, wetende, dat de be-*

proeving uws geloofs lijdzaamheid werkt", enz. Maar daarop krijg ik een inblazing in mijn gemoed: "t Is een lieve Vader, die u heeft, u krijgt gedurig slagen". Maar ach! Wat neemt die teerhartige God en Vader in Christus Jezus het daar lief voor mij op met deze woorden: "*Die Ik liefheb, kastijd Ik. En Hij geselt een iegelijk zoon, die Hij aanneemt.*" O, wat ik daaruit gewaar werd, kan niet uitgedrukt worden; zelfs mijn natuurlijke hartstochten en gemoedelijke bewegingen werden getemperd door de geloofsomarming van de Vaderlijke liefdestoegenegenheden tot mij. Ik droeg de baat weg van de toe-eigening van mijn aandeel aan het kindschap Gods in het huishouden der genade.

Nadat daarvan de invloed weer was doorgedaan, krijg ik weer een aanval in mijn hart met deze zaak: "nu heeft u zo veel gezucht en gebeden om behoud van uw kind voor de eeuwigheid en voor de tijd en gij ontvangt niet." O, ik stond in het eerst verlegen. Maar toen werd mij weder rekenschap afgevraagd van mijn rentmeesterschap, en werd ik teruggeleid in mijn leven, hoe ellendig en gebrekvol dat was, en daarop komt Gods Geest met deze waarheid in mij: "*Er is een Fontein geopend voor de huize Davids en de inwoners van Jeruzalem tegen alle zonden en onreinheid*".

Daar word ik ingeleid in drie zaken, die in het 13e kapittel van Zacharias voorkomen: ten eerste, dat er een Weg is, ten tweede, door wat middel die Weg Zich in ons openbaart, ten derde, wat de vruchten daarvan zijn. Bij het eerste werd ik dadelijk gebracht met mijn rekenschap en al mijn werk kwam als gelouterd goud eruit. Bij het tweede zag de Herder geslagen en ik opzij gezet. Bij het derde mocht ik (hoewel gegeven) gelovig aannemen, wat de Heere zegt vers 9: "*Gij zijt Mijn volk.*" En ik mocht zeggen: "*Gij zijt mijn God*". Daar werd mijn ziel zo heerlijk gered uit de strik van die aanval, dat ik zonder vlek of rimpel uit die Fontein opkwam. Want onder al mijn zuchten en tobben was het in mijn hart geweest: "*als het met Uw raad kan bestaan.*" En hoewel ik dit zonder mijn weten, in ieder van mijn verzoekjes had door laten vloeien, zo was dit een sterk schild, waar ik achter schilde en mocht de tegenpartijder de mond stoppen. Nu ging het in deze niet meer over de aanvallen van de vorst der duisternis, maar om mijn zwak en medelijdend bestaan. Hoewel de Jehovah het wonderlijk maakte, want als de nood op zijn hoogst was kwam de Godsspraak: (*want Hij leert als machthebbende*) "*en redde mij uit alle nood.*" Want als mijn ziel overstelpt was, dan zei Jehovah de Heilige Geest in mijn ziel:

"Als ik omringd door tegenspoed", enz. Of: "*ik blijf de Heere verwachten*", enz. En dan: "*Geen Vader sloeg met groter mededogen*, enz. Maar o, wat een buigen voor mijn ziel was dit, waar ik kon verstaan dat al wat mij in dit jammerdal toegediend werd, door Gods Vaderlijke hand mij ten beste werd beschikt! Daar werd ik gebracht bij het hoge einde, alweer uit Hebreëen 12: "*Opdat wij Zijner heiligheid zouden deelachtig worden.*" O, wat heerlijke toediening!

Des morgens, toen mijn dochter begraven moest worden, komt in mijn hart: "*Heerlijke dingen worden van u gesproken, o stad Gods!*" O, dat zoete innemende zielsgezicht van de verheerlijkte Wijsheid, dat haar grondslag heeft op de zeven pilaren van Gods liefde, heiligheid, rechtvaardigheid, majesteit, soevereiniteit, vol genade en heerlijkheid, zo beschouwd in haar torens als vestingen en in haar paleizen, zoals zij in de Drie-eenheid zijn. Waarbij de Kerk genodigd wordt uit te gaan en te zien (omdat zij meer bemind wordt van de Heere dan alle Jacobs steden) door de mededeelbaarheden, die zij ontvangen heeft, zoals door geloof, hoop, liefde, lijdzaamheid, bevinding, oprechtheid en voorzichtigheid. Terwijl mijn gemoed gevoelig verkeerde onder dit gezicht van Sion, de schoonheid der ganse aarde, daalt Zijn Goddelijke kracht in mijn ziel met deze woorden: "*Ik, God ben uw God, eeuwiglijk en altoos!*" Daar krijg ik

gelovig en gevoelig te omarmen, dat de Drie-enige Jehovah Het was, Het is en Het zijn zal. Onder Wiens vleugelen mijn ziel toevlucht genomen heeft, neemt en ne men zal. Daarna word ik teruggeleid, hoe ik vóór veertien jaar, toen ik door genade al verlost was van schuld en straf en het recht ten eeuwigen leven verkregen had, verlegen werd, daar de apostel in Romeinen 5 vers 4 doorgaat en ik toen moest zwijgen; want hij kon roemen in de verdrukking, maar ik kwam toen in opstand. Maar hoe lief stond nu mijn ziel erbij stil en mocht opmerken, dat ik nu nader was dan toen ik eerst geloofd had! En wel daarin, dat ik nu ook roemen mocht in de verdrukking, wetende uit deze ervaring, dat *"de verdrukking lijdzaamheid werkt en de lijdzaamheid bevinding en de bevinding hoop en de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in het hart uitgestort is door de Heilige Geest."* Iedere zin van het Woord werd mij een zaak en daad. Dit alles heeft Hij voor de wijze en verstandige verborgen gehouden en Zijn kinderen geopenbaard, waardoor zij uitroepen: *"O, hoe groot!"* Of, *"o diepte des rijkdoms!"* enz. Nu zonk mijn ziel in de gestalte van het 1ste vers van de 2^e berijming der 12 Geloofsartikelen:

*"Ik geloof in God de Vader, Die 't heeal
Geschapen heeft, en houdt in wezen", enz.*

Nu geloofde ik de ganse formulierlijst voor Gods volk met de toeëigenende betrouwende daad des geloofs:

*"Dat wil Hij als mijn Bonds God zweren,
Dat wil Hij als mijn Vader doen."*

Zo maakt de Heere het met het kwade goed en met het bittere zoet.

Nu was het mij al drie maanden vroeger in de gedachten gekomen: *"En nog is het einde niet!"* Acht dagen na het begraven van mijn dochter werd mijn oudste zoon ziek. De Jehovah had het in 't uitwendige met mij goed gemaakt door mij te hulp te komen in de onkosten van de begrafenis van mijn dochter door medewerking van mijn bekenden. Maar nu verbonden mij deze bezwaren van mijn zoon mij ook weer aan de Heere. *"Heere, maak het met het kwade goed en dit bitter zoet."* Ik verkeerde in deze gestalte: *"zo de Heere doet, is welgedaan"*. Hoewel mijn zoon hevig aangetast werd, duurde het maar tien dagen.

Maar toen mijn zoon tot zijn beroep terugkeerde, werd dezelfde dag mijn vrouw zó ziek, dat het in korte tijd gevaarlijk met haar stond. Zodat ik onder opzien tot Hem, Die alles werkt naar de raad Zijns willens, besloot een tweede dokter erbij te halen. Na gedaan onderzoek werd alleen bevonden, dat zij bijzonder verzwakt was; aanbevolen werd, versterkende middelen te gebruiken, dat ook dadelijk uitgevoerd werd. Waaronder ik in diepe verwondering wegzonk, dat alles zo gereed is op Gods wenken. Maar mijn vrouw kon het niet verdragen en raakt aan 't braken, en wordt daarop koortsig, zodat de benauwdheid opnieuw opdoet. Toen raakte ik aan 't tobben en roepen: *"Denk aan 't Vaderlijk meêdogen, enz."* Daarop komt zo lief in mijn hart: *"De benauwdheid en zal niet ten tweede male oprijzen."* Nochtans duurde het zes weken, eer mijn vrouw weer aan tafel kwam.

Daarop kwamen weer nieuwe bezwaren; mijn zoon, die 15 jaar en mijn schoonzoon, die 8 jaar met mij op één werf gewerkt hebben, vertrekken naar een andere plaats. Ook was mijn oudste dochter door haar tweede huwelijk haast tot armoede vervallen; dat alles drukte ons danig. *"Ten ware de Jehovah mij ter hulpe geweest ware, wij waren in onze druk vergaan!"* Maar o die lieve uitlating en ontsluiting van deze veelbeduidende waarheid: *"Vele zijn de tegenspoeden der rechtvaardigen, maar uit die alle redt hen de"*

Jehovah!" Zodat ik de roede mocht kussen en bevinden, dat er zoetheid in is, omdat de Jehovah het ons opgelegd had. Kortom, in de tegenspoeden het met de wil Gods eens te zijn, geeft het bewijs van een rechtvaardige te zijn. Al doet Joab een soortgelijke uitdrukking als Eli, zo zijn toch hun zaken onderscheiden: Joab had een groot leger tot zijn beschikking, maar Eli was onder het vonnis van veroordeling. De tegenspoeden der rechtvaardigen zijn van een ander allooi als van de goddelozen. Alle goddelozen bijten op de steen, maar de rechtvaardigen zien, Wie hem werpt. Zij doen gelijk de hovenier met de mirten; hij neemt de vrucht, gaat tot de kern, drukt de kern tot sap en zo komt de geur er uit. Nu, de Jehovah verlost hen uit al die tegenspoeden, wanneer zij zelfs eerst afgetobd zijn aan eigen kracht of uitvluchten van 't menselijk vernuft en ze daar komen: *"laat ons in de handen Gods vallen"*.

Bij onze vorige wederwaardigheden kwam nog, dat mijn laatste dochter na drie en een halfjaar verkeerd te hebben, ook gaat huwen, zodat ik met een zwakke vrouw, terwijl ik zelf maar één arm had, en met mijn oudste zoon overblijf. Dus wat een verandering in onze omgeving, wij hadden voor acht maanden tevoren bijkans dagelijks in mijn huis een familie-omgeving van veertien kinderen en kleinkinderen. Nochtans bracht het mij niet tot twisten of opstand. Hoewel het altijd niet eender was, mocht ik de Heere onder alles aankleven. Ook hebben wij tot op dit ogenblik ons dagelijks brood mogen hebben door 's Heeren voorzienigheid over ons.

In 't uitwendige ondervond ik Gods goedheid. Zo werd mij eens een zwart boezeroen of overhemd met een zoete koek gezonden en een briefje er bij: "als er iets aan mankeert, moet uw vrouw het maar vermaken." Tot nu toe weet ik niet, waar het vandaan is gekomen, maar ik kreeg een lieve indruk: *"Waar het Woord des Konings is, daar is heerschappij."*

Drie weken hierna komen er ritselingen in mijn gemoed, of de ondervindingen, die ik besprak, zowel wat mijn staat als mijn standen in het geestelijk leven betreft, wel met Gods Woord zouden kunnen bewezen worden. En daar wij tot alles blind zijn, werd het mij een behoefte, dat Zijn Woord mij tot een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad mocht zijn. Nu ging het niet over mijzelf, maar of de tegensprekers de mond mocht gestopt worden.

Zo zag ik dan de roeping van Adam, die was ook de mijne. Zo ook die van Abram, mijn roeping is: *"geroepen te zijn uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht"*, met deze woorden: *"De Godeloze verlate zijn weg, de ongerechte zijn gedachten"*. enz. en deze roeping werkt onweerstaanbaar.

Ik ben wedergeboren door het Woords Gods, door water en Geest, ja, tot de levendige hoop door de opstanding Christus. Ook is het mij gegeven in Zijn Naam te geloven, want het geloof is uit het gehoor, en een gave Gods, ja, de Geest werkt het, waarom Hij wordt genoemd de *Geest des geloofs*, en wel *het geloof der uitverkorenen Gods*. Zodat ik bij bevinding heb, dat dit mij geschonken geloof mij gerekend is tot rechtvaardigheid. Zo is mijn rechtvaardigheid gelijk die der Bijbelheiligen, want Hij is de Heere onze Gerechtigheid *"Door Zijn kennis zal Mijn knecht de Rechtvaardige velen rechtvaardigen van hun zonden."*

Zo ook mijn heiligmaking. Zo is het ook met de andere weldaden. En zo word ik door zulke voor- en toelichting uit Gods Woord hoe langer hoe meer in mijn geloof gesterkt, dewijl de boom des Verbonds uit de vruchten des Verbonds gekend en verzegeld wordt.

Een maand later komt veel in de zin mijner gedachten *"Ik zal wachten en uitzien."* Nu kan mijn leven niet leven buiten leven; dat ik te veel dodigheid omdraag, dat is mijn

schuld en schande. Zoals Johannes zegt, is 't een kenteken van genade, *dat wij de broeders liefhebben*. Nu, in plaats, dat er verwijdering kwam, zoals ik wel eens vreesde, kreeg ik meer en meer blijken van liefde. Tevoren heb ik dat geval van het overhemd genoemd.

En nu kwam mij een oud lief kind des Heeren van Lekkerland bezoeken. Wij mochten die dag lieve toedieningen van de Heere ontvangen.

Twee weken later kwam een lief kind des Heeren uit Delft voor een nachtje bij mij.

De volgende week drie van Gods volk uit Bleskensgraaf.

Daarna zijn wij liefelijk bij elkander geweest te Polsbroek, waar ik weet, dat er zeven in ons gezelschap waren, die gegrond verslag konden geven van de hoop, die in hen is. Zaterdag daarop kwam een veel begenadigd kind des Heeren uit Maassluis tot maandag bij ons, zodat ik moest getuigen, dat de boodschappers van goede tijding de een op de anderen volgden.

Deze week nog ontving ik een brief van Moordrecht van M. Muit waar ik zeer door verkwikt en versterkt werd door 's Heeren lieven, indachtigmakende Geest en verdere onderwijzing. Zo werd ik er bij gebracht, waar ik geplant ben in Gods vrije verkiezende liefde: *"Zij waren uwe;"* zij zijn Gods en Christi. Dat was zo indachtigmakend, alsof ik er weer bijgezet werd. Toen werd ik verder onderwezen hoe Christus ze door koop gekregen heeft tot Zijn erve, en hoe Hij Zich ook in al Zijn bedieningen aan mij geopenbaard en bekend gemaakt had, als Koning over Sion. Toen werd ik door al de stukken heengeleid tot de Zoon het Koninkrijk Gode Zijn Vader wedergeven zal, wanneer er geen Middelaarsbediening meer zijn zal, *opdat God zal zijn alles in allen*. Zo komt de arme worm in het hoge Goddelijke Drie-enige Wezen te eindigen. En hoewel er geen min nog meerder in het Wezen is, zo zal toch de Vader in de personele voorkoming de eerste plaats bekleden in de ontvangst ten jongste dage.

In die week ontving ik twee boekdelen van Shepard: *"Over de tien Maagden"* present en van een ander tien gulden, hoewel voor mijn dochter, toch langs een goed kanaal. Ik kan haast niet ophouden.

Een persoon onder ons trof door 's Heeren hand het lot, dat zijn vrouw hem door de dood ontrukte werd, en hij blijft met zes kinderen over van drie tot vijftien jaar oud. En hoewel wij niet kunnen bepalen, dat in iemand, die in een assurance of het een of andere fonds is, het leven Gods niet kan zijn, zo zijn wij voor die dingen zonderling bewaard gebleven. Die persoon was dan ook in geen fonds, en het belieft de dierbare Jehovah ons te gebruiken, dat in korte tijd er zeventig gulden voor de begraafkosten en wat daarbij behoort, bij elkander was.

Drie dagen later komen er twee vrijsters tot ons over, en de een, hoewel ik haar niet kende, gaf mij bij het scheiden van de avond een mooie Goudse zoetemelkse kaas. Och, wie ben ik en wat is mijn leven tegenover al die weldaden!

Er gebeurde hierop iets, waardoor ik zo boos werd, dat ik beefde, en o, een paar uur later, hoewel ik uitwendig niet gezondigd had, kwam het naar mij toe en ik werd daaraan schuldig, dat ik over mijn geest niet kwam te heersen, want ik moest wijzer zijn. Ach, wat verfoeien van mijzelf volgde daarop, ik kwam God toe te vallen, maar ook mijn Rechter om genade te bidden, en toen kreeg ik dat lieve antwoord: *"Zij, - namelijk de zonden - zullen gezocht, maar niet gevonden worden"*. Want: *"Indien wij gezondigd hebben, wij hebben een Voorspraak bij de Vader,"* enz.

Kort daarop ontving ik het boek van G. Mees: *"De gouden keten der zaligheid."* Daar de Jehovah mij zonderling bevestigd had in het stuk van Zijn eeuwige predestinatie, was dat geschrift mij bij vernieuwing een riem onder het hart.

Nu was ik eens op reis, en daar steekt iemand mij een voorwiel (rijksdaalder) in de hand, ik weigerde, maar ik moest hem aannemen. Dat kwam goed uit; want de volgende dag moest er geofferd worden, en ik betaalde de Heere met Zijn Eigen gift. Terwijl ik nog rouw droeg over mijn afgestorven dochter, had mijn vrouw wel eens gedacht: mijn man mocht wel een rouwdas hebben. Maar hoe ging dat? Daar kregen wij een lekker stuk pekelvles en een ferme grote winterdas. De Grote Koning weet, wat wij behoeven, hoewel ik geen armoe heb.

Eens gevoelde ik betrekking om een vriend te bezoeken, dat gebeurde niet, maar hij verzocht mij elders tot hem te komen. Dat wilde ik gaarne, doch mijn vrouw wordt ongesteld. Bovendien was het hoog water en noodweer. O, daar kreeg mijn ziel arbeid mee bij de Heere, in wat perikel wij en de onzen en velen van Gods volk en zovele arme schepselen verkeerden! Maar o, nu de toestand van kerk en land, hoe diep dat alles gezonken ligt, zodat het recht bij God is alles, alles aan de woeste baren ter overstroming prijs te geven, o dat goedkeuren, dat ik mocht doen, dat Hij rechtvaardig is in Zijn spreken en rein in Zijn richten! Evenwel ik ontving daar een pleitgrond: *"Gedenk het Woord, hetwelk Gij tot Uw knecht gesproken heb, op hetwelk Gij hem hebt doen hopen"*, waarop ik goedertieren gedachten van de Heere ontving. 's Morgens om half vier ging ik op de werf kijken, en zie, het water was weinig opgekomen en eer ik op mijn legertje stapte, boog ik mijn knieën met ootmoedige vrijmoedigheid om Zijn Vaderlijke toegenegenheid en tere zorgen, zowel in Zijn gunstige bewaring als in het verhoren van mijn kinderlijke zuchtingen betoond.

Toen ik 's morgens opstond, kwam deze waarheid mij verkwikken: "Wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als des Eniggeboornen van de Vader, vol van genade en waarheid." Ik mocht Hem dadelijk omarmen, niet alleen, zoals Hij mij zonder vlek en zonder rimpel voorstelde en nog voorstelt bij de Vader, maar in de volle glans van de heerlijkheid des Vaders, die niet alleen verzoend en bevredigd was in de Zoon als de Borg en Middelaar, *"maar ook door zijn Geest getuigde met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn, waardoor een Abba, Vader!* door ons beleefd wordt. Zijnde het getuigenis in ons dat wij zijn erfgenamen Gods en mede-erfgenamen Christi. O wat heerlijkheid! Daar God de Vader vol in en van is, daar zijn geen woorden voor. Op de berg waren de discipelen verbaasd, maar hier verdwijnt de arme worm geheel.

Dan nog die woorden: *"vol van genade,"* want genade volgt hier genade en is gegrond op genade. Door Hem als het Hoofd, is dus het Verbond der genade ook genade voor genade. Genade van gekend te zijn, van verkoren, geroepen, gerechtvaardigd, geheiligd te zijn, dat het beginsel is van verheerlijkt te zijn. Genade van de troost in dit leven en genade van de troost in het sterven in verwachting, dat het sterven het leven, ja het eeuwige leven zal doen beërven.

En verder: *"vol van waarheid,"* 't is geen wonder, dat Pilatus vroeg: *"Wat is waarheid?"* Daar hij de God der Waarheid niet kende. Maar Hij is vol van waarheid in het uitwerken ervan. Ja volk, Hij kan niet liegen; want in Wezen zelf is Hij de Waarheid. Daar is alles vast en onwrikbaar op gegrond. Zo behoeft, die het van de Heere leert, niet te vragen: wat is waarheid?

De Heere betoonde nog meer Zijn gunst in 't uitwendige. Zo ontvingen wij een grote kaas en terwijl mijn vrouw erg zwak was en 't midden in de winter was en de eieren

duur, komt er midden in januari een kistje met een en dertig eieren, netjes ingepakt, zeer van pas. Ja, Salomo's schepen voeren maar aan. Ongeveer twee weken later komt er een mand met zes flessen besten wijn, alles te pas wegens de ongesteldheid van mijn vrouw; evenwel Gods volk heeft er ook van geproefd. Daar ik veel ziekte en ongeval in het vorige jaar gehad had, was de rekening van de dokter f 64,40 en van de ander f 4. - zodat ik er wel eens zuchtende onder was, maar half Maart mochten beide betaald zijn.

Echter, 's Heeren leidingen zijn wonderlijk en de donkere zijde komt gedurig boven, want in dezelfde week kreeg ik bericht, dat de man van mijn oudste dochter ontslagen is van zijn werk, en dat met een gezin van zeven kinderen; dat was dus weer wat lood aan mijn voeten om mij zuchtende te houden. Boven dit alles moest ik om mijn eigen inwendige ongesteldheden in het zwart gaan en klagen over mijn ongedoodheid en zonden, en zo moest ik de zomer in; echter deed de Geest des geloofs mij het hoofd gedurig uit de zwarigheden opheffen en mij zien op de oversten Leidsman en de prijs, die mij voorgesteld is,

Wat het uitwendige betreft ging het daarop, naar mij dacht, heel wel. Ik en mijn vrouw waren redelijk gezond, en dacht mijn overig leven al zoetjes af te leggen. Maar in het begin van November krijgt mijn vrouw mankering aan de maag, en dat wordt erger, en half december krijg ik de influenza. Acht dagen later moest mijn vrouw plotseling naar bed, en vier dagen daarna dachten wij, dat zij de tijd met de eeuwigheid zou verwisselen. Dat was op de eerste Kerstdag; wij waren beide bedlegerig.

In die omstandigheid komt de Jehovah God mijn ziel bijzonder te bearbeiten door mij eerst in te leiden in de staat der rechtheid, waar de Jehovah Adam en mij, als in zijn lendenen zijnde, geheel onafhankelijk en zelfstandig, maar onder de Heere geplaatst had, zodat wij macht en kracht hadden ter ere van Hem te leven, waartoe wij gesteld waren.

Maar o, daarop werd ik er bij bepaald, dat, de macht van de wil door ingeving des Satans niet genoeg door de kracht gesteund werd, en duidelijk ziende, dat al de zielsvermogens geregeerd worden door de wil, zo merkte ik op dat noch de Satan noch de Heere, maar ik in Adam de oorzaak ben door moedwillige en vrijwillige afval, dat ik mijn onafhankelijkheid en zelfstandigheid geheel verloren heb. Want ik zag duidelijk, dat, waar ik moed- en vrijwillig het gezag van het almachtige en alwijze, in alles ons het goede beschikkende Wezen afvallig geworden was, al mijn vermogens van God afgekeerd in het beeld des Satans waren, en ik gezet was, in plaats van mijn Weldoener te lieven en te eren, Hem te haten en te smaden; en werd op dat ogenblik zo gelovig en gevoelig bij deze waarheid gebracht: *"De vrouw, die Gij bij mij gegeven hebt"*, enz. Zodat, al had ik nooit mijn verdoemelijkheid in het stuk van de vrije rechtvaardigmaking des zondaars voor God leren kennen, dan geloofde ik het nu uit gevoelige overtuiging van mijn vijandschap tegen God, dat ik het eeuwige onheil rechtvaardig toekwam. Ik werd zó in de smet der zonde gezet, dat ik gevoelde, dat niet alleen genade, maar vrije, ja soevereine genade zich aan mij moest ten koste leggen om mij uit deze jammerkolk op te halen. Dat deed dan ook voor op deze wijze:

Ik werd er bijgebracht, hoe de enige en eeuwige Zone Gods met de Vader en de Heiligen Geest in Wezen één is en onderscheiden in Persoon, en alzo zelfstandig onafhankelijk in Zijn werking en bediening in het huishouden der genade bezig is, zodat Zijn eeuwige Godheid zijn vlekkeloze mensheid. (*"Ik heb macht mijn leven af te leggen en hetzelfde wederom te nemen"*) ondersteunde om een eeuwige gerechtigheid teweeg te brengen door al Zijn ambten tot nut van Zijn Kerk. Ja ook van mij

persoonlijk, bij God Zijn Vader uit te voeren, en mij dat zo toerekende, alsof ik in persoon het in mij omdragende had. Waardoor ik mij zo onafhankelijk en zelfstandig in Hem geloofde te zijn, dat ik vrij en blijmoedig zong:

"Ik zal met vreugd in 't huis des Heeren gaan;

Om daar met lof Uw groten Naam te danken", enz. Ps. 116, laatste vers.

Hierdoor ontstonden er gedachten in mij, of de Jehovah mij soms op wilde nemen in de eeuwige Tabernakel Zijner heerlijkheid. Want ik bevond mij zo gestorven aan mijzelf, aan de wereld en aan al wat buiten God is en was zo in de Drie-enige God verslonden; dat ik gevoelde: *"al wat aan Hem is, is gans begeerlijk"*. Want al de volheid, waarin alle schatten van wijsheid en van kennis verborgen zijn, zag ik zó wonen in Hem lichamenlijk, dat ik zag, dat Hij het meedeelt aan wie Hij wil. Waaruit zulk een toeigenende hoedanigheid mij toegediend werd, dat ik volmondig kon uitdrukken: *"Mijn Maker is mijn Man, Heere der heirscharen is Zijn Naam."* Want nu mocht ik geloven, dat mijn weduwschap op dat ogenblik geëindigd was, want ik werd er bij gezet, dat de Drie-enige Verbonds God met ede gezworen heeft bij Zijn heiligheid en rechtvaardigheid, maar ook bij Zijn almachtige genade en barmhartigheid in de borgtocht van Jezus Christus, dat Hij op mij niet toornen zal: *"Want bergen mogen wijken en heuvelen wankelen, maar niet Mijn goedertierenheid noch het Verbond Mijns Vredes"*, waarin God de Vader Zijn eis en trekkende genade openbaart, God de Zoon Zijn lust en gewilligheid om Zichzelf als Borg te presenteren, en God de Heilige Geest zweeft daarover, om al het heir van uitverkorenen voort te brengen en zo te verzegelen dat ze in eeuwigheid zullen behouden worden.

Die ondervinding bracht mij in een diepe verwondering. Toen dat wat doorgegaan was, raakte ik in overdenking, wat er al om gegaan was en begon nu in mijzelf te redokavelen zonder iets kwaads te vermoeden. Het kwam mij voor, dat ik nogal oprecht en getrouw geleefd en gehandeld had. Ik zag op enkele tijden en daden terug, en het scheen mij toe, dat dit gelden kon om bij God in te brengen, zo als de Bijbelheiligen: *"Gedenk mijner, o Heere naar mijn gerechtigheid, zoals ik voor Uw aangezicht gewandeld heb."* Waarop echter die waarheid in mij kwam: *"Mijn goedheid raakt niet tot U, o Heere."* Waardoor ik enigszins als uit een sluimering ontwaakte en bemerkte, dat *vreemden* over mij wilden heersen. Waarop deze waarheid mij als een zwaard des Geestes werd toegevoegd: *"Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit U, het is Gods gave, niet uit de werken, opdat niemand roeme."* Alle roem is uitgesloten, - en daaroverheen: *"want de ganse wereld ligt verdoemelijk voor God."* O, de aanritselaar moest met schande wijken en mijn ziel zonk bij vernieuwing op de zuilen van het Genadeverbond, waar alleen veiligheid is voor de aangevochten ziel.

Nu, ik moest weer ondervinden, dat de Satan maar voor een tijd van mij geweken was. Hij kwam weer, maar op een andere manier. Hij wees mij namelijk op mijn gebreken in mijn natuurstaat, maar ook in mijn vernieuwde stand en staat en toonde mij mijn vuile kleren, zodat ik moest zwijgen en de aanklager niets wist te antwoorden; ik was alleen beschaamd. Maar hoe nam de lieve Godsspraak het voor mij op met de woorden: *"Maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd door het bloed des Heeren Jezus Christi en door de Geest onzes Gods!"* De indruk die ik daarvan in mijn gemoed kreeg, is niet om uit te drukken, hoe de Geest en de Bruid komen te getuigen van de intrek van de Bruidegom in de ziel om haar zonder vlek en rimpel Zijn Vader voor te stellen. Zodat de Koning aan Zijn ronde tafel zit en de ziel gewaar wordt, dat haar nardus haar reuk geeft, die God en de mens vrolijk maakt. Zodat de beenderen zich verheugen, verzadigd als met vet en smeer, en

de Jehovah Zijn toezegging vervult; *"Ik zal vrolijk over haar zijn,"* en *"waar de Geest des Heeren is, daar is vrijheid."* Ook *blijdschap*, want God openbaart zich door verheerlijkt te worden, en dat is der ziel zaligheid. Zie, zo werken alle dingen mede ten goede, degenen die God liefhebben, ook de listen van de Satan.

In die tijd werd mijn lieve vrouw al meer en meer ziek en volgens het onderzoek van de dokters was het kanker in de maag. Hoewel zij geen uitermate grote smarten had, werd er nacht op nacht bij haar gewaakt. Zij was zo gemakkelijk te bedienen, dat zij verlegen werd met de bediening, die zij genoot. Zij sprak over Gods goedheid, en dat aan haar betoond. Maar dan weer: *"Wat zal die grote eeuwigheid mij toch baren! O mocht het zijn, dat ik genade in Gods ogen mocht vinden! Maar ik heb zoveel en lang tegen Hem gezondigd!"* Dan stelde ik haar de weg van mogelijkheid voor, waaruit ik voor mijn ziel ook weer aanmoedigende en ondersteunende werkzaamheden mocht ontwaren, want wat hij een ander predikt, daardoor wordt hij zelf ook wel eens gesticht. Zo gebeurde het, dat, als ik 's nachts waken zou, de noodzakelijkheid om in de dadelijke gemeenschap met de Jehovah te verkeren, mij zo werd aangebonden, dat ik in de dadelijkheid werd gezet van Kolossen 3, de 4 eerste verzen: *"Indien gij met Christus opgewekt zijt";* eerst in het *"bedenken der dingen, die boven zijn,"* daarna in het zoeken *"daar Christus is, zittende aan de rechterhand Gods."* Wat Hij daar doet voor Zijn duurgekochte Kerk. Door dat zoeken krijg ik een toe-eigening van vinden, alsof ik met Hem als in de Hemel gezet werd, zodat ik mijn leven zag verborgen door Christus in God. Waardoor er een dadelijk afleggen van de oude- en aandoen van de nieuwe mens plaats had, dat nooit duidelijker plaats heeft als, wanneer wij dadelijk ons in zijn in Christus beleven. Niet dat wij geen heilige wandel komen te beoefenen, of wij moeten in het wijnhuis zijn, o nee! Lot kwelde zijn rechtvaardige ziel, enz. Jozef vlood voor- de ontuchtige vrouw. David zegt: *"Zou ik niet haten, die U haten."* Ps. 139. *"Al doodde de Heere mij, ik zou toch op Hem hopen,"* zegt Job. En Judas: *"Haat ook de rok, die van het vlees bevlekt is."* Deze inwerking in mijn ziel deed mij als met het goede van zijn Huis verzadigd zijn.

Nadat nu die invloed wat geweken was, zag ik terug op de handelingen, die de Jehovah met mij gehouden had. Twee weken wel, vóór ik wist, dat mijn vrouw de kanker had, droeg ik al indrukken om van de woorden: *"En nog is het einde niet,"* ziende op de drukweg, waarin ik verkeerd had en nog verkeerde. Daar wij nu 38 jaar in een genoeglijk huwelijk met elkaar verkeerd hadden, viel het mij zwaar, ja was het mij onoverkomelijk, als ik dacht, dat de dood scheiding zou maken. Onder de bedenking daarvan komt de waarheid in mijn hart: *"Ik zal de lust uwer ogen wegnemen."* Dat viel wel op mij als een zware slag, maar ik werd er voor ingewonnen door te zien op Gods soevereiniteit in zijn handelingen met Zijn volk. Ik geloofde dadelijk dat mijn vrouw weggenomen zou worden, waarop ik gelovig te omhelzen kreeg, dat, al wat mij in dit jammerdal overkwam, mij uit de hand van mijn lieve Vader tot mijn nut werd toegediend. Daarop werd mijn ziel zó verenigd met 's Heeren doen, dat ik die waarheid kreeg te verstaan: *"Hij is de Heere, Hij doe, wat goed is in Zijn ogen."* En ik niet alleen onderworpen werd aan Zijn doen, maar ook vervuld werd met mijns Heeren dierbare personele uitlatende liefde, zodat ik vrij mocht zingen: *"Zijn doen is enkel majesteit, aanbiddelijke heerlijkheid,"* enz.

Onder nog veel bijzondere toedieningen en uitlatingen van mijn Drie-enige Verbonds God naderde de tijd, dat lichaam en ziel van mijn vrouw zouden scheiden; wat gebeurde 5 Maart 1897 .

Hoewel dit tevoren bezien mij een onoverkomelijke zaak dacht te zijn, zo werd ik nochtans zo beweldadigd, dat ik met blijdschap haar wegneming kon aanzien. Want ten eerste kreeg ik te zien, dat het recht bij God was mij zo te bedelen, vervolgens bevond ik het een liefdeblijk te zijn en een bewijs, dat ik geen bastaard was, maar een zoon, van de Vader geliefd en tot zijn nut gekastijd om Zijner heiligheid deelachtig te worden. Wat zó op mij werkte, dat ieder woord van de 2e berijming van de 12 Artikelen des Geloofs mij een zaak werd, die mijn ziel door het geloof zich mocht toepassen. Of, laat ik het zo uitdrukken, die Jehovah de Geest in mij toepaste en indrukte:

*"Ik geloof in God de Vader, die 't heelal
Geschapen heeft en houdt in wezen;
En dat Hij om Zijn Zoons wil, zal
Mijn Vader zijn, mijn smart genezen;
Mij schenken al het nodig goed,
En 't kwaad dat mij op aard' ontmoet
Genadig doen ten beste keren.
Zijn almacht zal mij steeds behoên.
Dat wou Hij als mijn Bondsgod zweren;
Dat wil Hij, als mijn Vader doen.*

Zo kon ik geloven, dat mijn Maker ook in de voortgang mijn Man en ik zijn Vrouw zou zijn. Ook werd ik wonder bewerkt onder een indruk uit Psalm 118 vers 9:

"De Heere wou mij wel hard kastijden", enz. waar ik zoveel uit genoot, dat het was of de Poort opening, waardoor de rechtvaardigen zullen ingaan.

Onder al die bemoeienissen liet Jehovah mijn God Zich ook niet onbetuigd, zoveel het uitwendige aanbelangt. Mijn weekgeld was wel doorgedaan, maar er kwam zoveel kijken. Echter kwamen er veel lieve kinderen Gods en die hebben geleerd er niet mede klaar te zijn met te zeggen: "ga heen en word warm!" Zij toonden ook naar buiten deel te nemen met de lijdende in hun lijden. Want behalve dat wij een hoeveelheid witte portwijn, die mijn vrouw tot het laatste toe gebruikte, kregen, kwam deze met dit, gene met wat anders. De één kwam met een gulden, een tweede met een rijksdaalder, een derde met twee gouden muntjes, weer een ander met één, ja er kwamen er met acht rijksdaalders, zelfs met vijf gouden munten tegelijk, zodat ik wel driehonderd gulden gekregen heb uit de hand mijns Heeren. Waardoor ik een deftige begrafenis met toebehoren kon daarstellen. Daar was veel echt volk des Heeren, dat er met veel genoeg geweest is.

Nu, mijn dochter A. met haar man waren tijdens het ziek zijn van mijn vrouw bij mij in en zij zouden bij mij blijven, tot nader in mijn zaken voorzien was. Maar enkele weken daarna wordt haar man ongesteld; hij krijgt een vreselijke bloedspuwing en wel zo erg, dat wij dachten, hij er van sterven zou. Dat was dus weer een niet geringe zwaarigheid, die mij veel in de verzuchting bracht. Hij kon geruime tijd niet werken, maar het was voor mij een oorzaak van aangebonden smeking, opdat ik in mijn druk niet zou vergaan, waarop ik dan ook weer Goddelijke ondersteuning mocht genieten. Hij herstelde weer en daar zij noch maar kort gehuwd waren, wilde zij weer gaarne op henzelf wonen. Daarom moest ik naar hulp uitzien, omdat ik iemand ben, die zonder hulp in de natuur niet leven kon. Nu heb ik hier een schone les gehad. Ik hield veel van Gods volk en zag, dat het gebed des rechtvaardigen veel vermag. Echter moest ik in dit opzicht weer teleurgesteld worden; wij zijn toch zo steil diep afhankelijk van 's Heeren leiding, dat wij zonder Hem niets kunnen doen, wat Hem behaagt. Dat moest blijken.

Een zeer geliefde vriend en broeder met veel genade en genadegaven kwam in tegenwoordigheid van mij en twee veel begenadigde personen, man en vrouw in gebed. In het begin scheen er geen opening te zijn, doch daarna ontstond er veel vurigheid in zijn smeken, er kwam een opdragen, een overgeven, ja een gelovig toevertrouwen, dat Jehovah mij een goede huishoudster zou beschikken. Hoewel dit met veel aandoening gepaard ging, kon het in mijn hart geen plaats vinden. Ik veroordeelde mijzelf wegens mijn ongeloof. Daarbij kwam nog, dat een kind des Heerera mij een huishoudster recommandeerde.

En hoewel het mij niet naar genoeg was, maar ik kon niet langer zonder, zo is die persoon bij mij huishoudster geworden. Wij hadden afgesproken, dat zij haar hoofd gedekt zou houden, mede haar knieën zou buigen, op de dag des Heeren geen werk doen, zoveel mogelijk gerechtigheid oefenen, eerbied betonen onder het lezen van Gods Woord enz. Zij had het beloofd, maar eilieve, het feilde. Het liep eindelijk te rauw. Ik zei haar dat op betamelijke wijze en dat, zo het weer voorkwam, waarover ik haar had bestraft, wij elkander niet zouden kunnen dragen. Van die tijd af heeft zij, zoals van achteren bleek, uitgezien naar een andere dienst, wat mij dan ook later door brieven is bekend geworden. Hoewel ik het niet kon aannemen, dat zij zich verhuurd had, vraagden wij het haar. Zij antwoordde: "dat kan wel". Wij vraagden toen tegen wanneer dat bepaald was; maar toen had ik haar te veel gezegd naar haar zin.

Nu, mijn consciëntie en de Alziende en Alleswetende zijn mijn goede getuigen, dat ik haar van niets heb terug zoeken te houden dan van de zonden en ongerechtigheid. Hieruit heb ik deze schone les gehad, dat ik de mens ver en klaar heb mogen zien, zelfs het veel bevoorrechten van Gods volk, ook mijzelf.

Daar ik het nu zo slecht bevonden had met een huishoudster, gingen mijn gedachten er over, en ook mijn verzuchtingen, of er zich soms gelegenheid mocht opdoen, dat ik op mijzelf kon zijn, en een ander voor mij wassen, naaien, eten klaar maken, bed schudden enz. Ik dacht, ik moest maar een huisje zien te krijgen, en dan ik afzonderlijk wonen en een buur bij mij die mij helpen kon. Nu, daar liep ik mede en daar komt iemand mij op de weg tegemoet, wien ik er zo wat van zeg: "Nu," zegt hij, "als u een plaatsje of hoekje kunt aanschaffen, dan zal ik zorgen, dat u een huis kunt bouwen." Ik dacht werkelijk, dat er de hand des Heeren in was. Dat duurde zolang, tot dat er zich zoveel zwaarigheid voor mij in opdeed, dat er geen doorkijken aan was. Want ik dacht, ik zou dan tot mijn dood toe wellicht in schulden en lasten zijn, zodat ik er geheel van afzag.

Maar nu raakte ik hoe langer hoe meer in de engte, hoewel ik mijn toevlucht zocht, waar het alleen te vinden is. Ik moest echter eerst afgewerkt raken, en daar ik wel eens gewaar werd mijn zaken bij de Heere niet geheel kwijt te kunnen raken, gevoelde ik wel haperingen, maar werd er maar niet de schuldige man onder.

Nu kreeg ik een doodsbekendmaking van F. Kuipers met uitnodiging tot de begrafenis. Ik ga daarheen als gewoonlijk verzuchtend: "Wees Gij mijn geleide, o Heere!" En met deze indruk: "*Gij zult door dezelfde weg wederkeren.*"

Doch aan het sterfhuis gekomen, werd ik zo ingenomen door de toejuiching, die mij ten deel viel, dat mijn verhoovaardig bestaan zich daardoor het wegvoeren, en ik door schoonschijnende redenen bewogen werd om met andere personen langs een andere weg terug te keren. Ik ging bij mensen in, waar ik brood at, wat mij verboden was en waarover ik grote slagen in mijn consciëntie ontving, zodat ik geheel beroerd werd. En wat gebeurt daarop?

Op onze werf moest een schip te water gelaten worden, wat onder mijn toezicht gebeurde. Ik geraak onder een grenen balk van ongeveer 2 meter lang en 0,34 meter dik, zodat mijn rechterbeen brak boven mijn knie of in mijn dij, en van mijn linkerbeen het scheenbeen tussen mijn voeten en mijn knie. Ik riep uit: *"o mijn benen, o mijn benen!"* En zó ik dat geroepen had, kreeg ik te zien mijn omzwerfen, mijn begeerten naar een huis, naar een rustig leven voor mijn vlees, mijn schuld van ontevredenheid met Gods handelingen. Bovendien werd mij voor ogen gesteld mijn verkeerdheid om de mond Gods niet gehoorzaam te zijn, omdat ik niet wedergekeerd was door de weg, die mij was geweest. Waardoor ik er ook toegekomen was om de goddeloosheid (al betrof het een kind des Heeren) te rechtvaardigen en de zaak der rechtvaardigen te verdoemen. Hierop werd ik voor de heilige, rechtvaardige, vertoornde Vader gesteld en dat deed mij uitdrukken: *"Gij, Heere zijt rein in Uw richten en rechtvaardig in Uw spreken."* Ik billijkte het, wanneer Hij al mijn leven als een vergramd Vader op mij wilde neerzien. Het deed mij mijzelf zó diep verfoeien, dat ik in stof en as mij gevoelde, walgende van mijzelf. Daar komt deze waarheid in mijn hart *"In de ure, wanneer gij het van node hebt, zal het U gegeven worden!"* Het werd mij duidelijk voorgesteld het was nu de ure, dat ik het nodig had, want ik was een man des doods. Ik kende nu mijn ongerechtigheid en mijn zonden waren steeds voor mij. Ook zag ik mij door de smet bezoedeld als een in zonden ontvangen en geborene. Terwijl ik mij zo onder het oordeel des doods bevond, doet het grote onbegrijpelijke wonder op: ik zie het Lam, Dat geslacht is en Zich voor de Troon bevindt en mijn Voorspraak bij de Vader is, door die woorden: *"Kinderkens, indien wij gezondigd hebben, wij hebben een Voorspraak bij de Vader, namelijk Jezus Christus, de Rechtvaardige."* Dus om weg te nemen de door mij tussen het hoge, heilige Wezen en mij opgetrokken zondenmuur. Ik zag Jezus Christus met Zijn ambten voor mij bij de Vader intreden met deze woorden: *"Vader, Ik weet, dat Gij mij altijd hoort, zo delg Ik al zijn ongerechtigheden uit als een nevel."* Daarop kreeg ik zulke dadelijke goedertieren gedachten en liefelijke omhelzingen van mijn hemelse Vader door Jezus Christus, mijn oudste Broeder, wat ik door de toediening van Jehovah de Heilige Geest gewaar werd, dat ik uitriep: *"Wie zal nu beschuldiging tegen mij inbrengen?"* Waarop ik luidkeels begon te zingen:

*'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên
Uw waarheid 't aller tijd, vermelden in mijn reên."* enz.

Deze werkzaamheden van mijn ziel, terwijl mijn mond Gods lof uitte, geschiedde, terwijl de mensen doende waren met de balk van mijn lijf en benen af te nemen. Nu, het volk droeg mij naar huis. Onderweg, het was waar twee minuten ver, zong ik het 10^e vers van Psalm 68. O wonderen des Heeren! Hij is met hen, die Hem vrezden, in het water, in het vuur, ja ook in zo'n ongeval, als ik nu ondervond. De geneeskundige hulp werd toegepast, de benen werden gezet, waaronder mij werd toegediend:

*"In de grootse smarten,
blijven onze harten
In den Heer' gerust."*

Daarop werd mijn ziel er wonderlijk ingeleid, hoe in het ganse Ijden van Christus, Zijn benen niet gebroken waren, en daartegenover, al werd de Heere met een speer in de zijde gestoken, zodat er bloed en water uitvloeide tot rechtvaardigmaking en heiligmaking, wij geen bloedwonden behoeven onszelf toe te brengen tot verkrijging van heilgoederen. Nee, *"uit vrije goedheid waart Gij haar een vriendelijk Beschermer!"* Dit vervrolijkte mij zodanig, dat mijn lijden geen lijden was, maar geheel in een Drie-enig God zich verblijden!

Nu volgde daarop een openbaring van de Middelaar Jezus Christus in Zijn ziels- en lichaamsangsten in de hof, waar Hem bloedige zweetdruppels werden uitgeperst vanwege de toorn Gods om de zonden der uitverkorenen en Hij de drinkbeker tot op de bodem moest ledigen in gewillige onderwerping aan de wil van Zijn Vader. O, welk een neerbuigende liefde om het heerlijke paradijshof, zoveel beter als Eden te verlaten en zich te verlagen tot dit Gethsémané om te verlaten de plaats, waar Hem alle eer en heerlijkheid werd toegebracht en te verkeren in het gezelschap van Zijn met slaap bezwaarde discipelen! En zo één was ik! Verder zag ik Jezus in de gerichtzaal, in 't gure seizoen, onder wrede beoordeelaars met doornen gekroond, bespot en gesmaad, 't wrede vonnis werd over Hem uitgesproken: "*Kruis Hem! Kruis Hem!*" O, nu daar tegenover mijn gesteldheid, mijn verloochenen van Hem als Petrus! O wat moest ik mijzelf verfoeien en van mijzelf walgen, zodat mijn hartetranen opwelden. Maar o daarop wederom dat lieve aanzien van die dierbare Borg, op Wie mijn zielsoog dadelijk geplaatst werd, zoals Hij zich vertoond als het geslacht Lam voor de troon, waardoor ik weer zulk een vrede in mijn ziel gewaar werd, dat ik mij verheugde in de Heere mijn God. Hoewel mijn beide benen gebroken waren, echter ben ik nooit zo welgemoed op een ziekbed geweest als toen. Zodat ik de dierbare Goël ook mocht gebruiken als mijn dankende Hogepriester, om wiens wil God de Vader zich zó aan mij uitliet, dat Psalm 36 mijn lusthof werd.

Nu, de huishoudster, over wie ik gesproken heb, was nog veertien dagen langer bij mij gebleven als de afspraak was, waarvoor zij dubbel huur trok. Ik gaf haar goed reisgeld, ook mijn zoon deed zo, en zij vertrok. Nu wist ik niet, dat mijn inboedel danig was teruggegaan, zodat ik opnieuw moest inkopen als spelden, naalden, garen, band, sajete, kopjes, bakjes enz. - alles was rompu! Zonder hulp kon ik ook niet zijn. Zo keek ik her- en derwaarts, ook met verzuchting, de Heere mocht mij beschikken, wat en wie goed voor mij was. Ik raakte afgetobd en wist geen weg meer. Mijn zoon wilde hebben, dat ik een advertentie in de courant plaatste, maar dat durfde ik niet.

In die omstandigheden zegt iemand tegen mij: *ik heb horen zeggen, dat A. A. v. G. wellicht zin zou hebben bij u huishoudster te worden.* Ik antwoordde: "*wilt u eens informeren!*" Hoewel ik haar van aanzien niet kende, en in het minste niet wist, onder welke bezwaren en indrukken zij verkeerde.

Iemand had tegen haar gezegd: "*U kunt wel bij T. van D. de huishoudster*" worden. Daar zei zij niets op, maar dit bleef haar veel bij. Een paar dagen, nadat die man mij dit gezegd had, moest zij voor zichzelf een boodschap doen en onderweg liep zij te zuchten: "*Ach Heere, zou U voor mij ook nog een plaatsje hebben, daar ik rustig aan mijn haardstede zou kunnen zitten, U weet al mijn bezwaren; mijn moeder is oud en ik gevoel de lasten van buiten en van binnen, ach, dat U over mij mocht ontfermen*".

Hierop kreeg zij voor ogen, hoe alles tegenwoordig door elkander loopt in de huiselijke Godsdienst, de een tegen de andere gekeerd, in genootschappen verdeeld en de dood in de pot. Bij Gods volk een belijdenis met een slordige wandel; veel leugens en pluimstrijkende woorden, waaronder verborgen werd verdrukking der weduwen, of een voorgeven uitgeestelijke hovaardij van zwanger te gaan met de toestand van die of gene, of een onbetamelijke en te familiere omgang met het vrouwelijk geslacht, zodat dat alles meer geleek naar een vleeselijk dan naar een geestelijk leven. Onder die zorgen komt voor haar aandacht, dat Boaz Zijn vleugelen ook over haar mocht uitbreiden en dat haar plaats ter woning door Hem beschikt was. Zo loopt ze voorbij de woning van iemand, en er wordt geklopt; zij dacht: "*daar heb je 't al!*"

Nu werd haar gevraagd om huishoudster bij mij te worden, waarop zij veel bezwaren inbracht: moeder kon haar niet missen, ik heb geen verstand noch kracht om zo iets uit te voeren. Nu zij moest het moeder eerst vragen, en dat gebeurt, maar o, moeder aan het schreien: *"moet ik je nu ook nog kwijt?"* Doch na veel overwegingen en zuchten, of het in 's Heeren weg mocht zijn, werd er besloten, dat zij met vrouw Oudijn naar mij zou gaan om overeen te komen. Alle bezwaren doken onderweg op: het was wat; naar een man te gaan met één arm en twee gebroken benen; bovenal, hoewel bekeerd, een stug, hard mens van nature, in belijdenis een echt Calvinist, zoals hij onder 't gemeen bekend stond! - maar daar komt in haar hart: *"Ik zal u verstand en wijsheid geven."*

Nu, wij kwamen dan overeen, dat zij half mei van dat jaar zou komen. Welke wonderlijke beweging des gemoeds ik ondervond, kan ik niet uitdrukken. Ik schreide en was verheugd; ja ik zei: *"O mijn ziele, loof den Heere! en al wat in mij is Zijn heilige Naam!"* En wat zal ik zeggen: mijn ogen waren gesloten om de bezwaren te zien betreffend mijn uitwendige positie. Ik was veelal in een opgewekte gemoedsgestalte; ik werd Vaders hand er in gewaar. Nu, mijn verpleging was goed en werd niet minder door de hulp, die mij door deze persoon werd toegevoerd. Ik bemerkte een geheel ander leven in haar als in de vorige huishoudster, en zo was het voor mij een veel aangener verkeer. Ik kon haar vrij verklaren mijn hart en gevoel en voorkomingen. Ook uitwendig ging het zo, dat wij ons in 't tijdelijke goed voorzien konden.

Hoewel er veel toeloop was ook van veel kinderen Gods, werd het alles rijkelijk voorzien. Zo was op de feestdag van Pinksteren mijn woning vol mensen, onder wie ook W. S. Eén begon te vertellen, hoe de Jehovah hem geleid had en hij door Jezus Christus met God verzoend was. Er vielen smoutige redenen.

Uitwendig was er overvloed, ja zelfs werd er wijn opgedist, en wel de beste Portwijn! Nu, en dat bij een arme sukkel, die een arm kwijt is en twee gebroken benen heeft, waarvan één nog zwaar gekneusd, en die doet de Jehovah zijn beker overvloeien, zodat ik Koningskinderen kon ontvangen op een vette maaltijd en beste wijnen.

Kort hierna werd ik er bij bepaald, hoe ik ruim 38 jaar een genoeglijk huwelijksleven had genoten en wij in liefde met elkander verkeerden hadden in al onze wederwaardigheden. Zodat ik vroeger dacht, dat het voor mij de grootste slag zou zijn mijn vrouw te moeten missen; hoe ik haar nu reeds 15 maanden geleden verloren had en zij mij door de Heere was ontnomen, waarbij ik met de Heere mijn God in zulk een vereniging was mogen komen, dat ook dit mij ten goede was komen te gedijen om oefeningen te bekomen die ten leven leiden tot Jehovah's ere.

Doch nu werd ik gezet bij de positie, waarin ik nu verkeerde, ik mocht wat mij ontbrak aan Jehovah voorleggen, hoe hulpbehoevend ik mij bevond en andere dingen meer. Zo dacht ik: "kon het met Uw raad bestaan mij een gezellin te beschikken!" maar als ik dan overlegde, wat daarmee in verband stond, zo raakte ik in zulke engten, dat mijn overleggingen geheel vastliepen, zodat ik het op moest geven en uit moest kijken en afwachten. Dat verwekte in mij een noodgeschrei tot de Jehovah, of het met Zijn raad mocht bestaan en Hij haar de gelegenheid en genegenheid mocht willen schenken. Nu zag ik wel aan haar, dat zij ook over zo iets dacht, maar daar de Waarheid zegt, *men zou in den Heere trouwen*, zo was het mijn uitzien, welke kentekenen hierin opdeden. Er waren voor haar en voor mij veel redenen, die het bevestigden, dat *"het niet goed is, dat de mens alleen zij."* Maar daar het nog maar 15 maanden geleden was, dat mijn vrouw was gestorven, rees bij mij de vraag op, of het niet onbetamelijk was, zo kort geleden ontbonden te zijn, en nu weer verbonden te worden. Nu komt in mijn

gedachte: *"wanneer de man gestorven is, is zij vrij enz.,"* waardoor ik er dadelijk op gewezen werd, hoe de Jehovah mij losgemaakt had van mijn overleden vrouw en mij met Zijn betuigen had bevoorrecht,

Terwijl ik nu mijn afhankelijkheid gevoelde en uitzag of mijn God en Vader het mij ten goede mocht beschikken en ook haar mocht bewérken om aanwijzingen van 's Heeren goedkeuring om te dragen, deed er iets op, waar zij wonderlijk mede verblijd was, want zij mocht hare moeder, daar zij zeer aan gehecht was, een lief redmiddeltje geven door dezen weg, waar zij nu in gekomen was, het geen zij ook geloofde een antwoord op haar zuchten te zijn; en wat mij aanging, ik was veel werkzaam en kwam in een laagheid in mijzelf en onder een gevoelige indruk van de waarheid: *"zij zullen tot één vlees zijn."* Waarop ik vrijmoedigheid kreeg om mijn hart en werkzaamheden aan haar te openbaren. Zij zei: *"mijn gedachten lopen daar eveneens heen!"* Ik antwoordde *"merk je wel, in welke positie ik verkeer?"* "Zeer goed", was haar antwoord, "en ik wil het wagen op Gods voorzienigheid".

Dus waren wij samen overeengekomen en zagen nu in afhankelijkheid uit, of de Jehovah het voltrekken mocht en de natuurlijke liefdeband zo volmaken, om, zoals Erskine zegt: *"elkander zo lief te hebben als zichzelf"*. Dat die zucht tot de Heere vervuld is geworden tot op dit ogenblik, is gelukkig waar.

Van buiten kwam er veel tegen op, want niemand kon zo iets vatten. Zij van goede afkomst, zedig, netjes, en dan zich in zo'n omstandigheid te begeven met iemand, die als een klein kind moest leren lopen, terwijl het de vraag was, of het ooit goed terecht zou komen en er enig uitwendig bestaan zou zijn! Ook mijn familie kon mijn doen niet billijken. Nu is 't waar, ik was er niet altijd eender onder, maar ik mocht nog al veel mijn omstandigheden voor de alleen wijze Bestuurder neerleggen, in Wiens hand al mijn wegen waren.

Wij zijn dan in het huwelijk getreden, [ca. 62 jaar] en de gunste Gods rustte kennelijk op dit doen. Ik raakte weer in mijn oude functie werkzaam, zodat ik zelfs niet alleen voor mijzelf en de mijnen mocht zorgen, maar van mijn bete nog kon mededelen, zelfs zó, dat het boven de verwachting ging van mijn echtgenote. Onder die begunstiging werd ik echter mijn afhankelijkheid gewaar, daar ik gedurig gevoelde het perikel [gevaar] van met deze voorrechten om- en af te zwerven, zodat ik gevoelde nodig te hebben de inwendige bedelingen Gods, die het voedsel der ziel zijn, om in de genade en kennis des Heeren toe te nemen en op te wassen om nauwer geloofsvereniging met het Hoofd van het geestelijk lichaam door de bediening des Geestes te bekomen. Hetgeen mij dan ook uitdreef om de genaderijke uitvloeisels te verkrijgen van de hoge bediening van Hem, die in Zijn ambten, ten behoeve van Zijn erfdeel Zich bij Zijn Vader vertoont om hen door Zijn voorbeding en Profetische onderwijzing onder Zijn Koninklijke regering zó Gode behaaglijk voor te stellen, dat zij betonen den beelde des Zoons Gods gelijkvormig te worden. *"Want die de Heere aanhangt, is één Geest met Hem."*

Nu is het toch wonderlijk dat, als het gevoel van gevaar in 't geestelijke leven grondig werkzaam is, de uitredding ordinair volgt. *"Uit de diepte heb ik geroepen en Gij hebt verhoord."* Uitwendig ging het zo, dat ik niet anders als reden van te bukken had. Zo werd er gesproken over een naaimachine en kort daarop komt er een van vijftig gulden.

Nu gebeurde het, dat mijn oudste zoon wilde gaan trouwen; dat nam een grote steun uit mijn bestaan weg. En wat wil het? Mijn zoon verzocht mij om bij een heer, die een goede kennis van mij was, een som geld te leen te vragen tegen behoorlijke rente voor

het bouwen van een eigen woning en nog vier om te verhuren in aflossing. Dat gebeurde, waaronder ik laag onder het Hoge Wezen kwam te buigen, daar ik mij bevond een dode hond te zijn, en dan mij als middel gebruikt te worden tot zo iets, dat kon ik niet vatten. De Jehovah toonde mij Zijn heerlijkheid in al Zijn werken. Wel is waar, het werk der wedergeboorte, zo in een nauwe als in een ruime zin, is het noodigste, nochtans "prijs de Heere, o mijn ziel, in al Zijn daden!" want alles is in Zijn hand.

Nu moet ik eerlijk zijn! Wanneer men maar voor de waarheid uitkomt, dan kan de Heere niet dulden, dat er mededingers zijn om de troon des harten van Zijn volk te beklimmen. Wij hebben zo schielijk bij de hand; *het huwelijk is eerlijk en het bed onbevlekt,* en zo meer, maar ik werd wel gewaar, dat ik weer "een vrouw getrouwd" had. Daar heb ik wel wat zweepslagen in mijn gemoed over ontvangen. 't Is waar, ik kwam er dikwijls mee in de schuld, soms in diepe verootmoediging, en o dan die waarheid: *"Met veel boeleerders hebt Gij geboeleerd, nochtans keer weder tot Mij, spreekt de Heere, zo zal Ik uw afkeringen genezen."* Of *"keer weder, o Sulamith,"* en daar dan het gevoel van. Zo ook: *"Ik ben geslagen, en Gij hebt mij genezen,"* of *"in wederkeren zal uw sterkte zijn."*

Mijn vrouw kwam in gezegende staat en alles ging voorspoedig, hoewel zij al veertig jaar was.

En nu deed er zich weer iets voor. Een weduwe raakte zeer in de klem, de schuldeisers kwamen om voldoening en er was geen kwadraatpenning om te betalen, dat deed mij zeer aan het hart, waarom ik tot de Jehovah zuchten en vluchten mocht. Het werd mij zo aangebonden, alsof die schuld mijn schuld was. Wij kwamen met ons drieën overeen om tegen jaarlijkse aflossing de nodige som te leen te krijgen. Jehovah beschikte het zó, dat wij dat geld, zelfs zonder rente te betalen konden verkrijgen. Hoewel wij overeengekomen waren, één zou een vierde en de twee anderen zouden ieder drie achtsten opbrengen, zo faalt een van de laatste, zodat ik mij genoodzaakt zag tweemaal drie achtsten op 't halfjaar af te lossen. Hetgeen dan tot hiertoe Jehovah nog wonderlijk heeft willen beschikken. En hoewel de toekomst zich allengskens donkerder voordeed, was nochtans mijn verwachting van de Heere, dat Hij mij niet beschaamd zou laten staan.

Nadat wij vijftien maanden getrouwd waren, werd ons een dochter geboren. Dat bracht mij niet weinig arbeid aan, niet alleen voor de tijd, maar hoofdzakelijk voor de grote eeuwigheid. En om de diepgezonken toestand waarin alles verkeert! Van het beginsel mijner ware overtuiging ben ik al in mijn gemoed in protest daartegen gekomen en kon niet met een goed geweten het *Bondszegeel des Doops* aan mijn zaad toe laten dienen. Toch droeg ik in mij om de noodzakelijkheid van Gods ordinantiën te gehoorzamen, maar kon nergens de plaats noch de personen vinden, die van de Heere verordineerd waren tot die heilige dingen. 't Is waar mijn eerste zes kinderen had ik in de Hervormde Kerk laten dopen, doch onder veel consciëntiebezwaar, ik zag in dat opzicht stad en tempel verwoest en dat de heidenen de erve ingenomen hadden.

Nu, er was veel geroep: *"scheidt U af en gaat uit het midden van haar,"* maar de Jehovah belette mij gedurig daarin mede te gaan, door de toediening uit Zijn dierbaar Woord, zo uit Psalm 74, dat er geen profeet meer overig was. Want *"dien zij wilden, vulden zij de hand"* Dat was bij mij geen licht achten van Gods instelling, maar hoogachting daarvoor om er zo roekeloos niet mede te kunnen doen. Zo ontstond er bij mij al meer en meer een aanlopen van de Heere, *of het met de Heilige Geest en met vuur mocht gedoopt worden.* En dat is nog mijn zuchten tot de God mijns heils, en of

ik er de zeer gewenste vruchten nog van zal zien, terwijl mijn jaren al zeer stijgen, hangt van des Hoogste wijze beschikking af. Mocht de soevereine genade mij maar bewerken om Hem gedurig aan te lopen, terwijl er bij Hem hulp besteld is om niet alleen mijn God, maar ook mijns zaads Gods te zijn.

Nu, er lag, zoals ik gezegd heb, een zware last op mijn schouders en het huisgezin vermeerderde, ik moest betuigen: "*Heere, Heere, zegen mijn inkomen, maar ook mijn uitgaven.*" Daar er nogal wat afviel, zo werd er nogal in voorzien; maar nu zei de Jehovah: "*Ik zal u groter dingen doen zien.*" Het schepen bouwen verslaptte, de buitenkansjes werden minder, en toch ging de verschuldigde aflossing door. 't Is waar, de Heere wil soms niet, dat wij er over zweten maar "geeft het Zijn beminden als in de slaap." O lief Godsbestuur, alleen om zijn Zoons wille, de Middelaar des Verbonds. Uit Drie-enige verkiezings wil zijn wij en krijgen wij wat tot het leven en de zaligheid nodig is.

13. Inleiding in de kennis van de Heilige Geest als Heiligmaker en gemeenschap met de triomferende kerk

Inwendig had er nu 't volgende bij mij plaats. Toen 't mij eens gebeurde, dat de slaap van mijn ogen week, hoewel ik die nacht maar twee uur geslapen had, komt onder mijn aandacht de diepgezonken toestand van 't geslacht van Adam, hoe zelfs na wederbarende genade hun buik nog soms aan 't stof kleeft, en dat zij nog een wet in hun leden gevoelen, die strijdt tegen de wet huns gemoeds. Dat het zelfs zo wijd kan komen, dat zij hun geboortedag vervloeken. Daar ik dit wist uit eigen ervaring wat mij op de rand van de wanhoop gebracht had, zag ik laag in mijzelf, en het krijgt deze overslag, dat ik zag, hoe laag de Zone Gods gekomen is om én Gods deugden en eigenschappen haar glorie te doen behouden én nochtans de uitverkoren zondaar in de gemeenschap des Heeren te doen verkeren. Waarop Gods Geest door het Woord in mij sprak: *"Wie zal zijn hand op ons beiden leggen? Ik ben het, Die in gerechtigheid spreek, Die ter hel doe dalen en daaruit weer doe opklimmen."* Onder die indruk gevoel ik de waardij te verstaan van de Dag des Heeren, waardoor in mij de begeerte oprees, of ik komen mocht tot de kracht Zijner opstanding, en zó krijg ik de geheiligde gemeente Jezus Christus bij mij met deze woorden: *"Ik geloof in de Heiligen Geest; de gemeenschap der heiligen; de vergeving der zonden; de wederopstanding des vleses en een eeuwig leven"*.

Ik werd er bij bepaald, hoe de Heilige Geest het uit de Vader nam en het mij openbaarde, dat ik een geheiligde ben van de Vader. En toen, hoe de Heere Christus zei: *"Ik heilig Mijzelf voor hen, opdat zij heilig zijn."* En hoe Jehovah de Heilige Geest mijn Zalver en Heiligmaker is, waaruit een gemeenschap ontstond met de heiligen. Verder, hoe ook de vergeving der zonden aan al de drie Goddelijke Personen toegekend wordt: *"Vader"*, zei de Heere Christus, *"vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen"*; God vergeeft niet buiten de borgtocht, nochtans is het God, Die rechtvaardigt. De tweede Persoon, de Zoon, zegt: *"uw zonden zijn u vergeven"*. Dan lezen wij: *"Maar gij zijt afgewassen, enz., door de Geest onzes Gods."*

Nu, mijn verzuchting was, of ik ook komen mocht tot de opstanding der doden door Hem te kennen in de kracht van Zijn opstanding. Het was de dag der opstanding en inwendig was ik overtuigd van met Hem in de dood gegaan te zijn, opdat ik met Hem opgewekt mocht worden. Want was Christus niet opgestaan, te vergeefs was ons geloof, maar nu opgewekt zijnde tot nieuwigheid des levens, zullen wij ook met Hem opwaken tot eeuwige heerlijkheid en zullen met Hem als Priesters en Koningen eeuwig heersen, en wel dan, als er geen tijd meer zal zijn. Alsdan zal ik in dit mijn vlees God aanschouwen en niet een vreemde, wanneer ten jongste dage de archangel met de bazuin zal geblazen hebben en zal gezegd hebben: *"komt ten oordeel"*, dezen ten eeuwigen leven, genen tot eeuwige afgrijzing.

Het ganse schepsel als met opgestoken hoofde verwacht die openbaring Gods, wanneer in de allervolmaakste zin tot de kinderen Gods zal gezegd worden: *"Komt in, gij gezegende (naar ziel en lichaam) mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat voor U weggelegd is van voor de grondlegging der wereld"*. Dit is het begin van het eeuwige leven, *"dat zij U kennen,"* enz. Joh. 17. Maar de ziel begint dat eeuwige leven in de volkomenste volmaaktheid, wanneer zij scheidt door de dood van het lichaam, met een heilig verlangen: *"Hoe lang wreekt Gij ons bloed niet van degenen, die op aarde zijn?"* Dat is, wanneer zult Gij de voleinding doen komen, dat mijn lichaam, mijn vlees, dat

nu in hoop rust, zal opwaken om in vereniging met de ziel tot in alle eeuwigheid zonder einde U, o heerlijk, enig, eeuwig Goddelijk Wezen, Drie onderscheiden Personen of Zelfstandigheden te kennen in de volste zin? En U zo te prijzen en te verheerlijken, zoals hier geen oor ooit heeft gehoord, noch ook geen oog heeft gezien, al was het Abraham zijn Vriend, of Mozes op de Berg of Jesaja of Daniël of de Discipelen op de Berg, Paulus in zijn optrekking of Johannes op Patmos; nee! Want hoe heerlijk het ook mag zijn gezien, welk een melodie er mag zijn voor het gehoor, hoe verrukkend het ook mag wezen voor de andere zintuigen en zielsvermogens, het is en blijft in vergelijking met wat eenmaal staat geopenbaard te worden als een zien door een spiegel of in een duistere rede. Want dan zal Hij gekend worden, gelijk Hij is in al Zijn Volmaaktheid, die niet is uit te drukken, het zal een eindigen zijn in de Oneindige. Waarom ook alle van eeuwigheid uitverkorenen dat nimmer eindigend eeuwig gewicht van heerlijkheid zullen deelachtig worden naar ziel en lichaam, opdat eeuwige blijdschap op hun hoofden zal zijn, zingend en juichend: *"Wij hebben een vaste stad, welks Bouwmeester en Kunstenaar God is, Hallelujah Amen, ja Amen!"*

Wat nu mijn uitwendig leven betreft, de persoon, die éénvierde zou betalen van het geld ten behoeve van de weduwe, over wie ik gesproken heb, raakt zodanig in moeilijkheden, dat het hele zaakje voor mijn rekening alleen kwam en zo moest ik f 330,- betalen. Door mijn oog te hebben op de gehoorzaamheid der waarheid, en de vrede die mijn ziel had bij de ingeving in mijn hart en door het goed getuigenis van mijn consciëntie kon ik alleen gedurig gelovig moet behouden, waarom ik, zodra er iets voordeed, mij haastte om het af te lossen. De heer, bij wie ik schuldig was, heeft maar twee keer rente gevorderd, ja, wat meer is, als ik kwam betalen, gaf hij mij, zoveel als de rente bedroeg, terug. Nu, dat is tot roem en prijs van 's Heeren soeverein toevorzicht over mij, ellendige worm, wonderlijk gegaan. Om dit te bekorten, er stond nog f 90,- open. Ik ontving onverwachts f 10,- van iemand. Daarna heeft er een sterfgeval plaats. Ik werd uitgenodigd ter begrafenis. De Jehovah schonk mij genade en wijsheid om een woord op zijn pas te spreken en de ondervindelijke werkzaamheden voor te dragen, die naar de Waarheid en naar de Godzaligheid zijn. Toen de tijd riep om van het gezelschap, dat daar tegenwoordig was, te scheiden, ging de moeder van de overledene met mij naar buiten en zei: "laat ik dat in uw vestzakje geven!" Ik werd per as weggebracht. Die mij wegbracht zei onderweg: "hier hebt u f 5 als nieuwjaarsgift voor de kleine meid". Daar ik bezwaard ging onder die schuld en de tijd van aflossing naderde zuchtte ik, of het er wezen mocht.

Zodra ik in de boot kwam, onderzocht ik, wat er in mijn zak gegeven was. Het zat in een papier. Eerst dacht ik, dat het één gulden was, maar het bleek 3 gouden tientjes te zijn, waarover ik zeer verwonderd was en mij dadelijk voornam mijn schuld af te gaan lossen. Die heer, die ik schuldig was, vertelde ik mijn ontmoeting, waarop hij zei: "nu is er nog één termijn open, dat zal ik nu maar doorschrappen." Toen scheurde hij de bewijzen aan stukken, alsof er nooit tussen ons iets gepasseerd was. Zó valt in mijn hart:

*"k Heb hun hals bevrijd,
van het juk te dragen." enz.*

Het was, alsof het juk van mijn kinnebak afgelicht werd en ik gevoed werd met Goddelijke vergenoeging.

Op een avond, dat wij met een gezelschap van ongeveer veertig personen bij W. van Osanen waren, werd er zeer levendig gesproken. In kinderlijkheid werden gewichtige zaken behandeld, zo wat de grondslagen van het genadeleven betreft als aangaande de

vruchtgevolgen, hoewel zo iets allen wel even na, maar niet even nut is, dat is wel waar! Mijn ondervinding heeft mij geleerd, dat als ik zulke gesprekken niet volgen kon, ik daar niet altijd mede te tevreden was, hoewel het mij ook wel eens tot jaloersheid verwekte. Zo was het in dit geval met anderen ook. De een zei: "het was goed" de ander vond van niet. Maar om tot mijn doel te komen, veel jaren daarna vernam ik, dat er gezegd werd, dat er op die avond enkel uit de hoogte gesproken was. Dat gaf mij aanleiding om nader te onderzoeken, hoe mijn ervaring, die ik toen besproken had, in Gods Woord en in de geschriften der oudvaders gevonden werd.

Het ging er hoofdzakelijk over, hoe de derde Persoon in de Goddelijke Drie-eenheid de Wortel van het leven is om ons om de verdiensten van Jezus Christus uit de liefde Gods des Vaders in de gemeenschapsoefeningen te doen verkeren en de vruchten uit het Genadeverbond te gebruiken, in de gelijkvormigheid naar het evenbeeld Desgenen, Die alles in allen werkt door één en dezelfde Geest. Hij is de *Geest des levens*, die krachtig werkt in degenen, die geloven tot zaligheid, niet alleen als een kracht Gods, zoals de Sabellianen stelden in de derde eeuw, of als de Remonstranten in de zestiende eeuw en velen nu nog, maar als de *Derde Persoon* in het Goddelijke Wezen in Zijn zelfstandige werking, zoals Hij die op Zich genomen heeft in de eeuwige Vrederaad, waartoe Hij van de Vader en de Zoon, en zij één in wil zijnde, verordineerd is. Dat Hij de wortel van het Godsleven is, blijkt duidelijk: "*Want niemand kan zeggen Christus de Heere te zijn, dan door de Heilige Geest.*" En: "*Die de Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe.*" Zoals die door Hem, namelijk door onze Heere Jezus Christus in Zijn dadelijke gehoorzaamheid en lijdende volbrenging verworven is, opdat Hij Zijn ambt zou uitvoeren, waartoe Hij van de Vader en de Zoon gezonden is om ons tot Zijn woonstede te nemen, opdat Hij in ons blijve.

Dat moet nu niet verstaan worden, alsof ik meen, dat Jehovah de Heilige Geest de *verdienende* oorzaak is van mijn rechtvaardigmaking, neen, want Jehovah Jezus Christus is de enige Middelaar Gods en der mensen. Die is de Heere onze Gerechtigheid tegenover de eisende kracht van de heilige rechtvaardigheid Gods, waardoor wij van het verdoemende vonnis des doods verlost zijn en een heerlijk leven verkregen hebben. Dat dit leven nu gedurig door Zijn drie ambten onderhouden moet worden, is ook zo; daartoe is Hij gezeten aan de rechterhand Gods des Vaders, vanwaar Hij komen zal ten jongste dage. Hier ben ik duidelijk bijgebracht, dat de Heere Jezus door Zijn opstanding van de doden en opvaring ten hemel, mijn vlees is, dat gezet is in de hemel, zodat Hij onze Voorspraak is bij de Vader; opdat Jehovah de Heilige Geest in ons werkt de aanneming, tot datgene, wat de Geest der wijsheid oordeelt nuttig te zijn. Dat dit des Heeren leiding in en aan mij geweest, kan uit het vorige blijken, want, nadat het de Jehovah beliefd heeft mij te verlossen van schuld en straf en 't recht ten leven in mij te openbaren, zodat ik een verzoend God in Christus Jezus heb mogen ontmoeten. O, de indruk die ik ontving van dat Pardon kan ik niet uitdrukken: God verzoend door de dood Zijns Zoons! Nu, daarna werd ik uit de hoge bediening van het Lam, Dat voor de Troon is, geleid en de Vader voorgesteld, die mij in Zijn Zoon aannam als Zijn kind, en de toeknik, die ik ontving, gaf mij zulk een ootmoedige vrijmoedigheid om in *de aanneming tot kinderen* gezet te worden, dat mijn ziel Hem aannam als mijn Vader. Zodat ik met recht een kind Gods genaamd werd. Daar ik nu door Jezus Christus geleid was tot de Vader en daar mijn lust, mijn leven, mijn lieven in genoot, zo was er voor mij geen andere noodzakelijkheid of behoefte over. Want de Vader Zelf had mij lief, en ik werd verliefd en verslonden in de liefde des Vaders. Daarin mocht ik een geruime tijd delen, tot tijd en wijle het 't Goddelijk wijs bestel beliefde mij te bekwamen om het huishoudelijke des Heiligen Geestes in en

aan mij toegediend te krijgen en tot zijn woonstede gemaakt te worden naar de werking Zijner kracht. Hoewel Hij van het begin der levendmaking in en over mij gezweefd heeft door een onweerstaanbare roeping als de Geest der wedergeboorte, des geloofs en der bekering tot rechtvaardigmaking. Die nu het werk der heiligmaking als het beeld Gods in ons vertoont, hetwelk het onderpand en de verzegeling des Heiligen Geestes in ons wrocht. Zodat het onweerlegbaar is, dat, gelijk het bloed in het dierenrijk is en door zijn beweging de levensgeesten voortbrengt, zo Jehovah de Heilige Geest de wortel en het leven is van de nieuwe mens in Christus Jezus.

Daarvan getuigt ook John Brown in zijn boek: *"Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven"*.

"Hoe woont Christus in de gelovige? Enigszins door Zijn Godheid, geenszins door Zijn mensheid, maar door zijn Gedeputeerde en Plaatsbekleeder of Plaatsbewaarder, de Geest".

Nu zegt Brown: "Is het alleen door de genade effecten en werking des Geestes, zo zijn er evenwel verscheiden uitdrukkingen in de Heilige Schrift, die het bepalen voor de Geest Zelf". Zie zijn genoemd boek, 5e druk, bl. 451-454.

Hij zegt: "Dit schijnt wat meer te kennen te geven dan Zijn vruchten."

R. Pieterse, bedienaar van het Goddelijke Woord te Amsterdam, 1630, zegt in zijn boek over de Persoon des Heiligen Geestes: "dat Hij is onze Advocaat; Hij woont in ons, werkt in ons, bidt in ons, zucht in ons, is in ons gegeven, leidt ons in de waarheid, troost ons, verzégelt ons, is in en met ons tot in eeuwigheid. Daartoe geeft Hij Zich aan ons als een Onderpand der eeuwige erfenis; zelfs zó, dat zijn of ons vlees rust in hoop tot de jongste dag."

Waarvan Th. Boston zegt: "dat de uitverkorenen onder de bewaring des Geestes zijn van het begin van hun aanzijn tot op de voleindinging."

Tenslotte, zie het boek van John Owen over *de Persoon des Heiligen Geestes*, hoe Hij Zijn zetel in de vrijgekochten door het bloed des Lams neemt, om in alles de representerende te zijn." Dit in onderscheid van het boekdeel van John Owen over de *vruchten des Geestes*, als genieting, gaven in de bediening, om te zijn profeten, apostelen, herders en leraars als ook gaven van talen, uitlegging der verborgenheden, krachten, gezondmaking, enz. Daar deze laatste werkingen ook de vruchten Gods kunnen genoemd worden, want van de Eerste Persoon in de aanbiddelijke Drie-eenheid wordt gezegd; dat zij of wij geheiligd zijn door God de Vader. *"Geloofd zij God den Vader, die U getrokken heeft.* enz. Zo spreekt de Heere Jezus tot Zijn Vader: *"Heilig ze in Uw Waarheid."* En de Heere Christus spreekt: *"Ik heilig Mijzelf voor hen, opdat zij heilig zijn gelijk Wij."* Dus is de mededeelbaarheid van de Derde Persoon in het Goddelijk Wezen om de gelovigen zowel door inwoning als persoonsbetoning den beelde des Zoons Gods gelijkvorming te doen worden, in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid, tot de volmaking der heiligen.

Als Comrie, Jezus Christus *de Wortel van het leven* noemt, zo is dat zeker waar ten opzichte van de stof, die hij behandelt uit Jes. 41 vers 17, als de verwervende oorzaak en de oorzaak van inplanting. Zo is de eerste Persoon de Trekker, de Roeper, de Heiliger. 't Is opmerkelijk dat in Joh. 17 de Vader *de Landman* genoemd wordt, de Zoon *de Wijnstok*, de kinderen Gods *de ranken*. Die kinderen worden niet aangemerkt in zichzelf, noch in hun gaven, want die zullen teniet gedaan worden. Wat blijft dan?

Wel de liefde gaat binnen, drijft alle slaafse vrees buiten, is volmaakt. *God is liefde*. Hoe woont die in ons? Wel als de vervuller van de Wet, want die is in hun harten uitgestort door de Heilige Geest tot een regel des levens om daarnaar te wandelen. *"Vervult dan alzo de Wet van Christus."* Hoe zouden wij als ranken in Christus Jezus blijven dan door de Heilige Geest, die Bunjan *de Secretaris* noemt? Maar wanneer een ziel door afdwaling, in welke positie ook, de Heilige Geest bedroeft, Hem smaadheid aandoet, zelfs tegenstand biedt, zoekt uit te blussen of iets dergelijks, dan zegt Bunjan: "laat Hij de onderleraar (consciëntie) zó sterk donderen, dat de fondamenten van mensenziel schudden." O, dat mijn ziel voor zulke wangedrochten, maar gedurig bewaard moge worden! Opdat dit woord in mij maar niet bewaarheid word: *"Gij hebt niet de mens, maar Gode gelogen,"* want wie en wat zijn wij nog na alle ontvangen weldaden?

Wat bakens zijn er al voor ons in Gods heilig dierbaar Woord! Zie een Eli, een David, een Salomo, een Petrus, enz. Och, wat ondervind ik nog in en bij mijzelf, ja een woestijn, een wildernis, een plaats der draken en der nachtuilen en duivelen! Totdat de Geest komt en die over ons uitgegoten wordt uit de hoogte. "Dan zal de woestijn tot een vruchtbaar veld worden en het vruchtbare veld zal voor een woud geacht worden; en het recht zal in de woestijn wonen en de gerechtigheid zal op het vruchtbare veld verblijven, en het werk der gerechtigheid zal vrede zijn en de werkingen der gerechtigheid zullen zijn gerustheid en zekerheid tot in eeuwigheid; en mijn volk zal in een woonplaats des vredes wonen en in welverzekerde woningen en in stille geruste plaatsen", Jes. 32 vers 15-18.

Deze waarheid was, toen ik er bijgezet werd als olie in een wond. In het ene gedeelte lag mijn nog onvernieuwde overgebleven natuurstaat, in het andere het overgeplante beeld van de Zoon van God, genomen door Jehovah de Heiligen Geest uit het liefdehart van de Vader in en door de genade van onze Heere Jezus Christus in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid bestaande; wat het wezen is van de nieuwe mens. Daarom kan ik met recht besluiten, dat de derde Persoon in het Goddelijk Wezen, voor zoveel Zijn mededeelbaarheid Zich aan ons schenkt, de Plaatsbekleder en de Wortel van het geestelijke leven van de uitverkoren zondaar is.

Ik sluit met de woorden en zaken van de door God geleerde John Bunyan: "Toen IJdel-Vertrouwen, die met het bootje *van eigenkracht* overgevaren was, klopte aan de poort; waar zijn bewijzen in het binnenhof overzien werden en het kenmerk van de Heere Registreerder niet gevonden werd. Toen werd hij verstoten tot in de buitenste duisternis". Bij de anderen was Beeld en Wortel en tot hen werd gezegd: *"Komt in, Gij gezegende mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat u weggelegd is van voor de grondlegging der wereld."*

Dezen zullen ingaan in de vreugde huns Heeren, maar genen zullen buiten geworpen worden in het eeuwige helse vuur. Doch ziet toe en verstaat wel; dat klein geloof óók geloof is, maar dat heeft een eigenschap: "klein staat naar groei, zwak naar versterking". Er wordt wel eens gezegd: "zeggen en doen zijn twee dingen!" Wat is doen? Wat zullen wij werken? "Dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Hem, die Hij gezonden heeft." Het is niet alleen horen, maar ook doen. *"Wie niet verlaat vader, moeder, enz. kan Mijn discipel niet zijn.* In Jesaja 33 ziet men de eigenschappen van hen, die hoorders en daders zijn. Daarvan zijn de vruchtgevolgen: *"Hun brood is zeker en hun water gewis."* En: *"zij zullen den Koning zien in Zijn schoonheid."* Zowel in de staat van Zijn vernedering, hetgeen wel *"den Griek een dwaasheid is en de Jood een ergernis, maar hun, die geloven, een kracht Gods tot zaligheid."* Want door Zijn dood gaan zij in het leven om in en door Zijn verhoging met Hem gezet te worden in de

eeuwige heerlijkheid. O, wat wordt Hij door de verworven Heilige Geest, Die ons gegeven is, voor ons schoon!

- ?? Zo in de moederbelofte, uitvloeiende van de eeuwige Vrederaad, waar besloten is het Verbond der verlossing in Christus Jezus vast te stellen, totdat het volbracht zij. Dat is voor één, die de ogen in zijn voorhoofd heeft, een schoonheid, die alle verstand te boven gaat, en hij roept: "*O diepte der wijsheid en der kennis Gods!*" enz. Alsook in de belofte: "*Want zie, een maagd zal zwanger worden!*"
- ?? O wat een schoonheid in zulk een reine dracht, in zo Eén voort te brengen, van Wie met recht gezegd mag worden: "*Onder de mannen heb ik er maar Eén gevonden, maar onder de vrouwen geen.*" Zo in de andere Godsspraken, waar het als alreeds tegenwoordig wordt voorgesteld: "*Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en men noemt Zijn naam Wonderlijk*", enz. Die daarvan de overdruksels ervaart, voor hen zijn Zijne namen als een uitgestorte olie en hij roept uit: "O, schoon Kind! O schone Zoon, Uw koninklijke geboorte is vol van schoonheid!" Lukas 2:52.
- ?? Ook komt Zijn schoonheid voor in Zijn toenemen in wijsheid en grootte en in genade bij God en de mensen. Welk een schoonheid in Zijn wijsheid, wanneer Hij op twaalfjarige leeftijd zit onder de groten, hen ondervragende en onderrichtende in de heilige Godgeleerdheid. O, hoe schoon zijn Zijne redenen geweest! Wellicht uit Psalm 40: "*Gij hebt mij het lichaam toebereid om in deze mijn vernederde staat behoudens alle Uw deugden en eigenschappen, Uw Wet, die in het binnenste Mijns ingewands is, in alle opzichten tot de laatste kwadraatpenning toe te voldoen.*" Hen ondervragende: "Hoe zou dat kunnen geschieden?" En hen onderrichtende: "door aanneming van Mijn mensheid, niet meegebracht uit de hemel, maar de gestaltenis van een dienstknecht aangenomen hebbende, ben ik in alles de mens gelijk geworden, uitgenomen de zonde".
- ?? Hoe schoon ook is zijn antwoord aan zijn moeder: "*Wist gij niet, dat Ik zijn moest in de dingen Mijns Vaders?*" Hoe schoon is zijn wijsheid en grootheid, die in deze vergadering zo heerlijk uitblonken, dat zij allen zich verwonderden en, ontzettende over Zijn verstand, enz.
- ?? Hij was onder hen als de zon onder de planeten. Hij is het Licht der wereld, de Zonder gerechtigheid. Alle anderen ontvangen het licht van Hem, als de maan en de sterren van de zon. O, hoe groot, maar ook hoe schoon zijn Uw werken!
- ?? Dat kan men ook zien in Zijn omwandeling op aarde. De Zone Gods, Die een Heere is van hemel en aarde, heeft niets, waar Hij het hoofd op kan neer leggen. O, hoe schoon was dit! Want wij, die door de val in Adam alles verloren hebben, krijgen door Zijn Zelfvernietiging de toediening der beloften, zowel van de tegenwoordige als van de toekomstige goederen. Dat is zulk een schone daad van zijn grootheid als niet uit te spreken is. Die daarin geoefend worden, kunnen er zo iets van stamelen, dat het "weinigje der rechtvaardigen beter is dan de overvloed der goddelozen." Dit is een wonderbrood: de raven brengen brood en vlees; de schoenen en klederen verouderen niet. Kortom: zij hebben geenszins gebrek. Is dat niet groot in Hem te achten, dat "*Hij, die rijk was voor ons is arm geworden, opdat wij, die doodarm waren, rijk zouden worden?*" Nu, wie zal Zijn grootheid afmalen!
- ?? Maar nogmaals om daarop terug te komen, hoe schoon is Hij, *wanneer wij Hem zien toenemen in genade bij God en de mensen*. Bij God, want eerst werd Hij voorgesteld onder de beloften, toen ook in de schaduwen en typen, daarna in Zijn persoonlijke komst op aarde. Vandaar nam Hij toe in genade bij God. Zo zong bij Zijn nederige geboorte het hemelse heir in Bethlehems velden: *Vrede op aarde, in*

de mens Jezus Christus een welbehagen en door Hem in alle uitverkoren mensen!
Hoe schoon is dat toch!

?? En hoe schoon is het, dat Zijn ster gezien werd door de wijzen uit het oosten, die kwamen met koninklijke sieraden. Ook, dat door deze heerlijke koningsgezellen het gerucht van Zijn geboorte aan het hof van Herodes moest bekend worden, opdat zou vervuld worden hetgeen Jesaja 31 vers 16 staat: "*Daar is een geklag gehoord in Rama.*"

?? Het is een toenemen in genade bij God als de profetische toezeggingen aan Zijn erfdeel vervuld worden. Daarom zegt David: "*Uw toezeggingen hebben mij levendig gemaakt.*" Dat is, hebben mij nieuwe geloofssterkte verschaft.

?? En wat blinkt Zijn toenemen helder uit, wanneer Hij in het openbaar verschijnt, in Zijn Goddelijke autoriteit, in Zijn machthebbende predikdienst! Hij zegt maar: "*volg mij!*" en het geschiedt.

?? Zo ook in al Zijn wonderwerken!

?? Verder niet alleen in de vernedering van Zijn vijanden, maar ook, hierin dat de goede en de boze geesten Hem onderworpen waren.

?? Maar ook, wat een toenemen is daar in Zijn Zelfvernietiging. Want Hem is macht gegeven zijn leven af te leggen en hetzelfde weer te nemen. Kan er nog groter toenemen bestaan?

?? Zo komen we van zelf tot *de staat van Zijn verhoging*, waarin wij ook Zijn gedurig toeneming kunnen opmerken, en de Vader Hem het oordeel heeft gegeven totdat „alles volbracht zijnde, en Hij het Koninkrijk Zijn Vader overgegeven hebbende, alles zal eindigen in de onnaspeurlijke nimmer eindigende eeuwigheid, wanneer God zal zijn alles in allen. Zodat wij zeggen mogen: *O welk een heerlijke toeneming is dat bij God!*

?? *Maar zo nam Hij ook toe in genade bij de mensen.* Zie de herders, welke hoogachting hadden zij voor Hem, zo de wijzen uit het oosten en degenen, die Zijn lof zongen, als Maria Zijn moeder, Simeon in zijn zwanenzang, Anna, die heldere profetes, de leraren, onder wie Hij Zich bevond op twaalfjarige leeftijd. Voorts zien wij, hoe velen alles verlaten en Hem volgen, met Hem in de dood willen gaan, Hem zó liefhebben, dat ze tranen van leedwezen en tranen van blijdschap vergieten, zodat, als verhaald wordt, er groeven in hun wangen kwamen! Zoveel krediet had Hij bij de zijnen, dat de Wachters bij het graf, noch de zware steen, die er op lag noch de verzegeling er van hen konden weerhouden om tot hun Beminde te gaan.

?? Zo ook na Zijn *Hemelvaart!* Want ze gingen niet van hun plaats, totdat Hij uit Zijn verheerlijkte troonzaal over hen had uitgegoten de belofte, vermeldt in Joël 2, namelijk de *Geest uit de hoogte*, die hen deed in allerlei talen spreken aangaande de grote werken Gods.

?? Nu, zo neemt Hij nog toe in genade bij hen, die Hem kinderlijk vrezen. O diep geheim! Dat is voor de wijzen en verstandigen verborgen, wier deel in dit leven is. Zij kunnen Hem in Zijn schoonheid niet kennen, omdat hare zinnen verduisterd zijn, en zij dus vreemdelingen Zijn van het Verbond der belofte, enz. Maar zij, die hun eigen leven verloren hebben en in Christus Jezus overgegaan zijn, uit de doodstaat, waaraan zij ontdekt zijn in dat leven, waardoor zij met Christus in God verborgen zijn, die komen alleen de Koning te zien in Zijn schoonheid. En daarvan is ordinair (naar 's Heeren vrijmacht) een gevolg, dat zij ook dat schone vergelegene land zien. Waar ik door Jehovah's ontferming, omdat ik eerst de Persoon deelachtig

werd, ook Zijn goederen ontving, en mijn ziel bij aan- en voortgang uit de goede schat des harten oude, maar bij geduurzaamheid ook nieuwe dingen zag voortkomen, waarvan ik hoop iets mede te delen.

Nadat de Jehovah mij vrijgesproken had en mij een recht ten leven had gegeven, zodat ik een verzoend God in en door Christus Jezus had mogen ontvangen, zo is het geschied, dat ik, doordat mijn vrouw zeer verzwakt was door een schrik en verdere ziekte, genoodzaakt werd één van mijn dochters, die dienstbaar was, thuis te halen. Ik moest daartoe met een bootje worden overgezet. Onder dat varen wordt mij, zoals ik reeds verhaald heb, de geschiedenis van Simson geestelijk toegediend als zinnebeeld van de Heere Jezus, van Wie er staat: *"eis de heidenen tot Uw bezitting."* Dit werd mij dan toegepast. O, wat een laag zinken in mijzelf bracht dat teweeg, daar ik niets had mede te brengen, maar Hijzelf de bruidschat medebrengt! Waarop de tafel werd toegericht, de zilveren schotel met de gouden gebeelde appelen werd opgedist. Daarvan mocht ik nu gebruiken naar de stand, waarin ik nu geplaatst was. Want Hij versterkte mij met de appelen en ondersteunde mij met de flessen. Mijn ziel werd verzadigd met de vettigheden van Zijn huis; Zijn uitnemende liefde was mij beter dan de wijn. Mijn ziel ging uit vanwege Zijn spreken, en ook mijn nardus gaf haar reuk. Zodat Hij van mij zei *"Hoe schoon zijn uw gangen in uw schoenen, o gij Prinsendochter!"* Wat was het mij wonderlijk aan die ronde tafel.

Ik vervolgde mijn reis. Terwijl ik langs een eenzame weg ging, mocht ik zingen:

*"Al wat Hij Izak heb gezworen,
Heeft Hij ook aan Zijn uitverkoren
Aan Jacob tot een wet gesteld."*

Halfweg kreeg ik een opening in de heerlijke staat van de vrijgekochten en verlost in de hemelen, bekleed met de uitnemendste heerlijkheid en in de allervolmaaktste omgeving, zich verlustigend in de allervolmaaktste Koning, de Drie-enige Verbonds Jehovah. Onder die verheerlijkte kinderen Gods kreeg ik bijzonder op te merken de dove Cornelia, of eigenlijk Cornelia Visser, geboren van Walsen, met wie mijn ziel een vermakelijke gemeenschap oefende, en zij mij als 't ware moed gevende toespraken of toedieningen van tere liefdestrekken schonk als belanghebbend in de volharding der Kerke Gods; hijgend met deze uitroep: *"Hoelang, o Heere, wreekt Gij het bloed niet dergenen, die op aarde zijn?"* Zodat ik ten volle bewust werd, dat er gemeenschap bestaat zowel van de verheerlijkte Kerk in betrekking tot de strijdende, als van de strijdende in betrekking tot de verheerlijkte kerk. De Kerk zegt: *"Ach, dat ik mijn Liefste vond, ik zou Hem brengen in de binnenkamer, in het huis Dergene, die mij gebaard heeft."* Nu, ik mocht ingaan in zijn paleis, het hoge Hof der hoven om te aanschouwen de liefelijke woningen, ook het staan Zijner dienaren en het zitten Zijner knechten. Nu daar schiet geen geest over in iemand, aan wie dat gebeurt! Hieruit ziet men, dat door de huwelijksvereniging met Christus vergund wordt eigendomsrecht op de Persoon, op de goederen, op de woningen, op het eten en drinken, op alles, wat strekt tot onderhoud van het Godzalig leven.

Na verloop van tijd kwam ik eens bij twee van mijn beste en oudste kennissen in de weg van genade, aan wie ik mijn ondervinding meedeelde. De vrouw, een teer beminde des Heeren, zei tot haar man: - want zij waren man en vrouw - "Abraham weet van ons niet en Israël kent ons niet; hé Jan! 'Welzeker, Mijntje!" Was het

antwoord. Ik verstond wel, wat dat zeggen wilde, maar het vatte bij mij geen vuur; overigens hadden zij veel genoeg in mijn ondervinding. Nu verliep er wel twee en twintig jaar, en daar krijg ik van een vriend een boek van John Owen; waarvan de titel is: "*Christus, God en mens*". Daar zegt de schrijver:

"Er zijn er, die zeggen, dat er wel gemeenschap van de strijdende kerk bestaat met de triomferende maar dat de triomferende geen gemeenschap oefent met de strijdende kerk, en daartoe brengen zij bij Jesaja 63 vers 7: "Abraham enz." maar zij merken op de voorgaande woorden niet: "Gij zijt toch onze Vader!" De gelovigen zagen daar door de schaduwen heen. Abraham was de Vader der gelovigen, zoveel de standelijkheid belangt, maar niet als genereerder; dan is de Vader der eeuwigheid de formeerder in de staatsvorming, want dan hebben wij maar één Vader, namelijk God in Jezus Christus, en dat komt Jehovah de Heilige Geest in en aan Zijn gunstgenoten toe te passen."

Nu, dat was mij weder een sterk bewijs, dat geen vreemde geest op zo'n gewichtig punt in mij werkte, maar die Geest, die uit God is, en in de Zijnen werkt, zodat ze meer en meer verzekerd worden, dat Zijn goede Geest hen leidt in het effen land.

14. Overlijden Leen Capelle en ervaring met vrienden

Een bijzondere vriend en broeder in Christus, L. Capelle kwam te overlijden. Hij was in de natuur een arm, behoeftig man en zijn huisgezin bleef in diepe armoede zitten. In dat geval wilde de soevereine Heere God mij, arm, nietig stof gebruiken om een jaar lang in de behoeften van dat gezin te voorzien. Er werd op het sterfhuis een flinke collecte gehouden, zodat de begrafenis-kosten betaald konden worden, niet alleen, maar ook hetgeen zij de apotheker schuldig waren en de achterstallige huishuur. En de weduwe kreeg nog meer in haar hand, nadat alles afbetaald was, dan een - begrafenisfonds uitkeert. Wij wisten, dat er een tekort was bij de leveranciers van onze vriend want hij had een winkeltje. Waarnaar wij dan ook onderzoek deden en toen de rekeningen opgezameld waren, wilde de Jehovah de harten van zijn volk zó bewerken, dat al de openstaande rekeningen werden voldaan.

Daarna kregen wij een nagelaten geschrift van onze overleden vriend ter lezing, waarmede ik werkzaamheden kreeg, omreden ik er het hoogste doeleinde in vond, dat is Gods eer. Ook vond ik erin de eenvoudige gezonde gereformeerde grondslagen des geloofs met wonderdadige bemoeienissen, die de Heere met hem gehouden had, door hem in diepe wegen te leiden en hem er weer uit te halen. Ook vond ik voor mijzelf overeenstemming in de ondervindelijke bewerking van 's Heeren Geest, wat betreft de onweerstaanbare roeping Gods, als de verdere weldaden.

Wij hebben dat boekje laten drukken. De uitgaaf van 500 exemplaren waren in de loop van vijf weken uitverkocht, hetgeen nog tot ondersteuning was van de weduwe. Wij hebben het genoeg gehad, dat velen van die naar Sion vragen er door gesticht zijn. Daarom is het voor de tweede maal uitgegeven, dat ook wederom van enig financieel voordeel voor de weduwe was. In 1908 is het voor de derde maal uitgegeven.

Om weer te keren tot mijn leven, ik heb uit mijn eerste huwelijk 6 kinderen gehad, van wie ik één dochter op 19 jarige leeftijd heb verloren, zoals ik heb medegedeeld, 2 jaar voor het verlies van mijn eerste vrouw.

Mijn jongste zoon heeft zich, nadat hij gehuwd was, met zijn gezin aangesloten bij het ongelukkige Mormoons stelsel. Hoe ik ook arbeide om hen van dat met Gods Woord strijdig gevoelen af te brengen, alles was vergeefs. Ten laatste zijn zij naar Amerika gegaan, zodat ik dacht dat is levendig begraven, hetgeen mij veel droefheid veroorzaakte. Tot mijn grote droefheid is hij in 1907 de 3^e december aldaar overleden, in de ouderdom van bijna veertig jaren, nalatende een zwakke vrouw met 6 kinderen. En zover ik weet is hij in het antichristelijk geloof gestorven. Geen wonder, dat ik uitdrukte: *"Ik ben op 't diepst verdrukt, ai, zie mijn nood,"* enz.

Omtrent deze tijd kwam ik weer in aanraking met iemand, die in bezwarende omstandigheden verkeerde, waaronder ik tot de Heere zuchtte. Er was toen juist een vriendin bij mij aan huis, die dat opmerkte, zij zei tot mij: "wil ik het eens te kennen geven aan N. N.? Eerst wilde ik dat niet, maar ten laatste stemde ik er in toe.

De volgende dag, terwijl ik maar alleen thuis was, kwam N. N. persoonlijk bij mij en zei: "waarover gisteren iemand bij mij gesproken heeft, dat heb ik bij mij."

Ik stond verwonderd te kijken en antwoordde: "heeft ze gezegd, dat ik niet meer dan f 0.50 per week kan afdoen, zodat er wel twee jaar kan verlopen, eer het afbetaald is?"

"Dat weet ik", zei hij.

Nu, de persoon, die in bezwarende omstandigheden verkeerde, werd in de ruimte gesteld, en ik had grote reden tot verzuchting: *"Maak mij niet beschaamd, o Heere!"*

Maar wat wil er gebeuren? Ik kon van mijn weekgeld niets afdoen, want, zo ik er van de een week aan de andere zonder schuld maken komen mag, dan prijs ik het. Maar wij ontvingen in korte tijd zoveel van elders, dat wij al spoedig vijf en twintig gulden konden aflossen. Ja om kort te gaan, in plaats van na twee jaar was de gehele schuld in acht weken afgelost. Het liep zo wonderlijk: een persoon, die ons een kaas bracht, zei, vóór hij vertrok: "mag ik u nog iets geven?" Ik stemde daar in toe, want de omstandigheden lieten zulks toe. Zodat ik in deze weer ondervinden mocht: *"Die de arme geeft, leent den Heere."* En *"hij, die besproeit, wordt zelf bevochtigd."* Zodat de arme werd gered. Die het mij voorgeschoten hadden, verblijdden zich met mij en Jehovah werd er in verheerlijkt, wat van alles toch het hoogste einde is.

In die tijd werd ik mankerende en bedlegerig De Jehovah gaf mij een indruk van mijn nietigheid met zelfverfoeiing en walging onder Zijn Hoogheid. Waarop ik met de diepste ootmoed onder de indruk kwam van Zijn soevereine handelwijze met mij, arm, zondig stof, om mij in zulke wegen te leiden van allerlei ellenden, opdat mijn ziel een bewijs zou omdragen van door lijden geheiligd te worden, en blijken zou hebben van de voetstappen te drukken van Hem, die de overste Leidsman en Voleinder des geloofs is. Om Zijn livrei te dragen, waaraan zij gekend worden, die uit de grote verdrukking komen. *Want indien wij met Hem lijden, zullen wij ook met Hem verheerlijkt worden.* Ik mocht de roede kussen en bevond, dat er honing aan was, als vrucht op 't gelovig aangrijpen van deze Vaderlijke kastijding in Christus Jezus, mijn Plaatsbekleder, door de Heilige Geest.

Nu werd mij aangeraden geneeskundige hulp in te roepen, doch, omdat de doktersrekening van het vorige jaar nog niet voldaan was, aarzelde ik, hoewel het nog maar in het begin van februari was, maar om der consciëntie wil stemde ik erin toe. En wat gebeurt er? Juist op het ogenblik, dat wij er toe besloten, werd van elders ons een kaas toegezonden met 5 gulden erbij. In de namiddag kwamen nog enkele vrienden en vriendinnen, en de volgenden dag werd de rekening voldaan.

Boven dit alles werd ik er in verplaatst in de geest wat voor mij weggelegd is in de toekomstige eeuwen. De profeet roept uit: *"O, hoe groot is het goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen, die U vrezen!"* *Geen oor heeft het gehoord, geen oog gezien.* *"O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods!"* Geen onbekende God wordt dan door 's Heeren volk ontmoet, hoewel zij hier maar zien door een spiegel, maar daar zien ze Hem, gelijk Hij is: *"want het Lam is hun kaars"*. Deze voorsmaken van de toekomstige heerlijkheid verbinden de ziel al meer en meer om te onderhouden de rechten Zijner gerechtigheid. Echter is het ook waar, dat, wanneer die glans zich weer onttrekt, er ordinair donkerheden en duisternissen op volgen, of uit oorzaak van verdorvenheden of door proefwegen, die het de soevereine Jehovah naar Zijn vrijmacht over Zijn volk goeddunkt met hen te houden.

Ach, ik moet dan nog weer veel klagen, dat mijn buik nog zo aan het stof kleeft en mijn afzwerpingen als de haren mijns hoofds zijn. O, als Jehovah mij daarvan dan indruk geeft, - want ach ik zou anders altijd mijn eigen weg blijven lopen - zodat het mij ter hart gaat en in de nood brengt door 's Heeren overtuigende kracht, dan moet ik uitdrukken: *"O wee mij, dat ik tegen de Drie-enige God gezondigd heb"*. Zodat ik dan wel zeg: *"Gij zoudt rechtvaardig zijn, zo Gij mij aan mijzelf overliet."* Doch ik wordt ook gewaar, dat in zo'n bekentenis, wanneer ik er leedwezen en ootmoed bij beleven mag, een invloed van God plaatsheeft, waardoor een resolutie in de ziel afdaalt, dat de Jehovah de ootmoedige genade en ere geeft. Zodat de ziel de waarheid in 's Heeren

heilig en dierbaar woord omhelst: *"Uw verootmoedigen hebben mij grootgemaakt."* Namelijk in zelfkennis en Godskennis. Daarom wil dan de Hoge Wijsheid wegen van diepten over mij beschikken, die tegen vlees en bloed inlopen.

Zo beliefdde het dat hoge majestueuze Wezen mij toe te schikken een benauwdheid op de borst; een kramp, zo hevig, alsof er mijn leven door afgesneden zou worden. De eerste keer dat ik het kreeg, was het 's avonds negen uur. Het was wel zó erg, dat alles als 't ware dicht zoog. Het duurde omtrent een half uur. Tussen elf en twaalf uur komt het weer, en het was mij benauwd, benauwd voor het lichaam. Het kwam ten derde maal. Toen stond ik met de armen omhoog in de deur, en daar daalt de Heere in mij af met deze woorden:

*"De God des heils wil mij ten herder wezen.
'k Heb geen gevaar, 'k heb geen gebrek te vrezen.
Hij zal mij zacht in liefelijke weiden,
Aan d' oevers van zeer stille waat'ren leiden."*

Dat ging zo duidelijk, alsof een persoon tegenover mij stond en tot mij sprak. Dat verwekte zulk een geur, smaak gevoel, gezicht en leven in mij, dat ik geen andere sluitreden kon opmaken, óf de God des heils wilde mij in de grazige weiden Zijner eeuwige heerlijkheid thuis halen, en aan die stille wateren des eeuwigen levens; waarvan de grote en goede Herder, mijn Heere Jezus Christus mij te genieten gegeven had, zodat de Geest en de Bruid zeggen: *kom, ja, kom haastelijk. Amen!*

Óf dat de God des heils mij tot een staf en stok in het verdere van de reis door dit Mesech wilde wezen en zijn nabijheid als de Jehovvah Nissi (de Heere is mijn Banier) over mij wilde uitstrekken, want dat had mijn ziel in mijn kommervolle omstandigheden van node. Ik kon het niet onderscheiden, ook vanwege mijn lichamelijke ongesteldheid.

Na deze zielzaligende ervaring deed er voor mij weer heel wat op. Ik werd opnieuw mankerende door hevige pijn in 't lijf. Dat was zó erg, dat ik op de grond lag te kruipen, waarbij ik uitdrukte: "hoe onhoudbaar zal het voor de verdoemden in de hel zijn! Maar wat zal het wonder groot zijn, als ik zal zijn verlost van alle smart en pijn, want daar zal geen ziekte, rouw, smart of pijn zijn!"

Hierna gebeurde het volgende. Mijn dochter Alida leed aan suikerziekte. Donderdags nog kregen wij bericht, dat ze heel wel was. Zaterdag ging ze nog in de stad enige boodschappen doen, en dinsdagmiddags daarop kregen wij tijdig, dat ze ernstig ongesteld was. Wij gingen er zo spoedig mogelijk heen, en vonden haar geheel buiten kennis, hetgeen mijn gemoed zeer ontroerde. Ik nam plaats naast de schoorsteen. Mijn schoonzoon lag een boekje bij mij, en wel de brieven van Rutherford. Ik sloeg de 311^e brief op, geschreven aan Barbara Hamilton. Waar hij schrijft over het zien op Christus en alzo op Gods voorzienigheid, voortkomende uit 's Heeren eeuwig besluit. Hetwelk mij in zulk een gelatenheid bracht, dat ik Gode mocht zwijgen en Zijn roede kwam te kussen met een ootmoedig buigen.

Het zijn wel grote slagen voor een ouderlijk hart, zoals het verlies van mijn dochter, maar de indruk, die ik onder dit lezen genoot van 's Heeren beschikking maar Zijn wijze raad over mij, deed mij Zijn doen als Majesteit erkennen.

Toen de tijd daartoe gekomen was, was het voor mij een gewichtig werk mijn eigen vlees en bloed naar de groeve der vertering te brengen. Ook wist ik, dat, hoewel mijn broer Klaas er bij was, er anders geen echo in de bevindelijke kennis, die naar de

Godzaligheid is, wezen zou. Maar ik mocht in afhankelijkheid verkerende, gelovig de waarheid omhelzen: "*Mijn oog zal op U zijn.*"

En zo op het sterfhuis als aan het graf gaf de Heere ontsluiting om te spreken aangaande de reis naar de grote eeuwigheid, daar deze woorden in mij afdaakten: "*De Heere is mij tot Hulp en Sterkte.*" Mijn dochter en haar man nu hadden wederkerig genoeglijk met elkander geleefd. Ik zei dan ook tegen mijn schoonzoon: "Nu ik hoop, dat het u verder in alles mag welgaan; kan ik u ergens in behulpzaam. zijn, doe het mij weten. En er is een testament; was het er niet, ik zou het u toch nergens in lastig maken." Doch wat geschiedde? De successierechten moesten in orde gemaakt worden. De notaris, die dat klaarmaken moest, zei tot mijn schoonzoon: "De ouders van de overledene hebben recht ieder op een achtste deel van haar nalatenschap, dus uw schoonvader ook, en als die komt te sterven, kunnen zijn nog levende kinderen het u nog lastig maken. Laat daarom uw schoonvader een stukje tekenen, dan zijt gij vrij van alle moeite." Dat is gebeurd.

Om tot mijn doel te komen, na korte tijd kwam ik in een groot gezelschap en sprak daar uit mijn ondervinding, zo even verhaald, hoewel ik niets zei van het ondertekenen van dat stukje. Nu, ik werd uit het midden van dat gezelschap geroepen, en er werd mij meer gegeven dan een achtste part van de nalatenschap van mijn dochter had kunnen bedragen. Ik stond verwonderd over zo'n gift en werd bemoedigd in de gedachte, dat ik billijk met mijn schoonzoon gehandeld had. Ik achtte dit als een blijk van 's Heeren goedkeuring over mijn doen. Ook mocht ik 't tijdige van deze toediening opmerken, want terstond toen ik thuis kwam was dadelijk hulp nodig. Er was iemand, wie de tranen uit de ogen biggelden wegens nijpend leed, hetwelk ik door deze weg wonderlijk mocht verzachten!

Verder beliefdde het de Jehovah mij te leren onderscheiden tussen de werkzaamheden tot de zaak, waar het mij eertijds om te doen was en die van op heden. Eertijds ontstond wegens de noodzakelijkheid om in *de klove der Rots* verborgen te worden een honger en dorst daarnaar in mij. De drijfveer, die mij toen in arbeid bracht, was de beleving van mijn openstaande schuld, waarop wegens mijn Godsgemis, een droefheid naar God zich in mij openbaarde, wat ik in 't verborgen veel mocht beleven en wat naar buiten in bekering gezien werd. Dat heeft de Jehovah willen beantwoorden niet om enige waardigheid in dat hongeren en dorsten, enz. Ach nee! Maar uit genade: "*Uit genade zijt gij zalig geworden*, niet uit U, niet uit de werken, opdat niemand roeme". Het is Gods vrije gift, dus alle roem uitgesloten. Maar op heden gaat mijn honger en dorst naar de gerechtigheid uit om de gerechtigheid uit Hem "*den Heere onze Gerechtigheid*" te halen tot heiligmaking. En zo is er in mij een droefheid tot God om de bekeringswaardige vruchten, of die er uit mochten voortkomen. Die dan zo samen zijn een afsterven van de oude mens, maar ook een aandoen van de nieuwe mens, omdat ze nu zijn uit het geloof, naar de Wet Gods, en tot eer van Zijn Naam. En hieruit vloeit een gestalte voort om op *zulk een wijze uit de werken* gerechtvaardigd te worden. Opdat de vruchten tonen, dat de boom goed is, en de boom tone, dat de wortel goed is, en dat zo samen en vrucht en boom en wortel tonen, dat hij in goede aarde geplant is. Hieruit weet zo een, dat de wortel der zaak in hem gevonden wordt en houdt hij vast aan zijn oprechtheid, uit oorzaak, dat zijn Verlosser leeft om voor hem te bidden, en daaruit bidt de ziel met onuitsprekelijke verzuchtingen, gelovende in de volle verzekerdheid der hoop, dat hij uit dit zijn vlees God zal aanschouwen en geen vreemde, want zo wast hij op in de genade en de kennis: "*Met het gehoor des oors heb*

ik van U gehoord, maar nu ziet U mijn oog", en "Die mij gezien heeft, heeft de Vader gezien".

Want de ondervinding leert, dat de werken, die de Zoon doet, Hij dat de Vader ziet doen, en zij het doen, die Hij het wil openbaren! Wat is nu het werk Gods? *"Dat gij gelooft in Hem, die Hij gezonden heeft!"* Naar welke regel? Naar de ganse zedelijke liefdedwet, bevattende *de Evangelische heiligmaking*.

Zo genoot ik een proeven en smaken onder de bespreking van deze woorden: *"Waakt en bidt!"* 't Is waar, er is geen goed waken, of het zal met gebed vergezeld gaan, en ook, zal men goed bidden, er zal een waakzame gesteldheid moeten zijn; evenwel zijn beide te onderscheiden. De mond der Waarheid zegt: *"wanneer gij bidden zult, gaat in uw binnenkamer, en als gij de deur zult gesloten hebben,"* enz. En *"wanneer gij bidden zult, bidt aldus"*. Dit geeft duidelijk te kennen, dat, zo wij bidden, wij ons eerst hebben te verdagvaarden voor de Hoge majesteit in het buiten zoeken te zetten en te houden, wat ons eigen is, wat van een vleiende of dreigende wereld is, en ook wat van een Beëlzebuls geest is, van het helse serpent. En die kan niet weerstaan worden dan door dat geloof, dat de wereld overwint. Daarin onderwezen zijnde en de wapenen, die Gods Woord ons aanduiden door 's Heeren Geest in praktijk stellende, komt zo een zich neer te leggen in smekingen vanwege de ontdekte gevaren in de schoot van de voorbidding van Jezus Christus, opdat wij door de kracht Gods daarvan verlost worden en alzo een vrije toegang met een goede consciëntie, door Hem tot de Vader hebben, om alles wat tot Zijn eer en ons heil kan zijn, gelovig van Hem af te bidden.

Wat dan in het verborgen afgesmeekt is, wordt wel eens in het openbaar vergolden, waarbij dan zo één in erkentenis komt van zijn eigen nietigheid, maar ook in lofuitingen, dankende God de Vader door Jezus Christus, de dankende Hoge priester over het huis Gods, dat is Zijn levende Gemeente. Hoewel ik veel moet zeggen: *"verdrijft Gij die vreemde heren, die zo huis houden, wilt Gij het toch regeren en buigen naar Uw zin"*, zo kan ik niet ontkennen, of 's Heeren goedkeuring rust veeltijds op zulk waken en bidden.

Onder andere is 't mij gebeurd, dat de verzoeking mij voorkwam om % te nemen van een leverancier. Ik weigerde dat volstrekt, hoe die heer ook aandrong, zeggende, het niet te kunnen doen wegens mijn consciëntie. Na verloop van ongeveer 10 dagen werd mij tienmaal meer toegevoegd dan die % hadden opgebracht, en werd ik weer in staat gesteld om van het mijne mee te delen aan de behoeftigen. Ach ja, hoe gebrekvol ik ben in mijzelf, acht ik zo iets een waken aan de posten mijner deuren opdat de inbreker buiten blijve.

Hoewel ik veel moet klagen, dat in de beste plichten, wereld, duivel en mijn eigen inklevende verdorvenheid mij ter zijde afleiden, zodat de Beminde mijner ziel Zijn hand van het gat der deur moet aftrekken wegens mijn vadsigheid, nochtans vertrekt Hij niet voor altoos van Zijn ellendige schapen. Hij doet ze ondervinden, dat ze mensen zijn, maar Hij de Heere hun God is. Dat wordt ondervonden, als ze bij de stukken gebracht worden, zoals mij gebeurde in de drukkende wegen, die de Jehovah met mij gehouden heeft.

Ik heb vermeld van het verlies van mijn twee kinderen, dat was bitter, maar ik mocht ook ondervinden de kracht van Psalm 27: *"Zo ik niet had geloofd."* Maar de Jehovah heeft de ene dag tegenover de andere gesteld, en in zeker opzicht overkomt mij niets vreemds, want *"vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, maar uit die alle redt hen de Heere!"* 't Is waar: *"Indien wij in dit leven alleen op Christus waren hopende zo*

waren wij de ellendigste aller mensen." Maar nu niet, en wel hierom: Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ten tijde dat der goddeloze koren en most vermenigvuldigd werden."

Het gebeurde dan, dat ik in het eenzame was en de Heere mij bepaalde bij het zware oordeel van ons van God verlaten zijn, om reden wij Zijn Geest smaadheid aangedaan hebben en aandoen door het verlaten van onze gezette oefeningen, zo in het gebed als in de meditatiën, zo door het gebrek van de geestelijke kracht der Goddelijke waarheden als van de gemeenschap der heiligen, ook door het gemis van te wandelen als kinderen des lichts en des daags.

Daarbij werd het mij een nood en last, ziende het ontstoken ongenoegen Gods in de zware plasregens en stormwinden. Ik zag het ongenoegen Gods rusten op de maatschappelijke onenigheden, dat de een tegen de ander gekeerd is in twist, gekrakeel, nijdigheid, partijhaat, en dat alles buiten Gods en Christus' intrest om. Ook merkte ik aan, dat Nederland met oorlog bedreigd werd, enz. Onder het gezicht van die grote Godsverlating en dreiging van straffen, kreeg ik de Jehovah te rechtvaardigen in Zijn gerichtshandeling, zowel in het intrekken van 's Heeren Geest, tot bekering van onbekeerden, alsook tot dadelijke toediening van de vreedzame vruchten der gerechtigheid in en aan de waarlijk van God bekeerden. Ik werd zo ingewonnen, dat ik een welgevallen nam aan de straffen onzer ongerechtigheid, zowel aan die mijzelf als die de Kerke Gods betroffen, die aan die breuk terdege haar aandeel heeft.

Zodra nu mijn ziel ingewonnen werd in het rechtvaardige Gods, daalt 's Heeren liefdeswerking bijzonderlijk in mij met de woorden: "*dat de gerechtigheid en de vrede elkander ontmoeten en de goedertierenheid en de waarheid elkander kussen.*" Waarbij ik een gelovige toenadering ontving en omhelzing van de toegenegenheid Gods in Christus Jezus mijn Heere, bewust zijnde, met smartelijk leedwezen, dat wij en onze vaderen God op het hoogst misdaan hebben.

Daarop opende zich de glans van Gods heerlijkheid onder een onuitsprekelijk en onbeschrijfelijk hemels gezicht, dat mij in verwondering deed uitroepen: "Hoe heerlijk zijn mij Uw woningen!" Hierop zag ik, dat er een toenadering is, zo er verwaardigd worden in de bressen te staan, hetgeen ik geloofde, dat nu plaats vond. Dat gebeurde op donderdag 3 September. Er vielen zeer zware regens, het was, alsof de oogst geheel zou verrotten op het land. Vrijdags was het nog regenachtig, Zaterdag droger, en daarop volgde zulk droog weder, dat de oogst bekwaam kon ingezameld worden. Wat zal ik zeggen wegens alle Gods trouwe en weldadigheden, aan mij nietig stof bewezen, om mij niet alleen een nieuwe naam te schenken, maar mij ook te stellen onder de aanroepers Zijns Naams!

Tot op dit ogenblik, dat ik dit schrijf, gevoel ik in mij nog een week en opmerkzaam hart met verfoeiing van mijzelf dat die eigen lievendheid nog zoveel vat op mij heeft. Dat doet mij dikwijls klagende uitroepen: "verlos mij, Heere, van mijn eigen overlast."

De 17^e september liep ik 's avonds omstreeks 10 uur langs de dijk en sla mijn oog naar het firmament. Het was mij, of ik nooit zoveel sterren aan 't firmament gezien had. Het komt onder mijn aandacht, dat de Jehovah tot Abraham zegt: "Zie opwaarts," enz. Ik zag welk een groot getal van broeders en zusters in Jezus Christus ik heb. Maar nu werd ik opnieuw bepaald bij de oordelen, hoe de Jehovah de ziekte onder het slachtvee deed woeden, zodat er waren, die wel twee duizend gulden in de grond moesten begraven en sommige daardoor geheel uit hun brood werden gezet. Ook kreeg ik te zien, hoe de kostelijke kinderen Sions, die tegen fijn goud geschat waren, nu *de aarden flessen gelijk geworden waren*, waarvan de bewijzen zijn: het verbijten en vereten van

elkaar, ja tot verterens toe. Ach, ik zag de bedroefde toestand zowel van de inwendige als van de uitwendige Kerk.

Nu, na zonneshijn komt weer regen. Dit was zo ook in mijn geestelijke beleving. Hier en daar had ik mijn bevinding verteld, maar daar word ik er bij bepaald, hoe ik dit deed om een wondermens te zijn. O Dagon van mijn bestaan! Nochtans beliefdde het de Jehovah mij er aan te ontdekken en mij in de schuld te zetten met diepe verfoeiing van mijzelf wegens mijn overgebleven verdorvenheid. O, ik ellendig schepsel! Evenwel laat de Jehovah Zijn hand niet af van zijn arm overblijfsel!

In die tijd werd ik weder aangezocht om ondersteuning; ik sloeg daartoe een weg in en zei: "Heere, als ik haar (namelijk die persoon, van wie ik dacht hulp te krijgen in dit geval) alleen mag ontmoeten, dan zal het goed uitkomen." En dat kwam goed uit. Na verloop van twee dagen werd het benodigde mij toegezonden en dezelfde avond werd ons per post toegezonden een derde deel van 't geen ik geleend had.

Twee dagen later hadden wij het tweederde gedeelte bij elkaar. Diezelfde nacht werd ik wakker en zo komt in mijn gedachten *"Nu verzoend zijnde door Zijn dood, hoeveel te meer zullen wij behouden worden door Zijn leven."* Ik werd dadelijk bij de grondslag van verzoening gezet: *"Gedenkt aan Zijn dood, tot dat Hij komt,"* tot versterking van geloof, hoop en omhelzing. Want een levendige bediening van de verzoend God brengt al de vruchten aan door de werking van de Heilige Geest, Die de Vader in de vredebrengende gerechtigheid aan Zijn erfvolk wil en zal schenken. Ik zei: "O levendige Goël, wat een verenigende heilsweldaad ondervind ik nu, dat het Vaderlijke liefdeshart zó door Uw levendig bedienende ambten tot mij, Uw gekocht kind, afdaalt! Wat geeft U mij te verstaan, hoe groot de liefde Gods des Vaders is, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft om mij uit mijn rampzalige banden van zonden en dood uit te halen en te brengen in het genot van de toeëigening van des Vaders eeuwige verkiezende liefde, van Zijn trekkende kracht aan mij besteed, Zijn onweerstaanbare bewerking om mij te bevestigen, langs en door welke wegen Hij mij leiden wil." In de dadelijkheid werd ik er bij gezet, dat al de beloften Gods *ja en amen zijn in Christus Jezus Gode tot heerlijkheid.* En zo zal de Jehovah Elohim "mij trouw gezellen met Zijn raad, terwijl Zijn oog op mij gevestigd staat."

Nu, ik had gezegd, dat tweederde van de schuld twee dagen daarna al aanwezig was. Maar zie, kort daarop werd de zaak al zo voltrokken, dat er dubbel zoveel kwam, als er schuld was. Ik was toen bij een vriend en vriendin. Wij gingen 's avonds ruim elf uur naar bed. Ik werd omtrent half twee wakker en stond op in het gevoel, dat ik nog nooit zo'n vrijwillige gift ontvangen had; ik boog mijn knieën in mijn onwaardigheid en nietigheid voor de Troon der genade. Daar opende de Jehovah Zijn schatten voor mij en toonde mij, dat al de volheid der Godheid in Hem lichamelijk woont. Hij toonde mij Zijn eenswezensheid met de Vader en de Heilige Geest. En daarna: *Mij is het goud, mij is het zilver, Mij is het vee op duizend bergen.*" Hij opent mij de ogen, hoe ik alles in Hem ontvangen had, genade voor genade, voor de eeuwigheid en voor de tijd. O, zei ik, wat een oceaan van miljoenen met miljoenen vermenigvuldigd! O, wat een rijke Koning! O ja, ik ben van Christus, en Christus is Gods! Zo werd ik dan in 's Heeren hand gebruikt om anderen uit hun nijpend leed te rukken!

Kort hierna kwam ik bij een oude vriend, die in een benauwde toestand verkeerde door het water. Maar onder ons spreken over de reis naar de grote eeuwigheid, kreeg hij veel verruimende gesteldheden voor zijn gemoed. Daar de geneeskundige hulp haar

doel niet kon bereiken, zo stond er een bedroefde nacht voorhanden. Daar ik er bij was, toen de dokter hem behandelde en de bebloede hand van de dokter zag en waarnam, hoe mijn vriend in smarten lag, gevoelde ik wat het betekent, dat als één lid van het lichaam Christus lijdt, het andere ook lijdt. Ik moest vertrekken, daar het laat in de avond was. Onderweg raakte ik in de verzuchting: "Kan het zijn, maak Uw juk zacht en Uwe last licht!" en dadelijk kreeg ik te geloven:

*"Maar de Heer' zal uitkomst geven,
Hij, die 's daags zijn gunst gebiedt."*

De volgende dag hoorde ik, dat de zieke een goede nacht had gehad, ja er zelfs verlichting gekomen was met behulp van instrumenten.

De Jehovah vergunde mij ook werkzaamheden met een persoon, die rijk in de natuur was, maar wiens liefste leven was met Gods arm uitverkoren volk om te gaan. Hij was voor zichzelf een bekrompen mens, wat zijn staat voor de grote eeuwigheid aanbelangt, en ging het liefst om met hen, die hem 't oprechtst behandelden. In de laatste jaren zijns leven leed hij lichamelijk veel. Hij was iemand, van wien 's Heeren arm behoeftig volk veel ondersteuning genoot, maar er een vijand van, dat het op de hoeken der straten zou uitgeroepen worden. Hij was een voorbeeld van nederigheid doch moest veel klagen over zijn onverloochendheid, dat hem veel deed verkeren in zijn binnenkamer, waar hij de laatste jaren zijn vastgezette tijden in doorbracht in veel gebed, in mediteren, in 't onderzoek van Gods heilig Woord en de geschriften der oude Godzalige Godgeleerden. Zijn liefste werk was de "voeten der heiligen te wassen", een minnaar was hij van Sabbatsheiliging, een aandachtig toehoorder, wanneer door 's Heeren volk de grondstukken der zaligheid besproken werden. Twaalf eigenschappen heb ik daar opgenoemd, die men in Gods Woord als eigenschappen van een Christenleven vind aangetekend.

Zijn genegenheid tot herbergzaamheid was zó groot, dat op zekere tijd, toen er eens weinig gelegenheid tot logeren meer overschoot bij hem aan huis, en er nog een paar mensen kwamen, en de dienstbode zei: "Mijnheer, dat kan toch niet!" Hij antwoordde: "wel als de koningin moest komen, zou er dan geen raad verschaft worden? Welnu, maak elders voor mij maar een legertje". Zóveel had hij met 's Heeren volk op. Ik zou nog meer kunnen opnoemen van zijn deugden, die ik weet, behalve de deugden, die ik niet weet. En bij dat alles bleef hij een bekrompen mens, als het op de reis naar de grote eeuwigheid aankwam tot kort voor zijn sterven. Toen heeft hij getuigd, dat hij de ruste, die er voor het volk Gods overblijft, ging beërven. Nu, daar heb ik mede getuigenis van ontvangen.

Op een Vrijdagavond, als ik bij het Donkse Park was, werd ik bij dezen persoon bepaald, ik had toen juist van zijn ongesteldheid vernomen, hoewel het toen nogal ging. Ik werd er dan bij bepaald, hoe diep de mens van God uitgevallen is. Ik zag hem daar bij ingesloten, iets, waar hij ook ten volle van overtuigd was. Daar ontvang ik de waarheid in mijn hart; dat Hij (de Heere Jezus) ook bidt voor degenen, die door hen (Gods volk) in Hem zouden geloven." En krijg ik te gevoelen de gemeenschap der heiligen, dat zich beter laat gevoelen dan uitdrukken. Ik mocht gelovig omhelzen, dat op grond van Christus Voorbidding ook voor hem de toorn Gods was gestild en Zijn gramschap afgekeerd en zijn ziel liefelijk omhelsd werd. Ik zag Fr. v. L. zo heerlijk, zonder vlek en rimpel Gode de Vader voorgesteld, dat Die tot hem zei: *"Gij zijt geheel schoon, mijn duive, mijn volmaakte."*

Daar ik nu voornemens was om de volgende dag naar Capelle aan den IJsel te gaan, gevoelde ik ook neiging die heer te gaan bezoeken. Een vriend ging met mij daarheen op 's Heeren dag. Wij bevonden hem ernstig ongesteld en zwak. Met korte woorden zei ik tot hem, dat hij in de voorbedding begrepen lag, maar, daar ik nogal wat doof ben, heb ik geen antwoord vernomen. Tot mijn vriend, die bij mij was, zei ik: "ik krijg zoveel toedieningen in mijn ziel en goedertieren gedachten van het Hoge Wezen, dat ik geloof, dat Fr. v. L. gaat sterven, en wel door die woorden: *"Ik zal mij hem zekerlijk ontfermen en hem genadig zijn."*

*Hij kan en wil en zal in nood,
zelfs bij het naad'ren van de dood,
volkomen uitkomst geven."*

En daar nog bij:

*Hij zal genâ en ere geven,
Hij zal hun 't goede niet in nood,
Onthouden, zelfs niet in de dood,
Die in oprechtheid voor Hem leven."*

Gedurig was hij bij mij in mijn zuchten, dat de Jehovah hem nabij mocht zijn, in mijn bedenkingen, dat om Christus Jezus' wille de rechtvaardigheid Gods voor hem ook geheel genoeg gedaan was. Vier dagen, was hij niet uit mijn gedachten; zelfs wel in de nacht dacht ik aan hem. Maandags daarop vertel ik mijn werkzaamheden aan mijn vriend en broeder. Die was er in 't eerst niet vatbaar voor, doch even na ons scheiden, raakt ook hij in de arbeid. Nu, waar Sion zuivere weeën krijgt, worden zonen en dochteren geboren.

Het trof ook wonder mijn aandacht, dat hij tot laat in de avond, toen hij 's nachts gestorven is, op mijn ziel gebonden lag, maar er 's morgens geen zucht meer overschoot, 's namiddags kwam er bericht van zijn overlijden. Hoewel hij mij in zijn leven als een liefelijke hinde was, zo is hij mij nu nog liever als bij zijn leven. Door genade was mij meer genade gegeven dan hem, maar nu is hij mij vooruit in heerlijkheid. Zo wordt weer bevestigd, *dat veel laatsten zullen de eersten zijn*. Veel van zijn kennissen waren minvermogende mensen; nochtans waren er van zijn familie, die door een circulaire kennis van zijn overlijden gaven aan velen van hen, waarop dan ook verscheidene overeen kwamen om de lijkstatie onderweg op te wachten en dan te volgen naar de begraafplaats.

Op het graf werd gevraagd of nog iemand van de familie of vrienden iets spreken wilde, waarop er één zei: "als de familie er in toestemde, hij het dan wenste te doen." Hij begon aldus: "Daar is een vorst, een grote gevallen. Maar o ja, hij lag ook door de val en ongehoorzaamheid in Adam met de gehele wereld verdoemelijk voor God, waar hij ten volle van overtuigd was in zijn leven. Maar nu had de Heere HEERE hem uit vrije soevereine zondaarsontferming doen blijken, dat Hij hem uitverkoren had in Christus Jezus, die hem in Zijn voorbedding de Vader zonder vlek of rimpel voorstelde, enz." Zo is hij dan plechtig, ook door zijn vrienden en zovelen, als door denzelfde Geest geleid werden, zijn broeders en zusters in de Heere, ter aarde besteld.

Overdenkende de verborgenheid: *"al wat aan Hem is, is gans begeerlijk"*, kwam dadelijk in mijn hart: *"Van nu aan kennen wij Hem niet meer naar de vlees"*, maar bekleed met zijn Godheid.

?? En wel hierin, dat Hij de schoot zijns Vaders, vol van eer en heerlijkheid heeft verlaten om in de staat der vernedering dat grote Godsgeheim te ontsluiten,

namelijk de twee verst van elkander gescheiden partijen (God en de zondaar) tot de nauwste vereniging te brengen, en wel in zulk een weg, dat de Goddelijke eigenschappen en al Zijn deugden ten hoogste voldaan zijn. Want de eis der rechtvaardigheid blijft om wraak roepen wegens de schending van Gods rechtmatige geboden, en kan niet wijken, tenzij er een gerechtigheid voordoet, die in alle delen genoegzaam is om de schuld weg te nemen; daar die anders de overtreder in een eeuwig gevangenis onder de sententie der verdoemenis houdt, tot hij in de brandende hel weggestoten wordt.

- ?? Tot dat einde zegt Salomo, Prediker 7: 29, had hij onder de vrouwen geen gevonden, doch onder de mannen maar Eén, en dat was die Eén, die bekwaam was om de pers alleen te treden. *"De man Zijner rechterhand, Die Hem heil beschikt"*. Dus is 't geen wonder, *dat al wat aan Hem is, gans begeerlijk is*. Terwijl Hij in Jesaja 53 beschreven wordt zo gepast te zijn om de Goddelijke rechtvaardigheid te voldoen, die Hij op zich heeft laten aankomen. Zodat de wraak van de Wet van mij afgewend is, daar Zijn striemen mij genezing brengen en ik alzo door Zijn bloed verlossing bekom van de vloek der Wet en de strikken des doods. En opdat ik niet alleen door Zijn *lijdelijke* betaling van het doodvonnis ontheven mag worden, is Hij ook gans begeerlijk in Zijn *dadelijke* gehoorzaamheid. Daar wij toch onder straf van de vloek schuldig zijn om alles te doen wat in de Wet geschreven is. Want, hoewel het vlees krachteloos is, blijft de eis: *"Doe dat en gij zult leven!"*
- ?? Waar nu onze doodstaat openbaar wordt, dat, zo min een moorman zijn huid kan veranderen of een luipaard zijn vlekken, alzo min wij kunnen goeddoen, die geleerd zijn kwaad te doen; al zijn wij door Zijn bloed en dood op het vloekhout verlost, zo is ons zijn dadelijke gehoorzaamheid, die bestaat in het volmaakt vervullen van al de heilige eisen van de Wet en in het zich geheel onthouden van al het verbodene, en die Hij volmaakt volbracht heeft vanaf het verlaten van de schoot zijns Vaders, waarop Hij dan ook door Zijn verrijzenis gerechtvaardigd is in de Geest, volstrekt gepast: *"Ik heb het werk voleindigd"*, Johannes 17. Hierin dan is Hij gans begeerlijk voor degenen, die Hem zo benodigen door de bekwaammaking van de Heilige Geest wegens de bloedschuld, die zij thuis gekregen hebben en die ondertekend hebben het vonnis: *"die bloed vergoten heeft, diens bloed zal vergoten worden"*. Die dat woord tot zich krijgt als Gods Woord, zoals het waarlijk is: *"Gij zijt die man!"* Die wordt bewerkt, zoals er staat: *"Ik ken mijn overtreding en mijn zonden zijn steeds voor mij!"* En dat drukt hem, zodat hij misbaar maakt, want de bloedwreker is op de hielen en roept: *"betaal, al wat gij schuldig zijt!"* Dat duurt zolang, totdat hij uitroept: *"Het is buiten hoop!"* En dan wordt hij zó ziek, dat hij onbekwaam is om voor God te bestaan, onder de dagvaarding om voor het gericht Gods te verschijnen, waar het vonnis luidt: *"De ziel, die zondigt, moet sterven!"* Zolang er dan nog een zuchten in de ziel is, is dit de uitademing: *"kan dan mijn stieren- of bokken bloed de toorn Gods stillen, kunt U in mijn verdoemenis in al Uw deugden verheerlijkt worden? Zo niet, dan moet ik uitdrukken, dat er niets is, dat voor mijn ziel kan zorgen dan alleen het bloed van die Persoon, in Wien geen zonden zijn, in Wien geen zondigheid bevonden is"*. Evenwel is Hij zonde voor ons geworden, opdat wij rechtvaardig zouden verklaard worden en onze vrucht tot heiligmaking zouden hebben.
- ?? Waar dit nu in de eerste daad der rechtvaardiging door de toegerekende gerechtigheid des Heeren Jezus Christus aan de ziel geopenbaard en toegepast

wordt, daar komt Hij voor als zodanig, *dat al wat aan Hem is, gans begeerlijk is*. God wordt bevredigd, en de zondaar ontvangt daarvan in zich de kwitantie. Verzoend zijnde met God door het bloed des Verbonds, krijgt zo één ook de vrucht van de dadelijke gehoorzaamheid van de Heere Jezus Christus. Aan het kruishout heeft Hij uitgeroepen: "*Het is volbracht!*" Dat wordt aan de zondaar toegepast, die de betaalde prijs zich toeigent doch nu met Hem opgewekt zijnde, zo komt zo een met Hem te leven en daarin *is Hij evenzo begeerlijk*, opdat Hij Zijn kracht in onze zwakheid komt te volbrengen tot de gehoorzaamheid, die in de Godzaligheid thuis behoort. Nu niet der dienstbaarheid tot slaafse vrees, maar tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. Nu wordt het gedurig leven: "*Zonder Mij kunt gij niets doen*".

?? Zonder Mij kunt gij geen gebruik maken van de beloftenissen, en die zijn in de grootste zwaarigheden, in de hevigste aanvechtingen, in de diepste verlatingen het onmisbaarst tegen een gehele bezwijming onder het monster van ongeloof. Dat wel eens zover kan schijnen de overhand te hebben, dat het leven gelijk een vonk vuur onder de as verborgen ligt. Nu in zo'n weg *is Hij ook gans begeerlijk*. David zegt: "*Maak mij levendig naar Uw toezeggingen!*" Jesaja zegt: "Waarom doet Gij ons van Uw wegen dwalen? Breng ons weder naar Uw beloftenissen", enz. Van der Groe zou zeggen: *de Heere kan van Zijn volk niet meer af*.

?? *Dus al wat aan Hem is, is gans begeerlijk* in voor- en tegenspoed, in welke weg of omstandigheden ook, is Hij dat voor hen, die door de genade er gebruik van komen maken. En die, ja, die alleen zullen er de baten van wegdragen. Nu is 't wel waar, dat, al gaf iemand al het goed van zijn huis en had het bestanddeel van Gods beeld niet in zich door 's Heeren Geest, zo was hij maar een klinkend metaal en luidende schel gelijk. Evenwel is 't een eigenschap in hen die uit God geboren zijn, te beoefenen de beide tafelen van de Wet.

Wij vernamen, dat iemand, die wij kenden, in de war zat. De volgende dag zonden wij enig geld naar hem. Toen krijg ik in de gedachten om hier en daar het volgend rijmpje heen te zenden:

*Gedenkt aan Smit,
Hoe hij daar zit
En ook zijn vrouw.
Ziekelyk nou.
Een terings-zoon,
Geen spijs ter loon.
Dan nog een meid
Die ook ziek leidt.
Veel arremoe!
Dus vraagt nu, hoe
Moet ik nu doen?
Wees hier in koen.*

*Laat hart en hand
Houd' hem in stand.
Dit is 't bericht.
Doet uwen plicht.
Zo Slikkerveer,
En and'ren meer
Ook, zo 't behoort.
Zegt het ook voort.
Die doet; wat h' kan
Is d' waardig man!
Die d' arme geeft
Is waard, dat h' leeft.*

*Maar die z 'ontrek
Gelijkt een vrek
Want roest en mot
Maakt 't al kapot.
O neem in 't oog
De nood is hoog
Wilt u ontfermen
Gedenkt de ermen
Mijn bee is uit,
Dus ik besluit;
In diep' ootmoed
Heere, maak 't goed
En sluit hier mee
Met T. van D.....*

Denzelfde dag laat ik het brengen bij C. de K. Twee dagen later brengt hij f 13,50. Op het laatst van die week komt van Gouderak f 55,- en zo van elders f 60,- Samen kwam er in f 166,- behalve kledingstukken en mondbehoefte, en nog meer, waarvan wij niet weten. In 's Heeren hand heeft dat gebrekkige versje velen tot liefdadigheid verwekt. Dat huisgezin is er lief door verkwikt, en mijn ziel heeft er zoete toediening door ontvangen. De molenaar leeft ook van het korenmeel, dat hij maalt voor anderen!

In het voorjaar werd ik ziek en wel erger dan ik eerst dacht; mijn inwendige gesteldheid was dor en mat; ik gevoelde mij als een lederen zak, die in de rook verteerd is. Ik dacht: "wel zou de Heere vergeten mij genadig te zijn; zijn Zijn barmhartigheden opgehouden?" Ik maakte misbaar. Er kwam verandering; mijn geroep werd gaande; ik zei: "Hij zal mijner niet vergeten." Zó komt er in mij:

*"Ik blijf den Heer' verwachten,
Mijn ziel wacht ongestoord,
Ik hoop in al mijn klachten,
Op Zijn onfeilbaar woord." enz.*

Daar krijg ik een levendige indruk van de werking van de Geest des geloofs en de hoop des eeuwigen levens. Onder mijn aandacht kwam de geschiedenis van Thamar, de schoondochter van Juda, hoe ik mij evenals zij enige tijd bevonden had als een verlatene weduwe en de toezegging van de Broederplicht mij was onthouden, zodat ik mij aan de weg gezet had om Hem te vangen, die mij als zijn kind had aangenomen, en op een heilige wijze door Hem bevrucht te worden. Dat ook plaats vond.

?? En hoewel de natuurwet mij kwam aan te klagen, zo toonde mij het getuigenis des Geestes bij Wie ik zwanger was, namelijk bij Hem, die Zijn staf, welke is Gods woord, mij gegeven had, waardoor ik ben wedergeboren; en Die mij een Lamp voor mijn voet en een Licht op mijn pad is, waarmede ik door de Jordaan zal gaan, zodat ik daarop ben hopende.

?? Daarop werd mij toegediend Zijn snoer, die mij in liefelijke plaatsen gevallen is, waardoor mij een liefelijke erfenis geworden is, de erve der Heiligen in 't licht.

?? Daarop Zijn zegelring, de trouwring, waarop Hij Zijn zegel door de Heilige Geest gegraveerd heeft, het zegel der dierbare beloften, die in Christus Jezus ja en amen zijn, Gode tot lof en heerlijkheid.

Hieronder werd mijn ziel zo zalig gesteld, omdat dit drievoudig snoer in der eeuwigheid niet te verbreken is. Wat uit Thamar zal voortkomen, is naar de belofte, de Spruit, de Wortel Davids, de Leeuw uit Juda's stam: "Uit U zal de Silo voortkomen."

Onder dat genot krijg ik de woorden: *"Ik zal met vreugd in 't huis des Heeren gaan"*, enz. Psalm 116, Toen ontsloot mijn Heere en mijn God Zichzelf voor mij in Zijn toegenegenheid tot mij met de woorden: *"Mijn Vader, mijn Vader, wagen Israëls en zijn ruiters,"* die ik zag als zijn dienstvaardige geesten om mij te leiden in de heerlijke Troonzalen. Mijn bevating is te gering en mijn pen weigert om het zakelijk neer te stellen, wat daar gebeurd is. Alleen zal ik zeggen: *"O, hoe groot is het goed!"* Maar, zoals de rok van Elia hier bleef, toen hij ten hemel voer, zo kwam ik weer daarvan, nog niet in het volle genot gesteld te zijn van hetgeen eenmaal genoten zal worden in de allervolmaakste heerlijkheid. Ik bevond nog een rok om te dragen, die gedurig van 't vlees besmet wordt. Nochtans zijn mij dat Pniëls!

16. Werkzaamheden met weduwe C. de Vroome, Vrouw Boele en anderen

Nu wenste ik enige zonderlinge werkzaamheden mede te delen, die de Jehovah mij gegeven heeft met zekere weduwe C. de Vroome, geboren Gerrigje ... en met de vrouw van Jan Boele, geb. Jannigje de Haan.

Vrouw de Vroome was bij de eerste genadige bewerking in de schuld gezet, waaronder krachtdadige liefdestrekkingen in haar openbaar werden zodat zij op haar 19^e jaar al klare blijken gaf, dat Gods Geest in haar wrocht, wat vlees en bloed niet geopenbaard is. Zij is verder haar leven lang gebleven een vriendin en metgezellin van hen, die God ootmoedig vrezin.

Zij heeft treffelijke ondervinding in druk gehad, ja vervolging om en in de zaak van Christus blijmoedig ondergaan. Maar wanneer het er op aankwam te verklaren, wat haar enige troost was in leven en sterven, dan moest zij voor de schakels zinken, hetgeen zij ook gulhartig beleed, veelal met jaloezie, zodat zij duidelijk blijken gaf de noodzakelijkheid om te dragen om eens anderen te worden. Want ze was bevoorrecht niet te willen hebben, dat haarkussens onder de oksels gelegd werden, zij het zich niet brengen naar de bloemhoven. De Jehovah had haar bevoorrecht om te gevoelen het recht Gods, dat tegen haar getuigde, niet met de weefselen van mensenvonden te kunnen voldoen. Daar had ze teveel Gods en zelfkennis voor ontvangen, hoewel ze nog heimelijk in het werkverbond leefde, of heimelijk dáár: *er is te veel gebeurd om verloren te gaan en niet genoeg om behouden te worden*. Maar het behaagde de Jehovah haar op het ziek- en sterfbed neer te leggen, waar zij geleid werd in haar openstaande schuld, zo van erf- als dadelijke zonden, waarop zij God kwam te rechtvaardigen, wanneer zij voor het gericht Gods in de helse afgrond werd neergeworpen, zodat zij uitriep "verloren, verloren!"

Hierop ontving zij een duidelijke indruk, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om zalig te maken, die staan om verloren te gaan, waar zij zo een verruiming door kreeg, dat er voor zo één, als zij was, nog doen aan was, dat haar toestand geheel veranderde.

Kort daarna komt ze in vertwijfeling met zware aanvallen, zodat de zwarte duisternis haar zo bedekte, dat het geheel buiten hoop raakte; maar hare familie had bemerkt, dat, hoewel hare lichaamskrachten zó afnamen, dat ze haast niet meer verstaanbaar spreken kon, uit die hevige strijd als 't ware ontwaakte en met een heldere stem uitriep, zodat het in het naastbij zijnde vertrek duidelijk gehoord werd: "Ik wil niet, dat deze verloren ga, ik heb verzoening voor haar gevonden." *En dat voor mij, ja voor mij, vrede met God door onze Heere Jezus Christus!* En veel andere blijde krachtige werkingen van de Heilige Geest werden door de omstanders uit haar gezegende mond gehoord.

Ik kwam toen juist ook bij haar en zei: "nu, vrouw de Vroome, nu zijn wij het eens!"

"Nee," zei zij, "niet alleen eens, maar één in Christus onze Heere, want Hij is onze Leraar, Hij is onze Wetgever, Hij is onze Koning, Hij zal ons behouden tot aan en over de dood." En zo is zij onder veel zalige toedieningen ingegaan in de vreugde haars Heeren en gekroond met de heerlijke blijdschap en vreugde, eeuwiglijk en altoos.

Nu, ik wenste mede te delen, hoe ik met die vrouw hoofdzakelijk tussen de Heere en mijn ziel heb mogen verkeren. Op een zaterdag kreeg ik zulk een betrekking om haar te mogen ontmoeten, dat ik als't ware al bij haar was. En in de gedachte met haar voor de Troon kwam te worstelen, of Hij zich mocht ontfermen om de steen van het graf af te wentelen, opdat ze vrij mocht uitgaan en ingaan door de opstanding van Jezus

Christus. Hoe ik daar echter mee liep, tot een ontmoeting kwam het niet. 's Maandags kreeg ik zulk een onrust, dat ik terstond in huis liep, een ander pakje aantrok, met de stoomboot tot Alblasterdam voer en ging lopen naar Bleskensgraaf. Tussen Alblas en Bleskensgraaf wordt ik er mede aangevallen waaraan ik het zou weten of het was van degene, die zich voordoet als een engel des lichts, of van de Bonds-Engel. Nu komt in mij: *"Mijn schapen kennen Mijn stem en zij volgen Mij."* Daar werd ik teruggeleid tot die zoete tussenkomst van Christus met de Godspraak uit Romeinen 4 de laatste verzen en Romeinen 5:1-4, wat mij met ongewone zoete vrede en sterke vertroostingenvulde. Waaraan ik kwam te kennen en te erkennen, dat het de stem was mijns Liefsten, die bij de reeën en de hinden des velds woont. Zodat ik dadelijk bij de veel andere ontmoetingen Gods gezet werd. Ik kreeg er dadelijk in te zien de blijken, waardoor die werkzaamheden zich onderscheiden van zulke verzoekingenvan, die tot mij kwamen onder de schoonschijnendste voorstellingen, zoals onder de titel van groot geloof of van te zijn een bijzonder nauw bij God levend Christen. Ja, dán was ik de man, die de gezichten Gods zag, en zo blind was ik dan, dat ik meende, dat het uit God was. Drie jaar geleden was ik ook in zulke werkzaamheden geweest.

Maar hoe anders was nu de uitwerking! Nu bleek mij Gods Vaderlijke toegenegenheid om Jezus' wil. Toen werd ik bijna tot wanhoop gebracht. Hoe opgepronkt ik toen ook was, de Heere was tegen mij ontstoken. Toen heb ik ondervonden, wat geestelijke hoogmoed is. Zo ben ik de onderscheiding gewaar geworden tussen de bearbeiding van een Drie-enig Hoogwaardig Wezen en de verleiding, waarin Beëlzebul kan brengen onder de schijn van een engel des lichts.

Terwijl ik veel sterkte in de aangehaalde werkzaamheden vond, kwam de vraag mij voor: "waaraan wij weten kunnen, dat het de Zone Gods is, wanneer Hij zich onder de verheerlijkte heiligen, die Hij Zich verworven heeft, vertegenwoordigt, terwijl toch de heiligen met zoveel heerlijkheid zullen bedeed zijn. Nochtans de vier dieren en de vierentwintig ouderlingen buigen zó laag, dat zij uitroepen: *"U komt toe de lof, de eer, de aanbedding en de dankzegging, hallelujah!"*

Hierop werd mij getoond de bediening Zijner staten, namelijk Zijn macht om Zijn leven af te leggen en wederom aan te nemen; daarna die van Zijn ambten, Zijn macht om uit te delen, zowel in wijsheid als in gerechtigheid en in regering, wat nodig tot zaligheid is, gelijk dat hier al aan zijn duurgekochte Kerk toegediend wordt. Maar bovenal werd Hij de Pleitbeslechter tegenover de door ons gekwetste majestueuze heilige rechtvaardigheid Gods, en doordat Hij dat doel trof, blonk Hij uit boven alle schepselen, zowel engelen als verheerlijkte mensen. Toen ik dat zag, schoot er in mij geen geest over, want daar was in Hem al de volheid der Godheid lichamenlijk, in wijsheid, sterkte, schoonheid, liefvalligheid, want de glans van Zijn koninklijke Majesteit blonk boven alles uit. En op Zijn dijen stond geschreven: *"Koning der koningen en Heere der Heeren"*.

Onder die wonderlijke leiding en bewerking naderde ik de woning van J. Boele, die mij het een en ander vertelde van de Weduwe de Vrome, waarna ik mijn reis vervolgde en aan haar woning kwam, waar ik het bevond, zoals ik heb medegedeeld.

Wat betreft vrouw Boele, zij was eertijds een mens als alle andere wereldse mensen. Maar op zekere tijd was zij met nog twee zusters van haar krachtig in haar zondige weg omgekeerd, zodat het zoet der zonde en het werelds ijdel vermaak haar bitter en dwaasheid werd; en wel door het volgend middel.

Zij kwamen eens in haar pracht en optooisel op een gezelschap waar enige van 's Heren kinderen met elkander spraken aangaande de dingen van het Koninkrijk Gods,

en de noodzakelijkheid voor een mens om tot waarachtige bekering te komen. Daarbij (zoals ik vernomen heb) was een vrouw M. M. die één van deze drie zusters aansprak, haar vermanende om de grootsheid dezer wereld af te leggen en tot nederigheid zich te voegen, want het Koninkrijk Gods bestaat niet in het omhangen van zilver of goud of in vlechtingen des haars, maar in een stille, nederige, ootmoedige geest, die kostelijk is voor God.

Toen die zusters thuis gekomen waren en het zondige van haar optooisels bemerkten, besloten zij dadelijk het af te leggen. Nu, van die tijd af is er een werkzaamheid in haar overgebleven om liever met het volk Gods smaadheid te willen lijden dan de schatten en de geneugten van de wereld te genieten.

Maar om op vrouw Boele terug te komen, zij had een bekrompen gemoedsgesteldheid, heeft veel van haar overige leeftijd doorgetobd en vertoonde veel eigenschappen, die in de zuivere overtuiging en ontdekking plaats hebben. Zij zocht de besmetting van de wereld te ontgaan, ontving verlichting des eerstands om te onderscheiden tussen goed en kwaad, waardoor ze een oprechte achting kreeg voor de getrouwen in den lande. Zij deed aan alle mensen wel, doch meest aan hen die de Heere vrezen. Zij had grote lust in het onderzoek van 's Heeren heilig Woord, ook in de geschriften van de praktikale Godgeleerden, zocht de Sabbat te heiligen zelfs door nachtrust te ontberen.

Zij had veel achting voor anderen, die in dezelfde gemoedswerkzaamheden als zij verkeerden, maar naar haar oordeel ging het bij anderen dieper dan bij haar. Kwamen er eens toedienende werkzaamheden, het werd dadelijk of kort daarna zó bestreden, dat het maar eigen werk of verbeelding was. Was ze in verzuchtingen werkzaam geweest en had ze duidelijke blijken ontvangen, dat de Heere haar verhoord had, zo aangaande de grote droogte en de veel regens, en het gewas nog boven verwachting was uitgelopen, dan was er blijdschap. Maar ook werd ze bekwaam gemaakt, wanneer er tegenslagen op til waren, zodat, wanneer ze kwamen, ze kon uitdrukken: *"Ik heb U, o Heere, in Uw oordelen verwacht."* Dan was er een bemoedigd ontvangen van de tuchtroede, zoals het was, toen van haar werd weggenomen omtrent tweeduizend gulden aan slachtvee, daarvoor was zij ingewonnen wegens haar Gods- en zelfkennis, zodat ze de Heere niets ongerijmds wilde toeschrijven.

Zij was persoonlijk en bevindelijk overtuigd van God kwijt te zijn en van de noodzakelijkheid van de krachtdadige wederbarende werking Gods om het beeld Gods in haar hersteld te krijgen met de vernietiging van des duivels beeld, dat ze duidelijk - door de zondige aard, die ze in zich gewaar werd als de grootste vijandin tegen God en al wat Goddelijk is, - kwam te gevoelen, wat haar veel zuchten heeft doen slaken. Want zij beleefde hoe smartelijk het is een rechtvaardig en toch goeddoend Wezen te beledigen, dat ze dan ook, zoveel haar doenlijk was, zocht te betalen met te klagen over haar ongeluk met hete tranen, met voornemens in de keus te volharden om de Heere achterna te kleven, enz. Hoewel zij haar schuld al hoe langer hoe meer gewaar werd, en soms het dacht op te geven. Want zo'n arbeid te hebben maar toch dagelijks erger worden... wie kan dan zalig worden?

Onder dit alles werd zij ziekelijk naar het lichaam. Op zekere tijd komt haar voor: *"Wat onmogelijk is bij de mensen, is mogelijk bij God"*. Daar werd ze bepaald bij het lijden van Jezus Christus, hoe Hij de gerechtigheid Gods genoeg gedaan heeft voor het uitverkoren geslacht, waarop er een verruiming, omdat er nog mogelijkheid was, ontstond, en dat er nog hoop die aangaande ook voor haar was, wat ze dan ook aan sommige kinderen Gods vertelde onder een vloed van blijde tranen.

Dit dan werd voor een ogenblik wel genoten, maar daarna weer weggesloten, ja zóver, dat ze zei: "Wat zou toch een onbekeerd mens in de Hemel kunnen of moeten doen?" Ze had nog wel veel openingen en zoete toedieningen, maar haar schuld bleef haar gedurig bij, vooral daar de heiligheid der rechtvaardigheid Gods klaar in haar geopenbaard werd, waar tegen niets in te brengen was, vanwege de beschuldigers, die tegen haar getuigde, zodat zij het vonnis des doods in zichzelf omdroeg.

Dat duurde zo lang tot op een ogenblik ze als het ware in een benauwdheid verkeerde. Toen dat over was, vroeg haar man: "Jannigje, heb je het zo benauwd?" "Nee, Jan! Zei ze. *"Maar de Heere Jezus is voor mij tussen de heilige rechtvaardigheid en mij, die diep doemschuldig voor Gods toorn stond, opgetreden met Zijn ganse borgtocht, waardoor ik vrij gesproken ben van schuld en straf, en nu heb ik een dadelijk bezit van het eeuwige leven. Nu heb ik vrede met God door mijn dierbare Heere Jezus, en daardoor met alles. En zoals ik nu mijn schuld voor de Heere beleden en vergeving ontvangen heb, zo zal ik nu ook vergeving zoeken bij de dienstbode, ja bij allen, want ik heb tegen alle geboden zo van de eerste als van de tweede tafel der Wet overtreden."* Dit heeft ze ook gedaan. Verder heeft ze veel mogen roemen over de wonderen van 's Heeren ontfermende liefde over haar door de enige Middelaar Gods en der mensen. Hoewel ik bij hare uitgang niet tegenwoordig ben geweest, zo zijn er bij geweest, die betrouwbaar waren en die op goede gronden nog veel andere loffelijke getuigenissen erbij zouden kunnen voegen. Zo is zij in de vreugde van haar Heere en Zaligmaker Jezus Christus ingegaan, waar zij nu rust van haar arbeid om de kroon, waarmee ze hier in beginsel gekroond is geweest, voor de voeten van het Lam neer te werpen met de lofuiting: *"Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed; hallelujah!"*

Nu kan en mag ik niet verzwijgen de arbeid, die mij vergund is met deze vrouw te hebben. Terwijl zij onder veel veroordeel verkeerde wegens hare ongelukkige beleving, was het mij een gedurige aandrang om het Hoge Wezen te smeken, of het Hem behagen mocht het door Hem begonnen werk nog aan deze zijde der eeuwigheid helder te openbaren. En daar zij zichzelf verklaarde als het zondigste, ongelukkigste schepsel, was het bij haar minder nodig om haar de donderslagen der Wet voor te dragen, waarom wij dan ook haar het meest er op wezen, dat zij vanwege haar ongeloof geen krachtig doorbrekende arbeid kwam te beoefenen. Niet om dat geloof op te dringen, dat het geen gave Gods is, maar om de schuld of anders gezegd wat de grootste zonde is voor ons persoonlijk aan te tonen. Om zo voor God veroordeeld te worden. Hetgeen ze dan ook wel toestemde, doch zij gevoelde zich zo onbekwaam om te geloven, dat God in Christus Jezus haar ter zaligheid zou gedenken, dat de moorman eer zijn huid of de luipaard zijn vlekken zou kunnen veranderen. Want de natuur gevoelt wel de onmacht maar niet de vijandschap tegen dat werk, maar wij bezitten beide. Echter beletten haar tegenstribbeling mij niet de Jehovah met zuchten, bidden, pleiten, ja zelfs gelovig met tranen lastig te vallen. Zodat op zekere tijd de aandrang zo sterk werd, dat ik na mijn dagelijks werk anderhalf uur ging lopen om te vernemen, hoe het met haar ging naar ziel en lichaam. Waardoor ik in de gelegenheid kwam om te vernemen, dat er wel smekingen en uitgangen in haar opdeden; doch het bleef gesloten. Dat drong mij nog sterker aan, zodat er in mij opdeed:

*"k Liet niet af mijn hand en oog,
Op te heffen naar omhoog".*

Ondertussen werd zij zwakker naar het lichaam. Nu hoorde ik van de opening in het lijden van Jezus Christus, die zij gehad had. Dat mij alweer meer arbeid verschafte, ja

ik betuig, dat die waarheid in mij werd uitgewerkt: *"Sion heeft weeën gehad."* Ja, ik ben in barenswee over haar geweest. Zodat hier toepasselijk zou zijn iets dergelijks als wat Ambrosius tot de moeder van Augustinus zei: "zou een zoon van zoveel tranen kunnen verloren gaan?" Dat is voor sommigen als een paradox, dat zo'n geestelijke zwangerschap zulk een innemend ingrediënt in zich heeft.

Dat heeft geduurd, tot dat wij uit goede bronnen vernamen, dat voor Jannigje Boele de schrik des doods was geweken en het had zoveel ingang bij mij, dat het kindeke opsprong in mij van blijdschap, en dat mocht ik dan aan anderen diezelfde avond nog gaan vertellen. Waar het makkelijk ingang heeft gehad, dat er een eenparig *amen, amen*, opvolgde!

Op de bestemde tijd werd ze plechtig ter aarde besteld; waarbij een eerbied en diep ontzag als 't ware van 's Heeren aangezicht afdaalde op de ganse menigte. Zo was het ook op het sterfhuis. Hoewel ze een diep bedroefde man en twee kinderen naliet, was er evenwel een bevredigende samenspreking en een ootmoedige indruk op de harten van hen die tegenwoordig waren. Ik sluit hiermede, dat ik maar een stipje kan aanroeren van hetgeen ik gevoeld heb.

Drie weken voor dit laatste geval plaats had, was er iets voorgevallen. Er was iemand, die erg behoeftig was en door bijzondere omstandigheden dadelijk hulp behoefde. Nu gevoelde ik een genegenheid tot weldoen onder opzien tot de Gever van alle goede gaven, enz. Weer maakte ik met die man, die mij krediet verleend had, een overeenkomst om iedere week f 0.50 af te doen, zodat ik 140 weken verbonden was, wanneer de Jehovah onze God niet wat extra's werkte. Kort daarna was ik onder veel mensen in aangename gesprekken en bij het vertrekken gaf de een dit, de andere dat, zodat er meer dan de helft van het benodigde in mijn hand gegeven werd, hoewel niemand iets van de zaak wist dan de Heere, wien Ik in het verborgen met zuchten mijn weg voorstelde.

Wat gebeurde er voorts? Kort daarop kwam er een doodsbericht waarop ik een condoleantiebrief zond, omdat ik de begrafenis niet zou kunnen bijwonen. En zie, zij die ter begrafenis geweest waren, brachten het restant mee van wat er nog openstond Zodoende, In plaats van 140 weken was mijn schuld in 4 à 5 weken aan mijn crediteur betaald en wel uit de hand van mijn grote Crediteur, namelijk de El-Schaddai.

Het is openbaar, dat er mirakelgeloof [wondergeloof] zijn kan, dat toch geen zaligmakende uiteinde heeft, maar ook is het opmerkelijk, dat het zaligmakend werkzame leven veelal wonderwerken ondervindt, hetgeen men duidelijk aangetekend vindt in hetgeen de Heere Jezus zegt tot de discipelen van Johannes de Doper: *"De doven horen, de blinden zien, de stommen spreken, de doden worden opgewekt, en de armen wordt het Evangelie verkondigd."*

De ark werd gebouwd niet alleen als een type, waarin de Kerk behouden wordt, maar ook als een wonderwerk, waar rein en onrein in kan verkeren. Kortom de gehele Schrift getuigt het, zie Hebr. 11. Doch het grootste is, *dat de Godzaligheid een groot gewin is met vergenoeging, hebbende de beloften der tegenwoordige en toekomstige goederen.*

Als eens de overdenking van Hem mijn ziel uithaalde om het Hoge Wezen heilig lastig te vallen, kreeg mijn ziel een indruk van *de eeuwige liefde Gods tot de mensen* met heenwijzing naar Spreuken 9. Daar staat, dat de Jehovah of *Opperste Wijsheid* Zijn Huis gebouwd heeft op zeven pilaren, die mij voorkwamen als Zijn voorkennis, Zijn

besluit, Zijn verbond, Zijn verkiezing, het oprichten van het genadeverbond, of het Verbond der verlossing, de raad des vredes, het Voorwerp, Die al de hoedanigheden bezit om aan de eisen Gods te voldoen en een gepast Voorwerp te zijn om de Goddelijke eigenschappen in de volste zin te representeren; en een Persoon te zijn, Die genade kan bewijzen behoudens het recht Gods, en die vrijmachtig is om in de Raad Gods mede te verkiezen en te verwerpen, Die machtig is een eenzijdig verbond daar te stellen, om het besluit daar te stellen uit kracht van Zijn voorkennis.

Hierover mediterende kwamen mij *de eigenschappen* voor, die zich openbaren in de *Zone Gods* naar de Heilige Schrift, uit veel teksten. Daar nu aan Gods gerechtigheid genoeg geschieden moest, en niets en niemand anders daartoe bekwaam was, zag ik, hoe de Zoon als 't ware van het hart des Vaders gescheurd werd, met de woorden: "*Ziet, welk een grote liefde de Vader gehad heeft, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven beërve.*" Die Zoon, in Wie de Vader Zijn welbehagen heeft. Die Zoon, Die Zijn medegenoot is. Die Zoon, die Hij tot Koning gezalft heeft op de Berg Zijner heiligheid. Die Zoon, Die genoemd wordt: *Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst*. Ja, Hij is de Man, Zijn Metgezel, enz., Deze geeft Hij over om een Knecht der knechten te zijn, om een smaad en spot te zijn, om als een schaaap ter slachting geleid te worden en zelfs de toorn Gods te moeten dragen, afgesneden van voor Gods aangezicht, zodat Hij uitriep: "*Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?*" Onderworpen aan de dood des kruises. En dat niet voor Zichzelf, maar voor dat zaad. der verkiezing, waarin alleen des Heeren welbehagen is. Daardoor werd de toorn Gods afgekeerd, de gramschap gestild, en de rechtvaardigheid Gods zich tevreden bevond in heilige vergenoegdheid! Waarop Hij, Die macht had om Zijn leven af te leggen, ook macht had om het wederom aan te nemen om dan *de rechtvaardiging* in en door de Geest van de ganse Godheid te ontvangen; waarvan Hij als de grootste Profeet in Zijn omwandeling op aarde al gesproken had: "*Ik heb het werk voleindigd, dat de Vader mij opgelegd heeft.*" En: "*Nu vaar Ik op tot Mijn Vader om plaats te nemen in Zijn Troon, in de heerlijkheid, die Ik met en bij Hem had, eer de wereld was.*" En daar verschijnt Hij dan nu in de dadelijkheid met Zijn gekocht erfvolk voor de Vader, Die zo verheugd is in het wederkeren van Zijn geliefde Schootzoon, dat Hij als 't ware uitdrukt: "*Al het Mijne is het Uwe!*"

Onder de indruk van die blijdschap, die ik geloofde met de hoop der heerlijkheid in en met de stralen van souvereine liefdesomhelzing, heb ik neergesteld, dat God de Vader vrolijk is in het wederkomen van Zijn geliefde Schootzoon, die door Hem in de staat der vernedering voor een wijle tijds was verlaten geweest. Maar Die is wedergekeerd in de triomf over dood en graf en helse macht. Want de Leeuw uit Juda heeft overwonnen om de Zijnen uit de macht der hel weg te halen door zijn Middelaarswerk en zonder vlek en rimpel Zijn Vader als een reine maagd voor te stellen. Waardoor in de volste zin die waarheid haar beslag krijgt: "*In de mensen een welbehagen.*"

Al mag ik soms worden ingeleid in zulke Godsgeheimen, toch moet ik al veel ondervinden, dat, waar de weg der goddeloze op rozen gaat, mijn weg menigmaal gaat door doornen en zandwoestijnen, in of uitwendig, ook, omdat ons vlees der Wet Gods niet onderworpen is, "*want het kan ook niet.*" Daarom wordt er ook gezegd: "*Heeft niet de mens een strijd op aarde!*"

In zulke toestanden wordt wel eens uitgedrukt: "*och of ik wiste, of ik Hem vinden mocht, ik zou tot Zijn stoel naderen, en mijn Rechter om genade bidden.*" Dat gaat soms onder veel worstelingen. Er is geen stilstaan in de weg Gods, hoewel ze soms

hier of daar legeren, zoals de kinderen Israëls op hun reis door de woestijn. Soms mogen ze zingen als aan de Rode Zee, dan zijn ze weer aan het twistwater, soms onder de palmbomen, dan met walging geplaagd, met het vlees nog tussen hun tanden. Ze worden wel eens vermoeid van hun reizen.

Zo was het ook met mij. Ik bevond mij als tussen een rei van twee heiren. Er was dan een strijd tussen mijn wil en 's Heeren wil, dat mij deed zuchten en roepen. In zulk een toestand werd ik geleid in de hof van Gethsemané, hoe de Heere Jezus daar, in zware strijd zijnde, grote druppels bloed zweette, maar Zich geheel aan de wil van God Zijn Vader onderwierp. Daar werden al mijn zwarigheden door de verdrukking hiervan op mijn gemoed, opgelost als te zijn overblijfsels des lijdens van Christus, die Zijn levendige leden op aarde dragen moeten en ondervond ik enigszins door bekwaammakende genade, wat het zeggen wil: "*Uw wil geschiede!*"

16. Terugblik, ca. 1810; Gods weg tot 1813

Nu had ik eens gelezen, in de belijdenis van **Augustinus**, waar *de eerste oorsprong der zonde vandaan gekomen is, zo in de afgefallen engelen, die duivelen zijn geworden, als in de recht geschapen mens, die nu een speelbal is geworden van de kromme slang tot alle ongerechtigheid.*

Ik werd ingeleid in deze zaak. Het Hoge Heilige Wezen Gods is soeverein, enkel Majesteit, van eeuwigheid tot eeuwigheid Dezelfde en doet met het heelal naar Zijn vrijmacht, zowel met de engelen als met de mensen. Wie zou dan zeggen: *wat doet Gij?* Nu, de Jehovah is geen oorzaak van enige oorspronkelijke kwaadwilligheid, want daar zij naar Gods beeld geschapen waren, was hun bekwaamheid meegedeeld om Zijn lof te kunnen verkondigen. Want God, verre zijnde van goddeloosheid, hoe zou Hij dan zulks kunnen scheppen?

Maar het is Zijn eeuwige Wijsheid, dat Hij Zijn creaturen zó formeerde, dat ze *medewerkende onderwerpen* waren om de ingestorte volmaaktheden tot volmaking te doen toenemen, of anders de gedreigde straffen zouden wegdragen. Waarom dan de staande gebleven engelen, die dezelfde eigenschappen in zich hebben, niet gevallen zijn, daarvan is de vrije soevereine predestinatie alleen de oorzaak. Zo is het ook met het mensdom, met dit onderscheid, dat de engelen in meerder getal tegelijk geschapen zijn, niet gerepresenteerd in één hoofd, zoals wij in Adam bij de schepping.

Daarom ook is het Zijn oneindige wijsheid, om tegenover dat hoofd, dat niet staande gebleven is in het eerste contract dat Hij met Zijn schepsel aanging, alle naar de eeuwige predestinatie uitverkoren mensen te stellen onder één Hoofd, met Wie Hij een contract of verbond had aangegaan met de titel van *Genadeverbond* of Verbond der verlossing, dat op zoveel vaster en beter grondvesten staat dan het eerste in de eerste Adam. Want in de eerste Adam was een medewerkende *onderwerpelijke kracht* werkzaam, maar in de tweede Adam een medewerkende *Zelfstandigheid*, die het geen roef behoefde te achten Gode even gelijk te zijn. Zó is Christus Jezus, de Tweede Adam, van een zoveel beter Verbond het Hoofd, dat de Drie-enige Adonai met en in Zichzelf bezworen heeft, dat Hij David niet liegen zal, want Zijn Rijk zal blijven in der eeuwigheid.

Wie moet niet erkennen de wonderlijke veelvuldige wijsheid en sterkte Gods in het scheppen op zulk een wijze, als Jehovah deed; van engelen en van mensen? Zodat God geen oorzaak is van de zondeval, maar engelen en mensen zelf. De Heere is soeverein,

en dat blijkt niet minder in die vrije daad om de gevallen engelen te laten liggen onder de schrikkelijke toorn Gods, en Adam uit vrije genade uit de gevallen staat in het Hoofd van het Genadeverbond te herstellen, in de genadige gemeenschap met God door het bloed des Lams, dat de koopprijs is voor degenen, die gepredestineerd zijn tot het geloof in Zijn Naam, ten eeuwigen leven. Want dat geloof is ook een gave, gewrocht in de uitverkorenen door de Heilige Geest. O soeverein Wezen!

Dit is het, waar mijn ziel in kwam te berusten, als het mij aanviel, dat ik onder de oordelen des Heeren lag, die nu reeds op de aarde zijn. Oordelen op de gemeente Gods, en op het algemeen, zo in de landbouw, in de visserij, ook de werkeloosheid, waarin wij ook delen moesten. Dat kwam mij zo donker voor, dat ik uitdrukte: "Zou U het water dan over de lippen laten komen?"

Hierop kwam *mijn kinderrecht* mij te binnen, waaruit ik recht en aanspraak wilde maken. Maar ik kreeg mijn dagelijks leven voor mij en een indruk: "*zo U met Uw knecht in het gericht treedt, niet één uit duizend zal ik kunnen beantwoorden.*" Zo werd ik met al mijn vermeend recht uit het veld geslagen. En daar komt de Heere Christus, aan Wie ik van de Vader wedergegeven ben en leidt mij in die werkzaamheid, zo-even beschreven, dat ik die *medewerkende onderwerpelijke werkzaamheid* nu ook moet komen beoefenen, opdat de medewerkende Zelfstandige werkzaamheid alleen de ere, de lof en de dankzegging weg mogen dragen. Daarop daalt zonderling in mij: "*Doe het dan om Uw verbondswil,*"

En o die kalme vrede in mijn gemoed bij het berusten in 's Heeren wijze raadsbesluit om de mens zó te formeren als *een medewerkende onderwerpelijke werkzaamheid*, eerst in en onder het werkverbond en nu in en onder het beleven in het Genadeverbond. Nu mijn geluk vindende in het minder worden van mijzelf, waarin alleen mijn leven is, waarin de wasdom van mijn Koning en mijn God op zijn heerlijkst mag uitblinken, omdat Hij een *medezelfstandig Medewerker* is met de Vader en de Heilige Geest.

Ik heb neergesteld, hoe het met mens en engelen was in de staat der rechtheid, maar nu de mens van God zijn Maker is afgevallen, is er geen korrel medewerkzaamheid overgebleven, maar hij is dood gevallen door de zonden en misdaden, ja enkel vijandschap. "*Wijk van mij, want aan de kennis Uwer wegen hebben wij geen lust*", dat is zijn bestaan. Ik heb wel eens gelezen, dat iemand de "eigen ik" zou beschrijven. Toen hij begon, werd hij gewaar, dat de "eigen ik" op de voorgrond stond, en in het midden en op het einde insgelijks. Toen hij dat zag, had hij nooit zulk een goot Enakskind gezien. Daarom aarzel ik wel eens iets neer te zetten, want er wordt zo gewaarschuwd: "*Zijt niet veel meesters, want Eén is uw Meester, namelijk God*". Kom ik dat te beoefenen, dat Die weet mijn zitten en mijn staan en heb ik deze vrijmoedigheid tot Hem: "*Is 't geen ik denk, niet tot uw eer!*" Dan durf ik mijn talent niet in de aarde begraven, want ik moet voor mijn Heere en Meester rekenschap afleggen, op deze manier: "*Laat Heere, Uw vrijmoedige Geest mij ondersteunen, om in oprechtheid voor U te wandelen!*"

Op zekere tijd werd ik uitgenodigd ter begrafenis. Het is de Heere bekend, op welke wijze ik tot zoiets moet optrekken. Meestal zeer bekrompen en veelal moet ik onder vinden, dat overdenkingen mij ontvallen, wanneer het er op aankomt. Op het sterfhuis vloeiden de gesprekken nogal, zodat het reeds een half uur te laat verlopen was, eer wij naar de begraafplaats gingen. Bij het verlaten van het sterfhuis hoor ik vragen: "Is G.

er al ?" Op de begraafplaats trad genoemde persoon op, die een aanspraak maakte, waarin ik genoeg mocht nemen.

Toen wij wedergekeerd waren, nam G. plaats bij de ingang van de woonkamer, waarop sommigen hem nodigden nader te komen; en ik ook zei: "welzeker, kom hier zitten! Want ik ben wat doof". Hij antwoordde: "nee, ik zal dan wel wat harder praten". Hij haalde een boekje uit zijn zak en las Psalm 90 en deed daarop een gebed. Daarna zei ik, dat men bij ons wel eens uitdrukte, dat een mens levendig gemaakt wordt om in de dood te gaan.

"Dat heeft zijn verklaring nodig", zei hij.

"Dat hoop ik te doen", zei ik. Ik mocht beginnen bij de roeping: *"De goddeloze verlate zijn weg en de ongerechte man zijn gedachten,"* enz. "Die roepstem", zei ik, "verwekte een werkzaamheid in mij van bekering en reformering zo in als buitenshuis, ten opzichte van mijn eigen persoon als van mijn omgeving. Het ging wel met moeite gepaard, doch ik slaagde nogal in veel dingen. Maar mijn gedachten te verlaten, dat liep tegenovergesteld uit, want ik werd gewaar dingen, die ik in het vergeetboek gesteld had, die kwamen mij nu van alle kanten beschuldigen. Hoewel het mij veel smart, berouw en leedwezen baarde, zo werd toch de schuld dagelijks groter, en niet wedergeboren kon ik het Koninkrijk Gods niet zien, noch ingaan".

Daar valt G. mij in de rede: *"Zo is het er met mij niet toegegaan, want toen God met de donder van Zijn alvermogen op mij losbrandde..."*. Toen zei hij nog enige woorden, die ik niet goed kon verstaan wegens mijn doofheid. Maar dat verstond ik: "en toen kwam de Geest der wedergeboorte in mij."

Waarop ik zei: "Zo hebben het onze praktikale Godgeleerden nooit gesteld, want die stellen het zo: "de wedergeboorte in de nauwste zin gebeurt in één punt des tijds, maar in een ruimere zin over de gehele tijd des levens." Daarna zei ik: "maar wil u het daar vandaan beginnen, als wij voor de onkreukbare rechtvaardigheid Gods gesteld worden om als een ganse goddeloze vanwege het recht der Wet en haar wraakvorderende eis gans afgesneden te worden en als doemschuldigen het vonnis des doods gewillig te ondertekenen wegens bondsbreuk, meinedigheid en Majesteitschennis, want daar beaamt de voor God doodgevalen zondaar: *"Gij zijt rechtvaardig in Uw richten en rein in Uw spreken"*, ... dan zullen wij daaruit handelen. Wanneer dit deel (wijzende op mijn arm) weggenomen is en de Heere mij verwaardigd heeft om ordentelijk naar de geopenbaarde regel van Gods eeuwigblijvend Woord door de leiding van de Heilige Geest door de stukken geleid te zijn, heeft Hij mij er verder willen inleiden en alzó, dat de warme gloed van de liefde des Vaders, de genadige invloed van mijn Verlosser en verdere Bedienaar, mijn oudste Broeder Jezus Christus, Gods Eniggeborene mij bestraalde in de zending van de troostvolle werking van de Heilige Geest; waardoor ik verbrak in de zoete gemeenschap van een Drie-enig Goddelijk Wezen".

Midden onder mijn spreken aangaande de bekendmaking van de Derde Persoon in het Goddelijk Wezen naar de orde der huishouding Gods, liep het zo druk in het uitspreken, dat ik de Bijbelplaatsen niet geregeld uit kon drukken, waarom ik zei: "U weet ze wel".

Daarop antwoordde G.: *"Indien Christus u vrijgemaakt heeft, zult gij waarlijk vrij zijn"*.

Nu gevoelde ik wel, dat die waarheid daar niet behoorde, maar mijn gemoed had geen lust tot disputeren. Toch gevoelde ik, dat die Bijbelplaats niet op zijn plaats werd bijgebracht, want het is wat anders de vrijmaking door Jezus Christus van de vloek der Wet en de toorn Gods en daaruit een recht ten eeuwiggen leven te verkrijgen, en wat anders in de bekendmaking te verkeren, dat die goede Geest ons leidt in dat effen land

van vrede met God door onze Heere Jezus Christus. Dan komen wij toch onder de personele bediening van de Jehovah de Heilige Geest; dat doet ons door de Geest leven en door de Geest wandelen.

Ik zal hier echter niet verder over uitweiden, maar mijn verwondering te kennen geven over het diep verval om volgens de orde en regel der H. Schrift de leidingen des Geestes in de bekering niet klaarder aan de dag te brengen.

Vier weken tevoren was ik uitgenodigd op een begrafenis te Papendrecht. Maar, omdat ik dienstbaar ben, kan ik niet weg als ik wil. In dit geval kon ik niet gaan. Na verloop van zeven of acht weken komt op zaterdagavond iemand tot mij en zegt: "ik heb een brief bij mij en dat is uit de nalatenschap van C. B." Nu had ik nooit iets bij testament ontvangen. Ik doe die brief open en lees: "hier zijn drie muntjes, één voor Klaas één voor u, en één voor vrouw G," ieder tien gulden. Wat werkt het Goddelijk Wezen wonderlijk! Die thuis blijven, delen in de buit.

Evenwel blijf ik veel onder bezwaren, dan naar buiten, dan naar binnen, dan weer gevoel ik mij bezwaard over land en volk, dan in het bijzonder over Sions breuk, in- en uitwendig.

Twee maanden geleden beloofden de gewassen veel en vijf maanden geleden droegen de vruchtbomen veel bloesem. De Heere zendt een koude, alles valt af zonder vrucht, en in mijn gemoed ging veelal om: *veel planten, weinig inzamelen!* Zo is het eerst gegaan met boomgewas en andere producten, wat zal het zijn met de herfstinzameling? De handenarbeid is terneergeslagen, zodat de orde der mieren niet kan gevolgd worden om in de zomer te vergaderen tegen de winter. Het ene wee volgt het andere, en wie merkt op de oorzaak?

En wat mijzelf aangaat, hoe dikwijls moet ik van mijzelf zeggen: *hoe is mijn glans zo verduisterd, die weleer tegen fijn goud geschat werd?* Zo moest ik enkele dagen doorbrengen als van God en Zijn kinderen verlaten; dat mishagen in en walgen van mijzelf, "vriend en metgezel waren verre van mij gedaan." Op een zaterdagmorgen valt dat mij zó aan, dat ik op de zolder mijn klacht gul en oprecht voor mijn Heere en mijn God in smartgevoel mocht uitstorten met een welmenend verzoek om, als het met Zijn raad kon bestaan, nog genade te mogen vinden in Zijn heilige ogen! Om de hoge bediening en bedeling van de eeuwige Middelaar Gods en der mensen weer te mogen ontvangen en weer te verkrijgen de vrijmoedige en ootmoedige gemeenschap, die ik nu enige tijd had moeten ontberen in de uitlatende troetelingen; omreden ik enige tijd verkeerd had onder het gevoel van het rechtvaardig oordeel over land en volk en bijzonder over de inwendige Kerke Gods.

Nadat ik mijzelf zo ontlast had, las ik in het boek van Hutcheson: "*Verklaring van de kleine Profeten*" en wel over Habakuk 2 vers 2-4, waar de Profeet op de wachttorens staat, enz. Waar uitgedrukt staat: "*Indien Hij vertoeft, verbeidt Hem, want Hij, Die te komen staat, zal niet achter blijven.*" Indien Hij vertoeft in het uitlaten van de gevoelige liefdesstralen - die veel genoten worden wanneer de zaken komen, wanneer de ziel zwanger gaat - indien nu dat gevoelige niet bespeurd wordt, dán vermaant de Profeet tot verbeiden en verzekert de Kerke Gods: "*Dat Hij, Die te komen staat, niet zal achterblijven.*"

Nu had ik in mijn gebedje uitgedrukt: "Om mijnentwil kunt Gij het niet doen," en daar werd ik gewaar, dat de trouwe God mij altijd vasthield, hetgeen mij adem deed scheppen.

Maar nu tot de beoefening van het gelezene komende, o hoe laag boog mijn ziel onder het bewustzijn, dat ik, nu onder dat vertoeven van Gods uitlating verkerende en in duisternis moettende wandelen, een vertrouwen kwam te beleven op de trouwe Gods, en dat in de duisternis, waar geen licht nog te aanschouwen is! Een rechtvaardige komt te leven op de belofte: *"Ik ben uw Schild, uw Loon zeer groot!"* Zodat zij zalig zijn, die niet zullen zien en nochtans geloven; als ziende de Onzienlijke.

Er is hier een tweërlei zien, een zien in zwakheid en een zien in meerdere sterkte, waarvan de Heere Jezus spreekt tot Filippus: *"Die Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien"*. Daarvan had die discipel de beoefening nog niet geleerd. Doch later leest men: wat wij vinden in de eerste zendbrief van Johannes, wat het aanschouwen van het Woord des levens in had. Zo waren zij toegenomen in de genade en kennis onze Heere Jezus Christus tot de volle verzekering dat deze Drie Eén zijn.

De daaropvolgende nacht droomde ik: Wij zijn met een gezelschap bij elkaar, waar zes à zeven kinderen Gods naast elkaar zitten, die geoefend zijn in het woord der gerechtigheid. Twee zitten iets achteruit, de één kende ik goed, de andere niet. Terwijl wij aangenaam bijeen waren, zie ik twee grote bomen, en zó hoor ik een grote stem, die zei "houw hem af en werp hem in de afgrond!" O vreselijke poel! En de andere wordt weggenomen en die komt in een zee van goud. Daarop volgt een suizen van een onuitsprekelijke geneugte, die ons allen zo vervulde, dat wij allen tegelijk kwamen uit te roepen: *"Loof den Heere, mijne ziel!"* Toen ontwaakte ik.

De 2e augustus hadden wij hier op Slikkerveen een kleine bijeenkomst van ongeveer veertig à vijftig personen, en konden niet ontkennen, dat de Jehovah Zich aan en onder ons had uitgelaten, want tot twee keren toe mocht ik verbrijzeld worden vanwege 's Heeren goedheid onder Zijn hoogheid. De volgende morgen kreeg ik een indruk van de woorden: *"Dit zijn de wonden, waarmede Ik geslagen ben in het huis Mijner liefhebbers."* Ik werd er dadelijk bij bepaald, wie die wonden Hem aangebracht hadden, en er kwam overheen: *"Gij zijt die man,"* zodat ik de oorzaak was, waarom de ploegers Zijn rug geploegd hebben en de toorn Gods zó tegen Hem ontstoken was, dat er staat: *"Zwaard, ontwaak tegen de man, die Mijn Metgezel is. Want Ik zal de Herder slaan en de schapen zullen verstrooid worden; maar Ik zal Mijn hand tot de kleinen wenden."* Nu werd ik een van de kleinen gemaakt, die Hem zien zullen, en mocht Hem aanschouwen, Die ik doorstoken heb, als het geslachte Lam, Dat uit Juda is, die voor zo één de overwinning behaald heeft, om mij van de vloek der Wet, de toorn Gods en de verdoemenis te verlossen. En dat niet alleen, maar ook om Hem in Zijn bediening als Profeet, Hogepriester en Koning voor mij door 't geloof te gebruiken, terwijl wij Hem hier namaals zullen aanschouwen in Zijn heerlijke overwinning, wanneer wij met Hem zullen heersen als koningen en priesters en dan de wereld zullen oordelen.

O, die dadelijke uitlating en toediening, onder een ootmoedig inoogsten, dat ik nu al dubbele vergelding krijg voor al mijn ongerechtigheid en in plaats van slagen (terwijl ik Hem verwond heb, ja Zijn handen en voeten heb doen doornagelen) mag ontvangen! Ik kreeg zulk een tedere, beminnelijke zoete aankleving van de doorwonde Immanuël, Wiens wonden zijn als nachtdruppen op de dorre aarde, ja als kassie en aloë en mirre, waarvan de reuk de edele ziel geheel vervult.

De volgende morgen, op de dag des Heeren, las ik in de acte der Dordtse Synode de predikatie van Professor Polyander, waarin hij uitdrukt, *dat hij en ook zijn ambtgenoten mede oorzaak waren, van de grote rampen en stormen, waarin zij nu waren, en die al meer dan tien jaren gewoed hadden.* Hetwelk zulk een gevoelige

indruk op mij maakte, en mijn hart zo deed smelten, dat mijn ogen warme zilte tranen stortten en ik na stamelen kon: *"Mijn tranen zijn mij tot spijs"*. Ik mocht onder die vroegpreek gewaar worden aan mijn hart en ziel: *"Hoe liefelijk zijn de voeten dergenen, die het goede verkondigen"*, waarover die predikatie handelt uit de oude overzetting, die toen nog gebruikt werd.

Tenslotte drukt die Godsgezant uit: *"Broeders in Christus Jezus! Als wij van deze Synode thuishomen met herstelling uit de dwaalgeest, twist en scheuring, zal er blijdschap zijn voor ons en de menigten, die al die tijd met veel bekommelingen en zuchtingen geworsteld hebben, ja zelfs zullen de verheerlijkte verlorene kinderen Gods in de hemel er blijdschap in genieten, dewijl het de Drie-enige Verbonds God belijft door dit middel de dierbare Waarheid te laten triomferen boven de leugen, die zo gewoed heeft tegen de fundamentele leerstukken, waarop de Godsstad gebouwd is"*.

Het trof ook mijn aandacht dat die waardige leraar met die uitdrukking kwam te bevestigen mijn ervaring van zes en twintig jaar geleden, toen ik een gelovig gezicht had mogen hebben, dat de triomferende verlorene kinderen Gods ook gemeenschap oefenen met de strijdende gemeente des Heeren, waardoor ik nog meer versterkt werd in 't geloof, dat de goede Geest mijn Leraar en Leidsman is om de bediening des Heeren Jezus Christus wil, Die mijn Zaligmaker en Voleinder des geloofs is, uit de eeuwige liefde des Vaders.

De Heidelbergse Catechismus zegt, dat wij versterkt worden in het geloof zo uit de werken als door de beoefening van de zuivere geloofsvereniging met de dierbare beloftenissen uit het Genadeverbond. Wat leert de bevinding zulke zaken!

In de loop van ongeveer zeven of acht maanden heb ik veel werkzaam mogen zijn in verzuchtingen over de toestand van enige personen, zo wat betrof hun inwendige als uitwendige aangelegenheden.

De één was een vrouw van omtrent 60 jaar oud van een zeer zwak gestel en zó na aan de dood, dat zij scheen te zullen sterven. Zij sprak ook van een omkering en van werkzaamheden, en had veel eigenschappen, die het ware leven kenmerken. Maar ze was veel onder veroordeling vanwege de verdorvenheid des harten, en moest klagen, dat ze het nog zo maar stellen kon, ja, dat de belangen voor de grote eeuwigheid haar niet genoeg drukten. Echter was het haar leven, dat de oprechten bij haar mochten wonen en zocht zij haar huisgezin te besturen, alsof de vreze Gods haar hart had ingenomen, ofschoon tot op heden de dienstbaarheid nog de overhand heeft. Nu zij was dan nabij de dood, en hoe meer wij daarvan vernamen, hoe sterker de verzuchtingen toenamen, totdat wij hoorden, dat de Jehovah enige wending in haar ziekte had willen geven, hetwelk echter de arbeid van mijn ziel niet verminderde, maar zelfs werd die aanhoudender. Voor zover wij weten, kan zij heden, hoewel zwak, haar huiselijk werk verrichten, waardoor ik weer enigszins versterkt word, dat de stamelende verzuchtingen nog doorgedrongen zijn tot in de oren des Heeren Zebaoth. En nu blijf ik uitzien, of de zielsziekte toe mocht nemen, opdat zij niet langer de Medicijnmeester Jezus Christus mocht kunnen ontberen.

De andere persoon was nog maar 18 of 19 jaar. Zij was een stil meisje en sprak nooit iets aangaande werkzaamheden, noch van haar ongeluk, noch van betrekking te hebben om zelf bekeerd te worden, hoewel ze grote achting voor Gods volk had. Toch wil ik erkennen, dat ze veel onder mijn aandacht was, vooral als mijn ziel in arbeid was, of

het de Jehovah behagen mocht haar te bekwamen door wederbarende genade om aan de erve der Heiligen in 't licht deel te hebben. En of, zo het zijn kon dewijl zij veel ziekelijk was, de Jehovah haar zoveel gezondheid mocht schenken, dat zij de daden des Heeren mocht vermelden tot Zijn veelvuldige lof.

Het gebeurde nu, dat zij gedurende een paar maanden was opgeknapt, hoewel anders veel mankerende bleef. Maar het bleef mij gedurig bij dat is wel voor de tijd, maar o die ontzaggelijke eeuwigheid! Het was mij bij tijden, of ik weeen ener barende vrouw kwam te beleven. Kwam ik soms eens bij haar ouders aan huis, dan sprak ik tot haar over de noodzakelijkheid der waarachtige bekering. Dan betoonde zij zich daar niet afkerig van. Haar enigszins opknappen bracht voor ons gezicht geen verbetering in haar lichamelijke toestand. En dat openbaarde zich schielijk.

Zij gevoelde veel van de angsten voor de toekomstige toorn Gods, waarvan zij veel gesproken heeft tegen haar ouders, maar ook van de mogelijkheid van behouden te worden wegens het genoegzame van de aangebrachte gerechtigheid in de offerande van het geslachte Lam Gods. Waardoor zij uitdrukte: *"Zo is er dan voor mij hoop des eeuwigens levens, en nu kan ik sterven!"* Zo ging de adem er uit. Voor die tijd had zij nog uitgelaten: "ik ben te goddeloos, God kan van Zijn recht niet af! Gods gerechtigheid moet genoeg geschieden."

Toen wij bericht ontvingen van haar overlijden, schoot mijn gemoed vol met de woorden: *"Deze moest Ik ook toebrengen!"* Hetgeen mijn ziel met zulk een zoete geloofswerkzaamheid vervulde in de hoop des eeuwigens levens, dat zij was als een gewaterde hof, waaruit ik aan het sterfhuis veel heb mogen spreken. Op de begraafplaats onder het spreken werd ik zulk een aandrang gewaar, dat ik doorvloeide om te laten zingen het 5^e vers van Psalm 103.

Maar dat kwam later naar mij toe. Want wij behoeven wel niet te treuren als degenen, die geen hoop hebben, doch er bestaat voor alles een tijd en een wijze. Ook had ik gedurig nodig de voorzichtigheid der rechtvaardigen. Want wij zijn geneigd te zeggen: *"Gij hebt mijn berg vastgesteld naar Uw goedgunstigheid; en ik zal niet wankelen in der eeuwigheid!"* Maar een kleine wolk voor de grote zon neemt soms de liefelijke stralen weg. Dat moest mijn ziel in deze ondervinden. Mijn consciëntie beschuldigde mij. Het hart van Koning David sloeg. Zo ging het ook mij. Ik werd toegesloten en had het bang. Ik zei: "ik heb gezondigd, ja, zottelijk gehandeld. Ach, Heere, zijt mij genadig! Want ik beken mijn zonden, en mijn ongerechtigheid heb ik steeds voor mij. "O Heere, ik heb gedwaald gelijk een schaap, zoek mij op, geef mij weder toenadering, neem weg mijn ongerechtigheid en geef het goede."

Daar kwam overheen: *"Indien wij gezondigd hebben; wij hebben een voorspraak bij de Vader, namelijk Jezus Christus, de Rechtvaardige."* En eerst komt de gestalte uit Psalm 6 mij voor, en daarop uit Psalm 130: "Zo Gij, Heere, met mij in het gerichte treedt, niet één uit duizend zal ik U kunnen beantwoorden, maar bij U is vergeving, behoudens Uw deugden eigenschappen en volmaaktheden in de enige tussenkomst, door de gerechtigheid van Jezus Christus. Want Hij en Hij alleen is een Verzoening voor onze, ja voor mijn zonden; want het bloed Jezus Christus reinigt van alle zonden." Dat mocht mijn ziel zo onvoorwaardelijk aannemen, dat de vrede Gods in mij daalde en ik zijn sterkte mocht aangrijpen en door de Heilige Geest in de Losser weer hersteld werd in de zoete gemeenschap des Vaders.

Sommigen zouden wel denken: kan het zingen op de begraafplaats zulk een inbreuk maken op een tere consciëntie? Maar: *"Wees niet wijs boven hetgeen geschreven staat."* Wij lezen in Gods Woord niet van zingen bij Godzalige doden, maar wel van

grote rouw, klagen en wenen. Zij, die in de Heere gestorven zijn, heffen het lied des Lams aan met onafgebroken halleluja's. Ook zullen wij in de strijdende Kerk wel zingen van goeder hart in de voorhoven onzes Gods over het wonder van vrije genade en de dadelijke verlossing in Christus Jezus onze Heere. Maar och, hoeveel reden hebben wij om te klagen: *"Hoe zijn de helden gevallen!"* Want de pilaren, waar de Kerke Gods door ondersteund wordt, worden weggenomen. 's Heeren beste huisraad haalt Hij thuis en wij blijven in onze kommervolle omstandigheden als een eenzaam hutje in de komkommerhof, blootgesteld aan alle wind van leer. Hoe zouden wij dan een van de liederen Sions kunnen zingen bij het heengaan van dezulken, die met ons een even dierbaar geloof ontvangen hebben? Wij hangen de harpen aan de wilgen, en vinden ons toch in leer en leven zo verenigd met het Sion Gods, dat wij durven uitdrukken: "mijn arm valle van mijn schouderbeen, eer wij Jeruzalem zouden vergeten". **Hofstede** zegt wel, *dat wij de Heere zouden loven*, dat **Sicco Tjaden** dat gevoelen gehad heeft. Maar daar staat niet, dat wij zingen zouden, als het stoffelijk overschot ten grave daalt.

Dan moet men daarbij weder een verlies ondergaan als van onze geliefde broeder **Jan Muijt**, iemand, die de grondslag, waarop de gemeente des Heeren gebouwd is, heeft ondervonden in de krachtadige roeping en rechtvaardiging en mogen versieren met een heilige wandel.

Wie moet niet beducht zijn, wanneer de rechtvaardigen weggeraapt worden voor de dag des kwaads? En niet alleen van het kwaad van oorlogen, pestilentie, schaarse tijden, overstromingen of grote droogten, maar bovenal van dat kwaad, dat de bevindelijke kennis der waarheid, die naar de Godzaligheid is, zo staat te vervallen, dat het te duchten is, men weder zal keren tot zulk een duisternis als van de jaren 900 tot 1000. Fruytier zegt: *"Zal de waarheid wijken, waar zal de Godsvrucht aanlanden? En zal de Godsvrucht wijken, waar zal de oprechte uitblinken?"*

Aan roemen van geloof ontbreekt het in onze tijd niet, maar wordt het getoetst in zijn *wezen*, in onderscheiding van het *welwezen*, dan zal men spoedig bevinden, dat men het zo met het wezen wel stellen kan, terwijl in onze diepgezonken toestand velen de zielen naar de bloemhoven zenden van tijd- en wondergeloof, van geloofskentekenen of historische vatbaarheden, niet onderscheidend het echte van het nabijkomende, daar des Heeren heilig Woord zo vol van is.

O, wat blijft het toch een gedurig noodzakelijk werk voor een ieder in 't algemeen, maar ook voor mij in het bijzonders om te beproeven: ben ik werkzaam uit het Genade- of uit het Werkverbond? Leef ik onder de vrije Sara der belofte of onder de dienstbare Hagargestalte? Ben ik verkerende in het Jeruzalem, dat Boven is, welke ons aller moeder is, dan word ik gewaar, dat mijn eerste man gestorven is en bevind ik geen slaafse vrees tot dienstbaarheid, maar een kinderlijke nederige, eerbiedige vereniging met Hem. Hem alles toevertrouwende, Hem toekennende prijs, lof en dank voor Zijn zorgen in voor- en tegenspoed, in donker en licht, in bezaaid en onbezaaid land.

Dat zijn ondersteuning in Mesechs tranendal, want veel zijn de tegenspoeden der rechtvaardigen, uitwendig: ziekten, zelden zonder schuld, niet wijs genoeg om zijn eigen huis te regeren, de ouderdom brengt zijn gebreken, veel stokebranden, enz. Van binnen: veel duistere tijden, onverenigdheden, een haken naar vrede, en ziet, daar zijn oorlogen, een wachten naar licht en ziet, de donkerheid bedekt het ganse gelaat van mijn ziel, zodat ik dikwijls moet uitdrukken: *"Ga ik voorwaarts, ik zie Hem niet, achterwaarts, ik bemerk Hem niet,"* enz. "

Op heden moet ik betuigen: *dit krenkt mij het hart!* Zodat ik wel reden vind, waarom Hij Zich verre houdt, want het ligt bij mij, omdat ik mijn slaapkamer zozeer bemin en mijn bid- en mediteervertrek zo weinig. Op dit ogenblik is mijn hartleed, dat Hij, Die mijn ziel zo teer bemint, met Zijn dadelijke invloedrijke werking van mij voorbij gegaan is. *"O Heere Jezus! Gij zijt niet alleen mijn Losser, o nee, maar beheerst mij met Uw koninklijke scepter en banier! O Opperste Wijsheid, laat mij U genieten! Ik zal alle straten en wijken doorzoeken, en een ieder, die mij ontmoet vragen, of zij Hem gezien hebben, Wie ik reden gegeven heb, dat Hij Zijn hand van het gat der deur heeft afgetrokken, waar wij zulke zielverkwikkelijke discoursen met elkaar mochten houden, waardoor mijn ziel uitging vanwege Zijn spreken. En waar ik duidelijk antwoord ontving, dat ik gunst in Zijn ogen ontvangen had. O diepte van 's Heeren hartplan om aan de mensen bekend te maken de vreugde, die hun wordt voorgesteld, die hier in beginsel genoten wordt en in de toekomstige eeuwen in haar volle genot te wachten staat!"*

Als zulke zoete bevindingen uitgewerkt zijn, krijg ik meestal mijn deurgasten weer bij mij. Zij trekken mij ter zijde af, zodat ik mijn legering kom te vergeten en doen mij verkeren in dorre, ledige, omzwevende doolwegen, die mijn hart doen verstijven, alsof het bevroren is. Waardoor ik nog weer kom te ondervinden de plaag mijns harten: *"dat ik wil, doe ik niet, en dat ik niet wil dat doe ik"*. Dan gevoel ik, dat die Wet nog in mijn leden is, welke strijdt tegen de Wet mijns gemoeds en dat ik nog vleselijk verkocht ben onder de zonde. Dit komt mij dan wel uit te drijven tot de Fontein van levendige wateren tot heiligmaking des geestes en des levens.

Zo gebeurde het, wanneer ik in het onderzoek mijns harten kwam, dat ik niet ontkennen kon een week hart ontvangen te hebben, waaruit een verlangende uitgang ontstond naar 's Heeren wet en wil, met erkenning aan mijn kant geen hoedanigheid te bezitten, maar alleen door 's Heeren Geest bewerkt, Zijn Eigen werk kon beantwoorden. Zodra mijn ziel de indruk daarvan mocht wegdragen, werd ik gewaar, dat, wanneer het door het kanaal van het schepsel doorgegaan is, het zijn kracht verloren heeft! En o, daar werd ik er bij bepaald, hoe nu het eeuwig vastgemaakt bestel vaster is in de hoge bediening der Goddelijke Majesteit dan in het gevoel van mijn week hart. Onder de dadelijke indruk:

*"'t Is trouw al wat Hij ooit beval,
Het staat op recht en waarheid pal
Als op onwrik'bre steunpilaren." enz.*

Boog ik mijn hartknieën met het aangezicht tot de God mijns levens, en heb ik lange tijd duidelijk mogen ondervinden de kracht van die waarheid: *"Vader, Ik weet, dat Gij Mij altijd hoort,"* zegt de Heere Jezus Christus, en daarover: *"Ik ben van Christus en Christus is Gods!"*

Dat ging met zoveel geloof en liefdesgloed gepaard; dat mijn ziel bezweek van verlangen vanwege het verkeer in de voorhoven van de Tempel Zijner heiligheid.

Nu, ik had dagen van tevoren veel als uitgang van mijn hart gevoeld: *"Ai mij, mijn ziel begeert vroegrijpe vrucht,"* maar nu bevond ik, dat *"de uitgestelde hoop het hart krenkt,"* maar wanneer de begeerte komt, *is ze een boom des levens.* Een boom van allerlei edele vruchten: vruchten van tere omhelzende liefdesstralen, vruchten van die wijsheid, die in de schatten van 's Heeren kabinet, in de vreze des Heeren opgesloten liggen; die beter zijn dan robijnen.

Want die deze Wijsheid vindt, *die vindt het leven en trekt een welgevallen van de Heere.* Zó worden alle de schatkamers vervuld, want: *"in Uw Wet is mijn vermaking."*

En "*Uw overdenking is mij zoet.*" Dan is er "*een wandelen in gestikte klederen.*" "*De Koning wordt gezien in Zijn schoonheid.*" Daar verkeert men op de "*wierookheuvel,*" daar is allerlei "*edel werk des apothekers en des kruideniers.*" Daar is "*het wapenhuis van David*", tot overwinning over mijn eigenzelf, over wereld, duivel en schijnbedrog. De ziel zegt dan: "*laat ons hier tabernakelen maken.*"

Het is, nu ik dit schrijf, al 30 jaar geleden, dat de Heere mij als een goddeloze, *om niet* heeft willen rechtvaardigen, en 51 jaar geleden, dat Hij mij met de onweerstaanbare roeping heeft willen roepen tot Zijn wonderbaar licht. Waardoor ik mijzelf begon te leren kennen door die Geest, Die de wereld overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel, enz. En o, wat breekt mijn hart nu wegens de bemoeienissen, die de Drie-enige, alwijze Bestuurder met mij heeft gehouden tot op dit ogenblik toe, zo naar binnen als naar buiten! In al mijn wederwaardigheden heeft Hij aan mij Zijn toezegging vervuld: "*Ik zal u niet begeven, Ik zal u niet verlaten tot aan de voleindiging der wereld.*"

Tot op dit ogenblik wordt mijn patroon door 's Heeren voorzienigheid er toe bewerkt, dat ik mijn geregeld weeggeld van hem nog mag ontvangen om van de ene week tot de ander te kunnen komen, zonder schuld achter te laten. Wat, toen ik in de bloei en kracht van mijn leven was, heel wat te wensen overliet. En niet alleen dat, maar tussenbeide doen er nogal eens buitenkansjes op, zodat ik nog kan mededelen aan de behoeftigen, hetzij veel of weinig. Maar ook naast dit alles, hoe lief is het, wanneer men bij ogenblikken in zulk een tijd van diep verval nog bewijzen mag omdragen van de kracht der waarheid: "*Ulieden, die Mijn Naam vreest, zal de Zon der gerechtigheid opgaan*" en te ondervinden genezing van allerlei ongestalten. Waarbij beloofd wordt een toeneming als mestkalveren, zodat ze nog groen en fris zijn in hun ouderdom en in hun grijzigheid nog vruchten der gerechtigheid voortbrengen. En dat wordt mij hoe langer, hoe wonderlijker: in de Rotssteen gezet, aan zichzelf uitgekleeft om geloofsvereniging te beleven en op die Rotsteen geleid te worden, Die mij te hoog is, waar al ons vernuft, ja al het geschapene voor moet zwichten. Maar zij, die het van de Heere geleerd hebben, klimmen met Mozes op de Berg Nebo en komen te zien het land van Gilead tot aan Dan toe, van vóór tot over de Jordaan. Dit is het onderpand van de hemelse erfenis en daar worden de Mozessen door de Heere begraven in de Oceaan van eeuwige tot in eeuwigheid durende liefde. Dat graf heeft nooit een speculatieve filosoof kunnen vinden.

In de bewustheid van deze zaak schreef ik een briefje aan L. van de Pouw. "In de uitgangen van mijn ziel, ziende op de hemelse Erfenis, op dit ogenblik zeg ik: "wat zal ik mijn hart ophalen, als ik God Drie-enig zal grootmaken in dat Jeruzalem, dat Boven is. "*O Heere, Heere, beperk mij binnen de grens van Uw dierbaar Woord.*"

Maar wat doet zich kort daarna op? Er kwam een vrouw in mijn woninkje, wat mij enigszins onthutste. Ik werd een weinig toornig, hoewel niet zondigende, maar raak toch ver van die zoete dadelijke gemeenschap, waarin ik tevoren verkeerde. Er kwamen nog al meer ritselaars. Ik werd kouder, en de wijsmaker van binnen zei: "op uw verjaardag was er gejuich, maar uw latere bezoekers sleepten de Godsvrucht weg, zodat op u past, wat Luther zegt: "bij de vromen vroom te zijn, dat gaat wel, maar bij de goddelozen niet goddeloos te zijn, is bijzondere genade van de Heere." Hoever ik van de besmetting bewaard ben, is mijn Heere en mijn God bekend

In de omgang met mijn eigen kinderen heb ik stondejes gehad, waarin ik hen mocht aanzeggen de noodzakelijkheid van waarachtige bekering en vermanen tot berouw en boete en verbetering des levens in de vreze Gods. Waarbij ik heb mogen wijzen op de voorrechten, die zij genoten, zo in de onderrichting als wat de verborgen verzuchtingen betreft, die voor hen opgegaan zijn, waarom deze waarheid mij gemakkelijk is:

Welzalig hij, die 't recht betracht, enz.

Het was veertien dagen later, dat ik tegen mijn vrouw zei: "Nu is al één jaar lang, dat wij dit voedsel voor ons huiselijk gebruik niet hebben behoeven te kopen, maar nu wordt het laatste korstje geraspt." 's Morgens zeg ik tegen mijn broeder Klaas: "ik heb geen gebrek, maar het loopt nu zó, dat ik niets aan een ander kan geven".

En wat wil het? 's Middags kwam een persoon, die ik naar de mate van bekwaamheid, die ik mocht ontvangen, waarschuwen mocht om toch haar kostelijke ziel niet te bedriegen met inbeelding. Na enig gesprek moest ik mij een half uur verwijderen en kwam toen weer schoftijd houden. En wat zie ik weer: verse kaas op mijn boterham en bij haar weggaan gaf ze mij één gulden, die ik twee uur daarna aan een arme weduwe mocht geven, zodat ik verheugd was in 's Heeren verhoring van het gekir Zijner duive en het gepiep van Zijn zwaluw. Zo geeft de Heere bevel aan de raven, dat ze brood brengen.

De volgende morgen juist als ik uit mijn woning ging, kwam een vrouwspersoon binnen. Dadelijk kwam de waarheid in mijn hart, die vijf weken tevoren mij waarschuwend voorgekomen was bij gelegenheid, dat wij op Paasmaandag bij D. Meerkerk op Lekkerland met enkele mensen bij elkaar waren. Er was ook een Friezin tegenwoordig, omtrent twee en dertig jaar oud, ongehuwd. Men verzocht haar eens te vertellen, wat er zoal van 't begin af in haar ziel was omgegaan. Waarop zij begon van haar zevende jaar af, veel eigenaardige zaakjes neer te leggen, totdat zij tot op heden kwam. Zij zei: "nu ben ik in het Verbond, en daar lig ik nu." Waarop wij allen luisterden, wat er op volgen zou, maar ze sprak verder niets meer.

Nadat er een ogenblik stilte geweest was, zei ik: "Dat is niet naar de orde des heils; wanneer er van een ingaan in het Verbond sprake is, moet men het Hoofd des Verbonds deelachtig geworden zijn." Waarop ik eerst neerlegde het onderscheid tussen de partijen in het Verbond, en mij beriep op **Petrus Immens**, waar hij handelt over 't verbondmaken met God, hoe een opgezochte ziel al spoedig verbonden opricht, maar ook verbreekt, naardat zij gesteld is, totdat het openbaar wordt, dat de schuld zo groot is, omdat zij in het Verbond niet staande gebleven is.

Hierop opende de Heere mijn hart en mond, en bracht mij in de zaken, zoals de Heere mij dat ordelijk geopenbaard heeft door Zijn Woord en Geest van het begin af tot in het onveranderlijk eeuwig Zoutverbond. Onder mijn spreken begint die jonge dochter zodanig te schreien, dat er geen bedaren aan was. Zij kon niets eten of drinken van aandoening en verliet het gezelschap. Wij bleven nog tot laat in de avond spreken over de dingen aangaande het Koninkrijk Gods.

Twee dagen daarna kregen wij een briefkaart over die jonge dochter, waarin vermeld werd, dat zij in een radeloze half wanhopige toestand verkeerde, nu zij zich bedrogen zag. 't Was eeuwig mis! Ze kon niet eten noch drinken, noch slapen. Twee dagen later kwam er weer bericht, dat zij onder het smartgevoel verkeerde van haar beklagenswaardige toestand, alleen met dit onderscheid: iemand had een gebed gedaan, waar ze enige ademtocht onder mocht genieten. Waarop weer een bericht kwam, dat er van 's Heeren gunstgenoten waren, die zeiden, dat de Heere Zich aan haar

duidelijk in de weg van mogelijkheid kwam te openbaren. Iemand zei tegen mij: "Willen wij er zaterdag ook eens naar toegaan?" waarop duidelijk in mij kwam: "*Gij zult tot haar niet wederkeren, maar zij zullen tot u keren.*"

Er ontstond daardoor in mij een uitziend wachten. Vijf à zes weken later komt dan die jonge dochter. Dadelijk kwam weer in mijn gedachten: "*Gij zult tot haar niet wederkeren, maar zij zullen tot u keren.*" Wij raakten in gesprek en zij deelde met korte woorden mee haar verdoemelijke toestand en het radeloze, waarin zij verkeerd had door middel, dat ze onderricht was dingen besproken te hebben, die haar te hoog waren. En dus besloot zij: *dit mis, alles mis!* Waarop zij, toen zij tot bedaardheid kwam, ingeleid werd in het lijden des Heeren Jezus Christus en daarin veel genoot in de mogelijkheid om uit zo'n warnet verlost te worden, maar ook de noodzakelijkheid gevoelde om Hem te ontvangen tot haar deel tot gerechtigheid om voor God te kunnen bestaan. Onder het gevoel van haar diepe doemwaardigheid kreeg ze die waarheid uit Jesaja 56:6. "*Ze zullen een plaats hebben in het huis en binnen haar muren, ja een naam beter dan der zonen en der dochteren.*"

En dat ging met zoveel toedienende liefde gepaard, dat ze zich uitliet, alsof ze het eigendomsrecht bezat. Bij het afscheid zei ik: "nu, Cornelia, mocht het huwelijk nog voltrokken worden!" Nu blijft mijn uitzien, of de Jehovah haar nog mocht bewerken om haar geheel te ontkleden door haar in te leiden, hoe wij in de staat der rechtheid volmaakt stonden om nog volmaakter te worden onder het werkverbond, doch daarin niet staande zijn gebleven en het beeld des duivels ingeademd en op ons gehaald hebben, zodat wij de eeuwige rampzaligheid zijn onderworpen, al hadden wij nooit andere zonden gedaan.

Ik zal nu veel voorbijgaan, maar één geval meedelen, dat mij overkomen is, met het vertellen van een vaartuig, waar een grote balk op lag. Die balk kantelde er af en wipte mij op, zodat ik in de rivier geworpen werd tussen het schip en de wal. Zodra ik onder water ben, zegt mijn ziel: "*Heere, wat zult U nu doen!*" Ziende op de erfenis, die mij beloofd is, "*of is het de tijd nog niet?*" Hierop zag ik een ketting, die ik aangreep. Veel mensen liepen toe om mij te helpen, en zo kwam ik er weer uit door de goede hand mijns Gods over mij.

Toen ik weer op het werk kwam, nadat men mij geheel verkleed had, rees er verwondering in mij op dat de balk mij niet getroffen had. 't Is waar de Heere was in het water en in de balk. Het wier was om mijn hoofd en dan Hem te aanschouwen in de Tempel Zijner heiligheid, dat is alleen een vrucht uit de liefde van God de Vader en de genadige tussenkomst van onze dierbare Verlosser, Die de inwoning van Jehova de Heilige Geest in mij verworven heeft. O diepte des rijkdoms van deze grote verborgenheid: "*Drie in Eén en Eén in Drie*". Dus, die de Heere bewaart, is wel bewaard. Daartoe zeggen Zijn beloften niet, dat de Zijnen in geen benauwdheid komen, maar Hij zal mèt hen zijn in de benauwdheid. Zo gaat Zijn oog over Zijn ellendigen.

Veertien dagen na dit ongeval wekt de Geest der barmhartigheid mij op om een kleine offerande te offeren. Dit gebeurde vrijdags; en de volgende maandag komt een "schip uit Ofir" met driemaal meer waarde, dan wij uitgekeerd hadden. Dus gedeeld aan zeven en ook aan acht, als het avond geworden is, houdt men nog over.

's Heeren handelingen zijn wonderlijk. Als ik mijn ongelijkvormigheid bij mijn Goël beklaagde, komt de waarheid met kracht in mijn hart: "*de Heere is mijn Rechter, de*

Heere is mijn Wetgever, de Heere is mijn Koning, Hij zal mij behouden". Jesaja 33:22, 23. Dadelijk kwam voor mijn aandacht de onderscheiding van Zijn bediening op Sinaï en op Sion. Op Sinaï komt het rechterlijke Gods voor als een verterend vuur, maar nu op Sion komt de Heere voor als een Vader in zijn beledigde gestalte over het omzwerven van Zijn afgedwaald kind. Hij kan toch Zijn roede niet inhouden en kastijdt Zijn kinderen, opdat ze van dwaasheid zouden aflaten en zich verootmoedigen. Daar word ik er bij bepaald: *"Toon Mij uw gedaante en laat Mij uw stem horen."*

?? Gelijk als ik mij openleg en uitklaar in mijn totale onbekwaamheid, neemt mijn Advocaat notitie van mijn toestand en neemt mijn consciëntie in als Machthebbende en regeert over al de organen van mijn bestaan, daar ik aan mijn Patroon recht moet toekennen. En zoals Hij Zich *als Rechter* over mijn gehele huis, dat is ziel en lichaam wettig openbaart, neemt Hij mijn consciëntie en gehele wilsneiging in als een Rechthebbende: *"Ik wil dat zij één zijn, gelijk wij één zijn"*. Joh. 17. Zo is mijn Rechter mijn Voorspraak. Zo vervult Hij het recht der Wet in ons. Of heeft de Heere Jezus Christus geen rechterlijk recht op ons? Moest de heilige man Gods Job, zo hoog begenadigd, niet uitdrukken: *"Ik zal mijn Rechter om genade bidden ?"* Kortom, Christus heeft het recht om Zijn recht in mij naar Zijn rechtbank op Zich te nemen en mij schuldig te verklaren. O eeuwig wonder, dat Hij dat recht op Zich neemt om het voor mij vereffend en verzoend bij Zijn Vader voor te dragen. Zo blijft dan mijn Goël mijn Wetgever, en dat volgt uit de woorden, waar mijn ziel een overdruk van kreeg: *"Een nieuw gebod geef Ik u."* Die in mijn hart geschreven liefde-Wet van die liefde-Wetgever is mijn gedurige vermaking, zij is mijn betrachting de ganse dag. Al dwaal ik als een schaap, de volharding ligt vast: *"Neem Uw Heilige Geest niet van mij."* Ondanks mijn gedurige zwakheden. Want de inschrijving van Uw Wet in mijn binnenste geeft een jagen in mijn ziel om alle geboden te betrachten, om het werk Gods te beleven van *in Hem te geloven*, enz. Al is het, dat het met de gewilligheid niet altijd zo gepaard gaat, als bij andere gelegenheden waar veel blijdschap wordt genoten, de nood is mij opgelegd. En uit de bedienende ambten die de Middelaar in de Zijnen uitvoert, is het een bijblijvend gevolg, dat Hij maakt, dat zij in Zijn inzettingen zullen wandelen. Daartoe ontvangen zij het onderpand des Geestes in hen, na dat zij geloofd hebben; waardoor zij verzegeld zijn tot de dag der verlossing in de volle zekerheid der heerlijkheid.

?? En nu, wat betreft Zijn Koninklijke Majesteit, *"De Heere is onze Koning"*. Hij oefent Zijn Koninklijk ambt in de Zijnen uit, door hen te omgorden met Zijn wapenrusting, zodat zo'n Koningskind ontvangt handen om te strijden en vingers om te oorlogen, zodat de zwakke made tot een held wordt, ja zo'n dwaze wijze is sterker, dan die een stad inneemt. Zij strijden onder de banier van de Hoogwaardige Drie-enige El-Schaddaï met de kogels des gebeds en zijn wakende aan de posten van de deur van hun hart. Daarom zeggen ze: *"Ik zal horen, wat de Heere in mij spreken zal, want Hij zal tot Zijn volk van vrede spreken"*. En zo zijn ze meer dan overwinnaars door Christus, Die hen kracht geeft over het eigen bedorven vlees, over Satans ingeving en de verleiding van een schoonschijnende wereld. O wonderlijke overwinning! Het wordt mij toegerekend en ik heb er niets aan gedaan.

?? En eindelijk: *"Hij zal ons behouden"*. Zijn beloften zijn in zijn keurlingen ingeplant: *"Ik zal met u zijn tot de voleindiging der wereld"*. Dat zal Hij ten volle

waar maken, als Hij zal zeggen: *"Komt in, gij, gezegenden Mijns Vaders beërft het Koninkrijk, dat u weggelegd is van voor de grondlegging der wereld"*.

Ik werd gewaar, dat alleen de eeuwige liefde des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes de oorzaak en het einde van dat alles is. Nu door die rivier er hoop der zal geen roeischuit van eigen vonden doorvaren, en onze touwen, van wat weefsel ze ook zijn, kunnen de mastboom niet overeind houden, maar alleen de tussenkomst van de borgtochtelijke gerechtigheid van onze Heere Jezus Christus.

Hierna had ik een ontmoeting met een persoon net en eerbaar, ik mocht hem uithalen om zijn toestand op de reis naar de grote eeuwigheid eens te vertellen. Nu weet ik uit eigen ondervinding, dat wij uit een wettisch beginsel op grond van gemoedsaandoeningen, gevoelige indrukken, bijzondere omstandigheden, inzichten of heerlijke visioenen, kunnen menen vruchten der gerechtigheid deelachtig te zijn, en uit kracht van onkunde en voorkoming van dierbare waarheden zó kunnen vastraken, dat, als er zijn, die op onze toestand wijzen, wij denken: die mens denkt, dat ik er genoeg aan heb, maar dat is zo niet. Nu, het was zo ook gesteld met die persoon. Na verloop van twee of drie maanden gingen wij naar Benschop en op de stoomboot ontmoeten wij hem weder. Ik vertelde hem, hoe ik kort geleden op een morgen met deze meditatie liep: *"Hij heeft mij getuchtigd, en ik ben getuchtigd geworden."* De tucht was mij nodig en nuttig, en ik mocht ze goedkeuren in onderscheid van hen die de tucht niet hadden aangenomen.

's Middags werd ik teruggeleid ongeveer 48 jaar, hoe ik toen onder zware schuld en mijn gescheiden staat van het Hoge Wezen gebukt ging, zodat ik dacht maar een einde aan mijn leven te maken, wat de Jehovah genadig verhoed heeft door de indruk dat een zelfmoordenaar het Koninkrijk Gods niet kan beërven. Ik was toen op maar vier meter afstand van de plaats, waar ik dacht een einde aan mijn leven te maken. Nu werd ik hierin wel verhinderd, maar mijn consciëntie bleef mij aanklagen, totdat op een ogenblik de waarheid verrassend in mij kwam: *"o gij, door onweder voortgedrevene, Ik zal u op saffieren grondvesten, Ik zal uw glasvensteren kristallijnen maken"*, enz.

Terwijl ik dan hieraan terugdacht, werd ik er door 's Heeren lieve Geest ingeleid, hoe de Jehovah deze waarheid bevindelijk in mij had willen uitwerken, hoe de Verbonds-Engel op saffieren staat met Zijn tussenkomende borgtochtelijke gerechtigheid, waardoor wij een verzoend God in Christus Jezus ontmoeten en vrede verkrijgen, - die alle verstand te boven gaat door de opstanding van Jezus Christus - met de Vader, en hoe mij als door het glasvenster van kristallijn de dadelijke predestinatie getoond was, enz.

Zodra ik dat gezegd had, begint die persoon te vertellen, met welke gedachte hij van mij gescheiden was, dat hem in zo'n benarde toestand gebracht had drie dagen en nachten lang, tot het hem beter was te sterven dan te leven. Want hij meende dat hij zich had bedrogen en dan was het beter nooit geboren te zijn, zijn oordeel werd maar verzaard. Onder die bedroefde toestand kwam 's Heeren Geest die waarheid aan zijn ziel toe dienen, Jesaja 61:2 *"Om alle treurigen te troosten, om de treurigen Sions te beschikken, dat hun gegeven worde sieraad voor as, vreugdeolie voor treurigheid, het gewaad des lofs voor een benauwde geest."* Waardoor hij uit de benauwdheid gered werd en mij lief had voor de terechtwijzing. In mijn eenvoudigheid had ik de oefeningen, die hem ontbroken hadden, aangestipt en de daaruit volgende werkzaamheden ontsloten.

Op een andere tijd overnachtte ik op Hardinxveld, 's Morgens mij aangekleed hebbende, boog ik mijn knieën en kom in samenspraak met het Hoge en Heilige Wezen, al schooiende om een toegenegen blijk van de verzoenende kracht over mijn misvormdheid en of het mocht zijn, dat het Zijn Goddelijke Wijsheid kon behagen om een liefdestraaltje in mij af te doen druppen. En o, daar kwam in mijn ziel de teerhartigheid Gods af te dalen met de woorden: *"Zou een vader, wanneer een kind hem om een ei bidt, een schorpioen geven?"* Het geloof kreeg daar zo een goedertieren gedachte van de liefde Gods in Christus Jezus, dat mijn Leraar, Voorspraak en Regeerder mij als het ei voorkomt, waarin het ganse zaad Gods opgesloten is. Ja, ik smolt zo in Hem weg met een verbreking in al mijn zielsgenegenheden, dat in mij het volste besef afdrupte: *"Die Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien."*

Onder deze zoete omhelzing komt de waarheid in mij voor: *"Zou Ik Mijn uitverkorenen geen recht doen, die dag en nacht tot Mij roepen?"* Wat geeft Gods Geest dan een indruk in de ziel van een recht ten eeuwigen leven! Daarop komt tot mij: *"Gelijk een vader zich ontfermt over zijn kinderen, alzo ontfermt Zich de Heere over die Hem vrezen."* O, die zoete Vaderlijke ontferming! O, die hemelse vreze Gods, die **Bunjan** de portier aan het kasteel des harten noemt! Terwijl **Abberstol** het ambt van portier als een van de gewichtigste bedieningen aanmerkt, en welke 's Heeren Woord als *het beginsel der wijsheid* erkent. O, daarvan door 's Heeren lieve Geest een zegeltje te ontvangen, dat dit zich in ons vertoont, o vermurwende kracht, versmeltende vurige liefdegloed!

En daarop die toespraak: *"Ulieden, die Mijn Naam vreest, zal de Zon der gerechtigheid opgaan."* O eeuwige opgang uit de Hoogte met al Uw blinkende stralen! *Al wat aan Hem is, is gans begeerlijk!*

Van Hardinxveld ging ik naar Brakel. Betje Duyzer haalde mij af van het veer, en wij kwamen eerst bij Lena Klop, van wie ik zes of zeven maanden tevoren een brief had ontvangen en wel daarover, dat zij het Vaderlijke was deelachtig geworden. Haar brief had ik niet beantwoord om reden ik haar niet kende in haar voorgaande werkzaamheden. Zij had met de bekende brand te Brakel in 1911 veel werkzaamheden gehad, maar daar men veelal kan zien in zulke omstandigheden, dat men verder kan kijken dan men gebracht is, had ik het niet raadzaam geacht daar eerst over te gaan schrijven. Maar het ontsloot zich vanzelf.

Zodra wij in huis kwamen, begon ze uit haar ellende, hoe verdoemelijk zij zich voor God bevond, waarop zij met korte doch zakelijke woorden verklaarde, hoe zij was opgeraapt en met God haar Rechter in en door Jezus Christus was bevredigd, zodat er nu geen verdoemenis was, want zij was gerechtvaardigd en vond vrede met God door de Heere Jezus Christus. Daarop verklaarde zij, hoe zij het Vaderlijke deelachtig was geworden, waar mijn ziel *amen* op kon en mocht zeggen.

Daarvandaan kwamen wij bij L. Bax. Zó wij in huis kwamen, zei hij: "daar is een oude beste vriend!" Wij raakten al spoedig in gesprek aangaande bevindelijke ontmoetingen uit de beleving der genade, zo in de ontkleding van onze nog aanklevende verdorvenheid, maar ook in de gebruikmaking van de Middelaarsbediening, waar wij elkander goed in mochten verstaan. Wij kwamen te proeven en te smaken, dat de Heere nog goed en zoet over ons was.

Vandaar gingen Bax en ik naar G. Duyzer, waar sommige mensen gekomen waren, en zoals veeltijds het geval is, als er een vreemdeling is, wordt het meest op hem gekeken. Het liet zich niet lang wachten, of de Heere gaf ontsluiting om met korte woorden uit

de weg te spreken, die de Heere met mij gehouden had vanaf de roepende weldaad tot de stand toe, waarin wij ons bevonden, waarop Bax antwoordde: *"Teunis, wat u daar breed en duidelijk heb neergesteld, dat heeft de Heere mij in het kort geleerd."*

Daarna kreeg ik nog inleiding in de tobberijen, die plaats hebben in de ziel in het begin en ook in de verdere voortgang. Ik verwijderde mij hierop even, en als ik weer binnen kom, hoor ik Bax zeggen: "De Wet, dat werkverbond had ik wel willen verbreken en vernietigen!"

Daarop zei ik: "nee, dat was bij mij zo niet. Ik dacht, Heere, wees lankmoedig over mij, en ik zal alles betalen, wat ik schuldig ben, vroeg opstaan, laat op blijven, liefdeplichten zoeken te beoefenen. Hij zoekt in die tijd vijf schof te werken, ja zijn ogen uit te graven, opdat de Heere mocht bewogen worden".

Nu was er wel verschil in de uitdrukking van Bax en mij, maar wij zijn in ons wettisch werken beiden aan het einde der Wet gekomen, *en het einde der Wet is Christus tot rechtvaardigheid een iegelijk, die gelooft.*

In het late van de avond kwam een persoon, die was zo laag, ja lager dan de hel, en werd daarna hoog, ja hoger dan de hemel. Wij konden niet overeenstemmen, waarop het manneke boos werd, waarbij ik het hier zal laten.

De volgende morgen nadat wij bij Duyzer, Bax en Lena Klop afscheid genomen hadden, vertrok ik naar Gorinchem en de volgende morgen naar Wijngaarden bij T. Kuipers, waar ik vernachten zou. Daar werd ik verzocht te vertellen, hoe ik uit de dood overgezet was in het leven, dat mij lief ontsloten werd.

De volgende morgen werd ik naar Bleskensgraaf gebracht bij G. de Vroomen en ontmoette daar de weduwe van Oostende, die ik ongeveer 25 jaar geleden in Ottoland ontmoet had. Zij had mij toen gezegd verlost te zijn, dus vrijgesproken van schuld en straf en een recht ten eeuwigen leven verkregen te hebben. Ik had toen niet kunnen bespeuren in haar bespreking een recht verloren gaande gesteldheid, en ook niet degenen, die bij ons waren. Zij was toen 's middags ons weer komen opzoeken en op het morgengesprek terugkomende, volgde zij dezelfde methode als die morgen. Nu ze raakte dan bij deze ontmoeting 's zaterdagsavonds weer aan het spreken uit haar bevinding, waarop wij haar antwoordden, dat ze nog dezelfde was als toen wij haar in Ottoland hadden ontmoet.

De volgende dag kwamen wij bij A. van de Koppel, waar zij ook was en meer anderen. Er werd gesproken over de ziekte van haar zoon, ook van zijn bekering en sterven en haar werkzaamheden daaronder, hetgeen op dezelfde wijze er naar toeging als het eerste, niet zoals Hanna het uitdrukt in 1 Sam. 2 vers 6 en 7. Toen gaf de Jehovah mij te spreken, hoe ik verstomd was geworden onder de heilige rechtvaardigheid Gods en hoe door de tussenkomst van de enige Middelaar Gods en der mensen mijn ziel was gered geworden, enz.

Wij gingen naar het huis van G. de Vroomen. Daar werd ik ongesteld en wel zo, dat G. de Vroomen de dokter liet halen, die alles in het werk stelde en mij van mijn ongesteldheid genas. En daar G. de Vroomen mij niet alleen naar huis wilde laten gaan, bracht hij mij te Slikkerveer thuis. Ik ging naar mijn patroon en gaf mijn ongesteldheid te kennen. Daar werd ik gewaar, dat de Heere de harten in Zijn hand heeft en neigt tot al wat Hij wil, want beide mijn patroons zeiden, dat ik doen kon wat ik wilde. Zo was ik vrij en mijn loon werd mij op zaterdagavond thuis gebracht.

Van die tijd af ben ik veel ziekelijk geworden, maar heb veel aangename tijden mogen genieten, zoals met 's Heeren keurlingen in de gezelschappelijke samenkomsten, waar 's Heeren Geest nog al eens ontsluiting schonk om gelovige indrukken te mogen hebben van de hoop der heerlijkheid, waarvan zoveel genoten werd, dat wij in hope zalig waren. 't Is wel gebeurd, dat ongeveer 40g personen in ons huisje waren, o.a. J. J. Vrolijk, Schippers en zijn vrouw, **P. de Bie, J. Geense, W. J. Monteijn, vrouw Gebuis, G. v. Halen, Meerkerk** en zijn vrouw, **Neeltje de Jong** en veel anderen, waarvan sommigen verslag en rekenschap konden geven het eigendom van Jezus Christus te zijn, anderen heldere blijken gaven van genade te hebben in de ogen Gods. Ja, wij zijn wel zó aangenaam bij elkaar geweest, dat er uitgedrukt werd, als de Heere met Zijn dadelijke tegenwoordigheid hier niet geweest is, dan is Hij nooit in enig gezelschap geweest!

Laat ik deze passage ook nog mededelen: ik was op weg naar Wijngaarden, en ongeveer half weg komt uit een zijlaan een vrouw flink aanlopen en gaat dezelfde weg op. Daar het zeer warm weer was, gaat die vrouw onder de schaduw van de bomen zitten rusten. Daar gekomen, neem ik ook plaats, na gegroet te hebben. Ze vraagt mij, waar ik vandaan kom?

Toen ik antwoordde: "van Slikkerveen", zei ze:

"Kent u zekere Teunis van Drimmelen?"

"Ja", zei ik, "die ken ik wel".

Zij zei: "ik heb al zo dikwijls gezegd, ik wenste hem wel eens te ontmoeten, want ik heb hem horen spreken op het graf van **Maarten Goedhart**, en daar heeft die man mijn toestand neergelegd, zoals ik mijzelf bevond. Toen zei die man, dat voor zo'n uitgekledede de Heere Jezus gekomen is om hem of haar te overkleden. Dat werkte in mijn ziel een brandende begeerte naar die overkleding, welke die man verder uitlegde. En daar ben ik wel veel werkzaam mee, maar ach, tot hiertoe houdt Zich Jezus van mij nog verre".

Ik vertelde ook een zaakje, dat ik in die tijd wel eens ondervonden had. Waarop zij weer zei:

"Ik zou die man wel eens willen ontmoeten!"

Nu was ik aan hare rechterzijde gaan zitten en zij bemerkte dus niet, dat ik mijn rechterarm kwijt was. Ik zei: "vrouw, wij moeten opstappen". Dat was goed. Nu zou zij wel zien, dat ik mijn arm kwijt was. Daarop zei ik: "*Ik ben die man, die op het graf van M. Goedhart gesproken heeft*".

Zij vloog mij om de hals en zei: "U gaat zeker met mij naar W. de Groot?"

"Nee, vrouw", zei ik, "mijn reis is naar T. Kuipers." Zo zijn wij gescheiden. Mocht de Heere het gezaaide mosterdzaadje nog doen wassen tot Zijn eer.

Wij hadden die dag een aangenaam gezelschap. Schippers, zijn vrouw en Peurs waren er ook en bleven die nacht. De volgende dag, hoewel mijn lichaam ernstig ongesteld was, doch op aanraden van mijn vrienden en vriendinnen en uit bereidwilligheid, omdat ik in mijn gemoed omdroeg: "*zij hebben Zacharias bij het altaar gedood*," - en ik in dat leven gaarne mijn leven wilde verliezen, - ging ik met het gezelschap naar Lekkerland, waar ik wegens mijn ongesteldheid twee uur te bed moest liggen, eer ik weer te Slikkerveen was.

Ik werd terstond ernstig ziek en wij besloten, ook op aanraden van anderen naar een operateur te Rotterdam te gaan. Die zond mij dadelijk naar het ziekenhuis Eudokia, waar ik na enkele dagen geopereerd werd, en ik zo ernstig ziek werd, dat de dood kort

bij was. Nu kwam het Hoge Wezen mij te bepalen bij de menigvuldige en dierbare ondervindingen, die ik van Hem genoten had, en hoewel door de zware ziekte mijn uitwendige zinnen verdoofd waren, zo werkte de Heere inwendig door Zijn Geest in mij om mij uit te zuiveren en te ontdekken, zo het mij voorkwam. De Louteraar deed mij zien, hoeveel schuim onder die toedienende genadestanden er voordeed, zodat mijn bevinding zo schoon uitgekleeft werd: dat er een klein greintje of wichtje voor de Smelter overschoot. Want hetgeen uit de Hemel komt, daarvan gaat niets verloren. En zo komt het Hoge Wezen die kruimel hemelse diamant uit kracht van de Verbondsbedienaar in mij aan te zien, mij reinigende van mijn verborgen afdwalingen. Want wie zou zijn afdwalingen verstaan?

O, daar werd mijn ziel in de rommelende ingewanden van Jezus Christus opgenomen en geplaatst, zoals Adam en Eva in de herstelde staat, en zo werd ik geleid in het gezicht van de heerlijkheid en de glans van de bijbelheiligen, van Adam op Abel, Seth, Henoch, Noach, Abraham, Izak, Jakob en de Patriarchen, Mozes, Aäron, Jozua, Boäs, David, en dat ging zo door het oude Testament en verder in het Nieuwe, de Evangelisten en de Apostelen en zo door de Openbaring van Johannes, tot de heilige Serafijnen. En zo werd ik er bij bepaald, dat ik die nog aan deze kant door het geloof kwam te aanschouwen. Daar daalt de waarheid in mij: *"De Geest en de bruid zeggen: kom, ja kom, Heere Jezus!"* Toen werd mijn geloofssoog zo in de hemel opgetrokken alsof ik in de heerlijke Troonzalen tegenwoordig was, en wat mij daar overkwam, daar heb ik geen woorden voor om dat uit te drukken.

Hierna werd ik weer in een zalige werkzaamheid gesteld. Daar de vorige openbaring mij in zo'n onuitsprekelijke verwondering gebracht had, werd mijn ziel met een liefdestraal omvangen, zodat ik het niet beter weet uit te drukken dan dat de Drie-enige liefde smolt in ene Liefde, en daar werd ik zodanig in vervoerd, dat ik wegsmolt, waar ik geen betere uitdrukking voor weet te gebruiken dan, dat God niet werd verstoffelijkt en ik niet vergood, waarop ik zei: *"Dit is mij te hoog, te lieflijk, ik kan er niet bij."*

Na deze ontmoeting kwam er een duisternis op mij met een verschrikking van vertwijfeling, zelfs van de Godsontkenning met inblazing, dat het alles verbeeldingskrachten waren, wat ik ervaren had. Wat mij in benauwdheid bracht. En zo op het onverwachts daalt de dierbare Heere Jezus in mij niet de woorden: *"Ik ben de Heere uw God, die u uit alle benauwdheden heb verlost."* Waarop die woorden in mij voorkwamen: *"De Heere schelde u satan, want het is Jeruzalem, dat Ik verkies."* En bij die wonderlijke verandering (want ik was als een, die droomde en uit zijn slaap ontwaakte) werd ik vervuld met ootmoedige blijdschap van uit die strik verlost te zijn, hoewel het mij bij vernieuwing weer een spoorslag was om na alle ondervinding van 's Heeren goedertierenheden, maar niet hooggevoelend te zijn, maar met ootmoedige vreze bekleed te zijn. Want die hier door zijn Godsontmoeting van heden, morgen nog denkt te kunnen bestaan, zal ontwaren, dat er dan de wormen uitkruipen, tenzij er weer uit voortvloeit, zoals Christus zegt: *"Zonder Mij kunt gij niets doen."* Dat dan ook wel weer werk verschaft om Hem in Zijn bediening te benodigen en daarvan door de Heilige Geest aan onze ziel toe te dienen, wat ons tot het leven en de Godzaligheid leiden kan, waar toch de ziel zucht en er naar uitgaat om niet onszelf te behagen; waar zo menige bidstond tegen te werk gesteld wordt: *"Verlos mij van mijzelf!"* Want waar zit hij al niet in? Als hij delft in zichzelf, vindt hij niets dan schuld. Zo bevind zo een wel eens, wat Brakel zegt: *"die onder ligt, vecht ook."*

Ik werd nu teruggeleid tot op 31 jaar geleden, wanneer ik het Vaderlijke of met andere woorden het kinderrecht bekomen had, waarop ik de huishoudelijke bediening des Vaders mocht komen te genieten. Nu werd mij getoond, daar in mijn hart viel: *"Mijn Vader werkt tot nu toe, en Ik werk ook"*, het welbehagen des Vaders, dat Hij heeft in de mensen. Hetwelk Hij heeft betoond, daar *Jezus Christus Zijn vermaak had om voor Gods aangezicht te spelen met de mensenkinderen!* Daarom zegt Lukas 10:21: *"Ja Vader, alzo is het welbehagen voor U."*

Nu werd mijn ziel geleid in het werk des Vaders met die waarheid: "Zij zijn geheiligden des Vaders onder bewaring van de Heere Jezus," Judas vers 1. O, wat wonder van te geloven, dat liefde des Vaders in de arbeid is om zo één te heiligen, zoals de Zoon Zich heiligt in en voor hen!

Mijn ziel was wel bewust van de toestand uit Rom. 8:16 *"Dat Gods Geest met onze geest komt te getuigen, dat wij kinderen Gods zijn, waardoor wij roepen: "Abba Vader,"* maar dat Zijn soevereiniteit zó over mij werkzaam was, had ik nooit kunnen denken. Het is een nadere daad om de eer des Vaders te luisterrijker te doen doorstralen, opdat ook wij Zijn heiligheid zouden deelachtig worden. Onder die indruk en gevoelige verwondering, komt zo lief in mijn ziel: *"Want dezen heeft God de Vader verzegeld,"* Joh. 6: 27. Wel wonder, in eerbiedige verwondering druk ik uit: "Wel, lieve Heere, U heeft mij toch verzegeld met de Heilige Geest der belofte?" En het is alsof tot mij gezegd werd: "Ja, dat is de inhoud van de belofte des Vaders, want niemand kent de Vader dan de Zoon, en aan wie Hij Hem heeft wil openbaren."

O, wat een lieve verzegeling. Onder die bearbeiding met een kinderlijke gestalte, werd ik ingeleid in het 1^e vers van Openbaring 14, waar het Lam Gods staat op de Berg Sion en met Hem honderd vier en veertig duizend, hebbende de *Naam des Vaders* geschreven aan hun voorhoofden. Hoewel zij in de verheerlijkte staat zijn, evenwel straalde het geloofslicht zo helder in mij af, dat, al was ik nog niet in het dadelijk genot van die verheerlijkten, ik geloofde dat, zoals mijn naam geschreven stond in het Boek des Levens, mijns Vaders Naam geschreven stond aan mijn voorhoofd, waardoor ik bewaard werd om niet weggevoerd te worden met die het Beeld en het Beest aanbidden. En daarom niet zal ontvangen zijn merkteken aan mijn voorhoofd of aan mijn hand, hetwelk mijn Vader niet toelaten zal, omdat mijn ziel onder de bewaring is van de Heere Jezus Christus, zoals Hij daar staat op de Berg Sion. O wonderlijke verzegeling! O wonderlijk schrift aan het voorhoofd! Alzo worden wij al meer en meer bevestigd, dat wij in de Waarachtige zijn.

Onder de invloed en de ontsluiting van dat inzijn in 's Heeren gemeenschap, valt er een hebbelijkheid in mij *"O dood kom ras; och, dat ik bij U was, mijn volzalig Wezen!"* Dat was mij verreweg het beste. Mij werd voorgesteld het hemels genot, waarop een intrekking van die gemeenschap in mij voordoet, en ik word er bij bepaald, dat er nog een strijdende Kerk op aarde is, die in een diep verval is, daar de oprechten al minder en minder worden, en dat het de hemelse souvereine Wijsheid goeddunkt, terwijl er zovele stutten onder het gebouw worden weggenomen, mij ook onder het kleine overblijfsel dat naar de verkiezing der genade is, nog een weinig tijds in Mesech te laten blijven.

Daarop krijg ik te geloven, dat ik nog als een "oud man op de straten van Jeruzalem" zou wandelen, leunende op mijn stok.

Het verloopt enkele weken. Mijn lichaam werd weer wat sterker, en ik meende dat het met de operatie goed afgelopen was, en dacht spoedig het ziekenhuis te verlaten, en naar mijn woning, naar de mijnen terug te keren. Maar wat gebeurt er? De zuster zegt:

"de dokter wil u onderzoeken." Dat gebeurde. Hij zei: "nu zullen wij tot de grote operatie over moeten gaan." Waarvan ik zo verschrikte, dat ik niet wist, wat ik zeggen of denken moest. Ja, ik schreide tranen van droefheid. Nu het gebeurde.

Na afloop vroeg ik, of het in orde was. Er werd toestemmend op geantwoord. Twee à drie weken later merkte ik, dat de kwaal niet weggenomen was, hetgeen mij veel zuchten baarde. Maar op een ogenblik werd ik gewaar, dat er doorstraling is tot een natuurlijk verlopen van het water, de volgende dag weer en de derden dag weer meer. Dat zei ik tot de dokter, die antwoordde: "als dat kan, dan valt het mee."

Vier weken later mocht ik het ziekenhuis verlaten en werd met een auto naar Slikkerveer gebracht. Toen ik in mijn woning kwam was het of ik in een andere wereld kwam, in overdenking, die mij zoet was. Daar ik elf weken in het ziekenhuis geweest was voor drie gulden daags, hebben de vrienden en vriendinnen en ook mijn zoon alles betaald. O, wat wordt het waar: *"Mijn is het goud, Mijn is het zilver"*, enz. zegt de Heere der heerscharen. O, ook in deze moet ik gevoelig betuigen voor mijn God en Koning Jezus Christus en God Zijn Vader: "ik ben te gering voor al deze weldaden aan mij, nietig zondig stof bewezen" Het is ook in dit opzicht: *"Eben Haëzer."*

17. Drie brieven

1ste brief

SLIKKERVEER, 1 September 1891.

Geliefde Vriend.

Dat het u en de uwen welga, is onze zucht, uit belang tot Sions dochteren, waar de inwendige verheerlijking alleen maar in kan plaats hebben. Want zij zijn de uitgehouwen stenen naar de gelijkenis van een koninklijk Paleis ter woning van de Heere der Heirscharen, door daar Zijn vermakingen naar Zijn vrijmachtig welbehagen in haar te openbaren.

Nu, zo de Jehovah zulks wil, hebben die stenen ook een door Hem ingedrukte eigenschap, zoals ik vorige Zaterdag nog gewaar werd uit de betrekking op de kostelijke kinderen Sions, die tegen fijn goud geschat zijn, en hoewel ik mij gevoelde en beleed de aarden flessen gelijk te zijn, kreeg ik zo'n betrekking op datgene, waar zij naar geschat zijn, dat ik mij verblijdde, mij onder die maagdenstoet te zien met de blijdschap Zijns volks. En 's avonds komt Jan Geense, een schipper, tot ons met wie wij een lief ogenblik mochten doorbrengen, en dat nam ik als antwoordje op mijn zuchten. Nu, geliefde in de Geliefde, ik heb al uitgekeken naar een antwoordje op mijn dor briefje, maar tot nog toe tevergeefs.

Bent u in bezwaar? Is uw dochter Pietje al bevallen? Er ligt toch niets tussen ons? Het vijandig mens is in onze nachtelijke kring tussen het kleine beetje tarwe immers geen onkruid wezen zaaien?

U behoeft mijn gebrobbel niet te beantwoorden, als wij maar weten, of het wel is.

Nu, allen innig van ons allen gegroet, en zo vervrijmoedig ik mij met mij te noemen,

Uw toegenegen vriend,

T. v. Drimmelen

2^e brief

SLIKKERVEER.

Dat het u tezamen welga! Ik heb weer enkele dagen huisarrest, daar ik weer hevige maag en borstkramp heb gehad, doch nu weer beterende ben.

Uw brief heb ik ontvangen, en ik had gehoopt op een verslag of antwoord van die tekst uit 1 Kor. 15 vers 14 en 17 over de ijdelheid van ons geloof, daar de kanttekening van zegt, no. 38: "Uw geloof heeft een vaste grond, enz.." Zie ook op de kant. no. 41.

Nu gaat het met ons in de bevindelijkheid, waarin God de Heilige Geest ons naar de schrift komt te leiden: "*Want Hij heeft het ons geopenbaard,*" 1 Kor. 2 vers 10, dat wij,

wanneer wij spreken uit de vastheid van het zaligmakend geloof, dan bewijzen uit de bevindelijke bekendmaking der werking in onze zielen de onderscheidenheid of trappen in de genadestaat, zonder de regeling van ons verdorven verstand, want "*al Mijn kinderen zullen van de Heere geleerd worden,*" Jes. 54 vers 13, en Joh. 6 vers 45. Dan wordt men gewaar, hoe ordentelijk de Apostel de zaken behandelt in de brief aan de Rom. 4 vers 25, waar gesproken wordt, dat God verzoend is in de overlevering van Christus, zie kant. 54, zie het geheel no. 52, waar u kunt zien, dat die niet eerst zakelijk geleid is in de neerdaling, wat ik uit uw eerste brief niet heb kunnen bespeuren, een gehele misslag begaat te menen de vrede Gods in zijn ziel ontvangen te hebben, zoals u zien kunt in de kant. 55 van Rom. 4 vers 25.

Nu lezen wij in Rom. 6 vers 3 van door de doop in Zijn dood gedoopt te zijn, daar kanttekening 8 van zegt, dat *dát de eerste trap in de wedergeboorte* is, dat overeenstemt met Zondag 33, vraag 89; daarop in vers 4 lezen wij van met Hem begraven te zijn, daar de kant. 9 de ziel in *de tweede trap* nog aanmerkt als in de doding der zonden. Maar dan gaat de apostel over tot de opwekking van Christus tot de heerlijkheid des Vaders, als wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden. Dit is *de 3e trap in de wedergeboorte*. Zie nu no. 11. Zie, zijn dit niet de grondzuilen waarop de verlost des Heeren zullen ingaan?

Nu, lieve vriend, het hapert hier, dat men een leven aanneemt, en dat kan men niet loslaten dan bij de grenspaal, waar staat: "*deze rede is hard,*" Joh. 6 vers 60, wanneer het aankomt op het eten van het vlees, en het drinken van het bloed van de Zoon des mensen. Want we ze zijn zo vast aan het eigen leven, dat als er enige gewone beweging komt, wel duizend geloofswerkzaamheden opdoen, die alles aanwenden om daar het zalig genot in te gevoelen en te beschouwen. En bezie nu uw verleden en uw tegenwoordige toestand. Eér u over boord gaat, ziet u al de grote Vis, maar u bent nog nooit recht verloren gegaan om ingeslokt en op het droge van vrije genade in de barmhartigheden Gods om Jezus Christus wil, uit de zee van erf- en dadelijke schuld uitgespogen te worden.

Nu, vriend, wat het is, dat ik zo antwoord ligt voor de Alwetende naakt en geopend. Mocht het ons ten nutte zijn om 's Heeren eer, of de 1ste zondag van de H. Catechismus onze ondervinding mocht zijn. Dan zullen wij langs diezelfde regel ook ons verslag af kunnen leggen, zoals de onderwijzer gedaan heeft van de 2^e tot de 5^e zondag, enz. Daarom vergeet de dag der kleine dingen niet, maar vergeet hetgeen dat achter u is, opdat het fundament op de enige Hoeksteen gelegd mag worden.

Want mijn bezwaar is omtrent uwen zielsstaat, dat gij over de gebreken heengestapt zijt en te veel verzekering in uw bekommering hebt. Daarom zie eens na, welke vorderingen gij gemaakt hebt in de praktikale kennis Gods. Van de genade en kennis Gods van de genade en kennis, die er is in en door Christus Jezus, de Heere der heerlijkheid.

Dit zij zo!

Verder gegroet,

T. v. Drimmelen

3^e brief

Geachte Vrienden en Vriendinnen.

SLIKKERVEER, mei 1915.

Dat het u tezamen welga, zoals wij ons op heden naar omstandigheden ook nog mogen bevinden. Daar het laatstleden vrijdag drie weken is geleden, dat het verschrikkelijk oordeel des oorlogs is bekend geworden, kwam dit direct in mij op: o dat ik tegen mijn zondige aard en daad het oorlogstoneel moge in werkstelling brengen! Zo valt in mijn gedachten: "O mijn volk, sluit uw deuren en gaat in uw binnenste kamer, totdat Zijn gramschap overgaat." Daar werden mij enigszins mijn afdwalingen voorgesteld met gevoel en indruk en verfoeiing van mijzelf, en hoever en hoeveel ik zag en gelovig besepte van de diep gevallen toestand van gans Neerland, en ook van de uit- en inwendige Kerkstaat. Onder de uitwendige leden waren deze de belijdende menigte, zodat er geen grond van pleiten overschoot.

Onder die overtuiging werd ik er in geleid, hoe de Heere God om Zijns Zelfs wil en Zijn Verbondswil, dat Hij opgericht heeft met Zijn knechten de Godzalige Reformateurs, die ook hun goed en bloed er voor opgeofferd hebben, zo in Duitsland als in Nederland, hen gebruikt heeft als het zaad der Kerk en besproeid met de verkondiging van Wet en Evangelie, en kreeg mijn ziel een vrijmoedigheid om toe te gaan tot de Genadetroon.

Hoe diep verzondigd Duitsland en Nederland het ook hebben, daar krijg ik te geloven, *dat geen krijgsgeschrei op onze straten zal gehoord worden, ja, dat onze grenzen door de vijanden niet overschreden zullen worden, en daarbij, dat de Heere nog veel volk in deze plaats of in deze landen heeft, die verstand van kermen hebben, enz.*

De volgende dag des Heeren kwam 's namiddags J. J. Vrolijk met zijn gezelschap bij ons. Ik vertelde mijn werkzaamheden. Daar zegt hij tegen zijn volkje: "wel? Wat heb ik jongsleden donderdag gesproken?" Zij antwoordden: "net gelijk Teunis nu doet." Ik werd er door versterkt. En nu jongsleden donderdag waren wij bij T. Blom, en toen vertelde G. Bulk, hoe vrouw Schippers werkzaam geweest was en wel op dezelfde tijd en wijze.

Nu heb ik dikwijls gedachten gehad om u een briefje te schrijven, hoe u er onderstond, maar daar kon ik niet toe komen. Nu hoorde ik het van G. Bulk. Van mijn hoofd tot mijn voeten vloeide een liefdestraal met verbrijzeling des gemoeds. Ik zei tegen T. Blom: *"dat is nog gemeenschap der heiligen. Amen."*

Ik moet eindigen want ik begin zo langzaam voort te gaan. Mijn groeten met al de ingewanden van mijn ziel en lichaam, ook van mijn vrouw en dochter aan u allen, ook van J. J. Vrolijk.

T. van Drimmelen.